LÄROPLAN FÖR ÅLANDS LYCEUM

10.06.2021

Innehållsförteckning

Allmän del om skolans uppdrag och ansvar

1. INLEDNING ... 5
1.1. Läroplanssystemet ... 5
1.2. Vision och mål ... 6
1.3. Verksamhetsidé ... 6
2. UPPDRAG OCH VÄRDEGRUND ... 7
2.1. Skolans uppdrag ... 7
2.2. Skolans värdegrund ... 7
3. UNDERVISNINGEN ... 9
3.1. Studiernas uppbyggnad ... 9
3.1.1. Studieavsnitt ... 9
3.1.2. Studietid och studietakt ... 10
3.1.3. Studiesätt ... 10
3.1.4. Språkprogram och individuell språkprofil ... 11
3.2. Synen på lärande ... 13
3.3. Studiemiljöer och studiemetoder ... 13
3.3.1. Studiemiljöer ... 13
3.3.2. Studiemetoder ... 13
3.4. Verksamhetskultur ... 14
3.4.1. Ledord för skolans utveckling ... 15
3.4.2. Teman för skolans utveckling ... 16
3.5. Samarbete mellan hem och skola ... 17
3.6. Övrigt samarbete ... 17
3.6.1. Samarbete med skolor på gymnasienivå ... 17
3.6.2. Samarbete med högskolor och arbetsliv ... 18
3.6.3. Internationalisering ... 18
4. HANDLEDNING OCH STÖD ... 19
4.1. Handledning ... 19
4.1.1. Studiehandledning och pedagogisk vägledning ... 20
4.1.2. Studiehandledning och karriärvägledning ... 20
4.1.3. Individuell studieplan ... 20
4.2. Specialundervisning och övrigt stöd för lärandet ... 21
4.2.1. Allmänpedagogiskt stöd ... 22

4.2.2. Specialpedagogiskt stöd i form av specialarrangemang ... 22
4.2.3. Specialpedagogiskt stöd i form av specialundervisning ... 23
4.3. Studerandevård ... 23
4.3.1. Centrala principer för studerandevården ... 24
4.3.2. Skolans studerandevårdsplan ... 24
4.4. Disciplinära åtgärder och förfaringssätt för en trygg studiemiljö ... 24
4.5. Särskilda frågor angående språk och kultur ... 25
4.5.1. Studerande med annat modersmål än svenska ... 25
5. BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE OCH KUNNANDE ... 27
5.1. Bedömningens syfte och uppdrag ... 27
5.2. Bedömning av ett studieavsnitt ... 27
5.2.1. Siffervitsord och prestationsanteckningar ... 28
5.2.2. Självstudier ... 30
5.2.3. Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier ... 30
5.2.4. Bedömning av mångsidig kompetens ... 32
5.3. Bedömning av en ämneslärokurs ... 32
5.4. Slutförande av gymnasiets lärokurs ... 33
5.5. Sökande av ändring i ett beslut som gäller bedömning ... 33
5.6. Betyg och betygsanteckningar ... 34
5.6.1. Gymnasieexamen och studentexamen ... 34
5.6.2. Övriga betyg ... 34
6. Övriga bestämmelser ... 35
6.1. Utvärdering och kvalitetssäkring ... 35
6.2. Dokumentation och arkivering ... 35

Ämnesdel

1. Mål för lärandet och centralt innehåll i undervisningen ... 38
1.1. Allmänna mål för undervisningen ... 38
1.2. Mångsidig kompetens ... 39
2. Svenska och litteratur ... 41
2.1. Lärokursen svenska och litteratur ... 42
2.2. Lärokursen svenska som andra språk och litteratur (SVA) ... 55
3. Språk ... 66
3.1. Språk, A-lärokurs ... 70
3.1.1. Engelska, A-lärokurs ... 70

3.1.2. Finska, A-lärokurs ... 79
3.2. Språk, B1-lärokurs ... 89
3.2.1. Finska, B1-lärokurs ... 89
3.3. Språk, B3-lärokurs ... 99
3.3.1. Finska ... 100
3.3.2. Franska ... 108
3.3.3. Ryska ... 117
3.3.4. Spanska ... 124
3.3.5. Tyska ... 133
4. Matematik ... 143
4.1. Lärokursen i lång matematik ... 145
4.2. Lärokursen i kort matematik ... 159
5. Biologi ... 168
6. Geografi ... 179
7. Fysik ... 189
8. Kemi ... 201
9. Filosofi ... 214
10. Psykologi ... 222
11. Historia ... 234
12. Samhällskunskap ... 247
13. Religion ... 255
14. Livsåskådningskunskap ... 266
15. Hälsokunskap ... 276
16. Hälsa och idrott ... 283
17. Idrott ... 291
18. Bildkonst ... 300
19. Musik ... 313
20. Teater och drama ... 320
21. Informationsteknik (IKT) ... 323
22. Välbefinnande i studierna ... 330
24. Gymnasiediplom ... 332

Bilagor ... 334

Allmän del
om skolans uppdrag och ansvar

1. INLEDNING

Förändrade mål och riktlinjer i läroplansgrunderna för den allmänbildande utbildningen har medfört att en ny utbildningsstruktur införs vid Ålands lyceum hösten 2021. Den nya utbildningsstrukturen kommer på sikt att medföra fler individuella och flexibla studier, mer ämnesövergripande studier, stärkt handledning och stöd samt ett utökat samarbete med högskola och arbetsliv.

För att uppnå målen kommer studiernas upplägg att omorganiseras. Studieavsnitt ersätter den tidigare benämningen kurser. I ett studieavsnitt kommer det att ingå ett eller flera läroämnen tillsammans. Studieavsnittens omfattning kommer att definieras i studiepoäng. För närmare definitioner av studieavsnitt, modul och studiepoäng, se bilaga 1.

Läroplanen för Ålands lyceum fastställs av styrelsen för myndigheten Ålands gymnasium och lämnas till landskapsregeringen för kännedom[1]. Utgående från läroplanen utarbetas en årlig verksamhetsplan. I en årlig verksamhetsplan formuleras aktuellt utvecklingsarbete inom skolans verksamhet som sker inom ramen för gällande läroplan, samt samarbete med utbildningsaktörer på högskolenivå. Skolans verksamhetsplan godkänns av styrelsen för myndigheten Ålands gymnasium[2].

Ålands lyceum har reviderat innehållet i läroplanen från 2016 utgående från bestämmelserna i landskapsregeringens läroplansgrund fastställd 30 mars 2021[3]. En närmare beskrivning av nämnda förändringar framgår av kapitel 3 - 6.

1.1. Läroplanssystemet

Läroplanen för Ålands lyceum är ett offentligt dokument som styr undervisning och övrig verksamhet tillhörande skolans utbildning. Den består av en allmän del som beskriver skolans uppdrag och ansvar samt en ämnesspecifik del som beskriver mål och innehåll för studierna. Skolans ledning, lärare och övrig personal ska informera studerande, vårdnadshavare och övriga relevanta intresseaktörer om innehållet.

Läroplanen ingår i den formella regleringen av skolans utbildning och grundar sig på följande styrdokument:

- Landskapslag (2011:13) om gymnasieutbildning
- Landskapsförordning (2011:75) om gymnasieutbildning
- Landskapsförordning (2014:40) om ändring av landskapsförordningen om gymnasieutbildning
- Landskapsförordning (2019:41) om ändring av landskapsförordningen om gymnasieutbildning
- Lagen om studentexamen (2019/502)
- Statsrådets förordning om studentexamen (2019/612)
- Lagen om nationella studie- och examensregister (2017/884)
- Utbildningspolitiskt program för landskapet Åland 2025 (beslut 70 U2 av den 25.6.2015, ÅLR 2014/2526)
- Läroplansgrunderna för den åländska gymnasieutbildningen, fastställd av Ålands landskapsregering 30.3.2021
- Reglemente för Ålands gymnasium fastställd av Ålands landskapsregering 12.06.2019, beslut 141 U2, ÅLR 2019/4874
- Ålands gymnasiums strategi 2023 godkänd av styrelsen för Ålands gymnasium 19.11.2019
- I tillämpliga delar och enligt landskapsregeringens beslut: Grunderna för gymnasiets läroplan, fastställd av Utbildningsstyrelsen i Finland 7.11.2019, OPH-2263-2019.

---

[1] § 17 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[2] § 56 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[3] Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021.

1.2. Vision och mål

Ålands lyceums allmänna mål grundar sig på landskapsregeringens allmänna mål för den åländska gymnasieutbildningen.

> *”Gymnasieutbildningen ska vara tillgänglig för alla. De studerande ska ges kunskaper och färdigheter som de behöver för fortsatta studier... Utbildningen ska främja entreprenörskap, social och kommunikativ kompetens, samarbetsförmåga samt ett livslångt lärande. Gymnasieutbildningen ska främja de studerandes utveckling till harmoniska människor och ansvarskännande samhällsmedlemmar. I utbildningen ska hänsyn tas till studerande med funktionsnedsättning eller särskilda behov. De studerande ska ges inflytande, medansvar och delaktighet i planering och genomförande av studierna. Undervisningen ska ge de studerande insikter i och förståelse för landskapets självstyrelse, historia och kultur samt värna det svenska språket. Verksamheten ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar, främja principen om alla människors lika värde, internationell förståelse och fredsvilja samt främja jämställdhet mellan könen”.*[4]

Myndigheten Ålands gymnasium, som upprätthåller skolan Ålands lyceum, har antagit en vision om att erbjuda en gymnasieutbildning som bidrar till att både studerande och samhället kan blomstra[5]. Visionen anknyter till myndigheten Ålands gymnasiums lagstadgade uppdrag, till utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland samt till landskapets utbildningspolitiska program 2025.

1.3. Verksamhetsidé

Verksamheten vid Ålands lyceum ger skolans studerande en bred allmänbildning. Undervisning och övriga aktiviteter stöder studerandes allsidiga personlighetsutveckling. Ambitionen är att skapa lärmiljöer som tar tillvara och utvecklar studerandes styrkor och goda sidor. I överensstämmelse med visionen som myndigheten Ålands gymnasium antagit, är skolans verksamhetsidé att lära mer för livet och vara delaktig i en gemenskap som är lugn och trygg.

[4] § 3 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[5] Strategi Ålands gymnasium 2023, godkänd av styrelsen 19.11.2019.

2. UPPDRAG OCH VÄRDEGRUND

2.1. Skolans uppdrag

Ålands lyceum är ett studieförberedande gymnasium som öppnar dörrarna till kommande studier på universitet, högskolor och andra gymnasiebaserade utbildningar, både inom och utom landskapet, nationellt och internationellt. Kunskaperna och färdigheterna som inhämtats i gymnasiet dokumenteras genom gymnasieexamensbetyget, studentexamensbetyget, gymnasiediplom och övriga intyg.

Skolans uppdrag har utformats utgående från bestämmelserna i lag och läroplansgrunder och följer visionen antagen av myndigheten Ålands gymnasium, om att erbjuda en utbildning som bidrar till att studerande och samhället kan blomstra.

Skolans uppdrag är både att undervisa och fostra. Till det uppdraget hör att förmedla och förankra vedertaget goda seder och grundläggande etiska värderingar. Under gymnasietiden formar studerande sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning. Samtidigt utvecklar studerande sin förståelse för historien och får beredskap att möta framtiden.

Skolans uppdrag är att ge studerande en bred allmänbildning. Med allmänbildning i gymnasieutbildningen avses kunskaper, färdigheter, värderingar, attityder och vilja, med vars hjälp en kritiskt och självständigt tänkande individ kan handla ansvarsfullt och empatiskt samt utveckla sig själv i samverkan med andra.

Skolans uppdrag är att ge studerande kunskaper som möjliggör vidarestudier på högre nivå. Under gymnasietiden fördjupar studerande sina kunskaper och sitt engagemang inom områden som är väsentliga i förhållande till människa och samhälle, kulturer och miljö. I undervisningen handleds studerande i att analysera omfattande företeelser och förstå komplexa förhållanden i livet och i världen.

Skolans uppdrag är även att förbereda studerande inför arbetslivet. Till det uppdraget hör att vägleda de studerande i livslångt lärande, i att göra upp framtidsplaner, tillägna sig livskompetens och känna tillhörighet som världsmedborgare.

Utgående från beskrivningen för skolans uppdrag, är det övergripande målet att studerande ska:

- förvärva kunskaper och färdigheter inom olika ämnesområden
- utveckla en mångsidig kompetens
- tillägna sig en djupare bildning enligt traditionella bildningsideal.

För närmare konkretisering av skolans uppdrag och utbildningens övergripande mål, se läroplanens ämnesdel, kapitel 1, om mål för lärandet och centralt innehåll för undervisningen.

2.2. Skolans värdegrund

Värdegrunden vid Ålands lyceum bygger på grundläggande demokratiska värderingar och det traditionella bildningsideal som beskrivs i lag och läroplansgrunder. Den genomsyrar skolans verksamhetskultur och påverkar skolarbetet och undervisningen i alla läroämnen, med målet att stöda studerandes allmänbildning och förutsättningar att leva ett gott liv.

Till värdegrundsarbetet hör värnandet om Ålands särställning, demilitarisering och neutralitet. Skolans studerande får i undervisningen insyn i Ålands självstyrelse. Skolans studerande lär sig att uppskatta det svenska språket och samhörigheten med övriga nordiska länder. Detta stärker samtidigt respekten för andra befolknings- och språkgrupper. För mer information, se avsnitt 3.5 om skolans verksamhetskultur och temat kulturell mångfald och språklig medvetenhet.

Myndigheten Ålands gymnasium har valt fem ledord som uttrycker utbildningens värdegrund[6]. Utgående från de grundläggande värderingarna demokrati, ansvar, respekt, arbetsglädje och utveckling tar Ålands lyceums studerande fram nyckelord som de vill att ska genomsyra skolvardagen.

Figur 1: Illustration av skolans värdegrund

[6] Värdegrund för Ålands gymnasium, godkänd av styrelsen vid styrelsemöte nr 8/2015, 16.6 2015.

3. UNDERVISNINGEN

Undervisningen vid Ålands lyceum vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Den bygger vidare på den åländska grundskolans lärokurs[7] och omfattar studier om minst 150 studiepoäng (sp). Studierna leder fram till den nationella studentexamen och en allmänbildande gymnasieexamen. En studiepoäng motsvarar i medeltal 14 timmar och 15 minuter lärarledd undervisning. Studierna innefattar därtill självständigt arbete i den mängd som behövs med tanke på studiernas mål och innehåll.

Ålands lyceum har en skild läroplan för vuxenstuderande. Med vuxenstuderande avses en studerande som sökt sig till gymnasieutbildningen efter det år som han eller hon har fyllt 18 år.

De åländska läroplansgrunderna fastslår att skolans undervisning ska följa målen för och det centrala innehållet i läroämnena i rikets läroplansgrund från 2019[8] eller de senast fastställda grunderna för gymnasiets läroplan i riket. Utöver bestämmelserna i rikets läroplansgrund, för ämnenas mål och centrala innehåll, gäller följande i enlighet med de åländska läroplansgrunderna:

- Samhällslära benämns samhällskunskap och kompletteras med ett obligatoriskt studieavsnitt om 2 sp, inom vilket man behandlar Ålands självstyrelse, historia, kultur, språkliga status och demilitarisering. Undervisningen fokuserar även på dagens självstyrelse, framtida strategier och utvecklingsbehov.
- Inom de konst- och kulturvetenskapliga ämnena (konst, musik, teater och drama) ingår bildkonst som obligatoriska studier till en omfattning av 2 sp.
- Inom de idrotts- och hälsovetenskapliga ämnena ingår idrott som obligatoriska studier till en omfattning av 8 sp.
- Välbefinnande i studierna ingår som obligatoriska studier till en omfattning av 2 sp.

I läroplanens ämnesdel framgår vilka ämnen som studeras och hur de delas in i studieavsnitt.

3.1. Studiernas uppbyggnad

Varje läsår är indelat i perioder med stöd av landskapsregeringens beslut[9]. Den studerandes schema varierar från en period till en annan. Under perioderna har studerande undervisning i olika läroämnen inom ramen för ett studieavsnitt. Ett studieavsnitt kan bestå av en eller flera moduler inom ett eller flera läroämnen. Ett studieavsnitt varierar därför i omfattning och form. En närmare beskrivning av studieavsnitt framgår i avsnitt 3.1.1.

Utgående från timfördelningsplanen[10], fastställd av landskapsregeringen, fattar rektor årligen beslut om vilka studieavsnitt som kan förverkligas.

3.1.1. Studieavsnitt

Alla studerande väljer ett individuellt studieupplägg som innehåller både obligatoriska och valfria studieavsnitt. I läroplanens ämnesdel och på skolans webbplats finns detaljerade beskrivningar av studieavsnitten.

De obligatoriska studieavsnitten ska avläggas av alla studerande och är indelade i nationella obligatoriska och lokala obligatoriska studieavsnitt.

---

[7] § 8 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[8] Grunderna för gymnasiets läroplan 2019, Utbildningsstyrelsen i Finland, 7.11.2019, OPH-2263-2019.
[9] Landskapsregeringens beslut 190 U10 av den 22.12.2009, Dnr U10/09/1/14 om införande av ett sammanfallande periodsystem på gymnasialstadiet hösten 2010.
[10] Timfördelning fastställd av Ålands landskapsregering 21.09.2020, ÅLR 2020/7164.

Utöver de obligatoriska studieavsnitten erbjuds valfria studieavsnitt som är indelade i nationella valfria och lokala valfria studieavsnitt. De valfria studieavsnitten fördjupar och breddar det kunskapsstoff som inhämtats i de obligatoriska studieavsnitten.

Förutom de obligatoriska och de valfria studieavsnitten erbjuds gymnasiediplom och temastudier. Därutöver kan studerande avlägga studieavsnitt inom ramen för övriga studier.

Övriga studier är ett samlingsnamn för studieavsnitt som inte hör till timfördelningens obligatoriska och valfria studieavsnitt. Övriga studier indelas i interna och externa studieavsnitt.

De interna studieavsnitten arrangeras inom skolans ramar, såsom till exempel nationella och internationella studerandeutbyten och annan skolrelaterad verksamhet. Utbudet varierar utifrån efterfrågan och ekonomiska resurser.

Studerande kan i sin studieplan inom ramen för övriga studier inkludera externa studieavsnitt om maximalt 20 studiepoäng. De externa studieavsnitten kan till exempel avläggas vid andra skolor, organisationer eller föreningar om studierna kan anses komplettera lyceets utbildningsutbud och bidra till en mångsidig kompetens. På skolans webbplats finns detaljerade beskrivningar av Ålands lyceums regelverk för övriga studier[11].

För närmare information om bedömningen av de olika studieavsnitten, se kapitel 5, avsnitt 5.2.1.

3.1.2. Studietid och studietakt

Studietiden vid skolan är tre läsår, men kan vid behov förlängas[12]. Av 150 studiepoäng (sp) avlägger den studerande i regel 60 sp/läsår under de första två läsåren. Under det tredje läsåret avlägger den studerande resterande 30 sp.

Om en studerande önskar slutföra sina studier på fyra år ska beslutet göras i samråd med ansvarig studiehandledare. Av synnerliga skäl kan ett studieuppehåll på maximalt ett år beviljas av rektor.

Studerande ska varje period avlägga minst 6 studiepoäng med godkänt vitsord. Studerande som inte följer stipulerad studietakt och/eller upprepat och gravt försummar sina studier kan avskiljas från studierna för maximalt ett år. Beslutet tas av styrelsen för myndigheten Ålands gymnasium efter att studerande fått såväl muntlig som skriftlig varning och möjlighet att yttra sig[13].

3.1.3. Studiesätt

Studerande har närvaroplikt och är skyldiga att delta i lektioner och andra till skolan hörande aktiviteter. En lektion omfattar 60 minuter, varav 45 minuter är undervisning och 15 minuter reserveras för studerandes rast. Undervisningen kan fördelas på längre arbetspass, om skolan så beslutar, under förutsättning att studerande får stipulerad tid för lärarledd undervisning.[14]

Rektor kan, om särskilda skäl finns, bevilja studerande befrielse från att delta i undervisningen i vissa ämnen. Ansökan om befrielse sker på ansökan av studerande eller av omyndig studerandes vårdnadshavare[15].

---

[11] Ålands lyceums regelverk för övriga studier motsvarar Ålands lyceums tidigare regelverk för fritt valda kurser.
[12] § 8 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[13] § 46 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[14] Vid Ålands lyceum omfattar för det mesta ett studieavsnitt tre 75 minuters lektioner i veckan under ca 8 veckor.
[15] § 38, 1 mom. LL (2011:13) om gymnasieutbildning.

Självstudier

I vissa ämnen och under vissa förutsättningar har en studerande rätt att bedriva självstudier. Studerande som bedriver självstudier har rätt att få anvisningar av berörd lärare. Det är dock den studerande som har ansvar för att inhämta de kunskaper som undervisningsmålen stipulerar. Innan självstudierna startas beaktas därför studerandes förutsättningar att genomföra studierna på egen hand utan att delta i närundervisningen.

På skolans webbplats framgår vilka studieavsnitt som *inte* kan genomföras med självstudier. I avsnitt 5.2.2. framgår villkoren för och bedömningen av självstudier.

3.1.4. Språkprogram och individuell språkprofil

Ålands lyceum har ett språkprogram som omfattar studier i flera främmande språk. Skolan erbjuder studier i engelska, finska, franska, ryska, spanska och tyska. Utöver de uppräknade språken kan även andra främmande språk erbjudas förutsatt att medel beviljas.

Skolan erbjuder också två lärokurser inom läroämnet svenska och litteratur: svenska och litteratur och svenska som andraspråk och litteratur. Lärokursen svenska som andraspråk och litteratur kan väljas av studerande med annan språkbakgrund än svenska och benämns i den fortsatta texten med förkortningen SVA.

Skolans språkundervisning följer den europeiska språkskalan[16]. Nedanstående tabell förklarar skolans mer grundläggande och fördjupade språkstudier enligt den europeiska språkskalans A- och B-nivå.

Tabell 1: Skolans språkprogram

Skolans studier i främmande språk	Nivå för skolans språkundervisning	Språkstudierna har påbörjats i grundskolan/ påbörjas i gymnasiet
Engelska	Studeras av alla på A1-nivå. Obligatoriska studier.	Studierna har påbörjats i grundskolans årskurs 3.
Finska	Erbjuds på A-nivå.	Studierna har påbörjats i grundskolans årskurs 5.
	Erbjuds på B1- eller B3-nivå.	B1-språk betyder att studierna har påbörjats senast i grundskolans årskurs 7. B3-språk betyder att studierna inleds på nybörjarnivå.
Franska	Erbjuds på B3-nivå.	Studierna inleds på nybörjarnivå eller, om studerande har förkunskaper i språket, på fortsättningsnivå.
Ryska	Erbjuds på B3-nivå.	
Spanska	Erbjuds på B3-nivå.	
Tyska	Erbjuds på B3-nivå.	

Det är obligatoriskt att studera minst två språk förutom svenska. Engelska är obligatoriskt att studera som första språk. Det andra obligatoriska språket kan studerande välja fritt från det utbud som finns i skolans språkprogram.

Studerande som har ett annat modersmål än svenska och som valt att bedömas enligt lärokursen SVA kan

[16] Se de åländska läroplansgrunderna, bilaga 11: EU:s nivåskala för språkkunskap och språkutveckling.

beviljas befrielse[17] från det andra obligatoriska främmande språket, om studerande kan dokumentera[18] sina kunskaper i ett annat språk och kunskaperna motsvarar läroplanens kunskapsnivå i det andra obligatoriska språket enligt den europeiska språkskalan. Studerande ska uppvisa en dokumentation på sina muntliga och skriftliga färdigheter samt sin läs- och hörförståelse i språket. Ansökan riktas till rektor. För mer information om bedömning vid erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier, se avsnitt 5.2.3.

Studerande som har mycket goda kunskaper i något av de främmande språk som undervisas vid Ålands lyceum, kan befrias från ifrågavarande språkundervisning[19]. För att beviljas befrielse kontrolleras och bedöms den studerandes kunskaper i språket i en tentamen. På skolans webbplats finns detaljerade beskrivningar av skolans regelverk för tentamen i främmande språk.

Individuell språkprofil

Läroplansgrunderna förpliktar alla studerande att utarbeta en språkprofil. En språkprofil är en sammanställning som synliggör all språkkunskap som studerande har och utvecklar under gymnasietidens gång: modersmål, språk i den närmaste kretsen, de språk som studeras, andra eventuella språk den studerande kan. Även kännedom om språkliga varianter och ringa kunskaper i olika språk är av värde.

Utarbetandet av språkprofilen har två huvudsakliga syften:

- stöda utvecklingen av studerandes språkliga medvetenhet
- skapa möjlighet för studerande att ta större ansvar för utvecklingen av sina språkkunskaper, både under gymnasiestudierna och efter att de avslutats.

Den studerandes arbete med språkprofilen är främst ett redskap för självvärdering. Introduktion till arbetet sker i den lärarledda undervisningen men genomförs därefter som självständigt arbete på egen tid. I den individuella studieplanen framgår hur studerande planerar att sammanställa sin språkprofil.

Studerandes arbete med språkprofilen behandlas minst två gånger inom ramen för undervisningen. Arbetet påbörjas vanligen i de obligatoriska studierna i engelska men kan påbörjas och behandlas i ett annat språk som tillhör de obligatoriska studierna och/eller i ett annat läroämne. I vilka ämnen och i vilket studieavsnitt arbetet påbörjas och behandlas beror bland annat på i vilken ordning olika studieavsnitt förverkligas. I läroplanens ämnesdel framgår för studierna i språk inom vilka studieavsnitt språkprofilen ingår i undervisningen.

En språkportfolio[20]eller en språkportfölj är ett exempel på hur dokumenteringen kan ske av en studerandes språkprofil. Portfolion kan vara i digital form eller i pappersform.

I en språkportfolio ingår alltid den studerandes egna reflektioner över hur hans eller hennes färdigheter i språk utvecklats på lång sikt. Förutom egna reflektioner, kan en språkportfolio innehålla olika prestationer och intyg på kunskaper i språk som den studerande kan eller har studerat. Exempel på dokumentation av tidigare prestationer och intyg är skriftliga eller muntliga arbeten, audio- eller videoinspelningar eller kombinationer av dessa. Arbetena kan vara producerade inom ramen för studierna eller utanför skolan. Det kan handla om språkkunskaper som utvecklats vid ett studerandeutbyte eller i valfria studier: genom gymnasiediplom, prov i muntlig kommunikation och/eller prov i muntlig språkfärdighet[21].

---

[17] § 38, 1 mom. LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[18] § 24 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[19] § 38, 1 mom. LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[20] En variant av språkportfolio är en europeisk språkportfolio (ESP). Vid utarbetandet av en ESP lär sig den studerande att också själv förkovra sina språkkunskaper och bedöma dem utgående från kriterier med hjälp av europeiska referensramens färdighetsnivåer. Källa: Utbildningsstyrelsens webbplats och riktlinjerna för utarbetande av ESP för den grundläggande utbildningen och för gymnasieutbildningen i Finland.
[21] Proven i muntlig språkfärdighet är riksomfattande och utarbetas av Utbildningsstyrelsen. För information om bedömningen av muntlig språkfärdighet, se avsnitt 5.2.3.

3.2. Synen på lärande

Grunden för lärande är aktivitet och kommunikation i olika lärmiljöer[22]. Ålands lyceums lärmiljö är språkstöttande, vilket betyder att särskilt fokus läggs vid att stöda studerandes språkutveckling och multilitteracitet i samtliga ämnen. I grunderna för Ålands lyceums läroplan exemplifieras aktivitet med beskrivningar av hur den studerandes aktiva roll ska förverkligas i studier och i karriärplanering. Kommunikationens betydelse exemplifieras med beskrivningar av hur lärandet ska ske i samspel mellan studerande, mellan studerande och lärare samt med övriga sakkunniga.

Vid Ålands lyceum formas undervisning, handledning och stöd utgående från läroplansgrundernas syn på lärande, vilka kunskaper och kompetenser som är mål för utbildningen och vilka behov, erfarenheter och förutsättningar varje studerande har. För att främja fortsatt lärande, kunskapsutveckling och karriärplanering vägleds de studerande av både lärare och annan handledningspersonal. Vägledningen skapar även förutsättningar för studerande att i tilltagande grad självständigt ta ansvar för sina studieframgångar. För mer information om handledning och stöd, se kapitel 4.

3.3. Studiemiljöer och studiemetoder

Studiemiljöerna och studiemetoderna vid Ålands lyceum är i grunden formade utifrån synen på lärande och målen för undervisningen. Skolan främjar på olika sätt en god studie- och arbetsmiljö[23]. I skolans undervisning används mångsidiga undervisnings-, handlednings-, och studiemetoder.

3.3.1. Studiemiljöer

Det är hela personalens och samtliga studerandes gemensamma ansvar att upprätthålla en arbetsmiljö där alla studerande känner trygghet, trivsel och lust att lära. För att säkerställa välbefinnande och skapa studiero finns utarbetade rutinbeskrivningar och handlingsplaner. Se även avsnitt 4.4. om disciplinära åtgärder och förfaringssätt för en trygg studiemiljö.

Skolan har studiemiljöer som möjliggör interaktion och skapar förutsättningar för både kollaborativt och självständigt lärande. Skolan strävar efter att aktivera studerande i utvecklingen av skolans studiemiljöer. Studerande får även handledning i hur de kan skapa en så bra studiemiljö som möjligt för sig själva.

Studiemiljöerna vidgas till sammanhang utanför skolan genom studiebesök. För att främja studiemotivationen nyttjas sakkunskap hos andra aktörer än skolans, lokaler som handhas av andra samt material som finns hos andra aktörer.

Studiemiljöerna vidgas även till sammanhang utanför skolan med hjälp av informations- och kommunikationsteknik. Den studerande handleds i att använda digitala studiemiljöer, studiematerial och verktyg för att söka, behandla och utvärdera information samt för att producera ny kunskap.

Vid exceptionella situationer kan nätbaserade studier erbjudas helt eller delvis.

3.3.2. Studiemetoder

Vid val av studiemetoder är målet att alla studerande ska få möjlighet att arbeta aktivt, vara delaktiga i beslut

---

[22] Med *lärmiljö* avses den omgivning där studierna sker: platserna och lokalerna, grupper och aktiviteter.

[23] Med studiemiljö avses här de fysiska, psykologiska och sociala förhållanden skolans studerande arbetar i. Begreppen studiemiljö och arbetsmiljö är likvärdiga.

som påverkar dem och utveckla samarbetsfärdigheter. Studerande uppmuntras därför att ge förslag på arbetssätt, arbetsformer och bedömningssätt[24].

Med olika pedagogiska metoder strävar lärarna till att utveckla studerandes kunskaper och förmåga att behärska helheter samt arbeta ämnesövergripande. För närmare redogörelse, se läroplanens ämnesdel, kapitel 1.

I undervisningen tillämpas metoder som utvecklar studerandes förmåga till kritiskt och kreativt tänkande och som stärker studerandes färdighet att lösa problem. För att uppgifterna ska vara tillräckligt utmanande får studerande i undervisningen, enskilt och tillsammans, experimentera, undersöka problem, ställa frågor och söka svar. Studerande ges möjligheter att arbeta med uppgifter i vilka kunskaper och färdigheter kopplas ihop dels med studerandes egna erfarenheter, dels med olika företeelser i omgivningen och i samhället.

I början av studierna får de studerande en handbok som innehåller tips och råd för hur de kan ta sig an typiska uppgifter för utbildningen, till exempel uppsatser och essäsvar.

I skolan används flera digitala verktyg. I slutskedet av studierna avlägger studerande digitala studentprov.

Skolans lärare och annan handledningspersonal strävar till att välja metoder som ger alla studerande jämlika studiemöjligheter.

3.4. Verksamhetskultur

Verksamhetskulturen är de tanke- och arbetssätt som utmärker Ålands lyceum. Den är skolans tolkning av den allmänna gymnasieutbildningens uppgift samt den värdegrund och syn på lärande som beskrivs i lag och läroplansgrund. Värdeorden uppräknade i avsnitt 2.2. genomsyrar skolans verksamhetskultur.

Verksamhetskulturen kännetecknas av en kontinuerlig utveckling av undervisningen som berör planering, organisering, genomförande, bedömning och uppföljning. Ålands lyceum strävar efter att utveckla verksamhetskulturen mot ett lärande för livet i överensstämmelse med de mångsidiga kompetenserna i läroplanens ämnesdel, kapitel 1. I den processen ingår att utveckla större studiehelheter inom ett ämne, samt skapa temahelheter och ämnesövergripande samarbeten. Till den processen hör också att se över skolans bedömningspraxis. Skolan har även som mål att utöka samarbetet med olika intresseaktörer utanför skolan för att främja den studerandes mångsidiga kompetens.

Ålands landskapsregering och Ålands lagting har antagit ett utbildningspolitiskt program som ska prägla utvecklingen inom den åländska utbildningen fram till år 2025[25]. Det utbildningspolitiska programmet har sex ledord: hållbarhet, entreprenörskap, digitalisering, flexibilitet, jämlikhet och jämställdhet samt integration. Enligt läroplansgrunderna[26] ska nämnda ledord och följande teman påverka skolans verksamhetskultur och utveckling:

- en lärande gemenskap
- delaktighet och gemenskap
- välbefinnande och en hållbar framtid
- jämlikhet och likabehandling
- kulturell och språklig mångfald.

[24] § 3 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[25] Utbildningspolitiskt program Kompetens 2025, Utbildning för en hållbar framtid (Nr 70 U2 25.6.2015, ÅLR 2014/2526).
[26] Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 10.

3.4.1. Ledord för skolans utveckling

Hållbarhet

Ålands lyceum uppmuntrar sina studerande att arbeta för en rättvis och hållbar framtid. I undervisningen lär sig studerande vilka förändringar som är nödvändiga för en bärkraftig utveckling. De studerande får en helhetsbild av hållbarhet genom de val som görs för skolans verksamhet och de rutiner som finns i skolans vardag.

Entreprenörskap

Skolan arbetar på olika sätt med entreprenöriellt lärande. Studerande tränas i att utveckla ett förhållningssätt där man ser möjligheter hos sig själv och hos andra, engagerar sig i och tar ansvar för sina studier, för kommande studier och arbete, för sitt deltagande i samhället och för livet i allmänhet.

Digitalisering

I skolans undervisning utvecklas studerandes digitala kompetens. Med digital kompetens avses här att studerande både kan och ser möjligheterna i att använda digital teknik. Användningen ska ske på ett säkert, kritiskt och ansvarsfullt sätt, både för lärande i skolan och för deltagande i samhällslivet.

Utgående från landskapsregeringens senast fastställda IT-strategi för utbildningssektorn har skolan fastställt tyngdpunktsområden och upprättat en utvecklingsplan för digital kompetens. En uppföljning, utvärdering och uppdatering av utvecklingsplanen görs varje år. Utfallet av utvecklingsplanen beskrivs i skolans verksamhetsberättelse. På skolans webbplats finns den IKT-strategi som utgör underlag för de årliga utvecklingsplanerna. Se förteckning bilaga 2.

Flexibilitet

Ålands lyceum har ett utbildningssystem som är uppbyggt för att ta hänsyn till den enskilda individens behov och förutsättningar. Studerandes tidigare förvärvade kunskaper och lärande tas tillvara, oberoende av var och när lärandet har skett. Flexibla utbildningsvägar skapas och det finns möjlighet att byta studieupplägg under studiernas gång. Mångsidiga studiemiljöer och varierande undervisningsmetoder skapar förutsättningar för individualisering. Handledning för studerande i form av allmänpedagogiskt stöd och specialpedagogiskt stöd, ombesörjer att alla studerande får möjlighet att fullfölja sina studier och avlägga examen. Beskrivningen av skolans handledning och stöd framgår av kapitel 4.

Jämlikhet och jämställdhet

Skolans värderingar, om allas lika värde och rätt till lika behandling, syns och prövas på det sätt lärare, studerande och övrig personal kommunicerar och samspelar med varandra. Skolan stöder jämlikhet genom förbud mot diskriminering, positiv särbehandling och stöd för lärandet. På skolans webbplats finns den jämställdhetspolicy som utgör underlag för årliga jämställdhetsplaner. Se förteckning bilaga 2.

Integration

Beskrivningen nedan för temat kulturell och språklig mångfald visar hur Ålands lyceum omfattar landskapsregeringens utbildningspolitiska mål för integration. I skolans undervisning tas studerandes olika språkfärdigheter och kulturella bakgrunder tillvara. Studerande med annan språklig och kulturell bakgrund får kunskap om det åländska samhället. Se även avsnitt 4.5.

3.4.2. Teman för skolans utveckling

En lärande gemenskap

I skolans lärande gemenskap finns det plats för olika åsikter och känslor. Alla som tillhör gemenskapen uppmuntras att, på ett respektfullt och hänsynsfullt sätt, dela med sig av sina åsikter, tankar och kunskaper samt pröva nya tillvägagångssätt. Tillfällen ordnas för diskussion och reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter. Regelbundna utvärderingar görs av skolans arbete för att utveckla verksamheten och främja lärandet i gemenskapen.

Delaktighet och gemenskap

Vid Ålands lyceum ombesörjs kontinuerligt åtgärder som främjar en arbetsmiljö där alla känner delaktighet och gemenskap. I undervisningen skapar lärarna möjligheter för varje studerande att bli en del av det gemensamma lärandet. Skolans lärare och övrig handledningspersonal vägleder varje studerande i sin egen lärprocess. Skolan ordnar aktiviteter för att stödja studerandes delaktighet i kamratgemenskapen. Studerande deltar i planeringen och utvärderingen av skolans verksamhet.

Studerande uppmuntras att delta i studeranderådet och påverka beslutsfattande[27] som berör dem. Studerande uppmuntras också att delta i olika arbetsgrupper vars uppdrag är att förverkliga programrelaterade till skolans värdegrund och teman. Närmare information om skolans arbetsgrupper finns på skolans webbplats.

Välbefinnande och en hållbar framtid

Ålands lyceum prioriterar de studerandes välbefinnande: i undervisningen och handledningen, i studerandevårdens och studeranderådets arbete samt i samarbetet med studerandes vårdnadshavare. Skolan samarbetar också med polis och räddningsverk.

Välbefinnande i studierna är ett obligatoriskt studieavsnitt. I studieavsnittet får studerande identifiera sina styrkor och inre resurser samt hitta verktyg att hantera utmaningar såväl i skolan som i vardagen.

Skolan arbetar för att studerande ska öka sin förståelse för hur det egna välbefinnandet påverkas av de egna valen, människorelationerna, hobbyerna, kosten, vilan och den fysiska aktiviteten. Skolan uppmuntrar studerande att röra på sig och utveckla en aktiv livsstil.

För en hållbar framtid, se tidigare beskrivning i avsnitt 3.4.1. om hållbarhet.

Jämlikhet och lika behandling

Ålands lyceum främjar jämlikhet och jämställdhet i all sin verksamhet enligt bestämmelserna i lag och läroplansgrunder. Se tidigare beskrivning i avsnitt 3.4.1. om jämlikhet och jämställdhet samt skolans jämställdhetspolicy. Se förteckning bilaga 2.

Kulturell och språklig mångfald

I skolan planeras för aktiviteter där studerande får upptäcka gemensamma värderingar och principer för ett gott liv. Värdegrundsarbetet ger studerande förutsättningar att reflektera över olika livsstilar, alternativa värderingar, skillnader i möjligheten till delaktighet samt missförhållanden och utsatthet i det nutida åländska samhället, i närliggande samhällen och i den globala utvecklingen.

[27] § 5 i Ålands gymnasiums reglemente. Fastställt av Ålands landskapsregering 12.06.2019, beslut 141 U2, ÅLR 2019/4874.

Genom att väcka intresse för och ge kunskap om den åländska kulturen och andra kulturer, arbetar skolan för att stärka studerandes kulturella identitet och belysa rikedomen i kulturell mångfald. Arbetet har också som mål att öka studerandes internationella förståelse och fredsvilja[28].

Språk och lärande är, liksom språk och identitet, ömsesidigt bundna till varandra. Skolans ambition är att ha en språkmedveten verksamhetskultur och kontinuerligt utveckla språkstödjande arbetssätt.

3.5. Samarbete mellan hem och skola

Ålands lyceum strävar till ett gott samarbete med vårdnadshavare för att på bästa sätt stödja skolans studerande. Samarbetet utgår från studerandes individuella förutsättningar och behov. I synnerhet i den individuella studerandevården beaktas den unga vuxnas och myndiga studerandes växande självständighet och ansvar.

Skolan håller kontakt med vårdnadshavare på flera sätt. Vårdnadshavare informeras, både före och under studerandes tid i gymnasiet, om skolans utbildning och praxis. Skolan ordnar årliga informationstillfällen för vårdnadshavarna. Informationen handlar om studieupplägg, undervisning, examen och vidare studier, handledning och stöd, studerandevård samt övrigt som skolan gör för att stöda studerandes välbefinnande och lärande. Föreningen Hem och skola är en länk mellan vårdnadshavarna och Ålands lyceum.

I skolan görs regelbundna utvärderingar av skolans arbete för att utveckla verksamheten och främja lärandet[29]. Studerande ges alltid möjlighet att delta i det utvecklingsarbetet[30]. Vårdnadshavare uppmuntras att uttrycka sin åsikt.

I slutet av varje läsår ska omyndig studerandes vårdnadshavare, skriftligt eller elektroniskt, underteckna ett utdrag ur studerandes individuella studieplan. På detta sätt försäkrar sig skolan om att vårdnadshavare har tagit del av informationen om den studerandes studieresultat.

Via skolans webbplats och studieadministrativa program har vårdnadshavare tillgång till den studerandes individuella studieplan samt statistik över frånvaro. Även övrig information som rör skolans verksamhet finns tillgänglig på webbplatsen.

För mer information om samarbetet med vårdnadshavare se avsnitt 4.3. samt skolans studerandevårdsplan på skolans webbplats.

3.6. Övrigt samarbete

3.6.1. Samarbete med skolor på gymnasienivå

Ålands lyceum och Ålands yrkesgymnasium har ett system för samarbete som möjliggör studier över skolgränserna. Ålands lyceum ansvarar för den högskoleförberedande utbildningshelheten (HUTH) som erbjuds till studerande på yrkesgymnasiet. Studerande vid Ålands lyceum har möjlighet att, som övriga studier, avlägga examensdelar vid Ålands yrkesgymnasium.

Skolan har även samarbeten med andra gymnasieskolor utanför Åland. Därutöver har studerande även möjlighet att avlägga studieavsnitt inom ramen för specialidrott i samarbete med Ålands Idrott r.f.

---

[28] § 3 LL (2011:13) om gymnasieutbildning. Utdrag från lagen: ”Verksamheten ska utformas …om alla människors lika värde, internationell förståelse och fredsvilja…”.
[29] § 26 i skolans reglemente, fastställd av landskapsregeringen 12.06.2019, beslut 141 U2, ÅLR 2019/4874.
[30] § 40 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.

3.6.2. Samarbete med högskolor och arbetsliv

För att studerande ska få beredskap för fortsatta studier vidgas studiemiljöerna till sammanhang utanför skolan i enlighet med beskrivningen i avsnitt 3.3.1. Utifrån efterfrågan, behov och ekonomiska resurser ordnas kontakter och besök till högskolor och universitet. Skolan arrangerar gästföreläsningar och studiebesök för att visa studerande vilka karriärmöjligheter [31] arbetslivet erbjuder.

3.6.3. Internationalisering

Internationalisering handlar på ett övergripande plan om att utveckla studerandes färdigheter som världsmedborgare. Intentionen är att utveckla ett internationellt kunnande som ökar studerandes förmåga till samarbete med människor från andra kulturer och på andra språk.

Skolan arbetar med internationalisering både på hemmaplan och utomlands. Genom skolans studiehandledning får studerande kännedom om fortsatta studier utomlands. Information ges om studier och behörighetskrav inom och utanför Åland, speciellt inom Norden och EU, men också globalt. Genom de samarbeten skolan har med andra gymnasieskolor, i Finland och utomlands, ges möjligheter till socialt, kulturellt och språkligt utbyte med andra studerande.

De studerande får också en inblick i hur en internationell arbetskarriär kan se ut, till exempel genom möten med representanter för den internationella arbetsmarknaden.

[31] Med karriärmöjligheter avses här livslång yrkeslivsutveckling.

4. HANDLEDNING OCH STÖD

Handledningens uppdrag är att stödja studerande under gymnasiestudiernas gång och säkerställa att studerande har tillräckliga färdigheter för övergången till fortsatta studier och arbetsliv. I uppdraget ingår att stärka studerandes självinsikt och förståelse för det egna sättet att lära sig, att öka kunskapen om vidareutbildning och om arbetsliv samt vidareutveckla förmågan att navigera mot en önskad framtid.

Handledning och stöd genomförs på ett mångsidigt, fördomsfritt och likvärdigt sätt för att främja jämställdhet och jämlikhet samt förebygga marginalisering och utanförskap. Skolans värderingar och verksamhetskultur har styrt utformningen av principerna för handledning och stöd.

Skolan har planer, regelverk och rutinbeskrivningar i vilka det framgår vilka uppgifter olika personer har samt i vilka frågor och på vilket sätt studerande får handledning och stöd. Skolans planer, regelverk och rutinbeskrivningar för handledning och stöd är tillgängliga på skolans webbplats.

Handlednings- och stödverksamheten bildar en sammanhängande helhet genom:

- den studiehandledning och pedagogiska vägledning som ges av lärarna och övrig undervisande personal
- den studiehandledning och karriärvägledning som ges av studiehandledarna samt
- de åtgärder som vidtas för specialundervisning och övrigt stöd för lärandet. För närmare beskrivning av skolans specialundervisning och övrigt stöd för lärandet, se avsnitt 4.2.

4.1. Handledning

Handledningen är en interaktiv och målinriktad verksamhet som vidgar och fördjupar den handledning studerande fått i grundskolan. Den börjar när studierna inleds och fortsätter kontinuerligt under hela studietiden. För mer information om handledning efter avslutade studier, se avsnitt 4.1.2.

Handledningen har som mål att utveckla studerandes studiefärdigheter, öka studerandes självkännedom och självreglering, främja deras välbefinnande och medvetandegöra dem om möjliga karriärstigar samt stödja förmågan att hantera val och ta beslut.

För att utveckla studiefärdigheterna fokuserar handledningen på att:

- stärka studerandes förmåga att ta ansvar och ställa upp mål för studierna
- träna upp studerandes förmåga till självvärdering: att de lär sig bedöma sina förutsättningar, sina kunskaper och färdigheter
- vidareutveckla studerandes studievanor och studiemetoder.

För att stärka studerandes självkännedom och självreglering ingår det i handledningen att:

- synliggöra studerandes styrkor och utvecklingsbehov
- öka deras medvetenhet om faktorer som kan stärka studiemotivationen.

För att främja studerandes fysiska, psykiska och sociala välbefinnande ingår det i handledningen att:

- skapa trygghet och säkerhet i studiemiljön
- stödja gemenskapen mellan studerande.

För att medvetandegöra studerande om möjliga karriärstigar ingår det i handledningen att:

- informera om olika alternativ till fortsatta studier inom och utanför Åland, speciellt inom Norden och EU, men också globalt
- samarbeta med högskolor och arbetsliv.

För att stödja studerandes förmåga att hantera framtida val och ta beslut ingår det i handledningen att:

- stimulera studerandes initiativförmåga
- lära studerande karriärplanering
- uppmuntra till aktivt medborgarskap.

4.1.1. Studiehandledning och pedagogisk vägledning

Den handledning som genomförs i undervisningen tar främst fasta på att stärka studerandes aktivitet, delaktighet och ansvar i de processer och beslut som rör lärandet. Handledningen inom undervisningen varierar beroende på individuella och gruppspecifika behov och förutsättningar. Det finns möjlighet till personlig handledning där fokus är på studerandes individuella situation: resurser, önskemål och planer. Handledning sker även i grupp[32] och i helklass.

För att stärka kopplingen mellan läroämnena och arbetslivet kan skolans ämneslärare ordna gästföreläsningar, studiebesök och liknande aktiviteter. Kontakten med arbetslivet kan genomföras inom ramen för ett studieavsnitt och/eller ingå i sådana aktiviteter som ordnas vid sidan av undervisningen. Se tidigare beskrivningar i avsnitt 3.3.1. samt 3.6. om hur skolan förverkligar kontakten till arbetslivet.

4.1.2. Studiehandledning och karriärvägledning

Skolans studiehandledare ansvarar för den allmänna studiehandledningen och karriärvägledningen. Av studiehandledarna får studerande stöd i att planera sina studier och välja ett studieupplägg som underlättar övergången till vidareutbildning. Studiehandledarnas karriärvägledning kompletterar den vägledning som ges i undervisningen i syfte att ge studerande bättre insikt om sig själva och rusta dem med kompetens att hantera val och beslut. Den handledning som skolans studiehandledare ger sker i form av individuella samtal med varje studerande och i varierande gruppkonstellationer.

För att ge en bild av olika studievägar och karriärmöjligheter[33] efter avslutade gymnasiestudier ordnas tillfällen där studerande kan bekanta sig med eftergymnasiala utbildningar. Skolans studiehandledare kan också arrangera gästföreläsningar, där studerande från andra skolor och högskolor eller verksamma i arbetslivet berättar om sina karriärval.

Skolans samarbeten med högskolor, arbetsliv, både lokalt och internationellt, framgår av kapitel 3, avsnitt 3.6.

Den del av handledningen som innehåller studie- och karriärvägledning erbjuds även efter avslutade studier. Vägledning efter avslutade studier erbjuds *på begäran* till studerande som *inte fått en studieplats inom en examensinriktad utbildning* året efter avlagd examen vid Ålands lyceum. Skolan har ansvaret för ifrågavarande vägledning, men själva genomförandet kan ske i samarbete med andra vägledningsaktörer.

Studiehandledarna har även hand om den information som ges till vårdnadshavare. Samarbetet med vårdnadshavare beskrivs närmare i avsnitt 3.5. samt i skolans studerandevårdsplan, se förteckning bilaga 2.

4.1.3. Individuell studieplan

I enlighet med lag[34] och läroplansgrund har varje studerande vid Ålands lyceum en individuell studieplan.

---

[32] Grupphandledning ger möjlighet till kamratstöd och till utveckling av studerandes sociala och kommunikativa färdigheter.
[33] Med karriärmöjligheter avses här livslång yrkeslivsutveckling.

[34] Benämnd personlig studieplan i § 18 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.

Den individuella studieplanen är ett samlingsbegrepp för den information om den studerandes plan för studierna, plan för studentexamen och plan för fortsatta studier och karriär som finns i skolans digitala administrativa system.

Med studieplanen som grund kan studerande, vårdnadshavare, studiehandledare och lärare se hur studierna framskrider och vid behov ta initiativ till ett förändrat upplägg. Om en studerande önskar göra ändringar i sin plan, ska dessa göras i samråd med ansvarig studiehandledare. Studerande och vårdnadshavare har möjlighet att kontinuerligt granska informationen i studieplanen.

I studieplanen registreras åtminstone:

- studerandes mål för studierna, fortsatta studier och karriär
- planerad studietid
- språkprogram och språkprofil
- erkänt kunnande och/eller tillgodoräknade studier
- studerandes val av studieavsnitt
- hur studierna ska framskrida
- studiefärdigheter samt behov av stödåtgärder och kompensatoriska åtgärder
- stödåtgärder och kompensatoriska åtgärder som studerande tagit del av
- bedömning av studieavsnitt
- bedömning av läroämnen
- studentexamensprov med bedömning

4.2. Specialundervisning och övrigt stöd för lärandet

I den allmänbildande gymnasieutbildningen formas undervisningen efter studerandes förutsättningar och behov, men målen kan inte anpassas. Skolans studerande måste uppnå läroplanens mål för att kunna avlägga examen. För att alla studerande ska ha möjlighet att uppnå i läroplanen fastställda mål och avlägga examen erbjuds allmänpedagogiskt och specialpedagogiskt stöd. Det specialpedagogiska stödet är ett intensifierat stöd, dvs. en starkare stödform än det allmänna stödet[35]. Information om möjligheter till stöd ges vid skolstart, på möten med vårdnadshavare och via skolans webbplats.

Utgående från gymnasielagens bestämmelser[36] finns ett flertal rutinbeskrivningar för hur skolan hanterar studerande med lärandesvårigheter och/eller övriga svårigheter med skolgången[37]. Läs mer på skolans webbplats och i skolans studerandevårdsplan, se förteckning bilaga 2.

Behovet av stöd för lärande och skolgång varierar. Det kan handla om stöd att hantera skolvardagen, planera studierna, upprätthålla studietakten[38], samt utveckla studiefärdigheter och samarbetsförmåga. Det kan också innebära kompensatoriska åtgärder vid sjukdom eller specialundervisning vid diagnostiserade svårigheter såsom läs- och skrivsvårigheter, uppmärksamhetsrelaterade svårigheter eller funktionsvariationer.

Skolans mål är att, så tidigt som möjligt, upptäcka och få information om studerandes behov av stöd. För identifiering och bedömning av stödbehov används flera tillvägagångssätt. I början av varje läsår kartläggs läsförmågan hos alla nya studerande. Kartläggningen kan ge underlag för individuella diskussioner om studieteknik och stödinsatser. Identifieringen av stödbehov kan också grunda sig på pedagogiska dokument och utlåtanden från grundskolan. I sådana fall är det den studerande själv eller studerandes vårdnadshavare som

[35] Det finns tre nivåer av stöd för lärande och skolgång i grundskolan och på gymnasialstadiet: allmänpedagogiskt stöd (allmänt stöd), specialpedagogiskt stöd (intensifierat stöd) och mångprofessionellt stöd (särskilt stöd). Vid Ålands lyceum erbjuds allmänpedagogiskt och specialpedagogiskt stöd.
[36] § 14 och § 46 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[37] Se avsnitt 4.3. om skolans studerandevård.
[38] Se avsnitt 3.1.2. om stipulerad studietakt.

lämnar dokumenten till skolan.

Lärarna, studiehandledarna och övrig handledningspersonal bedömer regelbundet studerandes behov av stöd och söker lösningar som ger studerande möjlighet att överbrygga svårigheterna.

För specialundervisningen och övrigt stöd för lärandet har skolan, förutom lärarna och studiehandledarna, personal med specialpedagogisk kompetens och annan specialistkompetens. Utifrån efterfrågan, behov och ekonomiska resurser anlitas även externa resurser. I skolans planer och rutinbeskrivningar för handledning och stöd framgår vilka uppgifter olika personer har inom skolan när det gäller specialundervisning och övrigt stöd för lärandet.

Beslut om stödåtgärder tas alltid i samråd med berörd studerande. För att bedöma behovet av stöd kan följande personer konsulteras: vårdnadshavare, grupphandledare, vederbörande ämneslärare, studiehandledare, skolans personal med specialpedagogisk- och annan specialistkompetens samt rektor. Med studerandes samtycke kan även andra sakkunniga konsulteras, exempelvis kurator, psykolog eller annan företrädare för en rehabiliterande eller vårdande aktör.

4.2.1. Allmänpedagogiskt stöd

Allmänpedagogiskt stöd ges i enskilda ämnen om studerande har tillfälliga svårigheter, till exempel på grund av en godtagbar frånvaro. Stödet ges på initiativ av studerande själv, vårdnadshavare, ämneslärare och/eller övrig handledningspersonal. Stödundervisning i form av allmänpedagogiskt stöd föregås varken av dokumenterad pedagogisk bedömning, behovsutredning eller beslut.

Det är alla lärares skyldighet att ge allmänpedagogiskt stöd inom ramen för sitt ämnesområde. Stödet ges i eller utom den ordinarie undervisningen, i form av individuell stödundervisning eller i grupp. I vissa ämnen kan kontinuerligt stöd i form av drop-in-lektioner erbjudas.

4.2.2. Specialpedagogiskt stöd i form av specialarrangemang

Ett specialpedagogiskt stöd är ett intensifierat stöd som ger möjlighet till specialarrangemang i skolans undervisning. Specialarrangemang i undervisningen dokumenteras i den individuella studieplanen. Studerande som haft specialarrangemang i undervisningen har möjlighet att via rektor ansöka om specialarrangemang i studentexamen.

Specialpedagogiskt stöd i form av specialarrangemang erbjuds studerande som i ett inledningsskede bedöms få svårigheter att nå målen enbart med hjälp av allmänpedagogiskt stöd. Specialarrangemang erbjuds också studerande som, senare under skoltiden, visar sig behöva återkommande allmänpedagogiskt stöd och av den anledningen bedöms få svårigheter att nå målen.

Initiativet till stöd kan komma från studerande själv, vårdnadshavare, ämneslärare och/eller övrig handledningspersonal. Identifieringen av stödbehov kan också grunda sig på pedagogiska dokument och utlåtanden från grundskolan.

Ett specialpedagogiskt stöd i form av specialarrangemang föregås alltid av ett beslut som fattas av skolans personal med specialpedagogisk- och/eller annan specialistkompetens. Vid behov konsulteras berörda ämneslärare och studiehandledare. Beslutet sker i samråd med rektor. För att göra den studerande engagerad i sina egna angelägenheter närvarar den studerande i delar av de diskussioner som föregår beslutet[39]. Vid behov införskaffas utlåtanden från vårdnadshavare och externt sakkunniga.

[39] § 3 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.

Ett beslut om specialpedagogiskt stöd i form av specialarrangemang kan föregås av en pedagogisk bedömning. Bedömningen grundar sig på en kartläggning av den studerandes studiesituation som helhet: på skol, grupp- och individnivå. Det är skolans personal med specialpedagogisk- och/eller annan specialistkompetens som genomför kartläggningen. För den pedagogiska bedömningen konsulteras vid behov berörda ämneslärare och studiehandledare.

4.2.3. Specialpedagogiskt stöd i form av specialundervisning

Den specialundervisning som erbjuds vid Ålands lyceum är ett intensifierat stöd på deltid som kompletterar eller ersätter andra former av stöd. Specialpedagogiskt stöd i form av specialundervisning på deltid ges exempelvis till studerande med diagnostiserade svårigheter och/eller till studerande som redan i ett inledningsskede bedöms få stora svårigheter att nå målen med tidigare beskrivna stöd. Specialundervisning på deltid erbjuds också till studerande som, senare under skoltiden, visar sig ha kontinuerliga utmaningar i sitt lärande och av den anledningen bedöms få stora svårigheter att nå målen. Specialundervisningen dokumenteras i den individuella studieplanen.

Initiativet till stöd kan komma från studerande själv, vårdnadshavare, ämneslärare och/eller övrig handledningspersonal. Identifieringen av stödbehov kan också grunda sig på pedagogiska dokument och utlåtanden från grundskolan eller på tidigare utvärderingar från hälsovården.

Ett specialpedagogiskt stöd i form av specialundervisning föregås alltid av ett beslut baserat på en behovsprövning. Behovsprövningen är en skriftlig pedagogisk utredning som utförs av skolans personal med specialpedagogisk kompetens i samråd med berörda ämneslärare, studiehandledare och övrig personal med specialistkompetens. Vid behov införskaffas utlåtanden från vårdnadshavare och externt sakkunniga. Vid behovsprövningen beaktas den studerandes tidigare stöd och andra eventuella utvärderingar. För att göra den studerande engagerad i sina egna angelägenheter närvarar den studerande i delar av de diskussioner som föregår beslutet[40]. Beslutet om specialundervisning fattas av skolans personal med specialpedagogisk kompetens i samråd med rektor.

Skolans specialundervisning ges av speciallärare och ska alltid stödja ämnesundervisningen. Specialundervisningen genomförs därför främst som kompanjonundervisning (ämneslärare och speciallärare tillsammans), men kan också genomföras som undervisning i grupp eller individuellt.

4.3. Studerandevård

Skolans studerandevård är ett hälsofrämjande arbete som ska bibehålla och stärka studerandes välbefinnande enligt bestämmelserna i lag och läroplansgrunder. Skolans undervisnings- och handledningspersonal följer kontinuerligt med hur studerande mår och hur deras studier framskrider. Alla i skolans verksamhet har ett ansvar för att studerande ska må bra och utvecklas.

Skolan samarbetar med Studerandehälsan för att främja välbefinnandet. Studerandehälsan är Ålands hälso- och sjukvårds mottagning för gymnasiestuderande. Personalen vid Studerandehälsan består av skolhälsovårdare, skolläkare, skolkurator och skolpsykolog. Studerandehälsan följer upp studerandes hälsa genom regelbundna hälsokontroller. Vid behov remitterar Studerandehälsans personal en studerande till läkare- och/eller ungdomspsykiatrisk mottagning. Studerandehälsan samarbetar med skolans lärare och övrig handledningspersonal kring frågor som berör studerandes hälsa och välmående.

[40] § 3 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.

4.3.1. Centrala principer för studerandevården

Den gemensamma studerandevården innefattar i första hand hälsofrämjande och förebyggande åtgärder för att stärka gemenskapen och trygga allas välbefinnande. Initiativ till åtgärder kan komma från studerande, skolans personal och/eller av vårdnadshavare. I skolan tillsätts vid behov arbetsgrupper som behandlar frågor med anknytning till välbefinnande. Vid skolans årliga utvärderingar har studerande möjlighet att meddela sin åsikt om den gemensamma studerandevården och hur den bör utvecklas.

Den individuella studerandevården innefattar åtgärder för att främja enskilda studerandes välbefinnande, hälsa och studieförmåga. Utgångspunkten är förtroendefull kommunikation, som präglas av respekt för studerandes vilja. För studerandes bästa strävar skolan även till en ömsesidig och respektfull samverkan med vårdnadshavare.

Skolan har en studerandevårdsgrupp som arbetar med aktuella ämnen inom studerandevården, särskilt ärenden som rör enskilda studerandes välmående. Medlemmarna i gruppen är rektor eller prorektor, skolans studiehandledare, en lärarrepresentant och övrig personal inom handledning och stöd. Utöver nämnda medlemmar ingår i gruppen skolhälsovårdare, skolkurator och skolpsykolog.

Återkommande ärenden i studerandevårdsgruppen är studerandes skolgång, sociala situation och hälsa. Vid behov kallas grupphandledare, ämneslärare, annan sakkunnig personal eller utomstående sakkunniga. Gruppen tar beslut om vidare åtgärder för att stödja den studerande och följer upp utvecklingen.

4.3.2. Skolans studerandevårdsplan

Ålands lyceum har en studerandevårdsplan utgående från vad som stipuleras i de åländska läroplansgrunderna. Planen beskriver bland annat behovet av studerandevård och tillgängliga studerandevårdstjänster. Se förteckning bilaga 2.

4.4. Disciplinära åtgärder och förfaringssätt för en trygg studiemiljö

Den studerande har med stöd av den åländska gymnasielagen[41]rätt till en trygg studiemiljö. Om inte en trygg studiemiljö kan upprätthållas, har skolan rätt att använda sådana disciplinära åtgärder som nämns i gymnasielagen.

Skolans användning av disciplinära åtgärder står i proportion till gärningen och grundar sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar är desamma, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet.

Skolan har ordningsregler[42] vilka revideras och utformas i dialog med lärare, studerande och övrig personal. I enlighet med reglerna ska studerande följa skolans ordningsregler, uppträda med respekt gentemot medstuderande, lärare och övrig personal samt hantera skolans egendom och utrustning på ett ansvarsfullt sätt[43].

Det är skolans och varje enskild studerandes uppgift och ansvar att skydda medstuderande från mobbning,

[41] §§ 46–50 i LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[42] § 36 i LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[43] Skolan följer ANDTS-riktlinjerna som tagits fram i samarbete mellan landskapets utbildningsbyrå och Folkhälsans samordningsprojekt för ANDTS-arbete på Åland, i samråd med representanter för elev- och studerandehälsan, skolorna, polisen, Hem och skola samt Fältarna.

våld och trakasserier. Studerande uppmuntras till delaktighet i aktiviteter som tryggar säkerheten och hälsan för alla studerande. Studerande uppmuntras även till deltagande i aktiviteter som stärker gymnasiegemenskapen och/eller till aktiviteter som förbättrar studiemiljön.

I början av varje läsår ges information om skolans ordningsregler samt vilka rutiner och handlingsplaner som finns gällande säkerhet, trivsel, arbetsro och övriga studieförutsättningar.

Regler, riktlinjer och anvisningar för hur skolans studerande och personal bör handla i situationer som hotar trygghet och säkerhet finns publicerade på skolans webbplats. I bilaga 2 finns en förteckning över de planer och regler som styr skolans arbete i dessa frågor.

4.5. Särskilda frågor angående språk och kultur

Skolan har som mål att anpassa undervisningen med hänsyn till flerspråkiga studerandes bakgrund och utgångsläge, såsom modersmål och tidigare skolgång samt kunskaper i svenska och kännedom om den åländska gymnasieutbildningen.

För en framgångsrik utbildning och i överensstämmelse med läroplansgrundernas bestämmelser för skolans verksamhetskultur kan delar av skolans undervisning ske på annat språk än svenska. Här avses inte skolans ordinarie undervisning i främmande språk, utan annan undervisning och stödundervisning. Utgående från bestämmelserna i gymnasielagen och i läroplansgrunderna kan undervisningen ske på annat språk än svenska i följande fall:

1. Studerande med annat modersmål än svenska har, parallellt med sina studier i svenska och litteratur, rätt till stöd i sin språkutveckling[44], vilket kan innebära att ett annat språk än svenska tillfälligt används som undervisningsspråk.
2. Undervisningen kan tillfälligt ske på ett annat språk än svenska om innehållet i undervisningen anknyter till särskilda teman om språk och kultur[45].
3. Därutöver, med landskapsregeringens särskilda tillstånd, får även annat språk än svenska användas som undervisningsspråk, om det är förenligt med målen för skolans utbildning[46].

4.5.1. Studerande med annat modersmål än svenska

Enligt läroplansgrunderna[47] ska Ålands lyceum ordna särskild handledning och stöd för studerande med annan än svensk språkbakgrund. Målsättningen är att studerande ska klara studierna, få examen och uppnå kompetens för högskolestudier.

Studerande med annat modersmål än svenska erbjuds, parallellt med sina studier i svenska, både allmänpedagogiskt stöd och specialpedagogiskt stöd för sin språkutveckling. Även i den övriga ämnesundervisningen ges möjlighet till allmänpedagogiskt och specialpedagogiskt stöd med anledning av den studerandes språkliga bakgrund.

En studerande med annat modersmål än svenska har möjlighet att i sina studier i svenska och litteratur bli bedömd enligt det mål och den kravnivå som gäller för lärokursen svenska som andraspråk och litteratur (SVA). I den övriga ämnesundervisningen bedöms den studerandes prestationer utgående från läroplanens

[44]Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 22.
[45] § 7 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[46] § 7 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[47]Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 22.

mål- och kravnivå för respektive ämne. För närmare beskrivning av bedömning, enligt det mål och den kravnivå som gäller för undervisningen i svenska som andraspråk och litteratur, se avsnitt 5.2.3. om erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier.

Studerande med annat modersmål än svenska kan få befrielse[48] från att studera ett andra obligatoriskt språk, vilket leder till att det finns mer utrymme för studier i svenska. Se bestämmelserna om befrielse från ett andra obligatoriskt språk i avsnitt 3.1.5. om skolans språkprogram och avsnitt 5.2.3. om erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier.

[48] § 38, 1 mom., LL (2011:13) om gymnasieutbildning.

5. BEDÖMNING AV DEN STUDERANDES LÄRANDE OCH KUNNANDE

5.1. Bedömningens syfte och uppdrag

I bedömningen av studerandes lärande och kunnande följer Ålands lyceum syfte, mål och bestämmelser fastslagna i lag och läroplansgrunder. Enligt dessa ska studerandes arbete, lärande och kompetensutveckling bedömas mångsidigt. Syftet med bedömningen är att leda och sporra studerande i deras studier samt utveckla deras förutsättningar för självvärdering.

Bedömningen av studerandes lärande och kunnande är två likvärdiga uppdrag som är kopplade till varandra och till det kunskapsuppdrag som står i fokus för utbildningen. Bedömningen ska vara informativ men också uppmuntra studerande till studieframsteg, utveckla studerandes förutsättningar att realistiskt bedöma sin egen insats, handleda studerande att ställa upp mål och välja ändamålsenliga arbetssätt för sina studier[49]. Den formativa bedömningen får alltså en alltmer framskjuten plats.

5.2. Bedömning av ett studieavsnitt

Bedömningen av ett studieavsnitt är både formativ och summativ. Den formativa bedömningen utgår från processen i lärandet medan den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes kunnande och prestationer.

Den studerandes lärande bedöms under studieavsnittets gång genom respons på hur studerande uppnår studieavsnittets mål. Respons som stödjer lärandet ges i ett tillräckligt tidigt skede av studieavsnittet så att den studerande har möjlighet att förbättra sitt arbete utgående från responsen.

För att göra bedömningen mer transparent och för att säkra lärares och studerandes rättsskydd, informerar lärarna de studerande i början av varje studieavsnitt vilka kunskaper och färdigheter som är mål för studieavsnittet. Lärarna informerar samtidigt om arbetsgång och bedömningskriterier samt diskuterar med de studerande de bedömningsmetoder som planerats[50]. Läraren ger på studerandes eller vårdnadshavares begäran efter genomfört studieavsnitt en redogörelse för hur bedömningsprinciperna har tillämpats. Begäran ska inkomma inom 14 dagar från det att studerande tagit del av bedömningen.

Vid behov ges studerande möjlighet till specialarrangemang och alternativa sätt att visa sina kunskaper. Detta gäller vid diagnostiserade funktionsvariationer och därmed jämförbara svårigheter, såsom läs- och skrivsvårigheter och/eller språksvårigheter pga. annan språkbakgrund. Exempel på specialarrangemang är tillgång till ordböcker och källmaterial, muntliga prov och möjlighet till längre provtid.

Formativ bedömning

Formativ bedömning innebär att studerandes prestationer analyseras och värderas under pågående lärprocess i syfte att främja fortsatt utveckling och lärande. Genom formativa arbetssätt blir bedömningen en given del av undervisningen.

I den formativa bedömningen analyserar och värderar läraren kontinuerligt på ett flertal sätt studerandes framsteg i förhållande till uppställda mål och kunskapskrav.

---

[49] § 19 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[50] § 3 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.

Förutom lärarens analys är självvärdering och kamratrespons en viktig del av den formativa bedömningen[51]. Självvärdering gör den studerande till en aktiv part i sin lärprocess och utvecklar studerandes förmåga att självständigt lära och förbättra sitt kunnande. Kamratrespons skapar å sin sida förutsättningar för kollaborativt lärande och kan främja förmågan till självvärdering. Genom kamratrespons lär sig studerande att bedöma sitt eget arbete i relation till andras arbete utifrån de aktuella kunskapskraven.

Vilka analys- och utvärderingsmetoder som förekommer vid formativ bedömning för varje studieavsnitt specificeras i läroplanens ämnesdel.

Summativ bedömning

Att bedöma kunskaper summativt handlar om att summera och bestämma en studerandes kunskapsmässiga nivå just när bedömningen görs. Den summativa bedömningen görs i relation till de mål och bedömningsgrunder som anges för studieavsnittet i läroplanen. Vitsordet för ett studieavsnitt fastställs utifrån läroämnets mål och centrala innehåll, utifrån målen som ställts upp för mångsidig kompetens inom läroämnet samt utifrån de bedömningsgrunder som angetts för läroämnet. Inom ramen för studieavsnittet dokumenterar läraren de omdömen som gjorts av studerandes kunnande.

5.2.1. Siffervitsord och prestationsanteckningar

Efter ett avslutat studieavsnitt får den studerande ett siffervitsord eller en prestationsanteckning för sina studier, som dokumenteras i skolans administrativa program. Vitsorden och/eller prestationsanteckningarna grundar sig på mångsidiga prestationer inom ett studieavsnitt.

Föremål för den formativa och summativa bedömningen är studerandes kunskaper, färdigheter och arbete. Studerandes värderingar och personliga egenskaper bedöms inte. Ett vitsord eller en prestationsanteckning kan kompletteras och preciseras med ett skriftligt verbalt omdöme eller med muntlig respons vid ett utvärderingssamtal.

Obligatoriska och valfria studier

Enligt läroplansgrunderna bedöms nationella obligatoriska och nationella valfria studier med siffror enligt vitsordsskalan angiven i tabell 2. Skolans egna obligatoriska och valfria studieavsnitt, temastudier och gymnasiediplom *kan* bedömas antingen med siffror eller med en anteckning om avlagda studier. Avlagda studier som inte har en sifferbedömning, bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd.[52] Av läroplanens ämnesdel framgår vilka av ovannämnda studier som *inte* har en sifferbedömning.

Om studieavsnittet omfattar flera moduler som hör till samma lärokurs får den studerande endast ett vitsord för studieavsnittet. Om det är fråga om ett studieavsnitt som innefattar moduler från olika läroämnen ges ett vitsord för varje läroämne. Se bilaga 1 för närmare förklaring av begrepp som studieavsnitt, modul, läroämne, lärokurs med mera.

På begäran av studerande kan undantag i vissa fall göras från sifferbedömning. Se närmare förklaring nedan under Anteckning om godkänd prestation.

Övriga studier

[51] Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 23.

[52] Ålands lyceums G = godkända prestationer är detsamma som de åländska läroplansgrundernas A= avlagda studier. Se Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 24.

Övriga studier är ett samlingsnamn för studieavsnitt som inte hör till timfördelningens obligatoriska och valfria studieavsnitt. Dessa studieavsnitt måste vara godkända för att kunna tillgodoräknas och noteras i studieplanen med anteckning om godkänd prestation (G).

Vitsordskala och allmänna bedömningskriterier

Tabell 2: Vitsordsskala för obligatoriska och valfria studieavsnitt

Skala	Vitsord
10	utmärkta prestationer
9	berömliga prestationer
8	goda prestationer
7	nöjaktiga prestationer
6	försvarliga prestationer
5	hjälpliga prestationer
4	underkänd prestation

Vitsorden utmärkta eller berömliga kunskaper och färdigheter (10–9) ges åt studerande som:

- har ingående och helhetsmässiga kunskaper
- har lätt för att se samband och helheter
- löser problem och uttrycker sig självständigt, kreativt och personligt
- självständigt kan strukturera, planera och redovisa arbeten
- kan värdera och analysera behandlat ämnesområde
- har mycket goda förutsättningar för fortsatta studier.

Vitsorden goda eller nöjaktiga kunskaper och färdigheter (8–7) ges åt studerande som:

- har goda kunskaper
- förstår orsak och verkan
- kan arbeta efter modeller
- kan redovisa sina kunskaper men som behöver ett visst stöd för strukturering
- har goda förutsättningar för fortsatta studier.

Vitsorden försvarliga eller hjälpliga kunskaper och färdigheter (6–5) ges åt studerande som:

- har vissa splittrade kunskaper
- har svårt att se helheter
- inte kan redovisa självständiga kunskaper
- har begränsade, men i huvudsak tillräckliga, förutsättningar för fortsatta studier.

Väntande vitsord

Ett studieavsnitt som endast delvis är avlagt noteras med bokstaven V som står för väntande vitsord och betyder att den studerande måste komplettera sina studier inom en av läraren utsatt tid för att erhålla bedömning. I annat fall bedöms delmomentet med underkänt vitsord.

Anteckning om godkänd prestation

Studerande kan i stället för siffervitsord på begäran få en anteckning om godkänd prestation i läroämnet

idrott, ämnen vars lärokurs omfattar endast två studiepoäng samt valfria språk vars lärokurs omfattar maximalt fyra studiepoäng[53]. Studerande meddelar ansvarig studiehandledare sin önskan efter att samtliga studieavsnitt i ämnet genomförts och innan skolan utfärdar examensbetyg. Läroämnet noteras som godkänd prestation G på examensbetyget.

Förnyad bedömning

Studerande har rätt att höja ett redan avlagt studieavsnitt genom att påvisa sitt kunnande i de kunskaper och färdigheter som är centrala i studieavsnittet. Såväl godkänt som underkänt vitsord kan höjas genom förnyat deltagande i studieavsnittet eller under vissa förutsättningar genom självstudier. Det bästa resultatet noteras som vitsord i studieplanen. Läs mer nedan under Omtagning och 5.2.2. Självstudier.

Omtagning

Ålands lyceum arrangerar efter varje period ett omtagningstillfälle för studerande som har varit sjuk vid ordinarie examinationstillfällen eller som är underkänd i ett studieavsnitt. Sjukfrånvaro ska verifieras enligt skolans direktiv. Studerande har rätt att delta i ett omtagningstillfälle för att höja underkänt studieavsnitt.

Vid ett omtagningstillfälle avlägger studerande i regel ett prov. Studerande med flera prov ska inom anmälningstiden komma överens om alternativa arrangemang med berörda lärare. Studerande har inte rätt till alternativ omtagning pga. ledigheter för semesterresor och dylikt. Studerande som varit sjuk vid ett omtagningstillfälle har rätt att delta vid närmaste följande omtagning.

5.2.2. Självstudier

I en del läroämnen och under vissa förutsättningar har studerande rätt att bedriva självstudier och avlägga studieavsnitt genom tentamen. Självstudier innebär att studerande avlägger ett studieavsnitt på egen hand. Bedömningen av ett studieavsnitt som genomförs genom självstudier är mångsidig och beaktar hur väl den studerande har uppnått målen. Endast tentamensresultat med godkänd bedömning räknas in i den individuella studieplanen. För ytterligare information om självstudier, se avsnitt 3.1.3.

5.2.3. Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier

För att möjliggöra individuella studievägar och förkorta studietiden kan studerande få tidigare förvärvade kunskaper erkända och tillgodoräknade. Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av tidigare studier gäller om kunskaperna och färdigheterna motsvarar de krav som är angivna i skolans läroplan för läroämnenas mål och innehåll[54]. Studerande ansöker hos rektor om tillgodoräknande av studier som genomförts i andra skolor eller om erkännande av kunnande för prestationer som förvärvats på annat sätt. Detaljerade anvisningar för ansökan framgår av skolans webbplats.

Studierna eller kunnandet som förvärvats på annat sätt bedöms enligt de bedömningsgrunder som är angivna i läroplanen för ifrågavarande studieavsnitt. Om studieavsnittet i läroplanen bedöms med siffror sker samma sifferbedömning vid erkännandet och/eller tillgodoräknandet. Studerande måste, om skolan så anser, påvisa sitt kunnande genom tilläggsprestationer.

---

[53] Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 26.

[54] 24 § LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 24–25.

De studier eller motsvarande prestationer som genomförts vid annan skola omvandlas till lyceets vitsordsskala enligt Tabell 3. Ifall det vid tillgodoräknandet inte kan avgöras om ett vitsord motsvarar ett högre eller lägre vitsord, bedöms de tidigare studierna med det högre vitsordet.

Tabell 3: Vitsordsskala för omvandling

Skala 1–5	Skala 1–3	Lyceets skala
1	1	5
2	1	6
3	2	7
4	2	8
5	3	9 och 10

Studerande kan muntligen eller skriftligen, vid missnöje med ett beslut om tillgodoräknande och/eller erkännande, begära rättelse inom 14 dagar efter det att studerande fått del av bedömningen[55]. Begäran om rättelse riktas till rektor som ger studerande skriftligt svar med motivering. Om studerande är missnöjd med rektorns utlåtande kan studerande inom 14 dagar vända sig till landskapsregeringen som prövar om en ny bedömning ska göras.

Erkännande och tillgodoräknande av tidigare språkkunskaper

Studerande som har mycket goda kunskaper i något av de främmande språk som undervisas vid Ålands lyceum kan beviljas rätt att avlägga lärokursen för ifrågavarande språk[56] genom självstudier. Som grund för beviljandet gör skolan en bedömning av studerandes kunskapsnivå.

Studerande som har ett annat modersmål än svenska och som valt att bedömas enligt lärokursen svenska som andra språk och litteratur (SVA) kan beviljas befrielse[57] från det andra obligatoriska främmande språket. Studerande ska uppvisa dokumentation[58] av sina kunskaper i ett annat språk, motsvarande läroplanens kunskapsnivå i det andra obligatoriska främmande språket enligt den europeiska språkskalan. Ansökan riktas till rektor.

Erkännande och tillgodoräknande vid ändring av studieupplägg

Studerande har rätt att avbryta de läroämnen som är valfria, varvid samtliga studieavsnitt i ämnet stryks. Studerande har också rätt att byta nivå i läroämnen med olika lärokurser. Vederbörande ämneslärare ger då ett utlåtande om vilket studieavsnitt som bäst motsvarar studerandes kunskaper. Vid nivåbyte tillgodoräknas de godkända och underkända studieavsnitt som till mål och innehåll motsvarar studieavsnitt i den valda läroämnesnivån. Om studerande har avlagt flera studieavsnitt än vad som kan tillgodoräknas i den nya lärokursen, räknas därutöver avlagda godkända studieavsnitt tillgodo som övriga studier.

Nivåbyte kan ske i lärokurserna för språk och matematik.

---

[55] § 22 LL (2011:13) om gymnasieutbildning, ändrad 2014:39.
Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 25.
[56] § 38, 1 mom. LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[57] § 38, 1 mom. LL (2011:13) om gymnasieutbildning.
[58] § 24 LL (2011:13) om gymnasieutbildning.

Enligt bestämmelserna i läroplansgrunderna gäller följande regler för tillgodoräknande vid nivåbyte:

- När en studerande övergår från en lång lärokurs till en kort, räknas studier som avlagts enligt den långa lärokursen tillgodo i den korta lärokursen, i den utsträckning som målen och det centrala innehållet motsvarar varandra. För tillgodoräknande av studier i matematik, se Tabell 4. Vitsorden för den långa lärokursen överförs då direkt som vitsord för den korta lärokursen, om inte den studerande visar tilläggsprestationer som berättigar till ett högre vitsord. Den studerande har rätt att begära möjlighet till tilläggsprestation för att fastslå kunskapsnivån.
- Övergång från en kort lärokurs till en lång lärokurs kan göras under förutsättning att studerande kan redovisa erforderliga kunskaper. Vitsorden för de redan avlagda studierna ska samtidigt omprövas.

Tabell 4: Tillgodoräknande av studier i matematik

Modul i den långa lärokursen	Modul i den korta lärokursen
ML1	MK1
ML2	MK2
ML3	MK3
ML4 och ML5	MK4
ML6	MK8
ML8	MK5
ML9	MK7

Studerande kan i sitt betyg ha vitsord för antingen lärokursen svenska och litteratur eller svenska som andra språk och litteratur (SVA). Om studerande byter lärokurs, efter att ha avlagt någon eller några av studieavsnitten i endera lärokursen, tillgodoräknas och bedöms de som studieavsnitt i den nya lärokursen. Vid byte av lärokurs ska studerande redovisa erforderliga kunskaper och vitsorden för de redan avlagda studierna ska samtidigt omprövas.

5.2.4. Bedömning av mångsidig kompetens

I läroplanens ämnesdel, och för varje studieavsnitt, definieras hur målen för och områdena inom mångsidig kompetens förverkligas. Den mångsidiga kompetensen ingår i studieavsnittens formativa och summativa bedömning. Den mångsidiga kompetensens mål och innehåll framgår i läroplanens ämnesdel, kapitel 1, avsnitt 1.2.

5.3. Bedömning av en ämneslärokurs

Ämneslärokurs är ett samlingsnamn för de studier i ett läroämne som ingår i studerandes individuella studieplan. Studieavsnitten i en viss ämneslärokurs är antingen obligatoriska eller valfria, nationella eller lokala. Studieavsnitt inom temastudier och övriga studier tillgodoräknas endast om de avlagts med godkänt resultat.

Bedömningen som uppges i examensbetyget anges med ett ämnesvitsord för varje läroämne. Ämnesvitsordet fastställs som det vägda aritmetiska medeltalet av vitsorden som ingår i den studerandes ämneslärokurs. I uträkningen viktas studieavsnitten inom ett läroämne enligt omfattningen i studiepoäng.

Ämnesvitsordet ges som ett helt tal och avrundas uppåt om medeltalet är 0,5 eller högre. Ämnesvitsordet

kan höjas om studerande i ett särskilt förhör visar större mognad och behärskar ämnet bättre än vad ämnesvitsordet skulle bli baserat på uträkningen av det vägda aritmetiska medeltalet. De lärare som beslutar om bedömningen har också rätt att höja vitsord, utan att studerande utför tilläggsprestationer, om de anser att studerandes kunskaper och färdigheter är på en högre nivå än vad det vägda aritmetiska medeltalet visar.

Läroämnen som enligt studerandes beslut inte ska bedömas i siffror noteras som godkänd prestation på examensbetyget. Se närmare bestämmelser om i vilka fall studerande kan begära anteckning om godkänd prestation i stället för siffervitsord, avsnitt 5.2.1.

För att avlägga lärokursen i ett läroämne med godkänt resultat ska studerande avlägga stipulerad andel studiepoäng av ämnesstudierna med godkänt vitsord enligt Tabell 5.

Tabell 5: Högsta tillåtna antal underkända prestationer för avläggande av ämneslärokurs med godkänt resultat

Totalt antal avlagda studiepoäng inom ämneslärokursen	av vilka underkända prestationer kan utgöra högst
2 – 5 studiepoäng	0 studiepoäng
6 - 11 studiepoäng	2 studiepoäng
12 – 17 studiepoäng	4 studiepoäng
18 studiepoäng eller mer	6 studiepoäng

5.4. Slutförande av gymnasiets lärokurs

Gymnasiets lärokurs är ett samlingsnamn för samtliga studieavsnitt för alla ämnen som ingår i den studerandes individuella studieplan. Den åländska allmänbildande gymnasieutbildningen vid Ålands lyceum omfattar studieavsnitt inom svenska och litteratur/svenska som andraspråk och litteratur, främmande språk, matematik, humanistiska vetenskaper, samhällsvetenskaper, naturvetenskaper, idrotts- och hälsovetenskaper, konst- och kulturvetenskaper, informationsteknik, tematiska studier samt välbefinnande i studierna[59].

Gymnasiets lärokurs är slutförd när den studerande har avlagt de enskilda ämneslärokurserna med godkänt resultat och minimiantalet 150 studiepoäng har uppfyllts. Lärokursen ska omfatta minst 20 studiepoäng nationella valfria studier. Vuxenstuderande följer en skild lärokurs som är slutförd då de enskilda ämneslärokurserna avlagts med godkänt resultat och minimiantalet 88 studiepoäng uppfyllts.

Till gymnasiets lärokurs räknas, utöver obligatoriska och valfria studier, endast sådana studier som den studerande avlagt med godkänt resultat.

5.5. Sökande av ändring i ett beslut som gäller bedömning

Studerande som är missnöjd med bedömningen av sin prestation kan, skriftligen eller muntligen, begära rättelse inom 14 dagar efter att ha fått del av bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds ger läraren information om rätten att få bedömningen prövad. Den som utför

[59] § 2 LF (2011:75) om gymnasieutbildning.

bedömningen dokumenterar när studerande tog del av bedömningen och tiden för begäran om rättelse. Studerande anses ha fått besked om bedömningen vid studieavsnittets sista lektion, såvida läraren inte av särskilda skäl har flyttat bedömningsbeskedet till ett senare datum. Om läraren väljer att ge besked om bedömning vid en annan tidpunkt än studieavsnittets sista lektion, informeras studerande i förväg om förändringen av tidpunkt, så att alla som deltagit i studieavsnittet är medvetna om när tiden för rättelsemöjlighet löper ut. Förändring av tidpunkt dokumenteras.

Tiden då rättelse kan begäras är densamma för alla studerande, oavsett om de varit närvarande vid den sista lektionen eller inte. Studerande som på grund av sjukdom varit förhindrade att delta i den sista lektionen ska ta kontakt med vederbörande lärare inom två dagar från tillfrisknandet för att få besked om bedömning och därefter ska rättelse inlämnas inom 14 dagar.

Begäran om rättelse ska lämnas till den lärare/de lärare som utfört bedömningen. Dessa ger studerande ett skriftligt svar med motivering. Om studerande är missnöjd med utlåtandet överlämnas ärendet till rektor för avgörande. Rektor ger studerande ett skriftligt svar med motivering. Om studerande är missnöjd med rektors beslut kan studerande vända sig till landskapsregeringen som prövar om en ny bedömning ska göras. Begäran om rättelse till nästa instans inlämnas inom 14 dagar efter att studerande fått besked om beslut.

5.6. Betyg och betygsanteckningar

Ålands lyceum upprättar och utfärdar betyg och intyg enligt bestämmelserna i lag och läroplansgrunder samt i överensstämmelse med övriga anvisningar utfärdade av Ålands landskapsregering[60].

5.6.1. Gymnasieexamen och studentexamen

Slutförda studier vid Ålands lyceum leder till en allmänbildande gymnasieexamen. I den ingår ett gymnasieexamensbetyg som utfärdas av Ålands lyceum och ett studentexamensbetyg som utfärdas av Studentexamensnämnden.

Studentexamen

Studentexamen genomförs enligt det regelverk som Studentexamensnämnden utfärdat utgående från rikets lag och förordning om anordnande av studentexamen[61] och i den åländska förordningen om studentexamen i landskapet Åland[62].

För att erhålla studentexamen ska en studerande ha genomfört studier omfattande minst 150 studiepoäng. Som vuxenstuderande gäller minst 88 studiepoäng.

På skolans webbplats finns detaljerad information om villkoren för studentexamen, dess upplägg och innehåll.

5.6.2. Övriga betyg

Ålands lyceum utfärdar följande övriga betyg och intyg:

---

[60] § 21 LL (2011:13) om gymnasieutbildning
Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021, sidan 27.
[61] FFS 2005:672, rikets lag om anordnande av studentexamen, FFS 2005:915, förordning om studentexamen i Finland.
[62] ÅFS 2006:68, förordning om studentexamen i landskapet Åland.

1. Skiljebetyg utfärdas till studerande som avbryter sina studier eller som inte slutför sina ämneslärokurser med godkänd bedömning. I skiljebetyget dokumenteras både de studier som avlagts med godkänd bedömning och de studier som erhållit underkänd bedömning. Skiljebetygets datering är densamma som datumet för den dagen studerande avslutade sina studier.
2. Kompletteringsbetyg ges till studerande som har tilldelats gymnasieexamensbetyg och som vid ett senare tillfälle har slutfört ett eller flera studieavsnitt. I kompletteringsbetyget dokumenteras avlagda studieavsnitt och bedömning. Den studerandes betygsmedeltal i gymnasieexamensbetyget omräknas i förhållande till kompletteringen och ska anges i kompletteringsbetyget. Betyget utfärdas och dateras då studierna är slutförda. Skolan kan utfärda flera kompletteringsbetyg.
3. Betyg över slutförd gymnasielärokurs ges till studerande som har slutfört en eller flera av utbildningens ämneslärokurser. Ålands lyceum utfärdar ett betyg till studerande i Ålands yrkesgymnasium som slutfört ämneslärokurserna inom den högskoleförberedande utbildningshelheten (HUTH). Studerande som slutfört enskilda studieavsnitt i ett eller flera ämnen kan också på anhållan erhålla ett betyg över sina prestationer.
4. Intyg över prov i muntlig språkfärdighet
5. Gymnasiediplom

6. Övriga bestämmelser

6.1. Utvärdering och kvalitetssäkring

Regelbundna utvärderingar av skolans arbete genomförs för att utveckla verksamheten och främja lärandet enligt bestämmelserna i lag och läroplansgrund och med stöd av myndigheten Ålands gymnasiums strategi för utvärdering och kvalitetssäkring[63]. Utvecklingsarbetet är hela undervisningspersonalens ansvar. Studerande och vårdnadshavare uppmuntras och ges möjlighet att delta i utvecklingsarbetet.

Resultaten presenteras och diskuteras i ledningsgrupp, lärarkollegium och studeranderåd. Resultaten överlämnas också till styrelsen för myndigheten Ålands gymnasium. Rektor är ansvarig för den interna utvärderingen och för att de resultat som presenteras ligger till grund för det kontinuerliga utvecklingsarbetet. Prorektor är rektor behjälplig i utvärderingsarbetet.

I skolan genomförs åtminstone följande utvärderingar:

- Studerande utvärderar studieavsnitten. Utvärderingen är underlag för utvecklingen av pedagogik och undervisning. Rektor och prorektor kan ta del av utvärderingen.
- Avgående studerande utvärderar sin studietid.
- Studerande i åk 1 och 2 deltar i den av Ålands landskapsregering beställda nationella utvärderingen Hälsa i skolan. Enkäten genomförs vartannat år.
- Ålands lyceum är en del av Ålands gymnasiums kvalitetsledningssystem. I enlighet med Ålands gymnasiums strategi 2023 görs en kontinuerlig utvärdering av kvalitetsledningssystemet.

6.2. Dokumentation och arkivering

Insamlandet av bedömningsgrunder sker systematiskt och dokumenteras på ett sådant sätt att bedömningen

[63] § 40 LL (2011:13) om gymnasieutbildning samt § 26 i skolans reglemente, fastställd av landskapsregeringen 12.06.2019, beslut 141 U2, ÅLR 2019/4874.

kan granskas i efterhand, åtminstone inom tiden för rätten till överklagande.

Studerandes studiekort, kopia på gymnasieexamensbetyg, kopia på övriga betyg, såsom skiljebetyg och kompletteringsbetyg samt -intyg dokumenteras så att de kan granskas i efterhand och även utgöra underlag för eventuella utvärderingar. I skolans arkivplan finns bestämmelser om dokumentation och arkivering. Kopia på studerandes studentexamensbetyg arkiveras hos Studentexamensnämnden.

Ämnesdel

1. Mål för lärandet och centralt innehåll i undervisningen

1.1. Allmänna mål för undervisningen

Undervisningen i Ålands lyceum utgår från läroplanens mål. Lärarna tar i sin planering avstamp i de värderingar, kunskaper och färdigheter som anges i lag och läroplansgrunder. Höga förväntningar på alla studerandes kunskapsutveckling genomsyrar skolans undervisning, styr kvaliteten i undervisningen och bidrar till ett stödjande undervisningsklimat.

Skolans allmänna mål för undervisningen är att studerande ska:

- utveckla sitt sätt att lära
- utveckla förmågan att förstå, lösa och redovisa olika slag av problem
- stärka förmågan att utveckla kunskap tillsammans med andra
- komma till insikt om vad hållbarhet innebär ur ett ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv samt förstå sitt eget ansvar för en bärkraftig utveckling
- utveckla förmågan att tänka och handla aktivt, självständigt, etiskt och konstruktivt och med respekt för allas lika värde
- komma till insikt om sin roll och sitt ansvar för sig själv och andra i det omgivande samhället
- utveckla sin skapande och entreprenöriella förmåga inom olika områden
- stärka sin digitala kompetens
- utveckla förmågan att granska olika budskap kritiskt och skapa tillit till samhällsbärande institutioner
- utveckla sin språkmedvetenhet och litteracitet
- utveckla förståelse för kulturens betydelse, både för den individuella utvecklingen och för samhällsutvecklingen
- utveckla en förståelse för betydelsen av kulturell mångfald i en alltmer internationaliserad värld.

Målet med ämnesövergripande undervisning och arbetssätt är att bidra till ökad studiemotivation genom en helhetssyn på kunskap och lärande. Att skapa sammanhang, där delar blir till helhet, kan också underlätta utvecklandet av studerandes mångsidiga kompetens. I enlighet med de nya läroplansgrunderna utökas utbudet av ämnesövergripande studier och temahelheter.

Den ämnesövergripande undervisningen syftar till att ge studerande utökade möjligheter att:

- dra nytta av kunskaper och färdigheter från studierna i flera ämnen
- söka och hitta samband mellan begrepp och perspektiv från vitt skilda områden
- ta ställning till olika problem, fenomen och frågeställningar från flera områden
- söka tillförlitlig information i olika flera källor
- tillämpa digital teknik i skolarbetet
- presentera lösningar eller faktaunderbyggda slutsatser på ett reflekterande och analyserande sätt
- studera målinriktat och konstruktivt som medlem av en grupp och ta ansvar för hela gruppens arbete.

1.2. Mångsidig kompetens

Ålands lyceums verksamhetsidé, beskriven i kapitel 2, är att ta ansvar för studerandes lärande för livet. Dit hör utvecklingen av studerandes mångsidiga kompetens. I läroplansgrunderna förklaras mångsidig kompetens som det övergripande målet för lärandet, eftersom den har betydelse för studerandes livskompetens och ger studerande beredskap inför framtiden[64] .

I läroplansgrunderna anges att varje ämne ska behandla mångsidig kompetens utgående från det egna fack- och vetenskapsområdet och med beaktande av olika perspektiv: individperspektiv (studerandeperspektiv) och bredare kontext. Utveckling av mångsidig kompetens ingår i ämnesspecifika studieavsnitt, ämnesövergripande studieavsnitt och/eller i olika teman som behandlas vid sidan av ämnesundervisningen. Den mångsidiga kompetensen ska också bedömas i varje studieavsnitt.

Den mångsidiga kompetensens mål och innehåll för Ålands lyceum sammanfattas nedan. Kompletterande beskrivningar framgår av studieavsnitten i läroplanens ämnesdel. I läroplansgrunderna är mångsidig kompetens uppdelad i sex kompetensområden som har flera beröringspunkter med varandra.

Kompetens för välbefinnande

- Den studerandes omsorg om sig själv och andra.
- Den studerandes förmåga att identifiera och använda sig av sina styrkor.
- Den studerandes förmåga till uthållighet i en värld med ständiga förändringar och överraskningar.

Kommunikativ kompetens

- Den studerandes emotionella färdigheter och förmåga till empati.
- Den studerandes sociala färdigheter, samarbetsförmåga och förmåga till kollaborativt lärande.
- Den studerandes språkliga medvetenhet och färdigheter i att kommunicera på ett konstruktivt sätt.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

- Den studerandes nyfikenhet, motivation att lära sig och finna meningsfullhet i att kombinera information på ett nytt sätt.
- Den studerandes förmåga att strukturera och styra sitt lärande och utveckla färdigheter för ett kontinuerligt lärande.
- Den studerandes förmåga att kunna kombinera information på ett nytt sätt, att idka källkritik och bedöma informationens tillförlitlighet.
- Den studerandes förmåga till multilitteracitet i det digitala samhället.

Samhällelig kompetens

- Den studerandes demokratiska färdigheter, färdigheter att verka för en trygg, rättvis och hållbar framtid.
- Den studerandes förmåga att använda sin kompetens både för sitt eget och för samhällets väl.
- Den studerandes förmåga till förnyelse, arbetslivsfärdigheter och entreprenörsattityd.

Etisk och miljökompetens

- Den studerandes förmåga till värdebaserade och etiska handlingar för det gemensamma bästa.
- Den studerandes förmåga att värdesätta naturens mångfald och forskningsbaserad kunskap om klimatet.

---

[64] Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen, Ålands landskapsregering, beslut nr 107 U2 av den 30.03.2021.

- Den studerandes förståelse av cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion.

Global och kulturell kompetens

- Den studerandes internationella färdigheter och världsmedborgarattityd.
- Den studerandes kunskap om det lokala, nationella och internationella kulturarvet och förståelse för kulturell mångfald.
- Den studerandes färdigheter att agera etiskt i en global värld med media och teknologi.

Hur den mångsidiga kompetensen utvecklas beror på vilka innehållsområden som behandlas i undervisningen, vilka arbetssätt som väljs och hur kommunikationen fungerar mellan studerande och övriga aktörer (medstuderande, lärare och övriga sakkunniga).

2. Svenska och litteratur

Läroämnets uppdrag

Läroämnet svenska och litteratur har som uppdrag att utveckla studerandes kunskaper om och i det svenska språket, samt kunskaper om litteratur och kultur. Läroämnet utvecklar även studerandes kommunikationsfärdigheter och multilitteracitet. Studierna fördjupar studerandes intresse för språk, litteratur och övrig kultur samt ökar deras medvetenhet om sig själva som språkanvändare i kommunikation och samarbete med andra. Undervisningen stöder utvecklingen av studerandes språkliga medvetenhet, kulturella kompetens och lärande i alla läroämnen. Den stöder även utvecklingen av färdigheter och kunskaper som behövs för fortsatta studier och för aktivt medborgarskap.

Svenska och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Läroämnet hämtar sitt innehåll från språk-, litteratur- och kommunikationsvetenskaperna samt från kulturforskningen. Inom ämnet får studerande bekanta sig med åländsk, finländsk och nordisk kultur, med litteratur samt medie- och kommunikationskultur. Studierna fördjupar studerandes förmåga att läsa och tolka medietext på ett kritiskt sätt. De stärker förståelsen för mediekultur samt utvecklar ett ansvarsfullt samhällsengagemang. Språkvetenskap integreras med det övriga innehållet.

Målet för litteraturundervisningen är att studerande ska förstå skön- och facklitteratur, få estetiska läsupplevelser och utveckla färdigheten att analysera och tolka texter ur olika synvinklar. Litteraturundervisningen utvecklar studerandes förmåga att reflektera ur ett etiskt och estetiskt perspektiv: Den utvecklar även studerandes uttrycksförmåga och kreativitet.

I undervisningen lär sig studerande att uttrycka sig mångsidigt, söka information samt behandla och tolka information på kritisk och etisk grund. Undervisningen utvecklar studerandes kognitiva färdigheter och studiefärdigheter samt stärker deras metaspråkliga färdigheter och kreativitet. Målet är att stöda och utveckla studerandes språkliga uttrycksförmåga och medvetenhet samt förmåga att tolka och producera multimodala texter.

De studerande kommer i undervisningen i kontakt med olika språkliga drag, begrepp och sätt att bygga upp information i de vetenskapliga discipliner som läroämnet grundar sig på. Undervisningen baserar sig på ett vidgat textbegrepp, som innebär att texter kan vara multimodala. Karakteristiska texter för läroämnet är fiktiva texter, faktatexter och medietexter samt muntliga texter av olika slag.

Ett av målen för studierna i svenska och litteratur är att identifiera och synliggöra språkets roll för lärandet. De främjar studerandes språkutveckling, språkliga medvetenhet och förmåga att använda olika språk och språkvarianter samt språkliga socialisering. Studierna bidrar till att bygga upp studerandes språkliga och kulturella identitet. Målet är att studerande ska lära sig att identifiera och värdesätta språklig och kulturell mångfald samt språkliga rättigheter, både i den egna vardagen och i samhället överlag. I undervisningen fäster man uppmärksamhet vid den språkliga mångfalden på Åland och i omvärlden.

I undervisningen i svenska och litteratur samarbetar man med skolans eget bibliotek, landskapets bibliotek samt andra kulturinstitutioner. Studerande får också dra nytta av sina olika språkliga och kulturella sammanhang.

I undervisningen i svenska och litteratur integreras läroämnets olika delområden med varandra. De två lärokurserna svenska och litteratur och svenska som andra språk och litteratur samarbetar med varandra och även med andra läroämnen.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

I läroämnet svenska och litteratur utvecklas studerandes mångsidiga kompetens med hjälp av både läroämnesspecifika och ämnesövergripande teman och kompetensområden. Läroämnet bidrar också till att öka studerandes kulturella kompetens samt medie-, medborgar- och demokratikunskap.

I läroämnet framhävs tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, kommunikativ kompetens och samhällelig kompetens. Studerande lär sig att behärska olika kommunikationssituationer och språkliga register, vilket stöder ett aktivt medborgarskap. Studierna utvecklar studerandes kritiska och kulturella läsfärdighet samt förmåga att producera texter. Dessa stöder i sin tur studierna och lärandet i alla läroämnen och samarbetet mellan olika läroämnen. För att studerande ska utveckla sina färdigheter krävs långsiktigt, kreativt, undersökande, aktivt och processinriktat arbete.

Studier i svenska och litteratur stärker även den studerandes miljökompetens och etiska kompetens samt globala och kulturella kompetens, vilket syns i valet av innehåll i undervisningen. Studierna ökar förståelsen för miljörelaterade utmaningar och ger färdigheter att bygga upp en hållbar framtid. I undervisningen i medie- och informationskunnighet stärks den studerandes kritiska och kulturella läskunnighet samt etiska kompetens. I undervisningen vägleds studerande att förstå och respektera språklig och kulturell mångfald samt att förstå sin egen identitet som en del av ett större sammanhang.

Läroämnet svenska och litteratur stöder på många olika sätt utvecklingen av studerandes kompetens för välbefinnande. Språklig medvetenhet och kommunikativ kompetens stärker identiteten och därigenom välbefinnandet. Studerande får öva sig på att reflektera över och utvärdera sitt eget och andras kunnande. Genom studier i kultur och i synnerhet litteratur får studerande bredda sin syn på livet, människorna och världen.

2.1. Lärokursen svenska och litteratur

Lärokursens särskilda uppdrag

Lärokursen svenska och litteratur har betydelse för studerandes bildningsprocess och är i den bemärkelsen ett livskunskapsämne. Ämnet bidrar också till att fördjupa studerandes identitet samt kulturella och historiska medvetenhet.

Lärokursen har ett centralt kulturbärande och identitetsskapande uppdrag. Undervisningen relaterar till en nordisk kontext. Undervisningen stöder studerandes skolspråk och språkliga medvetenhet. Studerandes varierande språkliga och kulturella bakgrund uppmärksammas och beaktas i undervisningen. Flerspråkighet ses som en resurs.

Lärokursen fördjupar studerandes kunskaper om och i det svenska språket, samt kunskaper om litteratur och kultur med särskilt fokus på det åländska och svenska i Finland. Undervisningen gör studerande medveten om betydelsen av god språklig kompetens också i fortsatta studier. Inom de olika studieavsnitten integreras lärokursens olika delområden, att läsa, skriva, tala och kommunicera, samt ta del av litteratur, drama och media. I alla studieavsnitt utvecklas studerandes läs- och skrivkompetens samt muntliga färdigheter. Studerande läser och behandlar skönlitteratur och multimodala texter med utgångspunkt i studieavsnittens tematik. Att läsa hela verk och skriva längre, sammanhållna texter ingår i det centrala innehållet i studieavsnitten. I de obligatoriska studieavsnitten tar de studerande del av minst åtta verk, av vilka minst ett verk är en fackbok.

Mål för undervisningen i svenska och litteratur

Målet med undervisningen i svenska och litteratur är att utveckla studerandes språkliga och kulturella medvetenhet, kommunikationsfärdigheter och färdigheter att tolka och producera texter.

Att kommunicera

Målet är att den studerande ska:

- fördjupa och bredda sin förmåga att kommunicera målinriktat, ändamålsenligt och etiskt såväl enskilt som i grupp
- kunna analysera och bedöma sina kommunikationsfärdigheter
- kunna analysera olika typer av kommunikation
- kunna bedöma olika kommunikationssituationer ur ett etiskt perspektiv

Att tolka texter

Målet är att den studerande ska:

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet av texter med olika syften och i olika kontexter
- kunna använda sig av relevanta begrepp för att analysera och tolka text, t.ex. fakta, fiktion och medietexter
- fördjupa sin förståelse för litterära medel och behärska relevanta begrepp för att analysera och tolka litteratur
- kunna granska olika informationskällor, informationens tillförlitlighet, användbarhet och syfte (källkritik och källtillit)

Att producera texter

Målet är att den studerande ska:

- kunna producera olika slags texter anpassade till olika syften och kontexter
- kunna uttrycka och motivera sina tankar samt använda ett för situationen lämpligt språk och uttryckssätt
- kunna använda olika källor på ett ändamålsenligt sätt och förstå och följa regler om upphovsrätt
- behärska de olika faserna i en skrivprocess och reflektera över den
- kunna ge och ta emot respons
- stärka sina färdigheter i standardspråkets normer i tal och skrift

Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet

Målet är att den studerande ska:

- förstå språkets och de olika vetenskapliga disciplinernas betydelse för lärandet och tänkandet
- reflektera över språklig och kulturell mångfald i relation till identitet
- fördjupa sina kunskaper om språkets olika register, uttrycksformer och nyanser
- reflektera över litteraturens och kulturens meningsskapande funktion

Bedömning

Syftet med bedömningen i svenska och litteratur är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ.

Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare i respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer, till exempel skriftliga och muntliga moment, eventuella andra delmoment samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

SV1 - Läs- och skrivprocessen (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig tolka, utvärdera och producera texter, textstrukturer och multimodala uttrycksformer
- behärska de olika faserna i skrivprocessen
- använda andra texter som underlag för den egna skrivprocessen
- uppmuntras som skribent, stärka sin uppfattning om sig själv i fråga om att tolka och producera text samt ge och ta emot respons.

Centralt innehåll

- centrala textgenrer: berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter, samt kombinationer av dessa
- analysera texters syfte, målgrupp, kontext, innehåll, struktur, uttrycksformer och synvinklar
- skapa texthelheter; att skriva olika typer av texter i process, kollaborativt och individuellt
- skriva, referera och kommentera med andra texter som underlag
- flerstämmighet och intertextualitet
- text- och språkvård

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen av mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal

- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SV2-3 – Kommunikation och språklig medvetenhet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO2 och MO3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- uppmuntras att kommunicera aktivt, samt fördjupa sina insikter om språk och identitet
- utveckla sin medvetenhet om text och språk
- fördjupa sina färdigheter att kommunicera i grupp och lära sig analysera och bedöma de fenomen som uppstår i samband med gruppkommunikation
- förstå olika kommunikationssituationer samt betydelsen av verbala och icke-verbala medel
- fördjupa sin förståelse för språket och olika texter som meningsskapande element
- förstå språkets sociala funktion och betydelse för både individen och samhället
- fördjupa sina kunskaper om det åländska och nordiska kulturarvet

Centralt innehåll
- reflektera över den egna kommunikativa kompetensen
- ge och ta emot respons, lyssna målinriktat och konstruktivt, samt delta i gruppkommunikation
- analysera olika kommunikationssituationer: samtal, betydelseförhandlingar, verbal och icke-verbal kommunikation, roller, talängslan mm.
- multilitteracitet och det vidgade textbegreppet
- språk som struktur, språk som betydelsebärare, språk som socialt och samhälleligt fenomen, språk som maktmedel
- språk och identitet; språket som föränderligt och kontextbundet, litteraturen som kulturbärare
- språkpolitik, en- och flerspråkighet, språkideologier
- text- och språkvård

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen av mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SV4 – Fiktion och fakta (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla mångsidiga läsvanor
- känna till olika litterära genrer och deras uttrycksformer, samt bredda och utveckla sina läsfärdigheter
- analysera och tolka litterära multimodala texter med hjälp av relevanta begrepp
- förstå att litteratur kan tolkas på många sätt

Centralt innehåll

- litteraturens roller och olika sätt att läsa och uppleva litteratur
- att läsa och skriva i funktionellt och estetiskt syfte
- narrativitet i skön- och facklitteratur samt i multimodala texter, till exempel i skådespel, film och spel
- centrala genrer, uttrycksformer och begrepp i litterär analys
- olika sätt att tolka litteratur
- litterära epoker

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen av mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SV5 – Text och tolkning (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO5 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska läskunnighet, i synnerhet gällande mediekunskap
- förstå mediernas roll som opinionsbildare i samhället och deras betydelse för identiteten
- tolka multimodala texter, i synnerhet medietexter, samt analysera deras innehåll och form
- bli förtrogen med olika sätt att påverka och argumentera
- stärka sina kunskaper och färdigheter i argumentation

Centralt innehåll

- att analysera och producera skriftliga och muntliga texter som tar ställning och påverkar
- yttrandefrihet, mediekritik, medieetik
- källkritik, källtillit, informationssökning och -hantering, upphovsrätt
- ideologiskt färgade texter, samt skillnaden mellan åsikter och vetenskaplig kunskap
- argumentation och retoriska stilmedel
- verbala, auditiva och visuella medel som används i syfte att påverka
- text- och språkvård

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen av mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SV6-7 – Muntlig och skriftlig kommunikation (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO6 och MO7 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- uppmuntras som talare och skribent
- utveckla sin förmåga att producera muntliga och skriftliga texter
- analysera och bedöma talade, skrivna och multimodala texter
- förhålla sig till olika källor och värdera deras tillförlitlighet

- utveckla sin förmåga att gå i dialog med andra texter i sitt eget resonemang
- fördjupa sina insikter om talsituationen: disposition, språk och olika uttrycksmedel
- fördjupa sina insikter om skrivprocessen: disposition, språk och olika uttrycksmedel

Centralt innehåll

- sammanställning och framförande av ett inlägg individuellt, i grupp eller som en multimodal text
- färdigheter i att fokusera, ta kontakt, åskådliggöra och uttrycka sig; talängslan, publikkontakt och åhörarnas ansvar
- etik i olika kommunikationskanaler, t.ex. sociala medier
- analys och bedömning av muntliga och multimodala texter
- kreativt skrivande som stärker skribentens egen röst
- skrivprocessen: val och avgränsning av tema, val av perspektiv, disposition, redigering och kontroll-läsning
- skriva med annat material som underlag
- ge och ta emot respons
- text- och språkvård

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen av mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SV8 – Litteratur och världsbild (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO8 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin kunskap om litteratur och kunna granska och analysera skönlitteratur som en del av ett samhälle i förändring
- känna till centrala verk och teman i världslitteraturen och kunna analysera dem utgående från en kulturell kontext
- förstå kontextens betydelse för hur litteraturen upplevs och tolkas
- reflektera över narrativ i samtiden

Cenralt innehåll

- litteratur som en multimodal, flerstämmig och flerspråkig del av kulturer
- analys och tolkning av litteratur i förhållande till olika kontexter, till exempel författarskap, genre, historisk, samhällelig och politisk kontext
- granskning av texter ur olika synvinklar, till exempel utgående från människosyn, identitet, världsbild, värdegrund och idévärld
- text- och språkvård

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen av mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

SV9 – Fördjupad muntlig kommunikation (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO9 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla mångsidiga kommunikationsfärdigheter, särskilt med tanke på fortsatta studier och arbetsliv
- kunna analysera kommunikation ur olika synvinklar
- förstå och kunna lösa problem som uppstår i samband med kommunikation
- kunna agera ändamålsenligt och etiskt i kommunikation
- förstå kommunikationens kulturella särdrag och kontextbundenhet

Centralt innehåll

- färdigheter som krävs vid till exempel muntliga anföranden, möten, förhandlingar, i sociala medier och arbetsintervjuer
- analys av olika kommunikationssituationer och faktorer som påverkar dem
- argumentationsteknik och retoriska medel

- dialogisk och konstruktiv kommunikation
- etiska spelregler för kommunikation
- lösning av konflikter och andra problem vid muntlig kommunikation
- eventuellt deltagande i slutprovet för muntlig kommunikation

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Studieavsnittet fokuserar på muntlig kommunikation. Medie-, medborgar- och demokratikunskap är centrala element, liksom kritisk och kulturell läskunnighet.

Genom studier av och samtal om olika kommunikationssituationer lär sig den studerande att se betydelser och kopplingar mellan olika människor, miljöer och kulturer. Genom individuella anföranden, samtal, diskussioner och debatter utvecklas den studerandes färdigheter i ett aktivt medborgarskap. Den studerande ges verktyg att förmedla sina åsikter, tankar, känslor och upplevelser samt att bilda sig en uppfattning om sina styrkor. Detta bland annat genom att konstruktivt utvärdera och reflektera över sina egna och andras kunskaper och färdigheter.

I valet av teman och ämnen betonas ett bärkraftigt, fredligt samhälle där alla kan blomstra. Den studerande uppmuntras härvid att agera ansvarsfullt, etiskt och konstruktivt i olika situationer.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- loggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov
- nationellt slutprov i muntlig kommunikation

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SV10 – Fördjupad skrivkompetens (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO10 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla sin förmåga att formulera sina tankar i längre sakprosatext
- fördjupa sig i skrivprocessen och användningen av källmaterial
- stärka sin förmåga att hantera och värdera källor

Centralt innehåll

- planering och skrivande av ställningstagande och reflekterande texter
- avgränsning av tema, val av perspektiv och material
- hantering av källmaterial: värdering av källor, källkritik och upphovsrätt

- skribentens egen röst i kombination med källmaterial
- skrivprocessen: planering av innehåll och tidsanvändning, disponering, formulering, redigering och finslipning
- text- och språkvård

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen av mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SV11 – Fördjupad läskompetens (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MO11 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna analysera, tolka och utvärdera texter, även multimodala texter
- använda sig av relevanta begrepp i analys och tolkning av texter
- bredda och fördjupa sin kritiska och kulturella läskunnighet
- förstå innebörden av syfte och kontext vid tolkningen av texter

Centralt innehåll

- analys och tolkning med hjälp av relevanta begrepp
- olika sätt att tolka fakta- och medietexter samt fiktiva texter
- relationen mellan en text och dess kontext, texten och dess syfte
- olika sätt att skapa mening i texter, till exempel genom uttryckssätt och modaliteter

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen av mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

SV12 – Lästräning för svaga läsare (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- bli medveten om sitt sätt att läsa och tillgodogöra sig olika slags texter
- utveckla sin förmåga att läsa olika slags texter
- utveckla sin läsförståelse
- utveckla ett positivt förhållningssätt till läsning av såväl skönlitteratur som andra texter
- fördjupa och utveckla sin förmåga att läsa och förstå olika texter analytiskt och kritiskt (multilitteracitet)
- utveckla ett språk som stöder studierna och lärandet i alla läroämnen

Centralt innehåll
- individuella lästest och läsprofiler
- studiemetodik
- lässtrategier
- läsförståelseövningar och ordkunskap
- diskussioner utgående från olika slags texter

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

De kunskaper och färdigheter som uppnås i studieavsnittet stöder framförallt utvecklingen av den studerandes kompetens för kommunikation och välbefinnande.

Den studerande får verktyg att verbalisera sina tankar, känslor och upplevelser samt att utvärdera och reflektera över sitt kunnande. Genom utvecklad språklig medvetenhet, kommunikativ kompetens och multilitteracitet stärks den studerandes identitet. Den studerande vidgar sin syn på livet bland annat genom läsning av skönlitteratur.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering

- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga uppgifter
- skriftliga uppgifter

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SV13 – Skrivträning för svaga skribenter (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- behärska skrivprocessen som helhet
- utveckla sin förmåga att producera texter som är enhetliga och logiska till innehåll, struktur, språk och stil
- utveckla sin förmåga att utnyttja olika källmaterial i sitt eget skrivande
- uppmuntras som skribent
- öva sig att ge och ta emot respons

Centralt innehåll
- uppgiftsanalys
- genremedvetenhet och källkritik
- skriva, referera och kommentera med källmaterial som underlag
- skapa texthelheter
- skriva olika typer av texter i process, kollaborativt och individuellt
- skrivteknik, språkriktighet och ordkunskap

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

De kunskaper och färdigheter som uppnås i studieavsnittet stöder framförallt utvecklingen av den studerandes kompetens för kommunikation och välbefinnande.

Den studerande får verktyg att verbalisera sina tankar, känslor och upplevelser samt att utvärdera och reflektera över sitt kunnande. Genom utvecklad språklig medvetenhet, kommunikativ kompetens och multilitteracitet stärks den studerandes identitet. Den studerande vidgar sin syn på livet bland annat genom läsning av skönlitteratur.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons
- läsloggar
- gruppsamtal
- processkrivning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga uppgifter
- skriftliga uppgifter

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

2.2. Lärokursen svenska som andra språk och litteratur (SVA)

Lärokursens särskilda uppdrag

Studerande vars modersmål inte är svenska kan erhålla undervisning i läroämnet svenska och litteratur enligt lärokursen i svenska som andraspråk och litteratur, som i den fortsatta texten benämns SVA. Lärokursen i SVA är lämplig för studerande i de fall då baskunskaperna i svenska inom något delområde av språkkunskaperna inte, enligt lärarnas bedömning, ger förutsättningar för studier i svenska enligt lärokursen svenska och litteratur.

Utgångspunkten för lärokursen SVA för studerande som ska lära sig svenska som andraspråk, är den lärmiljö som studerande befinner sig i: att lära sig svenska i en svenskspråkig miljö och skola och där kunskaperna i svenska utvecklas vid sidan av det egna modersmålet.

Målen för och innehållet i lärokursen SVA bygger på de grunder ifrågavarande studerande inhämtat i den grundläggande utbildningen eller på annat håll. Det centrala målet för undervisningen i SVA är att den studerande uppnår sådana färdigheter i svenska och sådan kunskap om den åländska, finländska och nordiska kulturen, att den studerande har möjlighet att fortsätta sina studier och klara sig i arbetslivet.

Det specifika uppdraget för lärokursen i SVA är att fördjupa och utveckla berörda studerandes flerspråkiga identitet, kunskaper om och i svenska språket, de kommunikativa färdigheterna och läs- och skrivkompetensen, även i multimodala sammanhang, och kunskaper om litteratur och kultur. I samarbete med undervisningen i andra läroämnen stödjer undervisningen i SVA den studerandes språkliga och kulturella identitet i ett kulturellt mångfacetterat och mångmedialt samhälle. Undervisningen har även som uppdrag att stärka den studerandes kulturella och språkliga medvetenhet samt förståelse för språkets och kulturens betydelse för individen och samhället som helhet.

Svenska språket är objekt för undervisningen i denna lärokurs. Goda språk- och kommunikationskunskaper är centrala för fortsatta studier, arbetslivet och för att klara sig i vardagen. I de obligatoriska studieavsnitten läser den studerande minst fyra hela verk.

I undervisningen görs den studerande medveten om betydelsen av god språklig kompetens inför fortsatta studierna. Den studerande ges möjlighet att även bekanta sig med fortsatta studier i svenska och litteratur på högskolenivå.

Mål för undervisningen i svenska som andra språk och litteratur

Målet med undervisningen i SVA är att utveckla berörda studerandes kommunikationsfärdigheter och färdigheter att tolka och producera texter samt skapa en språklig och kulturell medvetenhet.

Kommunikationsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- fördjupa och bredda sin kommunikativa kompetens för att kunna kommunicera målinriktat, ändamålsenligt och etiskt såväl enskilt som i grupp samt kunna analysera, bedöma och utveckla sina egna kommunikationsfärdigheter
- förstå alltmer abstrakt kommunikation i undervisningen och förstå och kunna fungera i alltmer formella kommunikationssituationer och använda kommunikationsstrategier som är lämpliga för situationen
- kunna analysera och bedöma olika kommunikationssituationer och -relationer samt kommunikationsfärdigheter och kommunikationsetik som ingår i kontexten.

Att tolka texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet för att kunna analysera och utvärdera multimodala texter med olika syften och i olika kontexter, till exempel fakta- och medietext, litteratur och muntlig text, samt kan använda sig av relevanta begrepp för att analysera text
- utöka sitt ord-, fras- och begreppsförråd samt fördjupa sin kunskap om det skrivna språket och kunna bedöma texter med olika syften och i olika kontexter
- utveckla sina färdigheter att tolka skön- och facklitteratur och bredda sin läsning
- kritiskt kunna granska olika informationskällor, informationens syfte, tillförlitlighet och användbarhet.

Att producera texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet för att kunna producera och dra nytta av multimodala texter och vara medveten om deras syften och kontexter, kunna uttrycka sig och motivera sina tankar samt använda ett för situationen lämpligt språk och uttryckssätt
- kunna behärska de olika faserna i en skrivprocess och reflektera över sina egna skrivprocesser, kunna ge och ta emot respons samt tillämpa respons i sitt skrivande
- stärka sina färdigheter att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt kunna använda olika källor på ett ändamålsenligt sätt och förstå och följa regler om upphovsrätt.

Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet

Målet är att den studerande ska

- förstå vilken betydelse språket och olika vetenskapliga discipliner har för lärandet och tänkandet samt vilken betydelse språklig och kulturell mångfald har för identiteten
- fördjupa sina kunskaper om språkets struktur, olika register, uttrycksformer och nyanser och deras meningsskapande funktion såväl i litteraturen som i andra kulturella verk.

Bedömning

Syftet med bedömningen i svenska och litteratur är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ.

Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare i respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer, till exempel skriftliga och muntliga moment, eventuella andra delmoment samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. I slutskedet av studierna kan studerande ges möjlighet att delta i det nationella ”Slutprovet i muntlig kommunikation. Närmare bestämmelser om bedömning

framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

SVA1 - Att tolka och producera text (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV21 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig producera, tolka och utvärdera multimodala texter, textstrukturer och uttrycksformer
- behärska de olika faserna i en skrivprocess och uppmuntras som skribent
- använda andra texter som underlag för den egna skrivprocessen
- lära sig iaktta hur språkliga strukturer och uttryck används i olika texter och tillämpa dem i sina egna texter
- stärka sin uppfattning om sig själv i fråga om att tolka och producera text samt ge och ta emot respons.

Centralt innehåll

- centrala textgenrer: berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter och kombinationer av dessa
- att skapa texthelheter; analys av textens syfte, målgrupp, kontext, innehåll, struktur, uttrycksformer och synvinklar
- att skriva olika typer av texter i process, kollaborativt och individuellt samt skriva, referera och kommentera med andra texter som underlag
- strategier som behövs för att förstå det man läser, färdigheter och ord-, fras- och begreppsförråd för ett abstrakt språkbruk
- ett helt skönlitterärt eller facklitterärt verk

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA2 - Text och språklig medvetenhet (1 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV22 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla sin medvetenhet om text och språk
- fördjupa sin förståelse för språket och olika texter som meningsskapande element
- förstå språkets sociala funktion och betydelse både för individen och samhället.

Centralt innehåll

- olika uppfattningar om språk: språk som struktur, språk som ett meningsskapande element, språk som ett socialt och samhälleligt fenomen, språk som maktmedel
- multilitteracitet och textgenre som begrepp, det vidgade textbegreppet
- strategier som behövs för att förstå lärarens kommunikation i undervisningen, formellt tal och formell text
- språkpolitik, en- och flerspråkighet, språkideologier, språkvård

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA3 - Kommunikation 1 (1 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV23 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- uppmuntras att kommunicera aktivt, vidareutveckla sin kommunikationsprofil och sin uppfattning om språk och identitet
- lära sig att kommunicera i grupp och iaktta, förstå och analysera olika fenomen i anslutning till gruppkommunikation
- lära sig granska betydelsen av språkliga och icke-verbala medel och iaktta kontextbunden variation i olika kommunikationssituationer.

Centralt innehåll

- reflektioner över den egna kommunikativa kompetensen, förmåga att ge och ta emot respons, förmågan att lyssna samt målinriktat och konstruktivt delta i gruppens kommunikation

- analys av olika kommunikationssituationer, konstruktion av samtal, betydelseförhandlingar, språket och icke-verbal kommunikation samt roller, anspänning, talängslan och kohesion i anslutning till gruppkommunikation
- språk och identitet samt hur språket är föränderligt och kontextbundet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA4 - Litteratur 1 (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV24 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- utveckla mångsidiga läsvanor och fatta intresse för och lära sig njuta av litteratur
- känna till skön- och facklitterära genrer och deras olika uttrycksformer
- lära sig motivera sin tolkning av texter, både muntligt och skriftligt
- utveckla sin förmåga att behärska språkliga strukturer och ordförråd genom att läsa skönlitteratur på svenska.

Centralt innehåll
- litteraturens roller och olika sätt att läsa och uppleva litteratur, att läsa och skriva i funktionellt och estetiskt syfte
- berättelser och narrativitet i skön- och facklitteratur samt andra texter, till exempel teater, film, spel eller andra medietexter
- centrala litterära genrer, uttrycksformer och begrepp som används för att analysera
- den finlandssvenska litteraturen som en del av den nordiska litteraturen
- den studerande ska läsa ett helt skön- eller facklitterärt verk, självständigt eller tillsammans

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA5 - Att tolka text 1 (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV25 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- utveckla sin kritiska läskunnighet, i synnerhet gällande mediekunskap
- förstå hur medierna fungerar, deras betydelse för identiteten och deras roll som opinionsbildare i samhället
- lära sig tolka multimodala texter, i synnerhet medietexter samt lära sig analysera texternas olika former och uttryck
- göra sig förtrogen med olika sätt att påverka och argumentera samt få färdigheter i anslutning till det
- kunna analysera skönlitteratur som förmedlar olika åsikter och världsbilder.

Centralt innehåll
- yttrandefrihet, mediekritik, medieetik
- ideologiskt färgade texter och skillnaden mellan åsikter och texter baserade på en vetenskaplig grund
- verbala och visuella medel som används i syfte att påverka mottagaren samt argumentation och retoriska stilmedel
- källkritik, informationssökning och -hantering, upphovsrätt
- att analysera och producera skriftliga och muntliga texter som tar ställning och påverkar
- läsa ett samhälleligt betydande eller aktuellt verk

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA6 - Att producera text 1 (1 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV26 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- uppmuntras som skribent och fördjupa sina tidigare insikter om olika faser av skrivprocessen
- fördjupa sin uppfattning om vilken inverkan disposition, språk och uttrycksform har för textens betydelse och struktur
- fördjupa sin förmåga att utgå från andra texter i sitt eget skrivande och bedöma materialets tillförlitlighet.

Centralt innehåll

- skrivprocessen: val och avgränsning av tema, val av perspektiv, disposition, redigering och finslipning, ge och ta emot respons
- skriva med annat material som underlag, text- och språkvård
- textbindning, förmåga att behärska språkliga strukturer som är typiska för sakprosatext
- ordkonstövningar och kreativt skrivande som stärker skribentens egen röst

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA7 - Kommunikation 2 (1 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV27 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- vidareutveckla sina färdigheter och strategier för att förstå talat språk och lyssna och analysera olika kommunikationssituationer
- öka sin förståelse för anspänning, talängslan och tilltron till sin förmåga att framträda
- utveckla sin färdighet att framträda samt sin förmåga att producera olika muntliga texter, även i digitala miljöer
- fördjupa sin förmåga att analysera och bedöma talade texter samt audiovisuell kommunikation.

Centralt innehåll

- färdigheter och strategier för att lyssna och förstå talat språk, analys av kommunikationssituationer
- anspänning och koncentrationsnivå, publikkontakt och åhörarnas ansvar
- sammanställning och framförande av ett inlägg individuellt, i grupp eller som en audiovisuell text; färdighet i att fokusera, ta kontakt, åskådliggöra och uttrycka sig
- kommunikationsfärdigheter och -etik i olika kommunikationskanaler, till exempel sociala medier
- analys och bedömning av muntliga och audiovisuella texter

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA8 - Litteratur 2 (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV28 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin kunskap om litteratur och kunna granska och analysera skönlitteratur som en del av ett samhälle i förändring
- förstå kontextens betydelse för hur litteraturen upplevs och tolkas
- bekanta sig med centrala verk och teman i den finländska litteraturen och i världslitteraturen och kunna bedöma deras betydelse.

Centralt innehåll

- finländsk litteratur som en del av världslitteraturen
- analys och tolkning av litteratur i förhållande till olika kontexter, till exempel författaren och genren, den historiska och kulturella kontexten eller den samhälleliga och politiska kontexten
- granskning av texter ur olika synvinklar, till exempel utgående från olika människosyner, identiteter, världsbilder, värdegrunder och idévärldar
- ett betydande eller aktuellt skönlitterärt verk

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

SVA9 - Kommunikation 3 (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV29 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- utveckla mångsidiga kommunikationsfärdigheter, i synnerhet med tanke på fortsatta studier och arbetsliv
- utveckla färdigheter att förstå och lösa problem som uppstår i samband med kommunikation samt kunna agera ändamålsenligt och etiskt i olika, även utmanande kommunikationssituationer och förstå kommunikationens kulturella särdrag och kontextbundenhet
- fördjupa förmågan att analysera kommunikation ur olika synvinklar
- fördjupa sin förståelse för situationsbundna variationer i olika kommunikationssituationer.

Centralt innehåll
- utveckla förmågan att förstå talat språk och lyssna samt mångsidigare färdigheter för att tala och uppträda
- kommunikationsfärdigheter som krävs i samband med studier och arbetsliv, till exempel sådana som relaterar till möten, förhandlingar och arbetsintervjuer
- framförandet av en egen idé eller synpunkt på ett övertygande sätt, argumentationsteknik och retoriska medel
- analys av olika faktorer som påverkar kommunikationssituationer och
- -relationer samt konflikter och problemlösning i grupp
- dialogisk och uppmuntrande kommunikation, etiska spelregler för kommunikation
- eventuellt deltagande i slutprovet för muntlig kommunikation

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA10 - Att producera text 2 (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV210 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- vidareutveckla sin förmåga att uttrycka sig i skrift och skriva längre sakprosatext med utgångspunkt i olika textmaterial
- fördjupa sina kunskaper om skriftspråkets struktur och grundläggande normer och kunna välja lämplig språkform
- medvetandegöra sin egen förmåga att hantera skrivprocessen och redigera texter.

Centralt innehåll
- att planera och producera ställningstagande och reflekterande texter
- förmågan att hantera information, utvärdering av källor, källkritik, upphovsrätt
- medvetandegöra olika faser i skrivprocessen och fokusera tidsanvändningen
- avgränsning av tema, val av perspektiv och material samt olika sätt att använda material
- redigering och finslipning av text, skribentens egen röst, text- och språkvård
- aktuellt skönlitterärt eller facklitterärt verk

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SVA11 - Att tolka text 2 (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SV211 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bredda och fördjupa sin kritiska och kulturella läskunnighet
- kunna analysera, tolka och utvärdera multimodala texter
- förstå innebörden av syfte och kontext vid tolkningen av texter.

Centralt innehåll

- analys och tolkning av olika slag av fakta- och medietexter och fiktiva texter med hjälp av relevanta begrepp
- olika sätt att tolka texter
- relationen mellan en text och dess situationsbundna och kulturella kontext
- diktsamling eller pjästext och fenomen i kultur och media

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- lärarobservation och självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

3. Språk

Läroämnets uppdrag

Språkämnena är både kunskaps- och färdighetsämnen och ett eget vetenskapsområde. Undervisningen i språk fördjupar och utvecklar de språkkunskaper och den språkliga medvetenhet som studerande har tillägnat sig inom den grundläggande utbildningen.

Studier i andra språk än svenska är en del av Ålands lyceums språkpedagogik, som syftar till att identifiera och lyfta fram de gemensamma uppdrag som skolans språkundervisning har samt att synliggöra språkens betydelse för undervisningen och lärandet överlag. Språkundervisningen vid Ålands lyceum utvecklar de studerandes flerspråkighet, vilket innebär kunskaper i svenska och främmande språk samt en förmåga att på olika nivåer behärska dialekter och register av dessa. Språkpedagogiken stärker studerandes språkliga medvetenhet och förmåga att använda olika språk parallellt samt utvecklar studerandes multilitteracitet och förmåga att fungera i olika språkgemenskaper. De studerande uppmuntras att använda olika språk på ett mångsidigt sätt med beaktande av språkkunskapens olika delområden och att värdesätta all språkkunskap.

Undervisningen i främmande språk grundar sig på det vidgade textbegreppet, som omfattar till exempel skrivna, talade, visuella och audiovisuella texter eller kombinationer av dessa uttryckssätt. Texterna kan vara berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande eller ställningstagande, fiktiva texter eller faktatexter samt vardagliga eller institutionella situationer som kräver olika slags kommunikationsfärdigheter.

Uppdraget för undervisningen i främmande språk är att på ett mångsidigt sätt utveckla studerandes kunskaper i respektive språk. Studerande utvecklar mångsidiga språkkunskaper genom att tolka och producera olika typer av texter inom olika genrer. Studerande framskrider från grundläggande till mångsidiga färdigheter och tillägnar sig först ett vardagligt språk för att sedan lära sig ett mera formellt och vetenskapligt språk.

De studerande handleds i att utveckla sina kunskaper i olika språk, att vidga sin flerspråkiga kompetens och utveckla sina metaspråkliga färdigheter, det vill säga förmågan att förstå och använda sig av språkets strukturer och funktioner samt sambanden mellan olika språk. De studerande får öva ett mångsidigt språkbruk med hjälp av olika texter och kontexter. De studerande lär sig söka och bearbeta, producera, dela samt utvärdera information.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

I undervisningen i främmande språk behandlas teman som bidrar till att språkinlärningen utgör en del av undervisningens ämneshelheter och arbetet över läroämnesgränserna. I språkundervisningen i de främmande språken kan man samarbeta inom de olika lärokurserna i främmande språk och med andra läroämnen. Samtidigt bidrar undervisningen till att skapa en förståelse för och kopplingar till livsskeden efter gymnasiet, studier och arbetsliv. Språkämnena utgör kunskaps- och färdighetsämnen som ger studerande verktyg för att känna igen, utveckla och tillämpa sin mångsidiga kompetens och för att analysera värderingar och attityder. Språkundervisningen grundar sig också på egna fack- och vetenskapsområden som erbjuder ytterligare dimensioner, såsom sociolingvistik, kognitiv språkvetenskap eller textforskning, för att iaktta och analysera de mångsidiga kompetenserna.

De olika delområden som utgör den mångsidiga kompetensen bildar innehåll för undervisningen, mål för arbetet och grunder för valet av olika lärmiljöer, arbetssätt eller metoder. Mångsidig kompetens i undervisningen i främmande språk syns bland annat i att studerande lär sig ifrågasätta och reflektera över orsakssamband. Språken ger de studerande möjlighet att utveckla sin kreativa verksamhet genom att pröva på olika sätt att studera språk samt att granska de teman som behandlas ur ett intellektuellt och estetiskt perspektiv.

Genom studier i främmande språk får studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka deras kompetens för välbefinnande och deras kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det av språkliga eller kulturella orsaker inte finns gemensam förståelse.

Studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk genom att känna igen vilka lärstrategier som passar bäst och genom att utvärdera sina framsteg i studierna. De studerande handleds i att förstå vilken betydelse mångsidiga språkkunskaper har för fortsatta studier och arbetsliv samt för att bygga upp sin språkliga identitet.

Språkämnena kombinerar olika fack- och vetenskapsområden och skapar kontaktytor till andra läroämnen och utvecklar tvärvetenskaplig och kreativ kompetens. Temastudier och studier som överskrider läroämnesgränserna uppmuntrar studerande att även använda sina begränsade kunskaper i olika språk samt sin flerspråkiga kompetens. Det är viktigt att temahelheter, olika frågor och lösningar behandlas kollaborativt. I undervisningen eftersträvar man situationer i vilka studerande under trygga omständigheter ges möjlighet att utmana de egna färdigheterna. Studier och kunskaper i främmande språk ger studerande möjlighet att bekanta sig med olika slag av diskurser, information, informationskällor och konstformer. Samtidigt kan man ifrågasätta vedertagna förfaringssätt och hitta nya, kreativa synsätt samt identifiera och förstå mångfald. I språkundervisningen är målet att utveckla de kognitiva färdigheterna och den analytiska förmågan genom att använda mångsidiga undervisningsmetoder som fokuserar på de studerande samt genom att erbjuda meningsfulla, produktiva och tillräckligt krävande uppgifter.

Studierna i främmande språk stärker studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den internationella världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv, liksom även till språkfrågor såsom språkliga majoriteter och minoriteter, språkpolitik eller minskningen av den språkliga diversiteten. De färdigheter och kontakter studerande får av studierna i främmande språk underlättar övergången till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Studierna i främmande språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv än det egna språket tillåter. Klimatförändringen och ohållbara konsumtionsvanor och att naturens mångfald och den språkliga diversiteten minskar är globala problem som språkundervisningen ger verktyg för att lösa.

Under studierna stärks studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar. Utöver att söka och producera information handleds studerande i att reflektera över betydelsen av attityder och värderingar och att utveckla sin ansvarskänsla och agera konstruktivt i olika sammanhang.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i främmande språk ökar studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang. Mångsidiga språkkunskaper och förståelse för hur språkkunskaperna är användbara i nationellt, nordiskt och internationellt samarbete och för att granska globala frågor fördjupar de studerandes färdigheter att fungera som världsmedborgare och ger möjligheter till mångsidigt och kreativt samarbete. Språkstudierna stärker studerandes kännedom om kulturarven och erbjuder på ett naturligt sätt många olika synvinklar för att granska olika frågor.

Mål för undervisningen i främmande språk

Målen för undervisningen i främmande språk är kopplade till kulturell och språklig mångfald, studiefärdigheter, kommunikationsfärdigheter och färdigheter att tolka och producera text.

Kulturell och språklig mångfald

Målet är att den studerande ska

- uppmuntras som språkanvändare i en globaliserad värld där målet inte är kunskaper på modersmålsnivå utan ökad konstruktiv kommunikation och ömsesidig förståelse
- visa på kunskaper, färdigheter och vilja att fungera konstruktivt och kreativt i en kulturellt mångsidig värld
- uppleva att det är meningsfullt att utöka sin språkliga repertoar.

Studiefärdigheter

Målet är att den studerande ska

- kunna ställa upp mål och utvärdera sin utveckling som en del av den pågående lärprocessen
- identifiera sina egna styrkor och utvecklingsområden som språkstuderande
- effektivt kunna använda olika strategier och verktyg för att lära sig språk
- bilda sig en uppfattning om att utvecklingen av språkkunskaperna som process fortsätter också efter gymnasiestudierna.

Kommunikationsfärdigheter, färdighet att tolka och producera text

Målet är att den studerande ska

- vänja sig vid och att våga använda språket i olika situationer och på ett mångsidigt sätt
- få erfarenhet av målspråkets många olika studiemiljöer och miljöer för språkanvändning
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till den nivå som ställts upp i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling enligt tabellen nedan samt ställa upp sina egna mål, utvärdera utvecklingen av sina kunskaper och vidareutveckla dem.

Tabell 7: Språk och lärokurs

Språk och lärokurs	Förmåga att kommunicera	Förmåga att tolka texter	Förmåga att producera texter
	(inom parentes anges den kunskapsnivå som ställts upp som mål i slutet av den grundläggande utbildningen)		
Engelska A-lärokurs	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Finska A-lärokurs	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B1.2 (A2.2)
Finska B1-lärokurs	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
Språk B3-lärokurs	A2.1	A2.1	A2.1

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja den studerandes lärande och utveckling i att fungera på ett annat språk än svenska samt synliggöra olika aspekter av den studerandes kunskaper och färdigheter i språk.

Bedömningen av respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. En mångsidig bedömning och en lyckad uppmuntrande respons stödjer studerandes tilltro till sina förmågor och stärker studiemotivationen.

Bedömningen är till sin karaktär både formativ och summativ. Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittets gång för att stärka den studerandes lärande. Föremål för den formativa bedömningen är den studerandes studiefärdigheter, såsom utvecklingen av studiestrategier och arbetssätt som stödjer lärandet. Den formativa bedömningen baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Bedömningen av kunnandet grundar sig på målen för kommunikationsfärdigheter, färdigheter att tolka och producera texter samt målen som är kopplade till kulturell och språklig mångfald. Den grundar sig således på den studerandes förmåga att behärska de färdigheter och centrala innehåll som ställts upp för respektive studieavsnitt, på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling grundar sig på den gemensamma europeiska referensramen (CEFR) och används, i tillämpliga delar, som stöd för bedömningen och som verktyg för skolans språklärare och för den studerandes självvärdering och för kamratrespons. Som stöd för bedömningen kan också internationellt erkända examenssystem användas vilka är kopplade till den gemensamma europeiska referensramen med sex kunskapsnivåer för språk.

I början av studierna fokuserar språklärarna sin respons på den studerandes förmåga att utveckla sina färdigheter att studera språk. I takt med att studierna framskrider kan språklärarna i tilltagande grad använda sig av nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling då man definierar nivån på den studerandes förmåga att kommunicera samt att tolka och producera texter. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används i övrigt framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Bedömning av muntlig språkfärdighet

I språkundervisningen bedöms studerandes muntliga språkkunskaper utöver de övriga delområdena inom språkkunskaperna. Bedömningen utförs i samband med de nationella obligatoriska och valfria studierna i främmande språk. De muntliga språkkunskaperna kan bedömas genom ett separat prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetat.

I de valfria nationella studieavsnitten där läroplansgrundernas modul 8 ingår för A-lärokursen och i de valfria nationella studieavsnitten där läroplansgrundernas modul 6 ingår för B1-lärokursen i främmande språk baseras bedömningen på prestationer som den studerande visat under studierna och på vitsordet i det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetat eller på vitsordet för andra prestationer som den studerande visat i enlighet med Utbildningsstyrelsens separata anvisningar.

Förutsättningarna för bedömning av studieavsnitten, som bildas av ovannämnda moduler, uppfylls när den studerande har visat sådant kunnande som krävs för studieavsnittet och avlagt det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetat eller visat andra prestationer i enlighet med Utbildningsstyrelsens anvisningar.

Intyg över provet i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetat eller prestationer i enlighet med separata anvisningar ges som bilagor till gymnasieexamensbetyget.

Koder

Koderna för studier i främmande språk består av språkets bokstavsbeteckning och modulens/ studieavsnittets nummer. Följande koder används för Ålands lyceums språkundervisning:

ENG	= engelska A-lärokurs
FIA	= finska A-lärokurs
FIF	= finska B1-lärokurs
FIN	= finska B3-lärokurs
FR	= franska B3-lärokurs
TY	= tyska B3-lärokurs
RY	= ryska B3-lärokurs
SP	= spanska B3-lärokurs

3.1. Språk, A-lärokurs

3.1.1. Engelska, A-lärokurs

I de obligatoriska studierna för studieavsnitten ENG1 - ENG3 ligger tyngdpunkten på att utveckla den studerandes färdigheter för språkstudier samt studie- och kommunikationsstrategier utgående från den studerandes egna förutsättningar. Den studerande blir medveten om sina styrkor och utvecklingsområden samt stärker den grund som lagts för fortsatta studier i språk i den grundläggande utbildningen. För detta ändamål utarbetar den studerande en personlig språkprofil i det första studieavsnittet. Profilen bearbetas efter hand som lärprocessen framskrider under gymnasiestudierna.

I de obligatoriska studierna för studieavsnitten ENG1- ENG2 skapar den studerande en helhetsbild av engelskan som lingua franca och sin egen utveckling i egenskap av den som kan och lär sig engelska. Samtidigt analyseras den kulturella och språkliga mångfalden både ur gemenskapens och från den studerandes personliga perspektiv. Den studerande granskar sin språkprofil i egenskap av den som använder, kan och lär sig andra språk förutom engelska, modersmålet medräknat.

Från och med studieavsnittet ENG3 fäster man i undervisningen i tilltagande grad uppmärksamhet vid olika textgenrer och det uttryckssätt som språket kräver i olika situationer. I studieavsnitten ENG4 - ENG6 betonas språket som verktyg för att söka, sammanfatta och dela information genom att beakta kunskapsnivån för gymnasiestudierna i engelska som definieras i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling.

I slutet av de obligatoriska studierna riktas uppmärksamheten på att förstärka de färdigheter som den studerande behöver för att självständigt vidareutveckla sitt kunnande.

Under studiernas gång reserveras tid för att behandla aktuella eller lokala frågor, som lärare och studerande kan komma överens om tillsammans. Muntlig och skriftlig kommunikation övas på ett mångsidigt sätt i alla studieavsnitt.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

ENG1-2 – Språklig identitet och engelskan som globalt språk (4 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulerna ENA1 och ENA2 i nationella LPG 2019.

Utgående från modul ENA1 i nationella LPG är studieavsnittets uppgift att introducera målen för språkstudierna i gymnasiet i förhållande till det kontinuerliga lärandet och framtidens behov i en flerspråkig föränderlig värld. Den studerande vänjer sig vid språkstudier på gymnasienivå, där målspråket används så mycket som möjligt. Studieavsnittets uppgift är också att utveckla den studerandes språkliga medvetenhet och språkliga identitet samt färdigheter i självvärdering och kamratrespons och stärka den studerandes och gruppens kompetens för välbefinnande.

Utgående från modul ENA2 i nationella LPG är studieavsnittets uppgift även att granska hur engelskans ställning som ett lingua franca har utvecklats i globala kontexter och kommunikationssituationer, där engelska inte nödvändigtvis är någons modersmål. Uppgiften är också att granska hur språket och språkkunskaper inverkar på etiskt hållbart agerande i all kommunikation. I studieavsnittet öppnar man upp begreppet konstruktiv kommunikation (mediering) som ett centralt delområde inom språkkunskapen.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- uppmuntras till att modigt utveckla sina språkkunskaper
- fördjupa sin uppfattning om språklig medvetenhet och flerspråkighet
- analysera och utveckla färdigheterna i självvärdering och kamratrespons som stöd för lärandet
- utveckla sina strategier för språkstudier
- lära sig att använda ändamålsenliga hjälpmedel för språkstudier
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till kunskapsnivå
- identifiera sätt att utveckla konstruktiv kommunikation
- utveckla sina strategier för konstruktiv kommunikation och sin problemlösningsförmåga
- stärka sina kommunikationsfärdigheter och sin språkliga självkänsla
- fördjupa sin kunskap om engelskans ställning med hänsyn till den kulturella och språkliga mångfalden.

Centralt innehåll

- utarbeta en personlig språkprofil
- ställa upp mål för språkstudierna
- flerspråkighet som resurs
- bekanta sig med olika textgenrer och -stilar
- bekanta sig med varandra, utbyta vardagskunskap och stärka kommunikationsfärdigheterna genom diskussion
- engelska som modersmål, andraspråk, officiellt språk och globalt språk
- internationella sammanhang i vardagen och i närmiljön, mobilitet
- internationella relationer
- konstruktiv kommunikation, betydelseförhandlingar och verbalisering som medel för att stärka välbefinnande och självkänsla
- talares olika bakgrund och hur status påverkar
- ljudbildning och talproduktion; olika varianter av engelska och jämförelse med andra språk
- kommunikationsstil i olika medier

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i främmande språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen.

Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det av språkliga eller kulturella orsaker inte finns gemensam förståelse.

Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk genom att känna igen vilka lärstrategier som passar bäst och genom att utvärdera sina framsteg i studierna. Den studerande handleds i att förstå vilken betydelse mångsidiga språkkunskaper har för fortsatta studier och arbetsliv samt för att bygga upp sin språkliga identitet.

Studierna i främmande språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den internationella världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv, liksom även till språkfrågor såsom språkliga majoriteter och minoriteter, språkpolitik eller minskningen av den språkliga diversiteten. De färdigheter och kontakter den studerande får av studierna i främmande språk underlättar övergången till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/ slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ENG3 – Engelska språket och kulturen som kreativt uttryckssätt (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul ENA3 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att fördjupa den kulturella förståelsen. Studieavsnittet behandlar språklig och kulturell mångfald samt värderingar och betydelser som förmedlas genom kulturen till individen och samhället. Konstarternas betydelse granskas utifrån deras påverkan. Den studerande handleds i att dra nytta av andra studier eller lärmiljöer samt sina livsmiljöer. I studierna kan ingå ett eget, mer omfattande kreativt arbete.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- göra egna tolkningar av olika texter som anknyter till temat
- kunna producera mångsidiga texter om kulturella teman och fenomen som är viktiga för den studerande
- stärka färdigheter i att använda reflektion som ett verktyg för att lära sig språk.

Centralt innehåll

- kreativ verksamhet
- kulturens och konstens betydelse för individen och samhället
- olika sätt att uttrycka sig själv som en del av identitetsskapandet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i främmande språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det av språkliga eller kulturella orsaker inte finns gemensam förståelse. Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk genom att känna igen vilka lärstrategier som passar bäst och genom att utvärdera sina framsteg i studierna. Den studerande handleds i att förstå vilken betydelse mångsidiga språkkunskaper har för fortsatta studier och arbetsliv samt för att bygga upp sin språkliga identitet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i främmande språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang. Mångsidiga språkkunskaper och förståelse för hur språkkunskaperna är användbara i nationellt, nordiskt och internationellt samarbete och för att granska globala frågor fördjupar den studerandes färdigheter att fungera som världsmedborgare och ger till den studerande möjligheter till mångsidigt och kreativt samarbete. Språkstudierna stärker den studerandes kännedom om kulturarven och erbjuder på ett naturligt sätt många olika synvinklar för att granska olika frågor.

Studierna i främmande språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den internationella världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv, liksom även till språkfrågor såsom språkliga majoriteter och minoriteter, språkpolitik eller minskningen av den språkliga diversiteten. De färdigheter och kontakter den studerande får av språkstudierna underlättar övergången till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ENG4 – Engelska som ett verktyg för att påverka (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul ENA4 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att utveckla tänkandet och studiefärdigheterna genom att den studerande får öva sina färdigheter att kritiskt läsa och söka information samt därtill hörande färdigheter att tillämpa och producera information. I studieavsnittet granskas delaktighet, aktivt agerande och uppbyggande av demokrati på engelska i en språkligt, kulturellt och åskådningsmässigt mångskiftande värld.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bekanta sig med aktuella teman i medierna och bakgrunden till dem
- utveckla sina färdigheter att uttrycka och analysera åsikter samt argumentera utifrån fakta
- använda olika informationskällor, lärmiljöer och sätt att producera texter.

Centralt innehåll

- att påverka i civilsamhället
- människorättsfrågor, jämlikhet
- individens ansvar och skyldigheter, yttrandefrihet
- förhandlingsfärdigheter (vardagliga och institutionella)
- mediernas roll när det gäller att forma attityder

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ENG5 – Hållbar framtid och vetenskap (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul ENA5 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att fördjupa den studerandes färdigheter i att söka information, särskilt med hänsyn till att granska källors tillförlitlighet samt stärka den studerandes färdigheter i att tolka och producera text. Uppgiften är också att utveckla den studerandes färdigheter att ställa frågor och hitta svar eller lösningar både individuellt och i grupp.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig att använda lämpliga lässtrategier i olika sammanhang och öva sig i att sammanfatta
- öva sina färdigheter i att på ett strukturerat sätt presentera iakttagelser om ämnen som intresserar den studerande, både ensam och i grupp.

Centralt innehåll

- kunskaps- och vetenskapsområden som är av intresse för de studerande

- olika framtidsvisioner
- innovationer som skapar en hållbar framtid; möjligheter att lösa komplexa problem
- populärvetenskapliga texter, källkritik
- engelskan som vetenskapligt språk, särdrag hos vetenskapliga texter

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ENG6 – Engelska i fortsatta studier och arbetsliv (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul ENA6 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att fördjupa den studerandes uppfattning om språkfärdigheter som arbetslivsfärdighet och socialt kapital i en föränderlig värld. I studieavsnittet diskuteras planering av fortsatta studier och karriär samt arbete, även i internationella sammanhang.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- fördjupa sin kännedom om de textgenrer som är typiska för eventuella fortsatta studier och karriärplanering
- uppmuntras att använda engelska i olika kommunikationssituationer som anknyter till studier och arbete
- utveckla sina färdigheter att uttrycka sig även i formella sammanhang.

Centralt innehåll
- planering av fortsatta studier och karriär, karriärflexibilitet
- komplettering av den studerandes språkprofil för framtida behov
- nationella eller internationella organisationer eller företag som arbetsgivare
- hur den unga vuxna på väg in i arbetslivet hanterar vardagen och ekonomin

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

ENG7 – Miljö och hållbar livsstil (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul ENA7 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att utveckla den studerandes färdigheter att fungera som en världsmedborgare som har kunskap, färdighet och vilja att delta i debatter kring globala miljöfrågor. Samtidigt som de här synvinklarna behandlas utifrån den studerandes livsmiljö, går man i studieavsnittet även in på hur internationella organisationer hanterar frågor om hållbar livsstil.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- stärka sina färdigheter att söka information, särskilt med hänsyn till källkritiken
- utveckla sin förmåga att tänka genom att utnyttja språkkunskaperna för att analysera olika orsakssamband
- delta också i mer krävande muntliga eller skriftliga kommunikationssituationer.

Centralt innehåll
- globala miljöfrågor, till exempel klimatförändringen
- hållbar livsstil i den studerandes eget liv
- exempel på internationella avtal eller avtalsförhandlingar
- lösningsfokusering

I studieavsnittet genomför de studerande ett projekt. De väljer form och innehåll enligt intresse inom området.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ENG8 – Kommunicera och påverka muntligt (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul ENA8 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att öva de mångsidiga, muntliga språkfärdigheter som krävs för att medverka i internationella sammanhang, samt att ge den studerande verktyg för att kontinuerligt utveckla sina muntliga språkkunskaper. Studieavsnittet har också till uppgift att stärka den studerandes färdigheter i att förhandla samt att respektera och ta hänsyn till andra. I studieavsnittet ingår prov i muntlig språkfärdighet som utarbetats av Utbildningsstyrelsen eller andra prestationer enligt separata anvisningar.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin förståelse för de faktorer som påverkar muntliga kommunikationssituationer
- utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation
- utveckla sina färdigheter att förstå olika språkliga varianter
- öva muntlig produktion som förutsätter förberedelse.

Centralt innehåll

- talets olika särdrag
- hur olika bakgrund och olika modersmål hos dem som använder engelska påverkar talsituationen dialoger
- teman som behandlats under lärokursens obligatoriska studier och komplettering av dem utifrån den studerandes behov

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov
- muntliga prov: presentationer.

I studieavsnittet ingår ett nationellt muntligt prov och ett längre föredrag. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

ENG9 – Grundläggande muntlig kommunikation (2 sp)

Mål och centralt innehåll för studieavsnittet

De studerande utvecklar sin förmåga att förstå talad engelska och lär sig behärska engelska på ett ledigt sätt i muntlig kommunikation.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ENG10 – Förberedelse inför studentprovet (2 sp)

Mål och centralt innehåll för studieavsnittet

De studerande utvecklar och fördjupar sin förmåga att förstå och analysera texter och talat språk liksom sin förmåga att producera text. I studieavsnittet arbetar man med hör- och läsförståelse, grammatikarbete och uppsatsskrivning.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självrättande test

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ENG11 – Grundläggande repetition (2 sp)

Mål och centralt innehåll för studieavsnittet

Utgående från sina egna behov utvecklar de studerande sin språkliga kompetens på samtliga områden. Grundläggande grammatik repeteras, uppsatsskrivning, textförståelse, hörförståelse och muntlig kommunikation övas.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självrättande test

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

3.1.2. Finska, A-lärokurs

I studieavsnitten FIA1- FIA3 ligger tyngdpunkten på att utveckla den studerandes färdigheter för språkstudier samt studie- och kommunikationsstrategier utgående från den studerandes egna förutsättningar. Den studerande blir medveten om sina styrkor och utvecklingsområden, samt stärker den grund som lagts för fortsatta studier i språk i den grundläggande utbildningen. För detta ändamål utarbetar den studerande en personlig språkprofil under det första studieavsnittet i engelska. Profilen bearbetas efter hand under gymnasiestudiernas gång.

I studieavsnitten FIA1 och FIA2 skapar den studerande en helhetsbild av det finska språket och sin egen utveckling i egenskap av den som kan och lär sig finska. Samtidigt analyseras den kulturella och språkliga mångfalden ur gemenskapens men också ur den studerandes personliga perspektiv. Den studerande granskar sin språkprofil i egenskap av den som både använder, kan och lär sig också andra språk än finska, modersmålet medräknat.

Från och med studieavsnitt FIA3 fäster man i tilltagande grad uppmärksamhet vid olika textgenrer och det uttryckssätt som språket förutsätter i olika situationer.

I studieavsnitten FIA4 till FIA6 betonas språket som verktyg för att söka, sammanfatta och dela information genom att beakta den kunskapsnivå för gymnasiestudierna i finska som definieras i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling.

I slutet av de obligatoriska studierna i finska riktas uppmärksamheten på att stärka de färdigheter som den studerande behöver för att självständigt utveckla sitt kunnande.

Under studiernas gång reserveras tillräckligt med tid för att behandla aktuella eller lokala frågor som lärare och studerande kan komma överens om tillsammans. Muntlig och skriftlig kommunikation övas på ett mångsidigt sätt i alla studieavsnitt.

Ett specifikt mål för undervisningen i A-lärokursen i finska är att den studerande ska kunna relatera sin språkkunskap till kunskapsnivå B2.1 då det gäller förmåga att kommunicera och att tolka texter samt till kunskapsnivå B1.2 då det gäller förmåga att producera texter samt utvärdera och vidareutveckla sina språkkunskaper.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

FIA1 – Studiefärdigheter och språklig identitet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på delar av modulerna FINA1 och FINA2 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att introducera målen för språkstudierna i gymnasiet i förhållande till det livslånga lärandet och framtidens behov i en föränderlig och flerspråkig värld. Studieavsnittet vänjer den studerande vid språkstudier på gymnasienivå. Uppgiften är att utveckla den studerandes studiefärdigheter och språkliga identitet samt färdigheter i självvärdering och kamratrespons.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- uppmuntras till att modigt använda sina språkfärdigheter
- fördjupa sin uppfattning om språklig medvetenhet och flerspråkighet
- analysera och utveckla färdigheterna i självvärdering och kamratrespons som
- stöd för lärandet
- utveckla sina strategier för språkstudier
- lära sig att använda ändamålsenliga hjälpmedel för språkstudier
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till den kunskapsnivå som definierats för studieavsnittet (förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter, förmåga att producera texter).

Centralt innehåll

- Komplettera sin personliga språkprofil
- ställa upp tydliga och realistiska mål för studierna i finska
- det vidgade textbegreppet och textgenrer som är relevanta för studierna i finska samt strategier för att analysera, tolka och producera olika typer av texter
- språk och identitet, den individuella språkliga repertoaren, tvåspråkighet, flerspråkighet,
- relation mellan olika språk och språkformer
- textgenrer som anknyter till studierna och vardagen
- kommunikationens inverkan på välbefinnandet och självkänslan

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det inte av språkliga eller kulturella orsaker finns gemensam förståelse.

Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk genom att känna igen vilka lärstrategier som passar bäst och genom att utvärdera sina framsteg i studierna. Den studerande handleds i att förstå vilken betydelse mångsidiga språkkunskaper har för de fortsatta studierna och arbetslivet och för att bygga sin språkliga identitet.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den globala världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv samt till frågor som

gäller språk, till exempel minoriteter och majoriteter, språkpolitik eller minskningen av den språkliga diversiteten. De färdigheter och kontakter den studerande får av studierna i det andra inhemska språket, underlättar övergången till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIA2 – Miljö och kommunikation (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på delar av modulerna FINA1 och FINA2 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande att modigt använda språket och att utveckla de egna kommunikativa färdigheterna och att agera etiskt i olika miljöer och sociala sammanhang. Uppgiften är att reflektera över vilken etisk inverkan språk och språkkunskap har i olika kommunikationssituationer. I

studieavsnittet öppnar man upp begreppet konstruktiv kommunikation (mediering) som ett centralt delområde inom språkkunskapen.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstärka sina muntliga och skriftliga kunskaper och färdigheter i växelverkan med andra
- utveckla sin språkliga självkänsla och förmåga att visa hänsyn i kommunikationssituationer
- fördjupa sina kunskaper om språkliga strukturer
- använda språket aktivt i olika slags autentiska situationer
- kunna ge och ta emot konstruktiv respons.

Centralt innehåll
- muntliga och skriftliga kommunikationsstrategier
- aktiviteter och situationer i vardagen och närmiljön
- språkliga varianter och betydelsen av finskt standardspråk
- självvärdering och kamratrespons
- etiska spelregler i kommunikation

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer

där det inte av språkliga eller kulturella orsaker finns gemensam förståelse.

Språkämnena kombinerar olika fack-, vetenskaps- och konstämnen och skapar kontaktytor till andra läroämnen och till tvärvetenskaplig och kreativ kompetens. Temastudier och studier som överskrider läroämnesgränserna uppmuntrar den studerande att även använda sina begränsade kunskaper i olika språk samt sin flerspråkiga kompetens. Det är viktigt att temahelheter, olika frågor och lösningar behandlas kollaborativt. I undervisningen eftersträvar man situationer i vilka den studerande under trygga omständigheter ges möjlighet att utmana de egna färdigheterna. Studier och kunskaper i finska ger den studerande möjlighet att bekanta sig med olika slag av diskurser, information, informationskällor och konstformer. Samtidigt kan man ifrågasätta vedertagna förfaringssätt och hitta nya, kreativa synsätt samt identifiera och förstå mångfald. I språkundervisningen är målsättningen att utveckla de kognitiva färdigheterna och den analytiska förmågan genom att använda mångsidiga undervisningsmetoder som fokuserar på den studerande samt genom att erbjuda meningsfulla, produktiva och tillräckligt utmanande uppgifter.

Studierna i finska stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv än det egna språket tillåter. Globala miljöfrågor, som till exempel klimatförändringen, ohållbara konsumtionsvanor och att naturens mångfald minskar är både individuella och kollektiva problem.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter att i samråd med andra finna kopplingar och bearbeta tänkbara lösningar på problem. Utöver att söka och producera information handleds den studerande att reflektera över attityder och värderingar och att utveckla sin ansvarskänsla och agera konstruktivt i olika sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIA3 – Hållbar framtid och vetenskap (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINA3 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att den studerande fördjupar sina färdigheter i att analysera och tolka olika typer av texter och i att söka och kritiskt granska information särskilt med tanke på källans tillförlitlighet. Uppgiften är att den studerande utvecklar sina färdigheter i att ställa frågor, hitta svar eller lösningar på problem gällande framtidens utmaningar, både individuellt och i grupp, samt fördjupar sina färdigheter i att agera miljömedvetet.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bredda och fördjupa sina läsfärdigheter och lära sig att använda ändamålsenliga lässtrategier i olika sammanhang
- öva sina färdigheter i att tolka och presentera inhämtad information och öva sig i att sammanfatta

olika typer av texter
- aktivt kunna ta del av diskussioner
- utveckla sina färdigheter i att argumentera och formulera åsikter.

Centralt innehåll

- fack- och vetenskapsområden som intresserar den studerande
- innovationer som stödjer hållbar utveckling individuellt och globalt
- språkets funktion som verktyg för att söka, analysera, tolka och presentera vetenskaplig information
- olika framtidsvisioner
- populärvetenskapliga texter, särdrag i vetenskapliga texter

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det inte av språkliga eller kulturella orsaker finns gemensam förståelse.

Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk genom att känna igen vilka lärstrategier som passar bäst och genom att utvärdera sina framsteg i studierna. Den studerande handleds i att förstå vilken betydelse mångsidiga språkkunskaper har för de fortsatta studierna och arbetslivet och för att bygga sin språkliga identitet.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den globala världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv samt till frågor som gäller språk, till exempel minoriteter och majoriteter, språkpolitik eller minskningen av den språkliga diversiteten. De färdigheter och kontakter den studerande får av studierna i underlättar övergången till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i finska ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang. De studerande erhåller en mångsidig språkkompetens och förståelse för hur kunskaperna i finska och andra språk kan användas i nationellt, nordiskt och internationellt samarbete. De fördjupar den studerandes färdigheter att fungera som världsmedborgare och ger studerande möjligheter till mångsidigt och kreativt samarbete. Språkstudierna stärker den studerandes kännedom om kulturarv och erbjuder på ett naturligt sätt många olika synvinklar för att granska olika frågor.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIA4 – Medier och samhälle (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINA4 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att den studerande utvecklar sina färdigheter i att analysera och tolka multimodala texter, fördjupar sin mediekunskap och sina färdigheter i att kritiskt granska och använda olika slags medier samt att tillämpa och producera text. I studieavsnittet granskas delaktighet, aktivt medborgarskap och uppbyggande av demokrati med anknytning till språk, kultur och åskådningar ur ett nationellt och globalt perspektiv.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bekanta sig med aktuella ämnen som behandlas i media
- utveckla sin förmåga att kritiskt granska olika typer av informationskällor, skilja på åsikt och fakta och att förstå värderingar i text
- muntligt och skriftligt uttrycka, formulera och motivera sina åsikter och kommunicera målinriktat och ändamålsenligt.

Centralt innehåll

- mediekritik, källkritik, censur, yttrandefrihet, informationshantering, upphovsrätt och plagiat
- mänskliga rättigheter, jämlikhet
- aktivt medborgarskap som individ och i grupp
- olika uttryckssätt och -former i medier i sakfrågor och om aktuella händelser

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det inte av språkliga eller kulturella orsaker finns gemensam förståelse.

Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk genom att känna igen vilka lärstrategier som passar bäst och genom att utvärdera sina framsteg i studierna. Den studerande handleds i att förstå vilken betydelse mångsidiga språkkunskaper har för de fortsatta studierna och arbetslivet och för att bygga sin språkliga identitet.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den globala världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv samt till frågor som gäller språk, till exempel minoriteter och majoriteter, språkpolitik eller minskningen av den språkliga diversiteten. De färdigheter och kontakter den studerande får av studierna underlättar övergången till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i finska ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang. De studerande

erhåller en mångsidig språkkompetens och förståelse för hur kunskaperna i finska och andra språk kan användas i nationellt, nordiskt och internationellt samarbete. De fördjupar den studerandes färdigheter att fungera som världsmedborgare och ger studerande möjligheter till mångsidigt och kreativt samarbete. Språkstudierna stärker den studerandes kännedom om kulturarv och erbjuder på ett naturligt sätt många olika synvinklar för att granska olika frågor.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIA5 – Utbildning och arbetsliv (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINA5 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att den studerande ska bekanta sig med utbildningsvägar och arbetsliv och fördjupa sin uppfattning om språkfärdigheter som arbetslivs- färdighet och socialt kapital i en föränderlig värld. Uppgiften är att den studerande förbereder sig för fortsatta studier, förstärker sin vardagskompetens och utvecklar sin beredskap för livslångt lärande.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att analysera, tolka och producera formella texter och att uttrycka sig i mer formella sammanhang
- uppmuntras att använda finska i olika kommunikationssituationer i studier och arbete
- stärka sina färdigheter i att behandla ämnesområden som anknyter till studie- och arbetsliv
- utveckla sin förmåga att tänka kreativt, förhandla och samarbeta
- fördjupa sin kännedom om de textgenrer som är typiska för studier och karriärplanering
- kunna söka och använda den information som myndigheterna tillhandahåller.

Centralt innehåll

- utbildning, yrken, näringsliv ur den studerandes och samhällets synvinkel
- komplettering av språkprofilen för framtida behov
- teamarbete, företagsamhet och innovation
- kommunikationssituationer och olika typer av texter som anknyter till studier, arbete och vuxenlivet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i

konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det inte av språkliga eller kulturella orsaker finns gemensam förståelse.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den globala världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv samt till frågor som gäller språk, till exempel minoriteter och majoriteter, språkpolitik eller minskningen av den språkliga diversiteten. De färdigheter och kontakter den studerande får av studierna i underlättar övergången till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIA6 – Språk och kultur (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINA6 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att utveckla och fördjupa den studerandes kännedom om finsk kultur, litteratur och olika konstformer och att uppmuntra den studerande till litterära och kulturella upplevelser. Uppgiften är att den studerande ska stärka sin förståelse för litteraturens, kulturens och konstens betydelse för det finländska samhället och utveckla sin kännedom och kunskap om det finska språket som kreativt uttryckssätt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin kunskap om det finska språkets strukturer och uttryckssätt, i synnerhet i skönlitterära texter
- utveckla sin förståelse för värderingar som finsk litteratur och kultur förmedlar och förstå litteraturens, kulturens och konstens betydelse för samhället, gemenskapen och individen
- utveckla sin förmåga att närma sig olika slags skön- och facklitterära genrer och reflektera över deras uttrycksformer
- utveckla sina färdigheter att göra egna analyser och tolkningar av olika fakta- och skönlitterära texter
- bredda och utveckla sin läsfärdighet på finska.

Centralt innehåll

- språkets, kulturens och litteraturens betydelse då man bygger upp sin identitet
- nyanser, stilfrågor, språket som estetiskt uttrycksmedel
- ordkonst
- centrala drag och teman i den finska skönlitteraturen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) syns i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det inte av språkliga eller kulturella orsaker finns gemensam förståelse.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i finska ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang. De studerande erhåller en mångsidig språkkompetens och förståelse för hur kunskaperna i finska och andra språk kan användas i nationellt, nordiskt och internationellt samarbete. De fördjupar den studerandes färdigheter att fungera som världsmedborgare och ger studerande möjligheter till mångsidigt och kreativt samarbete. Språkstudierna stärker den studerandes kännedom om kulturarv och erbjuder på ett naturligt sätt många olika synvinklar för att granska olika frågor.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

FIA7/FIF9 - Förberedelse inför studentprovet (2 sp)

Mål och centralt innehåll

Studieavsnittets mål är att den studerande utvecklar sin förståelse och fördjupar sig i att själv producera texter på finska i syfte att vara så väl förberedd som möjligt inför studentexamensprovet.

Det centrala innehållet är textproduktion. Även grammatikrepetition ingår.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Språkämnena skapar kontaktytor till andra läroämnen och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i finska stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på klimatförändringen och ohållbara konsumtionsvanor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i finska ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: uppsatsskrivning
- hörförståelse
- textförståelse

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

FIA8/FIF10 – Kommunicera och påverka muntligt (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINA8 (FSA8) i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att öva de mångsidiga, muntliga språkfärdigheter som krävs för att medverka i internationella sammanhang och att ge den studerande verktyg för att kontinuerligt utveckla sina muntliga språkkunskaper. Studieavsnittets uppgift är också att stärka den studerandes färdigheter att förhandla samt att respektera och ta hänsyn till andra. I studieavsnittet ingår prov i muntlig språkfärdighet som utarbetats av Utbildningsstyrelsen eller andra prestationer enligt separata anvisningar.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- fördjupa sin förståelse för de faktorer som påverkar muntliga kommunikationssituationer
- utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation
- utveckla sina färdigheter att förstå olika språkliga varianter
- öva muntlig produktion som förutsätter förberedelse.

Centralt innehåll
- talets olika särdrag
- hur olika bakgrund och olika modersmål hos dem som använder det finska språket påverkar talsituationen

- dialoger
- teman som behandlats under lärokursens obligatoriska studier och komplettering av dem utifrån den studerandes behov

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Språkämnena skapar kontaktytor till andra läroämnen och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i finska stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på klimatförändringen och ohållbara konsumtionsvanor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov. I studieavsnittet ingår ett nationellt muntligt prov.

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

3.2. Språk, B1-lärokurs

3.2.1. Finska, B1-lärokurs

I studieavsnitt FIF1-FIF3 ligger tyngdpunkten på att utveckla den studerandes färdigheter för språkstudier samt studie- och kommunikationsstrategier från den studerandes egna förutsättningar. Den studerande blir medveten om sina styrkor och utvecklingsområden samt stärker den grund som lagts för fortsatta studier i språk i den grundläggande utbildningen. För detta ändamål kompletterar den studerande sin språkprofil ur det finska språkets synvinkel.

I studieavsnitten FIF1-FIF2 skapar den studerande en helhetsbild av det finska språket och sin egen utveckling i att lära sig finska och att använda språket. Samtidigt analyseras den kulturella och språkliga mångfalden ur gemenskapens men också ur den studerandes personliga perspektiv. Den studerande granskar sin språkprofil i egenskap av den som både använder, kan och lär sig också andra språk, modersmålet medräknat.

Från och med studieavsnitt FIF3 fäster man i tilltagande grad uppmärksamhet vid olika textgenrer och det uttryckssätt som språket förutsätter i olika situationer.

I studieavsnitten FIF4-FIF5 betonas språket som verktyg för att söka, sammanfatta och dela information genom att beakta den kunskapsnivå för gymnasiestudierna i finska som definieras i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling.

I slutet av de obligatoriska studierna riktas uppmärksamheten på att stärka de färdigheter som den studerande behöver för att självständigt utveckla sitt kunnande.

Under studiernas gång reserveras tillräckligt med tid för att behandla aktuella eller lokala frågor som man kan komma överens om tillsammans. Muntlig och skriftlig kommunikation övas på ett mångsidigt sätt i alla studieavsnitt.

Ett specifikt mål för undervisningen i B1-lärokursen i finska är att den studerande ska kunna relatera sin språkkunskap till kunskapsnivå B1.1 samt utvärdera och vidareutveckla sina språkkunskaper.

Obligatoriska studier – lokala studieavsnitt

FIF1 – Studiefärdigheter och språklig identitet (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att introducera målen för språkstudierna i gymnasiet i förhållande till det livslånga lärandet. Den studerande vänjer sig vid språkstudier på gymnasienivå, där målspråket används så mycket som möjligt. Studieavsnittets uppgift är också att utveckla den studerandes språkliga medvetenhet samt färdigheter i självvärdering och kamratrespons och stärka den studerandes och gruppens kompetens för välbefinnande.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- uppmuntras till att modigt utveckla sina språkkunskaper
- fördjupa sin uppfattning om språklig medvetenhet och flerspråkighet
- tillämpa och utveckla sina strategier för språkstudier och färdigheterna i självvärdering och kamratrespons
- lära sig att använda ändamålsenliga hjälpmedel för språkstudier
- identifiera sätt att utveckla konstruktiv kommunikation
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till den kunskapsnivå som definierats för lärokursen i finska.

Centralt innehåll

- finska som en inkörsport till att lära sig ett språk i närområdet
- ställa upp mål för studierna i finska
- komplettera sin språkprofil ur det finska språkets synvinkel
- flerspråkighet som resurs
- bekanta sig med talspråk kontra skriftspråk
- bekanta sig med varandra, utbyta vardagskunskap och stärka kommunikationsfärdigheterna genom diskussion

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap

de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)
- hörförståelse
- textförståelse

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIF2 - Språket i närmiljön och kommunikationsfärdigheter (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att granska målspråket utifrån närmiljön. Uppgiften är också att granska hur språket och språkkunskaper inverkar på etiskt hållbart agerande i all kommunikation. I studieavsnittet öppnar man upp begreppet konstruktiv kommunikation (mediering) som ett centralt delområde inom språkkunskapen. I studieavsnittet övar den studerande kommunikation i situationer som överskrider språkliga och kulturella gränser.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- utveckla sina strategier för konstruktiv kommunikation och sin problemlösningsförmåga
- stärka sina kommunikationsfärdigheter och sin språkliga självkänsla
- fördjupa sin kunskap om finskans ställning med hänsyn till den kulturella och språkliga mångfalden.

Centralt innehåll
- olika sammanhang i vardagen och i närmiljön, mobilitet
- konstruktiv kommunikation som medel för att stärka välbefinnande och självkänsla

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)
- hörförståelse
- textförståelse

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIF3 - Vardagen ur den unga människans perspektiv (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att få en överblick över intressen, som de unga tar del av i sitt dagliga liv. Studieavsnittet behandlar den mångfald som förmedlas till individen genom olika fritidsintressen. Den studerande handleds i att dra nytta av sina livsmiljöer.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- bearbeta olika texter som anknyter till temat
- kunna producera texter, som är viktiga för den studerande själv.

Centralt innehåll
- fritidsintressenas betydelse för individens välbefinnande
- olika sätt att uttrycka sig själv som en del av identitetsskapandet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i finska stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)
- hörförståelse
- textförståelse

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIF4 - Språket som ett verktyg för att ta sig fram i Finland (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att utveckla tänkandet och studiefärdigheterna genom att den studerande får öva sina färdigheter i att söka information, samt att använda och presentera informationen. I studieavsnittet betonas delaktighet och aktivt agerande "för att utveckla deras kulturella intresse".

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bekanta sig med platser, sevärdheter och naturen i olika delar av Finland
- följa med aktuella teman i medierna
- använda olika informationskällor, lärmiljöer och olika sätt att producera texter.

Centralt innehåll

- att ta del av medborgarsamhället
- konsumentkunskap (vardagliga)
- medvetna media-användare

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i finska ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)
- hörförståelse
- textförståelse

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIF5 - Hälsa och vardagskunskap (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att fördjupa den studerandes färdigheter i att fungera i vardagssamhället.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig att använda lämpliga lässtrategier i olika sammanhang och öva sig i att sammanfatta
- öva sina färdigheter i att presentera iakttagelser, som berör den studerande, både ensam och i grupp.

Centralt innehåll

- vardagskunskap i medborgarsamhället
- olika nutidsperspektiv
- den mognande individens rättigheter och skyldigheter i samhället
- individen och hälsan

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)
- hörförståelse
- textförståelse

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIF6 - Språket i fortsatta studier och arbetsliv (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att fördjupa den studerandes uppfattning om språkkunskaper som arbetslivsfärdighet och socialt kapital i en föränderlig värld. I studieavsnittet diskuteras fortsatta studier samt arbete, även i internationella sammanhang.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin kännedom om texttyper som används i övergångsskedet mellan studier och arbetsliv
- uppmuntras att använda det finska språket i olika kommunikationssituationer som anknyter till studier och arbete

- utveckla sina färdigheter att uttrycka sig även i formella sammanhang.

Centralt innehåll

- diskussioner kring fortsatta studier och karriärflexibilitet
- olika organisationer eller företag som arbetsgivare
- hur den unga vuxna på väg in i arbetslivet hanterar vardagen och ekonomin

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)
- hörförståelse
- textförståelse

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIF7 - Kultur, miljö och hållbar livsstil (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att utveckla den studerandes färdigheter att fungera som en världsmedborgare som har kunskap, färdighet och vilja att delta i samtal kring miljöfrågor. Samtidigt som de här synvinklarna behandlas utifrån den studerandes livsmiljö, går man även in på hur organisationer hanterar frågor om hållbar livsstil.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- stärka sina färdigheter att söka aktuell information, som berör kultur och miljö
- utveckla sin förmåga att tänka genom att utnyttja språkkunskaperna för att analysera olika orsakssamband
- delta också i muntliga och skriftliga kommunikationssituationer med temat kultur och miljö.

Centralt innehåll

- aktuella miljöfrågor och finskt kulturliv
- hållbar livsstil i den studerandes eget liv
- lösningsfokusering

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Språkämnena skapar kontaktytor till andra läroämnen och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i finska stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på klimatförändringen och ohållbara konsumtionsvanor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)
- hörförståelse
- textförståelse

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

FIF8 - Konversation (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att sätta fokus på att använda finska i olika muntliga situationer. Tyngdpunkten ligger på servicesituationer, där man på Åland kan behöva finska, men temaområdena kan variera utgående från de studerandes intressen.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation.

Centralt innehåll
- repetera, utvidga och befästa muntliga kunskaper

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i finska ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga uppgifter

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIF9/ FIA7 - Förberedelse inför studentprovet (2 sp)

Målen och centralt innehåll

Studieavsnittets mål är att den studerande utvecklar sin förståelse och fördjupar sig i att själv producera texter på finska i syfte att vara så väl förberedd som möjligt inför studentexamensprovet.

Det centrala innehållet är textproduktion. Även grammatikrepetition ingår.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Språkämnena skapar kontaktytor till andra läroämnen och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i finska stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på klimatförändringen och ohållbara konsumtionsvanor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i finska ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: uppsatsskrivning
- hörförståelse
- textförståelse

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

FIF10/FIA8 - Kommunicera och påverka muntligt (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSA8 (FINA8) i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att öva de mångsidiga, muntliga språkfärdigheter som krävs för att medverka i internationella sammanhang och för att ge den studerande verktyg för att kontinuerligt utveckla sina muntliga språkkunskaper. Studieavsnittets uppgift är också att stärka den studerandes färdigheter att förhandla samt att respektera och ta hänsyn till andra. I studieavsnittet ingår prov i muntlig språkfärdighet som utarbetats av Utbildningsstyrelsen eller andra prestationer enligt separata anvisningar.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin förståelse för de faktorer som påverkar muntliga kommunikationssituationer
- utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation
- utveckla sina färdigheter att förstå olika språkliga varianter
- öva muntlig produktion som förutsätter förberedelse.

Centralt innehåll

- talets olika särdrag
- hur olika bakgrund och olika modersmål hos dem som använder det finska språket påverkar talsituationen
- dialoger
- teman som behandlats under lärokursens obligatoriska studier och komplettering av dem utifrån den studerandes behov

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i finska får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Språkämnena skapar kontaktytor till andra läroämnen och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens.

Studierna i finska stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i finska stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på klimatförändringen och ohållbara konsumtionsvanor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov. I studieavsnittet ingår ett nationellt muntligt prov.

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

3.3. Språk, B3-lärokurs

Det särskilda uppdraget för lärokursen i B3-språk är att uppmuntra den studerande att utöka sin språkliga repertoar och att fortsätta lära sig språk samt att fortsätta språkstudierna även efter gymnasiet som en del av det livslånga lärandet. Uppdraget är att stärka den studerandes språkliga och kulturella färdigheter utifrån målspråkets perspektiv. Undervisningen vägleder den studerande i att inse hur förståelsen av sambandet mellan tänkande och språk ökar då man lär sig ett nytt språk.

I början av lärokursen betonas särskilt i undervisningen den muntliga språkfärdigheten, men lärokursens uppdrag är att hjälpa den studerande att inse hur man också med begränsade språkkunskaper kan bekanta sig med språk- och kulturområdets texter samt kunskaps- och vetenskapsområden. Det nya språket öppnar också möjligheter till vidareutbildning på olika språk och ökar arbetslivsfärdigheterna. Lärokursens uppdrag är också att uppmuntra den studerande att förstå hur övrigt lärande stöds av att man lär sig ett nytt språk.

I början av studierna ligger tyngdpunkten på muntliga kommunikationssituationer och enkel skriftlig kommunikation som anknyter till dem på ett naturligt sätt. Andelen skriftlig kommunikation ökar så småningom men muntlig kommunikation har en central roll under hela lärokursen och det är viktigt att från början fästa vikt vid uttalet.

I studierna reserveras vid behov tid för att behandla gemensamt överenskomna eller aktuella teman. Den studerandes multilitteracitet utvecklas under studierna genom att man i undervisningen behandlar litteratur, film, musik, teater, bildkonst eller medier samt genom att man bekantar sig med olika textgenrer.

Under studiernas gång kompletterar den studerande sin språkprofil, som utarbetades under den första modulen i A-lärokursen i främmande språk.

3.3.1. Finska

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

FIN1 - Finska 1 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINB31 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att motivera den studerande till långsiktiga och målinriktade språkstudier samt stärka den studerandes intresse för det nya språket och kulturen. Den studerande uppmuntras att vara aktiv på målspråket och använda sig av många olika slags kommunikationsstrategier som även kompenserar begränsade språkkunskaper.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bilda sig en uppfattning om det nya språkets relation till andra språk som den studerande kan eller har studerat och kunna använda sig av sin egen språkliga repertoar
- välja sådana lämpliga sätt att studera och lära sig språk som passar den studerande
- bilda sig en uppfattning om det finska språkets ställning i världen
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå.

Centralt innehåll

- rutinmässiga kommunikationssituationer
- de mest centrala kommunikationsstrategierna
- de vanligaste artighetsfraserna

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av

dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIN2 – Finska 2 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINB32 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande till att modigt använda även sina begränsade språkkunskaper i olika kommunikationssituationer och utnyttja språket som en inkörsport till sådant som kan intressera den studerande och även för att vidga sin världsbild.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1-A1.2.

Centralt innehåll

- beskriva den närmsta kretsen och vardagen
- sociala möten i vardagen
- uträttande av olika vardagliga ärenden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIN3 – Finska 3 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINB33 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bilda sig en helhetsuppfattning om inledningsskedet av nybörjarnivån och framstegen i studierna i målspråket

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.2.

Centralt innehåll

- sociala möten i vardagen, uträttande av vardagliga ärenden
- fritid och hobbyer
- gymnasievardagen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIN4 – Finska 4 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINB34 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att använda målspråket som ett verktyg för att söka information. Den studerande utvecklar sina färdigheter för internationellt kunnande och uppmuntras till att modigt fungera som en ambassadör för sin egen kultur. Vid behov ser man till att en studerande som läst B2-lärokurs i den grundläggande utbildningen kan inleda studier i språket i gymnasiet.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3.

Centralt innehåll

- finskans geografiska spridning, olika varianter av språket
- Finland på finska utifrån studieperspektiv
- vanor i vardagen och traditioner samt kulturella skillnader

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIN5 – Finska 5 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINB35 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att erbjuda den studerande verktyg för att uttrycka sina känslor och åsikter på målspråket. Den studerande övar på att upprätthålla kommunikationen och på att lyssna aktivt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3 – A2.1.

Centralt innehåll
- välbefinnande och hälsa
- olika livsskeden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIN6 – Finska 6 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINB36 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bekanta sig med språkområdets centrala kulturella och historiska teman. Den studerande uppmuntras till att modigt använda målspråket i samband med att den studerande undersöker olika kulturella teman som intresserar den studerande. Under studieavsnittets gång producerar den studerande en egen text på målspråket.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- språk- och kulturområdets olika kulturella teman
- aktuella kulturella teman
- kreativ verksamhet utifrån den studerandes egna intressen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIN7 – Finska 7 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINB37 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att stärka den studerandes självkänsla som språkanvändare genom att erbjuda möjligheter att reflektera över och öva på språket i olika situationer som berör fortsatta studier och arbetsliv.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- gymnasiestudier, eventuella fortsatta studier, arbetsliv
- framtidsplaner

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av

dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIN8 – Finska 8 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FINB38 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande att med de språkkunskaper den studerande har läsa och tolka texter av olika längd och svårighetsgrad. Undervisningen ska stärka den studerandes strategier som behövs för att tolka olika texter och fördjupa färdigheterna att uttrycka sig på målspråket på det sätt som kommunikationssituationen förutsätter med beaktande av mottagaren.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- aktuella teman
- medier på finska
- källkritik

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av

dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

FIN9/FIF8 Konversation (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att sätta fokus på att använda finska i olika muntliga situationer. Tyngdpunkten ligger på servicesituationer, där man på Åland kan behöva finska, men temaområdena kan variera utgående från de studerandes intressen.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation.

Centralt innehåll

- repetera, utvidga och befästa muntliga kunskaper

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- olika former av presentationer

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

3.3.2. Franska

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

FR1 Franska 1 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB31 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att motivera den studerande till långsiktiga och målinriktade språkstudier samt stärka den studerandes intresse för det nya språket och kulturer. Den studerande uppmuntras att vara aktiv på målspråket och använda sig av många olika slags kommunikationsstrategier som även kompenserar begränsade språkkunskaper.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bilda sig en uppfattning om det nya språkets relation till andra språk som den studerande kan eller har studerat och kunna använda sig av sin egen språkliga repertoar
- välja sådana lämpliga sätt att studera och lära sig språk som passar den studerande
- bilda sig en uppfattning om det franska språkets ställning i världen
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1.

Centralt innehåll

- rutinmässiga kommunikationssituationer
- de mest centrala kommunikationsstrategierna
- de vanligaste artighetsfraserna

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR2 – Franska 2 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB32i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande till att modigt använda även sina begränsade språkkunskaper i olika kommunikationssituationer och utnyttja språket som en inkörsport till sådant som kan intressera den studerande och även för att vidga den studerandes världsbild.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1-A1.2.

Centralt innehåll

- beskriva den närmsta kretsen och vardagen
- sociala möten i vardagen
- uträttande av olika vardagliga ärenden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR3 – Franska 3 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB33 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bilda sig en helhetsuppfattning om inledningsskedet av nybörjarnivån och framstegen i studierna i målspråket. Vid behov ser man till att en studerande som läst B2-lärokurs i den grundläggande utbildningen kan inleda studier i språket i gymnasiet.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.2.

Centralt innehåll

- sociala möten i vardagen, uträttande av vardagliga ärenden
- fritid och hobbyer
- gymnasievardagen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR4 – Franska 4 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB34 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att använda målspråket som ett verktyg för att söka information. Den studerande utvecklar sina färdigheter för internationellt kunnande och uppmuntras till att modigt fungera som en ambassadör för sin egen kultur.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3.

Centralt innehåll

- franskans geografiska spridning, olika varianter av språket
- Finland på franska utifrån studieperspektiv
- vanor i vardagen och traditioner samt kulturella skillnader

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR5 – Franska 5 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB35 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att erbjuda den studerande verktyg för att uttrycka sina känslor och åsikter på målspråket. Den studerande övar på att upprätthålla kommunikationen och på att lyssna aktivt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3-A2.1.

Centralt innehåll

- välbefinnande och hälsa
- olika livsskeden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR6 – Franska 6 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB36 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bekanta sig med språkområdets centrala kulturella och historiska teman. Den studerande uppmuntras till att modigt använda målspråket i samband med att den studerande undersöker olika kulturella teman som intresserar den studerande. Under studieavsnittets gång producerar den studerande en egen text på målspråket.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- språk- och kulturområdets olika kulturella teman
- aktuella kulturella teman
- kreativ verksamhet utifrån den studerandes egna intressen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Språkämnena skapar kontaktytor till andra läroämnen och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR7 – Franska 7 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB37 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att stärka den studerandes självkänsla som språkanvändare genom att erbjuda möjligheter att reflektera över och öva på språket i olika situationer som berör fortsatta studier och arbetsliv.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- gymnasiestudier, eventuella fortsatta studier, arbetsliv
- framtidsplaner

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Språkämnena skapar kontaktytor till andra läroämnen och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR8 – Franska 8 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB38 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande att med de språkkunskaper den studerande har läsa och tolka texter av olika längd och svårighetsgrad. Undervisningen ska stärka den studerandes strategier

som behövs för att tolka olika texter och fördjupa färdigheterna att uttrycka sig på målspråket på det sätt som kommunikationssituationen förutsätter med beaktande av mottagaren.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- aktuella teman
- medier på franska
- källkritik

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Språkämnena skapar kontaktytor till andra läroämnen och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

FR9 - Samhällsaktuellt (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att den studerande utvecklar sig i interaktion och repeterar språkkunskaper utgående från den studerandes individuella behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i

internationellt samarbete och fördjupar sig i teman som anknyter till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- aktuella teman
- medier på franska
- källkritik

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR10 – Förberedelse inför studentprovet (2 sp)

Målen och centralt innehåll

Studieavsnittets mål är att den studerande utvecklar sin förståelse och fördjupar sig i att själv producera texter på franska i syfte att vara så väl förberedd som möjligt inför studentexamensprovet.

Det centrala innehållet är textproduktion. Även grammatikrepetition ingår.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, inlämningsuppgift

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FR11 – Muntlig kommunikation (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att sätta fokus på att använda språket i olika muntliga situationer. Tyngdpunkten ligger på servicesituationer, där man på Åland kan behöva franska, men temaområdena kan variera utgående från de studerandes intressen.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation.

Centralt innehåll

- repetera, utvidga och befästa muntliga kunskaper.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att

leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, inlämningsuppgift

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

3.3.3. Ryska

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

RY1 – Ryska 1 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB31 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att motivera den studerande till långsiktiga och målinriktade språkstudier samt stärka den studerandes intresse för det nya språket och kulturer. Den studerande uppmuntras att vara aktiv på målspråket och använda sig av många olika slags kommunikationsstrategier som även kompenserar begränsade språkkunskaper.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- Bilda sig en uppfattning om det nya språkets relation till andra språk som den studerande kan eller har studerat och kunna använda sig av sin egen språkliga repertoar
- Välja sådana lämpliga sätt att studera och lära sig språk som passar den studerande
- Bilda sig en uppfattning om ryskans ställning i världen
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1.

Centralt innehåll
- rutinmässiga kommunikationssituationer
- de mest centrala kommunikationsstrategierna
- de vanligaste artighetsfraserna

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens

identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- veckotester
- uttalsträning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

RY2 – Ryska 2 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB32 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande till att modigt använda även sina begränsade språkkunskaper i olika kommunikationssituationer och utnyttja språket som en inkörsport till sådant som kan intressera den studerande och även för att vidga den studerandes världsbild.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- Bilda sig en uppfattning om det nya språkets relation till andra språk som den studerande kan eller har studerat och kunna använda sig av sin egen språkliga repertoar
- Välja sådana lämpliga sätt att studera och lära sig språk som passar den studerande
- Bilda sig en uppfattning om ryskans ställning i världen
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1.

Centralt innehåll
- rutinmässiga kommunikationssituationer
- de mest centrala kommunikationsstrategierna
- de vanligaste artighetsfraserna

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- veckotester
- uttalsträning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

RY3 – Ryska 3 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB33 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bilda sig en helhetsuppfattning om inledningsskedet av nybörjarnivån och framstegen i studierna i målspråket.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1-A1.2.

Centralt innehåll

- beskriva den närmsta kretsen och vardagen
- sociala möten i vardagen
- uträttande av olika vardagliga ärenden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas följande delområden för mångsidig kompetens: kompetens för välbefinnande, kommunikativ kompetens, global och kulturell kompetens.

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- veckotester
- uttalsträning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

RY4 – Ryska 4 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB34 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att använda målspråket som ett verktyg för att söka information. Den studerande utvecklar sina färdigheter för internationellt kunnande och uppmuntras till att modigt fungera som en ambassadör för sin egen kultur.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3.

Centralt innehåll
- det ryska språkets geografiska spridning, olika varianter av språket
- Finland och Åland på ryska utifrån studieperspektiv
- vanor i vardagen och traditioner samt kulturella skillnader

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- veckotester
- uttalsträning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

RY5 – Ryska 5 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB35 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att erbjuda den studerande verktyg för att uttrycka sina känslor och åsikter på målspråket. Den studerande övar på att upprätthålla kommunikationen och på att lyssna aktivt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3. – A2.1.

Centralt innehåll

- välbefinnande och hälsa
- olika livsskeden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- veckotester
- uttalsträning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

RY6 – Ryska 6 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB36 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bekanta sig med språkområdets centrala kulturella och historiska teman. Den studerande uppmuntras till att modigt använda målspråket i samband med att den studerande undersöker olika kulturella teman som intresserar den studerande. Under studieavsnittets gång producerar den studerande en egen text på målspråket.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- språk- och kulturområdets olika kulturella teman
- aktuella kulturella teman
- kreativ verksamhet utifrån den studerandes egna intressen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- veckotester
- uttalsträning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

RY7 – Ryska 7 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB37 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att stärka den studerandes självkänsla som språkanvändare genom att erbjuda möjligheter att reflektera över och öva på språket i olika situationer som berör fortsatta studier och arbetsliv.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- gymnasiestudier, eventuella fortsatta studier, arbetsliv
- framtidsplaner

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- veckotester
- uttalsträning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

RY8 – Ryska 8 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB38 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande att med de språkkunskaper den studerande har läsa och tolka texter av olika längd och svårighetsgrad. Undervisningen ska stärka den studerandes strategier som behövs för att tolka olika texter och fördjupa färdigheterna att uttrycka sig på målspråket på det sätt som kommunikationssituationen förutsätter med beaktande av mottagaren.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- aktuella teman
- medier på ryska
- källkritik

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- veckotester
- uttalsträning

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

3.3.4. Spanska

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

SP1 – Spanska 1 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB31 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att motivera den studerande till långsiktiga och målinriktade språkstudier samt stärka den studerandes intresse för det nya språket och kulturer. Den studerande uppmuntras att vara aktiv på målspråket och använda sig av många olika slags kommunikationsstrategier som även kompenserar begränsade språkkunskaper.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- bilda sig en uppfattning om det nya språkets relation till andra språk som studerande kan eller har studerat och kunna använda sig av sin egen språkliga repertoar
- välja sådana lämpliga sätt att studera och lära sig språk som passar den studerande
- bilda sig en uppfattning om det spanska språkets ställning i världen

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1.

Centralt innehåll

- rutinmässiga kommunikationssituationer
- de mest centrala kommunikationsstrategierna
- de vanligaste artighetsfraserna

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- delprov eller läxförhör

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SP2 – Spanska 2 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB32 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande till att modigt använda även sina begränsade språkkunskaper i olika kommunikationssituationer och utnyttja språket som en inkörsport till sådant som kan intressera den studerande och även för att vidga sin världsbild.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1 – A1.2.

Centralt innehåll

- beskriva den närmsta kretsen och vardagen
- sociala möten i vardagen
- uträttande av olika vardagliga ärenden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- delprov eller läxförhör

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SP3 – Spanska 3 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB33 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bilda sig en helhetsuppfattning om inledningsskedet av nybörjarnivån och framstegen i studierna i målspråket.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.2.

Centralt innehåll

- sociala möten i vardagen, uträttande av vardagliga ärenden
- fritid och hobbyer
- gymnasievardagen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- delprov eller läxförhör

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SP4 – Spanska 4 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB34 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att använda målspråket som ett verktyg för att söka information. Den studerande utvecklar sina färdigheter för internationellt kunnande och uppmuntras till att modigt fungera som en ambassadör för sin egen kultur.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3.

Centralt innehåll
- spanskans geografiska spridning, olika varianter av språket
- Finland och Åland på spanska utifrån studieperspektiv
- vanor i vardagen och traditioner samt kulturella skillnader

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- delprov eller läxförhör

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet

- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SP5 – Spanska 5 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB35 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att erbjuda den studerande verktyg för att uttrycka sina känslor och åsikter på målspråket. Den studerande övar på att upprätthålla kommunikationen och på att lyssna aktivt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3-A2.1.

Centralt innehåll

- välbefinnande och hälsa
- olika livsskeden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- delprov eller läxförhör

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SP6 – Spanska 6 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB36 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bekanta sig med språkområdets centrala kulturella och historiska teman. Den studerande uppmuntras till att modigt använda målspråket i samband med att den studerande undersöker olika kulturella teman som intresserar den studerande. Under studieavsnittets gång producerar den studerande en egen text på målspråket.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- språk- och kulturområdets olika kulturella teman
- aktuella kulturella teman
- kreativ verksamhet utifrån den studerandes egna intressen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- delprov eller läxförhör

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SP7 – Spanska 7 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB37 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att stärka den studerandes självkänsla som språkanvändare genom att erbjuda möjligheter att reflektera över och öva på språket i olika situationer som berör fortsatta studier och arbetsliv.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- gymnasiestudier, eventuella fortsatta studier, arbetsliv
- framtidsplaner

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- delprov eller läxförhör

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SP8 – Spanska 8 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB38 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande att med de språkkunskaper den studerande har läsa och tolka texter av olika längd och svårighetsgrad. Undervisningen ska stärka den studerandes strategier som behövs för att tolka olika texter och fördjupa färdigheterna att uttrycka sig på målspråket på det sätt som kommunikationssituationen förutsätter med beaktande av mottagaren.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- aktuella teman
- medier på spanska
- källkritik

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den internationella världen.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- delprov eller läxförhör

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

SP9 – Förberedelse inför studentprovet (2 sp)

Målen och centralt innehåll

Studieavsnittets mål är att den studerande fördjupar sin förmåga att förstå talad och skriven spanska samt sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt i syfte att vara så väl förberedd som möjligt inför studentexamensprovet.

Det centrala innehållet är fördjupade grammatiska moment, aktuella händelser, kommunikativa situationer samt spanskspråkig litteratur. Även grammatikrepetition ingår.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, inlämningsuppgift

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SP10 – Konversation (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att ge den studerande möjligheter att utveckla sin förmåga att uttrycka sig muntligt på målspråket. Den studerande utvecklar sina färdigheter genom diskussioner och presentationer. Studieavsnittet utgår från aktuella teman och tar även hänsyn till de studerandes önskemål.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- utveckla och befästa sina färdigheter i muntlig kommunikation.

Centralt innehåll
- diskussioner och presentationer utgående från aktuella teman och med hänsyn till de studerandes önskemål

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

3.3.5. Tyska

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

TY1 – Tyska 1 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB31 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att motivera den studerande till långsiktiga och målinriktade språkstudier samt stärka den studerandes intresse för det nya språket och kulturer. Den studerande uppmuntras att vara aktiv på målspråket och använda sig av många olika slags kommunikationsstrategier som även kompenserar begränsade språkkunskaper.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bilda sig en uppfattning om det nya språkets relation till andra språk som studerande kan eller har studerat och kunna använda sig av sin egen språkliga repertoar
- välja sådana lämpliga sätt att studera och lära sig språk som passar den studerande
- bilda sig en uppfattning om tyskans ställning i världen
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1.

Centralt innehåll

- rutinmässiga kommunikationssituationer
- de mest centrala kommunikationsstrategierna
- de vanligaste artighetsfraserna

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa

kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY2 – Tyska 2 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB32 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande till att modigt använda även sina begränsade språkkunskaper i olika kommunikationssituationer och utnyttja språket som en inkörsport till sådant som kan intressera den studerande och även för att vidga sin världsbild.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1 – A1.2.

Centralt innehåll

- beskriva den närmsta kretsen och vardagen
- sociala möten i vardagen
- uträttande av olika vardagliga ärenden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY3 – Tyska 3 nybörjarnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB33 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bilda sig en helhetsuppfattning om inledningsskedet av nybörjarnivån och framstegen i studierna i målspråket.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.2.

Centralt innehåll

- sociala möten i vardagen, uträttande av vardagliga ärenden
- fritid och hobbyer
- gymnasievardagen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY4 – Tyska 4 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB34 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att använda målspråket som ett verktyg för att söka information. Den studerande utvecklar sina färdigheter för internationellt kunnande och uppmuntras till att modigt fungera som en ambassadör för sin egen kultur. Vid behov ser man till att en studerande som läst B2-lärokurs i den grundläggande utbildningen kan inleda studier i språket i gymnasiet.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3.

Centralt innehåll

- tyskans geografiska spridning, olika varianter av språket
- Finland och Åland på tyska utifrån studieperspektiv
- vanor i vardagen och traditioner samt kulturella skillnader

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY5 – Tyska 5 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB35 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att erbjuda den studerande verktyg för att uttrycka sina känslor och åsikter på målspråket. Den studerande övar på att upprätthålla kommunikationen och på att lyssna aktivt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3-A2.1.

Centralt innehåll
- välbefinnande och hälsa
- olika livsskeden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY6 – Tyska 6 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB36 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att handleda den studerande i att bekanta sig med språkområdets centrala kulturella och historiska teman. Den studerande uppmuntras till att modigt använda målspråket i samband med att den studerande undersöker olika kulturella teman som intresserar den studerande. Under studieavsnittets gång producerar den studerande en egen text på målspråket.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- språk- och kulturområdets olika kulturella teman
- aktuella kulturella teman
- kreativ verksamhet utifrån den studerandes egna intressen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY7 – Tyska 7 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB37 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att stärka den studerandes självkänsla som språkanvändare genom att erbjuda möjligheter att reflektera över och öva på språket i olika situationer som berör fortsatta studier och arbetsliv.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- gymnasiestudier, eventuella fortsatta studier, arbetsliv
- framtidsplaner

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa

kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY8 – Tyska 8 grundnivå (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FSB38 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets uppgift är att uppmuntra den studerande att med de språkkunskaper den studerande har läsa och tolka texter av olika längd och svårighetsgrad. Undervisningen ska stärka den studerandes strategier som behövs för att tolka olika texter och fördjupa färdigheterna att uttrycka sig på målspråket på det sätt som kommunikationssituationen förutsätter med beaktande av mottagaren.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- aktuella teman
- medier på tyska
- källkritik

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den internationella världen.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- veckotester

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

De fyra grundläggande kompetenserna läsa, skriva, tala och lyssna bedöms kontinuerligt. Viktningen av dessa kan variera i den summativa bedömningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

TY09 – Samhällsaktuellt (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att den studerande utvecklar sig i interaktion och repeterar språkkunskapen utgående från den studerandes individuella behov. Den studerande bekantar sig med möjligheterna att delta i internationellt samarbete och fördjupar sig i teman som anknyter till naturen, olika boendemiljöer och hållbar livsstil.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna uttrycka sig på tyska enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

- aktuella teman
- medier på tyska
- källkritik

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov
- skriftliga prov

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY10 – Förberedelse inför studentprovet (2 sp)

Målen och centralt innehåll

Studieavsnittets mål är att den studerande fördjupar sin förmåga att förstå talad och skriven tyska samt sin förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt i syfte att vara så väl förberedd som möjligt inför studentexamensprovet.

Det centrala innehållet är grammatiska moment, aktuella händelser, kommunikativa situationer samt tyskspråkig litteratur. Även grammatikrepetition ingår.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas följande delområden för mångsidig kompetens: kompetens för välbefinnande, kommunikativ kompetens, samhällelig kompetens, etisk och miljö kompetens, global och kulturell kompetens.

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

TY11 – Konversation (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att ge den studerande möjligheter att utveckla sin förmåga att uttrycka sig muntligt på målspråket. Den studerande utvecklar sin färdighet genom diskussioner och presentationer. Studieavsnittet utgår från aktuella teman och tar även hänsyn till de studerandes önskemål.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla och befästa sina färdigheter i muntlig kommunikation.

Centralt innehåll

- repetera, utvidga och befästa muntliga kunskaper

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom studier i språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens och tilltro till sina egna förmågor.

Studierna i språk stärker den studerandes samhälleliga kompetens. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta i samhället.

Studierna i språk stärker etisk kompetens och miljökompetens genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv.

Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar på ohållbara konsumtionsvanor och stärka de studerandes miljömedvetenhet.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i språk ökar den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

4. Matematik

Läroämnets uppdrag

Studierna i matematik ger den studerande färdigheter att förstå, använda och producera samt utvärdera information i matematisk form. Undervisningen ska handleda den studerande att förstå matematikens betydelse i moderna kulturer och iaktta hur nödvändig matematiken är inom olika områden, som teknologi, medicin, samhälls- och naturvetenskaper samt konst.

Undervisningen i matematik har i uppdrag att introducera den studerande i matematikens grundläggande begrepp, grundläggande idéer och strukturer samt att handleda den studerande att använda matematik i tal, skrift och i andra uttryckssätt.

Undervisningen ska utveckla den studerandes färdigheter i att räkna, tänka kreativt, skapa modeller av fenomen, göra prognoser och lösa problem.

Genom studierna i matematik utvecklar den studerande sina färdigheter att använda datorprogram och digitala informationskällor som stöd för lärandet och som verktyg i undersökningar och problemlösning. Den studerande lär sig också bedöma hur nyttiga olika tekniska hjälpmedel är och vad som begränsar användningen av dem.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

I undervisningen ska man undersöka sambanden mellan matematiken och vardagslivet och utnyttja möjligheterna att stärka den studerandes intresse, självförtroende och informationssökningsprocesser samt uppmuntra den studerande att experimentera och arbeta med uthållighet. De färdigheter som den studerande utvecklar tillämpas då den studerande ställer upp egna mål och fattar beslut. Den studerande ska även reflektera över hur färdigheterna i matematik kan användas för hållbar utveckling och för att lösa problem som rör mänskligheten. På det här sättet stärks den studerandes samhälleliga kompetens, etiska kompetens och miljökompetens samt kompetens för välbefinnande.

Undervisningen tar avstamp i sådana teman och fenomen samt tillhörande problem som intresserar de studerande och som kan lösas med hjälp av matematik. I undervisningen används varierande arbetssätt där den studerande arbetar på egen hand eller i grupp. På det sättet stärks bland annat den studerandes kommunikativa kompetens. Arbetssätten väljs tillsammans med de studerande. Undervisningen planeras så att de studerande utifrån sina egna observationer stimuleras att ställa frågor, framlägga hypoteser, dra slutsatser och motivera dessa.

Studierna i matematik stödjer målen för global och kulturell kompetens samt tvärvetenskaplig och kreativ kompetens. Den studerande ska vägledas att förstå matematikens betydelse i olika kulturer och den historiska utvecklingen samt dess karaktär som ett universellt språk. Den studerande ska vägledas till insikt om de matematiska begreppens innebörd och lära sig känna igen hur de hänger samman med större helheter, både inom matematiken och inom andra läroämnen. Den studerande uppmuntras att använda ett matematiskt språk och matematiska tecken samt bilder, figurer och redskap som stödjer det matematiska tänkandet. Den studerande ska få hjälp att utveckla sin förmåga att växla mellan olika sätt att framställa matematisk information när den studerande ska skapa modeller av fenomen, förstå och lösa problem samt diskutera resultatet.

Mål för undervisningen i matematik

Målen för undervisningen i matematik är att den studerande ska:

- få positiva lärupplevelser, bli van att arbeta långsiktigt och lära sig lita på sin matematiska förmåga, sina matematiska färdigheter och sin förmåga att tänka matematiskt
- förstå matematiken både som en unik, självständig vetenskapsgren och som ett användbart redskap för att göra modeller eller prognoser eller hantera fenomen som är kopplade till samhälle, ekonomi eller natur
- bygga upp en matematisk grund för sina fortsatta studier
- bli van att behandla information på ett sätt som är karakteristiskt för matematiken, att framlägga hypoteser och undersöka deras riktighet, göra motiveringar och bedöma deras giltighet samt resultatens generaliserbarhet
- kunna följa en matematisk framställning, läsa matematisk text, diskutera matematik samt lära sig motivera påståenden och bedöma information i olika former
- bli van vid att bilda matematiska modeller för praktiska problemsituationer och att använda olika lösningsstrategier
- sporras till experimentellt och undersökande arbete samt till att hitta och tydligt presentera lösningar på problem
- kunna använda ändamålsenliga matematiska metoder, programvaror och informationskällor samt förstå att resultatet som en programvara genererar inte är tillräckligt för att påvisa, bevisa eller motivera ett påstående.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet, stärka studerandes självförtroende och upprätthålla en stark motivation. Syftet är även att synliggöra olika aspekter av den studerandes kunskaper och utveckling utmärkande för läroämnet matematik och det matematiska tänkandet.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka studerandes lärande och förmåga att utveckla kunskaper och förståelse av matematik samt förmåga att arbeta långsiktigt. Den hjälper även studerande att utveckla förmågan att presentera matematiska lösningar och stödjer studerande i processen att bilda matematiska begrepp. Den synliggör utvecklingen av studerandes mångsidiga kompetenser. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. En lyckad återkoppling hjälper varje studerande att lägga märke till sina styrkor och vilka kunskaper och färdigheter den studerande behöver vidareutveckla.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. Vid bedömningen fäster läraren uppmärksamhet vid räknefärdigheter, val av metoder och färdigheter att tänka matematiskt. Dessutom fäster läraren uppmärksamhet vid hur den studerande motiverar och analyserar sina slutsatser samt väljer och använder programvaror. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Byte av lärokurs

Vid byte av lärokurs i matematik ersätter studier i den långa lärokursen studier i den korta lärokursen. För närmare förklaring av erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier, se avsnitt 5.2.3

Tabell 6: Tillgodoräknande av studier i matematik

Modul i den långa lärokursen	Modul i den korta lärokursen
ML1	MK1
ML2	MK2
ML3	MK3
ML4 och ML5	MK4
ML6	MK8
ML8	MK5
ML9	MK7

Resterande studieavsnitt enligt den långa lärokursen som avlagts med godkänt resultat, eller studiepoäng som blivit överflödiga i samband med byte av lärokurs och som motsvarar delstudier som avlagts med godkänt resultat, kan utgöra övriga studier eller temastudier enligt vad som är skrivet i kapitel 5 om bedömning.

4.1. Lärokursen i lång matematik

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

ML1 – Tal och ekvationer (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAG1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- repetera principerna för procenträkning
- kunna använda proportionalitet i problemlösning
- fördjupa kunskaperna i bråkräkning
- repetera räknereglerna för potenser
- stärka sin förståelse för funktionsbegreppet
- förstå principerna för hur man löser ekvationer och ekvationspar
- lära sig använda programvara för att rita grafer till funktioner, göra tolkningar och för att lösa ekvationer.

Centralt innehåll

- talmängderna och de grundläggande räkneoperationerna
- motsatt tal och inverterat tal samt absolutbelopp
- procenträkning
- räkneregler för potenser (exponenten heltal)
- direkt och omvänd proportionalitet
- funktion, ritning och tolkning av grafer

- lösning av förstagradsekvationer
- ekvationspar
- kvadratrot och kubikrot
- potensfunktioner och potensekvationer (gradtalen 2 och 3)

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML2 – Funktioner och ekvationer 1 (3 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- introduceras i hur man skapar matematiska modeller av fenomen med hjälp av polynomfunktioner, rationella funktioner och rotfunktioner, känna till deras egenskaper och kunna lösa ekvationer i anknytning till dem, samt känna till sambandet mellan nollställen till en polynomfunktion och polynomets faktorer
- kunna lösa enkla polynomolikheter
- kunna använda programvara för att undersöka polynomfunktioner, rationella funktioner och rotfunktioner samt för att lösa polynomekvationer, rationella ekvationer, rotekvationer och polynomolikheter i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

- polynomfunktioner och -ekvationer samt polynomolikheter
- lösning av andragradsekvationer med rotformeln
- produkten av polynom och binomformlerna (summan av en kvadrat, produkten av en summa och en differens)
- faktorisering av polynom

- potensfunktioner och potensekvationer (exponenten ett positivt heltal)
- rationella funktioner och ekvationer
- rotfunktioner och rotekvationer

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML3 – Geometri (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- öva sig i att gestalta och beskriva information om rum och former i både två-och tredimensionella situationer
- kunna tillämpa likformighet, Pythagoras sats samt trigonometrin för rät- och snedvinkliga trianglar
- öva sig att formulera, motivera och använda satser som innehåller geometrisk information
- kunna använda programvara vid undersökning av figurer och kroppar samt geometrin i anknytning till dem.

Centralt innehåll
- likformighet hos figurer och kroppar
- sinus- och cosinussatsen
- beräkning av längder, vinklar och areor i anknytning till månghörningar
- geometrin för cirkeln och dess delar samt för räta linjer i anknytning till cirkeln
- beräkningar av längder, areor och volymer i anknytning till raka cylindrar, koner och klot

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över

den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML4 – Analytisk geometri och vektorer (3 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå hur analytisk geometri skapar samband mellan geometriska och algebraiska begrepp
- förstå den geometriska innebörden av en ekvation
- kunna lösa absolutbeloppsekvationer i formen | f(x) | = a eller | f(x) | = | g(x) |
- förstå vektorbegreppet och sätta sig in i hur man räknar med vektorer
- kunna undersöka punkter, avstånd och vinklar i det tvådimensionella koordinatsystemet med hjälp av vektorer
- kunna lösa plangeometriska problem med hjälp av vektorer
- kunna använda programvara vid undersökning av kurvor och vektorer och vid tillämpningsuppgifter i anknytning till dem.

Centralt innehåll

- ekvationen för en kurva
- ekvationerna för en rät linje, cirkel och parabel
- ekvationssystem
- parallella och ortogonala linjer
- absolutbeloppsekvation
- avståndet från en punkt till en linje
- grundläggande egenskaper hos vektorer
- addition och subtraktion av vektorer i planet samt multiplikation av en vektor med ett tal i planet
- skalär produkt och vinkeln mellan två vektorer i planet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML5 – Funktioner och ekvationer 2 (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA5 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- introduceras i hur man skapar matematiska modeller med hjälp av sinus- och cosinusfunktioner samt med exponential- och logaritmfunktioner
- undersöka sinus- och cosinusfunktioner med hjälp av symmetrier i enhetscirkeln
- kunna lösa trigonometriska ekvationer av typen sinf(x) = a eller sinf(x) = sing(x)
- kunna tillämpa sambandet $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$ mellan sinus- och cosinusfunktionerna
- känna till egenskaperna hos exponential- och logaritmfunktioner och kunna lösa ekvationer i anknytning till dem
- kunna använda programvara vid undersökning av funktioner, vid ekvationslösning och i tillämpningsuppgifter.

Centralt innehåll

- riktad vinkel och radianer
- enhetscirkeln
- sinus- och cosinusfunktionen med symmetri- och perioditetsegenskaper
- lösning av sinus- och cosinusekvationer
- potenser med bråkexponent och deras samband med rötter
- exponentialfunktioner och exponentialekvationer
- logaritm och räkneregler för logaritmer
- logaritmfunktioner och logaritmekvationer

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML6 – Derivata (3 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA6 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- med hjälp av derivatan bekanta sig med egenskaperna hos matematiska modeller för olika fenomen
- få en åskådlig uppfattning om en funktions gränsvärde och kontinuitet
- förstå tolkningen av derivatan som förändringshastigheten för en funktion
- kunna bestämma derivatan av enkla funktioner
- kunna derivera sammansatta funktioner
- behärska hur man undersöker förloppet hos funktioner med hjälp av derivatan och hur man bestämmer deras extremvärden i ett slutet intervall
- kunna använda programvara vid undersökning av gränsvärde, kontinuitet och derivata i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

- en funktions gränsvärde, kontinuitet och derivata
- derivering av polynomfunktioner, rationella funktioner och rotfunktioner
- derivering av sinus- och cosinusfunktioner samt av exponential- och logaritmfunktioner
- derivator av produkter och kvoter av funktioner
- sammansatta funktioner och deras derivator
- undersökning av förloppet hos en funktion och bestämning av extremvärden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över

den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML7 – Integralkalkyl (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA7 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå begreppet primitiv funktion och lära sig att bestämma primitiva funktioner till enkla funktioner
- förstå begreppet integral och dess samband med arean samt introduceras i hur man bestämmer en integral med en numerisk metod
- kunna bestämma areor och volymer med hjälp av integraler
- göra sig förtrogen med integralkalkylens tillämpningar
- kunna använda programvara vid undersökning av egenskaperna hos funktioner, bestämmer primitiva funktioner, beräknar integraler i samband med tillämpningar och integrerar numeriskt.

Centralt innehåll

- primitiv funktion och integrering av de viktigaste elementära funktionerna
- integraler
- rektangelmetoden
- beräkning av areor och volymer

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av

uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML8 – Statistik och sannolikhet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA8 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna åskådliggöra en diskret statistisk fördelning samt bestämma och tolka fördelningens nyckeltal
- kunna åskådliggöra en fördelning som består av två variabler samt bestämma korrelationskoefficienten och regressionskurvan
- sätta sig in i kombinatoriska metoder
- göra sig förtrogen med begreppet sannolikhet och räkneregler
- förstå begreppet diskret sannolikhetsfördelning och lära sig bestämma väntevärdet för en fördelning samt tolka det
- kunna använda programvara för att hämta, behandla och undersöka data i digitalt format samt för att presentera statistisk information
- kunna använda programvara för att konkretisera fördelningar, bestämma nyckeltal samt beräkna sannolikheter.

Centralt innehåll
- lägesmått och standardavvikelse
- korrelation och linjär regression
- klassisk och statistisk sannolikhet
- permutationer och kombinationer
- räkneregler för sannolikhet
- binomialfördelning
- diskret sannolikhetsfördelning
- väntevärdet för en diskret fördelning

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, nume-

risk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML9 – Ekonomisk matematik (1 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA9 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- lära sig använda sina matematiska färdigheter för att beräkna tillräckligheten hos resurser, för ekonomisk planering, företagande och beräkning av lönsamhet
- tillämpa formler för talföljder i matematiska problem som anknyter till ekonomi
- lära sig att anpassa matematiska modeller i ekonomiska situationer och förstå deras begränsningar
- kunna använda programvara vid beräkningar och i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll
- aritmetisk och geometrisk talföljd och deras summor
- ränteräkning: ränta på ränta, nuvärde och diskontering
- depositioner och lån
- matematiska modeller anpassade för ekonomiska situationer där talföljder och summor används

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

ML10 – 3D-geometri (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA10 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sina kunskaper i räkning med vektorer och lära sig att använda vektorer i ett tredimensionellt koordinatsystem
- lära sig att undersöka punkter, räta linjer och plan i xyz-koordinatsystemet med hjälp av vektorer
- stärka sina kunskaper om rymdgeometri i samband med extremvärdesuppgifter
- bekanta sig med funktioner som har två variabler
- kunna använda programvara för att åskådliggöra vektorer, linjer, plan och ytor samt i räkning med vektorer.

Centralt innehåll

- vektorframställning i ett tredimensionellt koordinatsystem
- skalär produkt och vektorprodukt
- punkt, rät linje och plan i rymden
- en vinkel i rymden
- differential- och integralkalkylens rymdgeometriska tillämpningar i situationer där funktionsuttrycken innehåller en variabel
- funktioner med två variabler och ytor i rymden

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML11 – Algoritmer och talteori (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA11 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- veta vad en algoritm är, samt lära sig att undersöka hur en algoritm fungerar
- lära sig att utföra enkla algoritmer genom programmering
- bli insatt i logikens begrepp
- behärska grundbegrepp i talteorin och göra sig förtrogen med primtalens egenskaper
- kunna undersöka delbarheten hos hela tal.

Centralt innehåll

- grundbegrepp i algoritmiskt tänkande: sekvens, val och upprepning flödesdiagram
- programmering av enkla algoritmer, sorteringsalgoritmer eller en algoritm som anknyter till numerisk lösning av en ekvation
- konnektiv och sanningsvärden
- delbarhet hos hela tal, delbarhetsekvationen (delningsekvationen) och kongruens
- Euklides algoritm
- aritmetikens grundsats

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML12 – Analys och kontinuerlig fördelning (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAA12 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin förståelse för analysens grundbegrepp
- kunna bilda och undersöka inversa funktioner till strängt monotona funktioner
- komplettera sina färdigheter i integralkalkyl
- göra sig förtrogen med begreppet kontinuerlig sannolikhetsfördelning och lära sig tillämpa normalfördelning
- kunna använda programvara vid undersökning av funktioners egenskaper och vid beräkning av generaliserade integraler i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

- styckvis definierad funktion
- undersökning av kontinuitet och deriverbarhet för en funktion
- allmänna egenskaper hos kontinuerliga och deriverbara funktioner
- invers funktion
- gränsvärde av funktioner när variabelns värde går mot oändligheten
- generaliserade integraler
- kontinuerliga fördelningar, normalfördelningen och normering

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Läromedlet stöder den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av läromedlets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

ML13 – Komplexa tal och differentialekvationer (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå begreppet komplext tal
- kunna lösa grundläggande komplexa ekvationer
- kunna åskådliggöra komplexa ekvationer och olikheter i det komplexa talplanet
- kunna ställa upp och lösa enklare typer av differentialekvationer
- få en uppfattning om stegmetoder.

Centralt innehåll

- beräkningar med komplexa tal i rektangulär-, polär- och potensform
- ekvationer med komplexa tal
- komplexa talplanet
- homogena och inhomogena differentialekvationer av första ordningen
- homogena och inhomogena differentialekvationer av andra ordningen
- separabla differentialekvationer
- Eulers stegmetod

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ML14 – Inför högskolan (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till hur provet i matematik är uppbyggt
- få en helhetsbild över hur de digitala verktygen används
- kunna kombinera kunskaper hämtade från flera olika studieavsnitt.

Centralt innehåll

- användning av digitala verktyg
- repetition och fördjupning
- tillämpning av det repeterade stoffet i uppgifter av studentprovskaraktär

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: prestationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

4.2. Lärokursen i kort matematik

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

MK1 – Tal och ekvationer (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAG1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- repetera principerna för procenträkning
- kunna använda proportionalitet i problemlösning
- fördjupa kunskaperna i bråkräkning
- repetera räknereglerna för potenser
- stärka sin förståelse för funktionsbegreppet
- förstå principerna för hur man löser ekvationer och ekvationspar
- lära sig använda programvara för att rita grafer till funktioner, göra tolkningar och för att lösa ekvationer.

Centralt innehåll

- talmängderna och de grundläggande räkneoperationerna
- motsatt tal och inverterat tal samt absolutbelopp
- procenträkning
- räkneregler för potenser (exponenten heltal)
- direkt och omvänd proportionalitet
- funktion, ritning och tolkning av grafer
- lösning av förstagradsekvationer
- ekvationspar
- kvadratrot och kubikrot
- potensfunktioner och potensekvationer (gradtalen 2 och 3)

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

MK2 – Uttryck och ekvationer (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAB2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- få övning i att använda matematik i problemlösning och lära sig att lita på sin egen matematiska förmåga
- lära sig att bilda uttryck och ekvationer till givna problem samt att lösa ekvationer och tolka lösningarna
- kunna tillämpa talföljder och summor vid matematisk problemlösning
- kunna använda programvara vid undersökning av polynomfunktioner samt vid tillämpning av polynomekvationer och -funktioner.

Centralt innehåll

- formulering av problem som ekvationer
- ekvationslösning
- tolkning och värdering av lösningar till en ekvation
- polynomfunktioner av andra graden och lösning av andragradsekvationer
- aritmetisk talföljd och summa
- geometrisk talföljd och summa

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

MK3 – Geometri (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAB3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bli van att göra iakttagelser och dra slutsatser om geometriska egenskaper hos figurer och kroppar
- stärka förmågan att rita plana figurer och tredimensionella kroppar
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av geometri
- kunna använda programvara vid undersökning av figurer och kroppar och vid geometriska tillämpningar.

Centralt innehåll

- likformighet hos figurer
- trigonometri i en rätvinklig triangel
- Pythagoras sats och den omvända satsen till Pythagoras sats
- bestämning av area och volym för figurer och kroppar
- användning av geometriska metoder i koordinatsystemet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

MK4 – Matematiska modeller (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAB4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- se regelbundenheter och samband hos fenomen i den verkliga världen och kunna beskriva dessa med matematiska modeller

- värdera linjära och exponentiella tillväxtmodeller bland annat med hjälp av kalkylprogram och göra prognoser med hjälp av modellerna
- vänja sig vid att värdera kvalitet och användbarhet hos en modell
- kunna använda programvara för att skapa modeller och vid undersökning av egenskaperna hos polynomfunktioner och exponentialfunktioner samt vid lösning av polynomekvationer och exponentialekvationer i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

- tillämpning av linjära och exponentiella modeller
- lösning av exponentialekvationer
- prognoser och bedömning av kvaliteten i en modell

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

MK5 – Statistik och sannolikhet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAB5 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- öva sig att behandla, åskådliggöra och tolka statistiskt material
- göra sig förtrogen med sannolikhetskalkylens grunder och med konkretiserande modeller
- kunna använda programvara för att hämta, behandla och undersöka data i digitalt format, samt för att bestämma nyckeltal i ett observationsmaterial och som hjälpmedel i sannolikhetslära.

Centralt innehåll

- åskådliggörande av statistiskt material och bestämning av nyckeltal
- regression och korrelation
- observation och avvikande observation

- prognostisering
- sannolikhetsbegreppet
- additions- och multiplikationsregler
- kombinationer och multiplikationsprincipen
- modeller i sannolikhetslära

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

MK6-7 – Ekonomisk matematik (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAB6 och MAB7 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- behärska grundbegrepp och få färdigheter i ekonomisk matematik
- fördjupa sina färdigheter i procenträkning
- lära sig att beskriva hur processer inom ekonomin utvecklas
- kunna använda informationskällor och programvara för att göra beräkningar i samband med tillämpningar.
- lära sig använda sina matematiska färdigheter för att beräkna tillräckligheten hos resurser, för ekonomisk planering, företagande och beräkning av lönsamhet
- tillämpa formler för talföljder i matematiska problem som anknyter till ekonomi
- lära sig att anpassa matematiska modeller i ekonomiska situationer och förstå deras begränsningar
- kunna använda programvara vid beräkningar och i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll
- relativ andel, jämförelse, beräkning av förändring
- index

- ränta och enkel ränteräkning
- skatter
- valutor
- aritmetisk och geometrisk talföljd och deras summor
- ränteräkning: ränta på ränta, nuvärde och diskontering
- depositioner och lån
- matematiska modeller anpassade för ekonomiska situationer där talföljder och summor används

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån.

Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter.

Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem.

Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av beskrivningen om bedömning för läroämnet.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

MK8 – Matematisk analys (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAB8 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- undersöka förändringshastigheten för en funktion med grafiska och numeriska metoder
- förstå tolkningen av derivatan som förändringshastigheten för en funktion
- kunna undersöka förloppet hos en polynomfunktion med hjälp av derivatan
- kunna bestämma största och minsta värde för en funktion i samband med tillämpningar

- kunna använda programvara för att undersöka förloppet hos en funktion, derivatan av en funktion samt för att bestämma extremvärden till en funktion i ett slutet intervall i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

- grafiska och numeriska metoder
- polynomfunktionens derivata
- undersökning av tecken och förlopp hos en polynomfunktion
- bestämning av största och minsta värde för en polynomfunktion i ett slutet intervall
- bestämning av förändringshastigheten för en funktion med hjälp av programvara

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

MK9 – Statistik och sannolikhetsfördelningar (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MAB9 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- göra sig förtrogen med normalfördelningen som en matematisk modell
- sätta sig in i binomialfördelningen som en matematisk modell
- utveckla djupare och mångsidiga färdigheter i att undersöka och behandla statistisk information med hjälp av programvara
- veta hur man beräknar nyckeltal och sannolikheter i anknytning till statistiska fördelningar och kunna bestämma dessa med hjälp av programvara
- förstå begreppen konfidensintervall och felmarginal och kunna bestämma dessa med hjälp av programvara.

Centralt innehåll

- normalfördelning och begrepp för normering av fördelningen (väntevärde och standardavvikelse)
- upprepat försök
- binomialfördelning
- konfidensintervall och felmarginal

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

MK10 – Repetition och fördjupning (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna utnyttja matematiken som hjälpmedel i det dagliga livet och i samhällelig verksamhet
- få positiva inlärningserfarenheter när de arbetar med matematik, lära sig lita på sin kapacitet, sina färdigheter och sin tankeförmåga.
- inhämta sådana matematiska kunskaper och färdigheter som ger en tillräckligt bra grund för fortsatta studier
- ta till sig matematiken som ett redskap med vars hjälp man kan beskriva, förklara och bygga upp modeller av fenomen och som kan användas för att dra slutsatser
- kunna använda figurer, tabeller och modeller som tankeredskap
- kunna använda ändamålsenliga matematiska metoder och tekniska hjälpmedel.
- på ett mer fördjupat plan behärska gymnasiets korta kurs i matematik.

Centralt innehåll

- fördjupning av innehållet från de obligatoriska studieavsnitten

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för matematiken viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds bland annat av studiematerialets åtskilliga inledande uppgifter och undersökningsuppgifter. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med matematikens hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter som vägleder studerandena att ta hand om sin personliga ekonomi och tränar färdigheter som behövs för företagsamhet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

5. Biologi

Läroämnets uppdrag

Biologi är en naturvetenskap som undersöker livsrelaterade fenomen på allt från molekyl- och cellnivå till biosfären. Syftet med undervisningen i biologi är att väcka intresse för bio- och miljövetenskaper och stödja utvecklingen av ett naturvetenskapligt tänkande hos den studerande. Undervisningen stärker den studerandes uppfattning om biologins betydelse i formandet av en naturvetenskaplig världsbild. Den naturvetenskapliga världsbilden bygger på vetenskaplig forskning och hjälper den studerande att granska världen på vetenskaplig grund. Undervisningen i biologi vägleder den studerande att förstå hur den levande naturen är uppbyggd, fungerar och växelverkar samt att förstå evolutionens betydelse för organismernas utveckling.

Läroämnet biologi ger den studerande färdigheter för vardagen, arbetslivet och för fortsatta studier. Undervisningen i biologi synliggör att biovetenskaperna är vetenskapsgrenar som utvecklas snabbt och vilkas tillämpningar används på många olika sätt till exempel inom medicin, industri och jord- och skogsbruk.

Undervisningen i biologi hjälper den studerande att förstå de möjligheter som biovetenskaperna erbjuder för att förbättra såväl människosläktets som övriga organismers och hela ekosystemets välbefinnande.

Utmärkande för gymnasiets biologi är att den studerande även inhämtar kunskap genom observationer och experiment, att studierna är forskningsinriktade och att arbetssätten är aktiverande och betonar växelverkan. I undervisningen ingår laborationer, och en del av studierna sker i digitala studiemiljöer och i studiemiljöer utanför skolan. I takt med att studierna framskrider utvecklar den studerande mångsidigare och djupare färdigheter att arbeta experimentellt.

I undervisningen samarbetar man i mån av möjlighet med andra läroämnen. Fenomen som ingår i undervisningen i biologi granskas särskilt inom läroämnena geografi, kemi, fysik, psykologi och hälsokunskap på det sätt som är karakteristiskt för respektive läroämne.

Mångsidig kompetens i läroämnet

Undervisningen i biologi bygger på förståelsen av naturens mångfald och hur den utvecklas. Ett centralt tema för undervisningen är att skapa en hållbar framtid. Målen för mångsidig kompetens uppfylls tillsammans med målen för läroämnet.

Undervisningen i biologi stärker på ett naturligt sätt den studerandes kompetens för välbefinnande. Undervisningen ökar den studerandes förståelse för vilken betydelse en mångsidig, ren och välmående miljö har för människans totala välbefinnande. I biologin betonas skillnaderna mellan individer, individernas mångfald och deras biologiska bakgrund, vilket ger den studerande verktyg att förstå mångfald. Den studerande får handledning i att ställa upp egna mål samt stöd och uppmuntran i olika skeden av lärprocessen för att stärka sin självkännedom och utveckla uthållighet.

I läroämnet biologi utvecklas den kommunikativa kompetensen genom att den studerande lär sig att argumentera och värdera sina egna och andras synpunkter med hjälp av kunskaper i biologi. Undervisningen ordnas i olika lärmiljöer och med mångsidiga metoder för att utveckla den studerandes sociala och kommunikativa färdigheter.

Undervisningen vägleder den studerande till naturvetenskapligt tänkande och till att söka och kritiskt analysera information, vilket stödjer den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens. I undervisningen i biologi fördjupar sig den studerande i läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna som anknyter till biologi samt i läroämnets begreppsapparat och hur biologisk kunskap är uppbyggd. Den studerande får

öva på undersökande samt tvärvetenskapligt och kreativt arbete i olika lärmiljöer.

Den samhälleliga kompetensen beaktas i undervisningen i biologi genom att den studerande får färdigheter att arbeta inom branscher som är viktiga för samhället, som hälsovården, miljösektorn och jord- och skogsbrukssektorn.

Biovetenskaperna är ett internationellt vetenskapsområde som utvecklas snabbt, och dess tillämpningar används i samhället såväl på lokal som på nationell och internationell nivå. Undervisningen i biologi ger den studerande grundläggande kunskaper som hjälper den studerande att ta ställning till många aktuella samhällsfrågor och att tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till medieinnehåll. Undervisningen vägleder den studerande mot en hållbar livsstil och till att ta globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem, vilket stärker studerandes globala och kulturella kompetens.

Undervisningen i biologi utvecklar den studerandes miljökompetens och vilja att värna om naturens mångfald. I undervisningen betonas förståelsen av naturens egenvärde och av att naturen är unik. I undervisningen behandlar man vilka möjligheter biologiska tillämpningar och ekosystemtjänsterna erbjuder för en hållbar framtid. Undervisningen hjälper den studerande att göra hållbara val i den egna vardagen samt att tillämpa biologisk kunskap för reflektion som kräver etisk kompetens.

Mål för undervisningen i biologi

Undervisningen i biologi främjar den studerandes förmåga att granska olika fenomen ur biovetenskaplig synvinkel samt på ett mångsidigt sätt stärka och fördjupa studerandes kunskaper och färdigheter i biologi. Målen för undervisningen i biologi anknyter till infallsvinklar inom biologin, till biologiska fenomen och processer samt till biologisk kunskap och tillämpningen av den.

Biologins infallsvinklar

Målet är att den studerande ska

- kunna använda biologins centrala begrepp exakt och i rätt sammanhang
- med hjälp av artexempel kunna åskådliggöra fenomen som är kännetecknande för biologin
- förstå att biologisk kunskap grundar sig på forskning och att det i Finland bedrivs betydande forskning på området
- förstå vilken betydelse biologisk kunskap och dess tillämpningar har för innovationer och lösningar på olika problem
- få erfarenheter som fördjupar intresset för biologi och biologistudier.

Biologiska fenomen och processer

Målet är att den studerande ska

- känna till organismernas struktur och funktioner
- förstå biologiska samband mellan orsak och verkan från molekylnivå till biosfären
- förstå evolutionens betydelse
- känna till olika tillämpningar som grundar sig på biologisk kunskap.

Biologisk kunskap och tillämpningen av den

Målet är att den studerande ska

- planera och genomföra experimentellt arbete självständigt eller i samarbete med andra i mångsidiga lärmiljöer, som i terräng, i laboratorium och i virtuella miljöer
- få möjlighet att sätta sig in i biologins tillämpningar genom olika besök, samarbete med högskolor och arbetsliv på lokal eller internationell nivå

- använda och bedöma biologiska kunskapskällor kritiskt och uttrycka och motivera olika synsätt på ett sätt som är karakteristiskt inom biologin
- förstå betydelsen av att mångfalden av organismer bevaras och vara medveten om nödvändigheten av en hållbar utveckling samt sporras att agera för att åstadkomma positiva lösningar.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång.

Centrala föremål för bedömningen är den studerandes kunskaper och färdigheter, som förmågan att behärska de grundläggande begreppen inom biologi samt förmågan att tänka, argumentera och undersöka. Den studerande kan även visa sina kunskaper i biologi genom experimentellt arbete i terrängen eller i laboratoriet samt genom presentationer, undersökningsrapporter och andra arbeten. I bedömningen beaktas den studerandes förmåga att förstå, tillämpa, analysera, bedöma och presentera biologisk kunskap i olika situationer. I bedömningen fäster man uppmärksamhet vid förståelsen av naturvetenskapliga lagbundenheter och samband mellan orsak och verkan, vid insikten om betydelsen av växelverkan samt vid förmågan att uppfatta helheter. I bedömningen beaktas också den studerandes förmåga att kritiskt utvärdera information. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Bedömningen i biologi baserar sig på hur väl målen för läroämnet uppnåtts, med fokus på de specifika målen och det centrala innehållet för respektive studieavsnitt. Vitsordet grundar sig på mångsidiga sätt att visa sina kunskaper och på mångsidiga iakttagelser av den studerandes begreppsliga och metodmässiga kunskaper och färdigheter. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

BI1 – Livet och evolutionen (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul BI1 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet sätter den studerande sig in i livets förutsättningar och de karakteristiska dragen hos alla organismer. Det centrala perspektivet är förståelse av evolutionen och dess betydelse. Den studerande bekantar sig med sättet att hämta och beskriva kunskap inom biologin som en del av naturvetenskaperna.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna beskriva utmärkande drag hos och grundförutsättningarna för liv samt kunna känna igen dessa via exempel
- känna till cellens grundstruktur och funktion på en nivå som gör det möjligt att förstå evolutionen och ekosystemets funktion
- kunna förklara mekanismer som anknyter till genetisk variation, naturligt urval och artbildning, samt kunna förklara deras betydelse för evolutionen
- kunna beskriva den nuvarande organismvärldens struktur
- förstå och kunna beskriva hur biologisk kunskap produceras.

Centralt innehåll

Biologi som vetenskap

- livets kännetecknande drag och organisationsnivåer
- de biologiska vetenskapsområdena och forskningsmetoderna
- biologiska observationer, forskningsfrågor och hur man skapar hypoteser

Evolutionen

- cellernas uppkomst och utveckling
- könlig och könlös förökning
- variation och dess genetiska grunder
- naturligt urval
- arternas uppkomst
- växternas och djurens evolution och nyckelanpassningar
- människans evolution
- evolutionsforskning

Organismvärlden

- principerna för klassificering
- organismvärldens släktträd och de mest centrala taxa

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Undervisningen betonar skillnaderna mellan individer, individernas mångfald och deras biologiska bakgrund, vilket ger den studerande verktyg att förstå mångfald i relation till evolution. Förståelsen stärker den studerandes kompetens för välbefinnande.

Den kommunikativa, tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stärks då den studerande i studieavsnittet får träna sin förmåga att använda sig av relevanta begrepp och uttrycka sig naturvetenskapligt i tal och skrift

både enskilt och i grupp. Genom olika typer av gruppövningar tränar den studerande sina sociala och kommunikativa förmågor och lär sig att argumentera och värdera sina egna och andras synpunkter med hjälp av kunskaper i biologi.

Undervisningen utvecklar den studerandes förmåga att se biologi som ett naturvetenskapligt ämnesområde inom olika yrkeskategorier vilket utvecklar den studerandes samhälleliga kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BI2-3 – Ekologi och miljö (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulerna BI2 och BI3 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet studeras ekologins grunder och livets mångfald (modul BI2). Centrala teman i studieavsnittet är miljörelaterade problem i Finland och på andra håll i världen. Den studerande får bekanta sig med ekologisk forskning och hur den tillämpas för att skydda ekosystemen och mångfalden (modul BI3).

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna beskriva och analysera hur abiotiska och biotiska miljöfaktorer inverkar på organismernas anpassning och utbredning
- kunna beskriva populationernas, organismsamhällenas och ekosystemens struktur och funktion samt skildra dessa med hjälp av exempel
- kunna beskriva naturens mångfald och motivera vilken betydelse den har
- känna till metoder med vilka miljöns tillstånd kan undersökas samt kunna identifiera miljöproblem
- kunna jämföra, analysera och bedöma effekterna av mänsklig verksamhet i ekosystemen
- kunna presentera och motivera lösningar på miljöproblem samt identifiera positiva trender som berör miljöns tillstånd
- kunna bedöma och analysera sin egen verksamhet med beaktande av ekologisk hållbarhet
- kunna söka, analysera, tolka och presentera material om ekologisk forskning.

Centralt innehåll

Ekologins grunder
- ekosystemens struktur och dynamiska karaktär
- kolets, kvävets och fosforns kretslopp, energiflödet i ett ekosystem
- populationernas egenskaper
- anpassning, ekologiska nischer, utbredning
- förhållandet mellan olika arter

Naturens mångfald

- genetisk mångfald hos en art, arternas mångfald, ekosystemens mångfald
- betydelsen av mångfald

Förändringar i ekosystemen som orsakats av människan, lösningar på miljöproblem
- klimatförändringens inverkan på ekosystemen
- försurning
- övergödning
- hur främmande ämnen påverkar näringskedjor
- människans inverkan på naturens mångfald

Mot en hållbar framtid
- ekosystemtjänsternas betydelse, ekologiskt hållbar utveckling
- verksamhet för att främja en hållbar livsstil och hur man påverkar miljöns tillstånd

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Utveckling av den studerandes förståelse för vilken betydelse en mångsidig, ren och välmående miljö har för människans totala välbefinnande stärker den studerandes kompetens för välbefinnande.

Utveckling och fördjupning av den studerandes förmåga att uttrycka sig naturvetenskapligt samt att använda sig av relevanta begrepp i tal och skrift, både enskilt och i grupp utvecklar den studerandes kommunikativa kompetens.

Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stärks då den studerande under studieavsnittets gång lär sig lär sig att argumentera och värdera sina egna och andras synpunkter med hjälp av kunskaper i biologi. Den studerande får även möjlighet att öva på undersökande, experimentellt och tvärvetenskapligt arbete.

Den studerande får färdigheter att arbeta inom branscher som är viktiga för samhället, som till exempel miljösektorn och jord- och skogsbrukssektorn. Undervisningen ger den studerande grundläggande kunskaper som hjälper studerande att ta ställning till många aktuella samhällsfrågor och att tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till medieinnehåll.

Undervisningen vägleder den studerande mot en hållbar livsstil och till att ta ett globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem vilket stärker den studerandes globala och kulturella kompetens.

I undervisningen betonas förståelsen av naturens egenvärde och av att naturen är unik och stärker den studerandes vilja att värna om naturens mångfald. I undervisningen behandlar man vilka möjligheter biologiska tillämpningar och ekosystemtjänsterna erbjuder för en hållbar framtid. Undervisningen hjälper den studerande att göra hållbara val i den egna vardagen samt att tillämpa biologisk kunskap för reflektion som kräver etisk kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

BI4 – Cellen och ärftligheten (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen BI4 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet granskas strukturen hos celler med cellkärna. Man granskar också hur cellernas funktioner styrs, hur cellen förökar sig samt ärftlighetens grunder. Cellernas funktion åskådliggörs genom experimentellt arbete.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna namnge cellens grundstrukturer
- kunna beskriva cellens centrala funktioner
- behärska ärftlighetens grundmekanismer och kunna tillämpa dem med hjälp av exempel
- kunna mikroskopera olika celler och tolka cellernas mikroskopiska strukturer
- kunna genomföra ett mindre experimentellt arbete.

Centralt innehåll

Strukturen och funktionen hos en cell med cellkärna

- cellen som forskningsobjekt
- biomolekyler
- djur-, växt- och svampceller
- genuttryck och reglering av det
- fotosyntes
- cellandning, jäsningsreaktioner

Cellernas förökning

- mitos och celldelning
- meios och könscellernas uppkomst

Ärftlighetens grunder

- nya alleler som orsakas av genmutationer
- mendelsk nedärvning
- kodominant nedärvning, polygen nedärvning, könsbunden nedärvning, att avgöra nedärvningssätt utifrån ett släktträd

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Undervisningen betonar skillnaderna mellan individer, individernas mångfald och deras biologiska bakgrund, vilket ger den studerande verktyg att förstå mångfald i relation till ärftlighetens lagbundenheter vilket bidrar till utvecklingen av den studerandes kompetens för välbefinnande.

Utveckling och fördjupning av den studerandes förmåga att uttrycka sig naturvetenskapligt samt att använda sig av relevanta begrepp i tal och skrift, både enskilt och i grupp utvecklar den studerandes kommunikativa kompetens.

Fokus läggs även på att den studerande lär sig att argumentera och värdera sina egna och andras synpunkter med hjälp av kunskaper i biologi vilket utvecklar den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens.

Den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens utvecklas även genom möjligheten att öva på undersökande, experimentellt och tvärvetenskapligt arbete.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BI5 – Människans biologi (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen BI5 i nationella LPG 2019.

Under studieavsnittets gång blir den studerande förtrogen med människans anatomi och fysiologi. Centrala frågor är människans livsfunktioner och fortplantning. I studieavsnittet granskas människokroppens förmåga att anpassa sig till förändringar och försvara sig mot yttre hot.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna namnge och känna igen de viktigaste organen och beskriva deras funktionsprinciper samt känna till människokroppens anatomi
- förstå vad homeostas innebär samt kunna ge exempel på faktorer som inverkar på den
- kunna beskriva kroppens kommunikationssystem och förklara hur olika delar av kroppen kommunicerar med varandra
- kunna förklara kroppens förmåga att uppfatta omgivningen med olika sinnen och reagera på förändringar
- kunna beskriva och jämföra kroppens olika försvarsmekanismer mot mikrober
- kunna beskriva och motivera fortplantningens mest centrala skeden från befruktningen till födseln
- kunna genomföra ett mindre experimentellt arbete där funktioner i människokroppen mäts samt presentera resultatet.

Centralt innehåll

Cell, vävnad, organ
- cellernas differentiering från stamcellerna, cancerceller
- organens sammansättning av olika vävnadstyper

Kroppens reglering
- nervsystemets uppbyggnad och funktion
- de inresekretoriska körtlarna och hormonerna

Ämnesomsättningen
- matspjälkningssystemet
- blodcirkulationssystemet
- andningsorganen

- utsöndring av slaggprodukter

Rörelse
- stöd- och rörelseorganen

Kroppens anpassningsförmåga till miljön
- huden och värmereglering
- sinnen
- försvarssystemet

Fortplantning
- könsorgan och könsutveckling
- befruktning, graviditet och förlossning

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Undervisningen stärker den studerandes kunskaper om den egna organismens byggnad och funktion samt kopplingen till det fysiska och psykiska välmåendet vilket bidrar till utvecklingen av den studerandes kompetens för välbefinnande.

Utveckling och fördjupning av den studerandes förmåga att använda sig av relevanta begrepp och uttrycka sig naturvetenskapligt i tal och skrift både enskilt och i grupp utvecklar den studerandes kommunikativa kompetens.

Fokus läggs även på att den studerande lär sig att argumentera och värdera sina egna och andras synpunkter med hjälp av kunskaper i biologi vilket utvecklar den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens.

Den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens utvecklas även genom möjligheten att öva på undersökande, experimentellt och tvärvetenskapligt arbete.

Undervisningen lyfter även färdigheter som är användbara i arbete inom branscher som är viktiga för samhället, som till exempel hälsovård.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BI6 – Bioteknik och dess tillämpningar (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen BI6 i nationella LPG 2019.

Syftet med studieavsnittet är att den studerande ska få förståelse av den biologiska forskningens betydelse för utvecklingen av biologiska tillämpningar inom medicin, industri och livsmedelsproduktion samt inom hållbar användning av naturresurser. Centrala frågor är olika tillämpningar av genteknik och mikrobiologi. I modulen presenteras de senaste biotekniska tillämpningarna inom en bransch som utvecklas snabbt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till mikrobernas strukturer och förstå deras grundläggande funktioner
- kunna ge exempel på hur mikrober kan användas inom biotekniken
- fördjupa sin kunskap om nukleinsyrorna och känna till hur de kan användas inom gentekniken
- med hjälp av exempel kunna ange bioteknikens mest centrala tillämpningar och innovationer samt motivera deras betydelse inom förädling, medicin, industri och miljövård
- kunna känna igen och bedöma bioteknikens möjligheter och risker samt framföra välgrundade etiska synpunkter om dem
- kunna planera och genomföra ett experimentellt arbete som anknyter till biologiska tillämpningar.

Centralt innehåll

Mikrober

- klassificering av mikrober b
- bakteriernas uppbyggnad, variation, antibiotikaresistens
- virusens uppbyggnad och förökning
- användningen av mikrober inom bioteknik

Manipulation av DNA och forskning med genteknik

- skillnaden mellan celler med och utan cellkärna beträffande arvsanlag och genernas funktion
- kopiering och fragmentering av DNA samt elektroforetisk separering av DNA-fragmenten
- kartläggning av den information som finns i DNA
- metoder för genöverföring och -modifiering

Bioteknikens centrala tillämpningar och betydelse

- traditionell och genteknologisk växt- och djurförädling
- medicin
- genominformation och användningen av den
- identifiering av individer och arter utifrån DNA-information
- miljövård
- industri

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Undervisningen ökar den studerandes förståelse för vilken betydelse en mångsidig, ren och välmående miljö har för människans totala välbefinnande vilket bidrar till utvecklingen av den studerandes kompetens för välbefinnande.

I läroämnet biologi utvecklas den kommunikativa kompetensen genom att den studerande lär sig att argumentera och värdera sina egna och andras synpunkter med hjälp av kunskaper i biologi.

Undervisningen vägleder den studerande till naturvetenskapligt tänkande och till att söka och kritiskt analysera information, vilket stödjer den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens. Förståelsen för läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna som anknyter till biologi fördjupas, liksom användningen av läroämnets begreppsapparat. Den studerande fördjupar sig i hur biologisk kunskap är uppbyggd.

Den studerande får öva på undersökande samt tvärvetenskapligt och kreativt arbete.

I undervisningen lyfts användbara färdigheter som behövs för att arbeta inom branscher som är viktiga för samhället, som hälsovården, miljösektorn och jord- och skogsbrukssektorn. Biovetenskaperna är ett internationellt vetenskapsområde som utvecklas snabbt, och dess tillämpningar används i samhället såväl på lokal som på nationell och internationell nivå. Undervisningen i biologi ger den studerande grundläggande kunskaper som hjälper studerande att ta ställning till många aktuella samhällsfrågor och att tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till medieinnehåll.

Undervisningen vägleder den studerande mot en hållbar livsstil och till att ta globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem.

Undervisningen i biologi utvecklar den studerandes miljömedvetenhet och vilja att värna om naturens mångfald. Kunskaper ges om de framtida möjligheter biologiska tillämpningar och ekosystemtjänsterna erbjuder för en hållbar framtid. På detta sätt hjälper undervisningen den studerande att göra hållbara val i den egna vardagen samt att tillämpa biologisk kunskap för reflektion som kräver etisk kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

6. Geografi

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i geografi har som uppdrag att utveckla den studerandes geografiska världsbild och ge verktyg att förstå globala, regionala och lokala företeelser och hur de har förändrats under tidens gång samt regionala problem och hur de kan lösas.

Undervisningen i geografi vägleder den studerande till insikt om de faktorer som bidrar till att världen förändras, lär studerande att formulera välgrundade åsikter, ta ställning till förändringar som sker i den egna miljön, i närområdet och i hela världen samt att arbeta aktivt för att främja naturens och människans välbefinnande. I undervisningen övas den studerande färdigheter att delta och påverka samt stödja den studerande i byggandet av en hållbar framtid. Geografiundervisningen hjälper den studerande att bli medveten om växelverkan mellan naturen och mänsklig verksamhet samt att betrakta världen som en föränderlig och kulturellt pluralistisk livsmiljö.

I geografiundervisningen integreras naturvetenskapliga och humanistisk- samhällsvetenskapliga ämnen. Undervisningen ger den studerande färdigheter att granska miljö- och människorättsfrågor och stödjer den studerandes utveckling till en bildad och ansvarstagande medborgare.

Undervisningen tar avstamp i de ungas livsmiljö och i den studerandes vardag. Olika lärmiljöer används mångsidigt i undervisningen. Ett undersökande angreppssätt och användningen av geomedia hjälper den studerande att fördjupa sitt geografiska tänkande och att förstå de förändringar som sker i den vardagliga miljön på det lokala, regionala och globala planet. Med geomedia avses olika sätt att ta fram och presentera geografisk information, till exempel kartor, geodata, diagram, bilder, videofilmer, skriftliga källor, olika medier och muntliga presentationer. En mångsidig användning av geomedia hjälper den studerande att hämta, analysera och tolka information samt presentera den visuellt. Genom att man behandlar aktuella nyheter i undervisningen får den studerande stöd för att utveckla sin världsbild och sitt kritiska tänkande och att förstå de förändringar som sker i närmiljön och på andra håll i världen.

Mångsidig kompetens i läroämnet

Målen för mångsidig kompetens uppfylls tillsammans med målen för undervisningen i geografi.

Undervisningen i geografi stödjer utvecklingen av den studerandes kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens. I läroämnet grundar sig arbetssätten på växelverkan och varierande lärmiljöer, och man utgår från den studerande. I undervisningen betonas speciellt sociala färdigheter och samarbetsförmåga samt att den studerande tar ansvar för sitt eget och andras arbete. Den studerande får handledning i att ställa upp egna mål och får stöd och uppmuntras i olika skeden av lärprocessen, vilket stärker den studerandes självkännedom och utvecklar uthålligheten.

I geografin får den studerande öva sig på undersökande samt tvärvetenskapligt och kreativt arbete. Den studerande fördjupar sig i läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna i anknytning till geografi samt i läroämnets begreppsapparat och hur geografisk kunskap byggs upp. Färdigheter i geomedia stärker den studerandes multilitteracitet. Undervisningen i geografi motiverar den studerande till ett naturvetenskapligt och humanistisk-samhällsvetenskapligt tänkande och till att söka och kritiskt analysera information.

Undervisningen i geografi ger den studerande grundläggande kunskaper som hjälper den studerande att ta ställning till många aktuella samhällsfrågor och tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till medieinnehåll. Undervisningen främjar den studerandes förståelse av vilken betydelse en hållbar utveckling har som utgångspunkt för områdesplanering samt ger den studerande färdigheter till interaktiv planering. Undervisningen vägleder

den studerande mot en hållbar framtid och utvecklar en förståelse för globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem. Det här stärker den studerandes samhälleliga kompetens.

Undervisningen i geografi stärker på olika sätt den studerandes etiska kompetens och miljökompetens. Undervisningen ökar den studerandes förståelse för kulturell mångfald och naturmiljöns betydelse och ger den studerande en inblick i nödvändigheten av en hållbar livsstil. Undervisningen i geografi hjälper den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i den egna vardagen samt för etisk reflektion och för att göra hållbara val som konsument.

Undervisningen i geografi fördjupar den studerandes förståelse av de mänskliga rättigheternas betydelse, samhällets mångfald och hur den regionala identiteten formas, och stödjer på det här sättet den studerandes globala och kulturella kompetens. Utmärkande för geografin är att man undersöker aktuella globala fenomen och växelverkan mellan dem. Undervisningen stödjer den studerandes internationella färdigheter och livskompetens samt utvecklingen till en bildad och fördomsfri människa.

Mål för undervisningen i geografi

Undervisningen i geografi stärker den studerandes geografiska tänkande, fördjupar den studerandes förståelse av fenomen och processer samt utvecklar den studerandes förmåga att behärska och tillämpa mångsidiga färdigheter.

Geografiskt tänkande

Målet är att den studerande ska
- få upplevelser och färdigheter som fördjupar den studerandes intresse för geografi och geografins sätt att gestalta och utforska världen
- förstå vad som karakteriserar geografin som vetenskap och hur geografiskt kunnande behövs i vardagen, i studierna och i arbetslivet
- kunna använda geografiska begrepp exakt samt kunna formulera och motivera ståndpunkter på ett sätt som är specifikt för geografin samt i rätt sammanhang
- fördjupa sina kunskaper om jordens kartbild och om ortnamn
- kunna granska världen ur olika synvinklar, såsom ur den enskilda individens, samhällets och miljöns perspektiv
- förstå nödvändigheten av en hållbar livsstil och betydelsen av cirkulär ekonomi som sparar naturresurser.

Geografiska fenomen och processer

Målet är att den studerande ska
- förstå naturgeografiska fenomen och processer
- förstå humangeografiska fenomen och processer
- förstå växelverkan mellan natur- och humangeografiska processer.

Geografiska färdigheter och tillämpningar

Målet är att den studerande ska
- kunna observera vardagsmiljöer och tolka landskap
- kunna jämföra och analysera de fenomen, strukturer och former av växelverkan i naturen och i den mänskliga verksamheten som är knutna till olika regionala nivåer samt de ändringar som sker inom dessa
- kunna observera, beskriva och analysera människornas välbefinnande lokalt, regionalt och globalt
- kunna reflektera över och bedöma potentiella lösningar på förändringar i miljön och förändringar

som orsakas av mänsklig verksamhet
- förstå, tillämpa och analysera geografisk kunskap och använda geomedia mångsidigt för att söka, analysera och presentera information
- följa med aktuella händelser i världen och kritiskt bedöma vilka faktorer som inverkar på dem och vilka eventuella följder de har
- ha insikt i regionutveckling och sätten att delta i och påverka den
- tillägna sig färdigheter att agera som en ställningstagande och aktiv världsmedborgare som främjar en hållbar framtid.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt. Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande och göra den studerande mer medveten om sina arbetssätt samt utveckla studerandes kunskaper. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. Centrala föremål för bedömningen i geografi är geografiskt tänkande, den studerandes förståelse av geografiska fenomen och processer samt den studerandes geografiska färdigheter och förmåga att tillämpa dem. Den studerande kan åskådliggöra sitt geografiska tänkande och sina geografiska kunskaper på olika sätt. Centrala färdigheter som bedöms i geografin är förmågan att läsa och tolka kartor, förmågan att presentera information grafiskt samt andra geomediala färdigheter. Den studerande kan även visa sina kunskaper i geografi med hjälp av fältarbeten, presentationer, undersökningsrapporter och andra arbeten. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag i den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Bedömningen i geografi baserar sig på hur väl målen för läroämnet uppnåtts, med fokus på de specifika målen och det centrala innehållet för respektive studieavsnitt. Vitsordet grundar sig på mångsidiga sätt att visa sina kunskaper och på mångsidiga iakttagelser av den studerandes begreppsliga och metodmässiga kunskaper och färdigheter. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

GE1 – En värld i förändring (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen GE1 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittet lär den studerande granska vår föränderliga värld och regionala problem utifrån förändringar i miljön och i mänskligheten. Under studieavsnittets gång följer den studerande med aktuella nyheter från olika delar av världen och skapar sig en bild av globala förändringar som rör naturen, miljön och mänskligheten. Studieavsnittet behandlar även den positiva utveckling som sker i olika delar av världen och möjligheter att förutse och stävja samt förbereda sig för och anpassa sig till förändringar.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin geografiska världsbild och kunna använda ortnamn naturligt och i ändamålsenliga kontexter
- kunna analysera vad som ligger bakom förändringar i miljön samt bedöma följderna av förändringarna på olika områden
- känna till och kunna beskriva med vilka lösningar förändringarna i miljön kan stävjas eller hur följderna kan lindras på olika områden
- kunna analysera orsakerna till förändringar i mänskligheten samt bedöma följderna av förändringarna på olika områden
- känna till metoder och kunna bedöma hur man kan påverka förändringar som är en följd av mänsklig verksamhet på olika områden
- vara förtrogen med överenskommelser som anknyter till hållbar utveckling och kunna använda dem som grund för etiska motiveringar
- kunna söka, analysera och presentera ändamålsenlig och tillförlitlig information om regionala frågor med hjälp av geomedia
- kritiskt kunna bedöma aktuella regionala nyheter i olika medier med anknytning till förändringar i miljön eller mänskligheten.

Centralt innehåll

Geografin som vetenskap
- hur miljön och världen granskas i geografin
- tillämpning av geografi i arbetslivet och i vardagen
- aktuella regionala nyheter

Förändringar i miljön och hur man löser dem
- mekanismer bakom klimatförändringar
- orsakerna bakom och följderna av den klimatförändring som sker i dag
- torka, ökenspridning, stormar, översvämningar

Mänsklighetens förändringar
- globala miljökonsekvenser av befolkningens tillväxt och ökad välfärd
- bristen på rent vatten, hunger
- välståndets fördelning, fattigdom
- flyktingskap
- överenskommelser om hållbar utveckling

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I undervisningen betonas speciellt sociala färdigheter och samarbetsförmåga samt att den studerande tar ansvar för sitt eget och andras arbete. Den studerande får stöd och uppmuntras i olika skeden av lärprocessen, vilket stärker den studerandes självkännedom och utvecklar uthålligheten.

Genom att bland annat fördjupa sig i centrala geografiska begrepp, använda sig av och analysera geomedia samt söka och kritiskt analysera information, får den studerande öva sig på undersökande samt tvärvetenskapligt och kreativt arbete.

Den samhälleliga kompetensen synliggörs genom att den studerande får presentera samt ta del av aktuella nyheter. Genom att lyfta fram betydelsen av hållbar utveckling samt vägleda den studerande mot en hållbar framtid, utvecklar den studerande en förståelse för globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem. Detta stärker den samhälleliga kompetensen ytterligare.

Den etiska kompetensen samt miljökompetensen stärks genom att undervisningen ökar den studerandes förståelse för kulturell mångfald och naturmiljöns betydelse och ger den studerande en inblick i nödvändigheten av en hållbar livsstil. Undervisningen i geografi hjälper den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i den egna vardagen samt för etisk reflektion och för att göra hållbara val som konsument.

Utmärkande för geografin är att man undersöker aktuella globala fenomen och växelverkan mellan dem, vilket stärker den globala och kulturella kompetensen hos den studerande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och den studerande
- självrättande test
- mindre grupparbeten

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

GE2 – Den blå planeten (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen GE2 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittet behandlar naturgeografiska fenomen och fördjupar den studerandes kunskaper om atmosfärens, hydrosfärens och litosfärens struktur och processer. Den centrala infallsvinkeln är processerna i naturen och de orsakssamband som är förknippade med dessa. Alla teman behandlas ur ett regionalt perspektiv. I samband med de olika temana behandlas även risker, problem och positiv utveckling som anknyter till dem.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna använda centrala naturgeografiska begrepp och ortnamn på ett ändamålsenligt sätt
- kunna söka, analysera, tolka, bedöma och presentera naturgeografisk information med hjälp av geomedia

- förstå de fenomen som beror på jordens planetariska karaktär och motivera deras effekt på naturens system
- kunna beskriva och analysera den regionala indelningen av den icke-levande och den levande naturen på jordklotet
- kunna utläsa naturlandskapens struktur, uppkomst och utveckling via kartor och bilder samt förklara hur och varför naturlandskapen förändras
- kunna analysera orsakerna bakom risker som rör naturen och bedöma deras följder på olika områden
- kunna beskriva och med hjälp av exempel jämföra hur risker som rör naturen kan förutses eller hur följderna av dem kan lindras på olika områden
- förstå betydelsen av naturgeografisk kunskap i samhället och i människornas vardag.

Centralt innehåll

Naturgeografiskt tänkande

- naturgeografiska frågeställningar samt inhämtande, analys, bedömning och presentation av naturgeografisk information
- naturgeografiska informationskällor och forskningsmetoder

Jordens planetariska rörelser och de fenomen som de medför

Atmosfären och hydrosfären

- atmosfärens struktur och vindarna, förändringar i ozonlagret
- vattnets kretslopp, regn och havsvattnets rörelser, ENSO och NAO
- väder och väderprognoser
- klimatzoner

Litosfären

- jordklotets struktur och det geologiska kretsloppet
- endogena och exogena processer som omformar jordens yta
- endogena och exogena fenomen som risker, centrala riskområden, identifiering av risker och riskberedskap

Jordmåner och vegetationszoner

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I undervisningen betonas speciellt sociala färdigheter och samarbetsförmåga samt att den studerande tar ansvar för sitt eget och andras arbete. Den studerande får stöd och uppmuntras i olika skeden av lärprocessen, vilket stärker den studerandes självkännedom och utvecklar uthålligheten.

Genom att bland annat fördjupa sig i centrala geografiska begrepp, använda sig av och analysera geomedia samt söka och kritiskt analysera information, får den studerande öva sig på undersökande samt tvärvetenskapligt och kreativt arbete.

Utmärkande för geografin är att man undersöker aktuella globala fenomen och växelverkan mellan dem, vilket stärker den globala och kulturella kompetensen hos den studerande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självrättande test

- mindre grupparbeten

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

GE3 – En gemensam värld (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen GE3 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittet behandlar humangeografiska fenomen och fördjupar den studerandes kunskap om regionala drag och växelverkan i den mänskliga verksamheten. Centrala infallsvinklar är analys av de möjligheter som naturresurserna och miljön erbjuder med tanke på mänsklig verksamhet, ansvar och miljöns välbefinnande. Alla teman behandlas ur ett regionalt perspektiv. I samband med de olika temana behandlas även risker, problem och positiv utveckling som anknyter till dem.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna använda centrala humangeografiska begrepp och ortnamn på ett ändamålsenligt sätt
- känna till olika kulturella drag och uppskatta deras mångfald samt ta i beaktande de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet
- kunna söka, analysera, tolka, bedöma och presentera humangeografisk information med hjälp av geomedia
- kunna beskriva och analysera de regionala dragen i mänsklig verksamhet och beroendeförhållanden mellan natur och miljö på olika regionala nivåer
- kunna analysera naturresurserna och miljöns möjligheter och deras inverkan på den mänskliga verksamheten samt jämföra olika områden
- med hjälp av exempel kunna analysera orsakerna till risker som rör mänskligheten och miljörelaterade risker samt bedöma deras följder och känna igen på vilka sätt de kan stävjas eller lindras på olika områden
- förstå betydelsen av humangeografisk kunskap i samhället, i människornas vardag och i den egna verksamheten.

Centralt innehåll

Humangeografiskt tänkande
- humangeografiska frågeställningar, inhämtande, analys, bedömning och presentation av humangeografisk information
- humangeografiska informationskällor och forskningsmetoder
- upplevelser av platser, tankekartor

Befolkning, bosättning och kulturer
- befolkningsstruktur och befolkningsförändring
- bosättningens placering, flyttningsrörelser
- kulturell mångfald, regional identitet och förverkligandet av de mänskliga rättigheterna, såsom ursprungsbefolkningens ställning

Städer och urbanisering
- markanvändning och byggd miljö
- förändringar i den urbana miljön och ekostäder

Produktionens regionala drag och hållbar användning av naturresurser

- jord- och skogsbruk samt fiskenäring
- gruvprodukter, energikällor
- industri
- cirkulär ekonomi

Mobilitet, tjänster och växelverkan

- tillgänglighet, trafiknät och turism
- globalisering
- regional spridning av innovationer

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I undervisningen betonas speciellt sociala färdigheter och samarbetsförmåga samt att den studerande tar ansvar för sitt eget och andras arbete. Den studerande får stöd och uppmuntras i olika skeden av lärprocessen, vilket stärker den studerandes självkännedom och utvecklar uthålligheten.

Genom att bland annat fördjupa sig i centrala geografiska begrepp, använda sig av och analysera geomedia samt söka och kritiskt analysera information, får den studerande öva sig på undersökande samt tvärvetenskapligt och kreativt arbete.

Den samhälleliga kompetensen synliggörs genom att den studerande får presentera samt ta del av aktuella nyheter. Genom att lyfta fram betydelsen av hållbar utveckling samt vägleda de studerande mot en hållbar framtid, utvecklar den studerande en förståelse för globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem. Detta stärker den samhälleliga kompetensen ytterligare.

Den etiska kompetensen samt miljökompetensen stärks genom att undervisningen ökar den studerandes förståelse för kulturell mångfald och naturmiljöns betydelse och ger den studerande en inblick i nödvändigheten av en hållbar livsstil. Undervisningen i geografi hjälper den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i den egna vardagen samt för etisk reflektion och för att göra hållbara val som konsument.

Utmärkande för geografin är att man undersöker aktuella globala fenomen och växelverkan mellan dem, vilket stärker den globala och kulturella kompetensen hos den studerande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självrättande test
- mindre grupparbeten

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

GE4 – Geomedia - undersök, delta, påverka (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen GE4 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittet lär den studerande att tillämpa de geografiska kunskaper och färdigheter som hen inhämtat

i de tidigare studieavsnitten för att utarbeta en undersökningsrapport eller genomföra ett delaktighets- eller påverkansprojekt. Centrala infallsvinklar är områdesplanering och principerna för interaktiv planering samt användningen av geomedia inom forskning och för att påverka.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna formulera geografiska frågeställningar och genomföra en undersökning eller ett delaktighets- eller påverkansprojekt med en lokal, regional eller global dimension
- förstå och kunna förklara hur geomedia tillämpas i geografisk forskning, i den egna vardagen och inom olika samhällsområden
- kunna använda och känna till funktionsprinciperna för applikationer inom geodata
- kunna observera vardagsmiljöer, tolka landskap och kartor samt beskriva regionala fenomen, strukturer och regional växelverkan i naturen och i mänsklig verksamhet
- känna till och kunna beskriva olika syften med och nivåer av områdesplanering samt de medborgerliga rättigheterna att påverka planeringen och utvecklingen av sin egen miljö.

Centralt innehåll

Geografisk forskning

- användningen av geomedia i geografiska undersökningar; grunderna i kartografi och geodata, bilder, videofilmer, diagram och tabeller samt andra regionala informationskällor
- att formulera problem och söka, behandla, analysera, tolka, utvärdera, åskådliggöra och presentera forskningsmaterial
- att tolka natur- och kulturlandskap med hjälp av kartor, bilder och övrig geomedia
- användningen av geomedia i vardagen, arbetslivet och i främjandet av en hållbar framtid

Områdesplanering och principerna för interaktiv planering

- planläggning på olika regionala nivåer
- olika sätt att delta

En geografisk undersökningsrapport eller ett delaktighets- och påverkansprojekt (enligt den studerandes val)

- Undersökningsrapportens eller delaktighets- och påverkansprojektets infallsvinkel kan vara regiongeografisk eller basera sig på ett fenomen. Den centrala utgångspunkten ska vara den regionala aspekten och förståelsen av människans och naturens växelverkan. Undersökningsrapporten eller projektet utarbetas självständigt eller i grupp

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I undervisningen betonas speciellt sociala färdigheter och samarbetsförmåga samt att den studerande tar ansvar för sitt eget och andras arbete. Den studerande ska stödjas och uppmuntras i olika skeden av lärprocessen, vilket stärker den studerandes självkännedom och utvecklar uthålligheten.

Genom att bland annat fördjupa sig i centrala geografiska begrepp, använda sig av och analysera geomedia samt söka och kritiskt analysera information, får den studerande öva sig på undersökande samt tvärvetenskapligt och kreativt arbete.

Den samhälleliga kompetensen synliggörs genom att den studerande får presentera samt ta del av aktuella nyheter. Genom att lyfta fram betydelsen av hållbar utveckling samt vägleda de studerande mot en hållbar framtid, utvecklar den studerande en förståelse för globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem. Detta stärker den samhälleliga kompetensen ytterligare.

Den etiska kompetensen samt miljökompetensen stärks genom att undervisningen ökar den studerandes

förståelse för kulturell mångfald och naturmiljöns betydelse och ger den studerande en inblick i nödvändigheten av en hållbar livsstil. Undervisningen i geografi hjälper den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i den egna vardagen samt för etisk reflektion och för att göra hållbara val som konsument.

Utmärkande för geografin är att man undersöker aktuella globala fenomen och växelverkan mellan dem, vilket stärker den globala och kulturella kompetensen hos den studerande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)
- ett mindre individuellt arbete alternativt grupparbete

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

7. Fysik

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i fysik hjälper den studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande och en naturvetenskaplig världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen ger den studerande insikter om fysikens betydelse i vardagen och för miljön, samhället och teknologin. I under- visningen fördjupar den studerande sig i läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna i anknytning till fysik samt i fysikens begreppsapparat och sätt att producera kunskap. Den studerande utvecklar sin naturvetenskapliga läsfärdighet, vilket hjälper den studerande att kritiskt utvärdera olika vardagliga val samt ställningstaganden i samhällsdebatten. Undervisningen i fysik ger den studerande färdigheter för framgångsrika fortsatta studier inom naturvetenskap och naturvetenskapens tillämpningsområden samt att tillämpa sina kunskaper i fysik i arbetslivet. Med hjälp av mångsidiga lärsituationer och -miljöer möjliggör man att de studerande har jämlika och likvärdiga möjligheter att lära sig.

Undervisningen i fysik stödjer den studerande att förstå fysikens begrepp både kvalitativt och kvantitativt. Den studerande bearbetar sina tidigare erfarenheter, nya observationer och synvinklar till en logiskt sammanhängande bild av omvärlden i samverkan med lärarna och gruppen samt med hjälp av fysikens teorier.

Undervisningen i fysik utgår från observationer i omgivningen. Experiment i olika former stödjer den studerande att tillägna sig och förstå begrepp, lära sig forskningsmetoder och förstå naturvetenskapens karaktär. Under studiernas gång utvecklas den studerandes forskningsfärdigheter både generellt och inom centrala områden som behandlas i respektive studieavsnitt. Experimentellt arbete ska utföras med beaktande av säkerheten i arbetet.

Mångsidig kompetens i läroämnet

Undervisningen i fysik vägleder den studerande att tillägna sig ett naturvetenskapligt tänkande, att ta fram och använda information, att komma med idéer, samarbeta samt att bedöma informationens tillförlitlighet och innebörd. Undervisningen utvecklar den studerandes samhälleliga kompetens genom att den studerande får färdigheter att delta i samhällsdebatten och påverka det gemensamma beslutsfattandet.

Den studerandes eget undersökande arbete utvecklar den studerandes arbetssätt, samarbetsförmåga och förmåga till kritiskt tänkande samt inspirerar till fysikstudier. Den studerande utvecklar sin kommunikativa kompetens och lär sig att arbeta långsiktigt och att ta ansvar för sitt eget arbete med hjälp av mångsidiga arbetssätt, till exempel genom projekt och arbete i grupp.

Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för att bygga upp en hållbar framtid: fysiken behövs i utvecklingen av nya lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välbefinnande såväl på lokal nivå som på nationell och internationell nivå. Undervisningen handleder den studerande att ta ansvar för sina egna handlingar och miljön, att använda sina kunskaper i fysik för att bygga upp en hållbar framtid samt för att utvärdera sina egna val med beaktande av en hållbar användning av naturtillgångar, konsekvenser för miljö och hälsa samt olika former av energiproduktion. Undervisningen i fysik stödjer på det här sättet den studerandes etiska kompetens och miljökompetens, globala och kulturella kompetens samt kompetens för välbefinnande.

I studierna i fysik övar den studerande sig på att skriva samt kritiskt tolka och analysera olika texter. Multilitteraciteten utvecklas till exempel genom att den studerande tolkar och producerar skrivna texter, bilder, videor, tabeller, grafer eller formler. Undervisningen i fysik stödjer den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen även genom användningen av informations- och

kommunikationsteknik. Informations- och kommunikationsteknik används bland annat för att hämta information, samla in data från observationer, behandla och tolka mätningsresultat, producera och presentera sina egna arbeten samt för att göra modeller och simuleringar.

Mål för undervisningen i fysik

Målen för undervisningen i fysik hänför sig till fysikens betydelse, värderingar och attityder, den studerandes forskningsfärdigheter och kunskaper i fysik samt användningen av dem.

Betydelse, värderingar och attityder

Målet är att den studerande ska

- kunna bedöma vilken betydelse fysiken och teknologin har för individen och samhället
- identifiera sina kunskaper i fysik och ställa upp egna mål, möta utmaningar i lärandet och tillämpa olika studiestrategier i läroämnet fysik
- bli insatt i hur man tillämpar fysik i olika sammanhang, exempelvis i naturen, näringslivet, organisationer eller forskarsamfund
- få möjligheter att sätta sig in i fysikens tillämpningar genom olika besök, samarbete med högskolor och arbetsliv på lokal eller internationell nivå
- få tillräckliga färdigheter för fortsatta studier inom naturvetenskapernas och fysikens tillämpningsområden
- få färdigheter att delta i debatter och beslutsfattande som berör miljö och teknologi.

Forskningsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- förstå den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap
- kunna formulera frågor om de fenomen som studeras och vidareutveckla frågeställningar som utgångspunkt för undersökning, problemlösning eller annan verksamhet
- kunna planera och utföra experimentella undersökningar i samarbete med andra
- identifiera hur felkällor inverkar på mätningar
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt analysera och bedöma dem och hela undersökningsprocessen.

Kunskaper i fysik och användningen av dem

Målet är att den studerande ska

- kunna använda centrala begrepp i fysik på ett konsekvent sätt och i rätt sammanhang
- strukturera sin uppfattning om naturens strukturer och fenomen med hjälp av fysikaliska begrepp och principer
- kunna uttrycka slutsatser och synpunkter på sådana sätt som är karakteristiska för fysiken
- förstå fysikaliska fenomen och principer som utgör grunden för teknologiska tillämpningar
- kunna formulera, tolka och bedöma olika modeller samt använda dem och simuleringar för att beskriva fenomen och göra prognoser
- kunna använda ändamålsenliga program för att skapa modeller samt uttrycka matematiska och grafiska lösningar och resultat
- kunna använda mångsidiga informationskällor och kritiskt bedöma dem med hjälp av sina kunskaper i fysik.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes begreppsliga och metodmässiga kunskaper, färdigheter och utveckling inom läroämnet fysik.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Bedömningen baserar sig på olika slags prestationer och på den studerandes aktivitet under studiernas gång. Den studerande kan visa sin förmåga att förstå och tillämpa fysikaliska kunskaper på olika sätt, till exempel genom att förklara, göra grafiska modeller och använda matematiska modeller. Bedömningen baserar sig på olika arbeten men även på den studerandes arbetssätt, såsom formulering av frågor, beskrivning av problemlösningsprocessen samt forskningsfärdigheter. Vid bedömningen tar läraren i beaktande den studerandes förmåga att arbeta experimentellt och att hämta och tillämpa information. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Bedömningen baserar sig på hur målen för läroämnet fysik uppfylls med betoning på studieavsnittens specifika mål och centrala innehåll. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

FY1-2 – Fysiken som naturvetenskap (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulerna FY1 och FY2 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittets centrala innehåll kan granskas till exempel i följande tematiska sammanhang:

- rörelsefenomen, densitetsmätningar och tyngdacceleration (modul FY1)
- kemisk energi som energikälla, nationell energiproduktion och energiförbrukning samt hushållens användning av energi (modul FY2)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- Bekanta sig med fysiken som en systematisk vetenskap som baserar sig på experimentella undersökningar
- Introduceras i materiens struktur och världsalltets storleksordningar
- Bekanta sig med de metoder som används för att ta fram information i fysiken
- kunna planera och genomföra enkla naturvetenskapliga experiment
- Få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för fysik och fysikstudier
- Bli insatt i energi som ett grundläggande begrepp i fysiken
- Känna till olika energiformer och sätt att producera energi
- Kunna jämföra olika sätt att producera energi och storleksordningar i anknytning till produktionssättens inverkan på miljön
- Få färdigheter i att delta i diskussioner som gäller miljö och teknologi samt i beslutsfattande kring

hållbar energihushållning.

Centralt innehåll

- storhet och enhet samt SI-systemet
- mätning, insamling av resultat, grafisk presentation av resultat samt bedömning av deras tillförlitlighet
- grafisk modell och linjär modell
- planering och genomförande av enkla experimentella undersökningar
- energiformer, energins bevarande och omvandling
- energiproduktion, effekt, verkningsgrad, överföring av energi
- energiproduktionens inverkan på miljön och på klimatförändringen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande, etisk och miljökompetens samt global och kulturell kompetens stärks genom att undervisningen handleder den studerande att ta ansvar för sina egna handlingar och miljön, att använda sina kunskaper i fysik för att bygga upp en hållbar framtid samt för att utvärdera sina egna val med beaktande av en hållbar användning av naturtillgångar, konsekvenser för miljö och hälsa samt olika former av energiproduktion. Kommunikativa kompetensen förstärks genom att studieavsnittet ger färdigheter i att delta i diskussioner och beslutsfattande gällande miljö och teknologi. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen samt den samhälleliga kompetensen stärks genom att den studerande får färdigheter att delta i samhällsdebatten och påverka det gemensamma beslutsfattandet. Fysiken behövs i utvecklingen av nya lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välbefinnande såväl på lokal nivå som på nationell och internationell nivå. Informations- och kommunikationsteknik används bland annat för att hämta information, samla in data från observationer, behandla och tolka mätningsresultat, producera och presentera sina egna arbeten samt för att göra modeller och simuleringar.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgift

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

FY3 – Energi och värme (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FY3 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet undersöker den studerande termodynamiska system, flödet av energi mellan systemen och energiflödets effekter. Centrala innehåll anknyts exempelvis till energiproduktion, klimatförändring och till

byggande. Studieavsnittet ger färdigheter i att delta i diskussioner och beslutsfattande gällande miljö och teknologi.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin förståelse för energi som ett centralt begrepp i fysiken
- kunna undersöka ett ämnes termodynamiska tillstånd och fenomen i anknytning till förändringar i aggregationstillstånd
- kunna tillämpa termodynamikens begrepp och modeller då studerande granskar lösningar inom energiproduktion och medverkar i bygget av en hållbar framtid
- identifiera energibalansens och värmeflödets betydelse i klimatförändringen.

Centralt innehåll

- kraft som ett mått på styrkan hos en växelverkan
- mekaniskt arbete
- termodynamiskt system och tillståndsvariabler
- temperatur, tryck och hydrostatiskt tryck
- energins bevarande, inre energi, energiflöde och värmemängd
- hur ett ämne värms upp och svalnar samt förändringar i aggregationstillstånd
- värmeutvidgning
- tillståndsförändringar hos gaser och tillståndsekvationen för en ideal gas

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande, tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, etisk och miljökompetens samt global och kulturell kompetens stärks genom att den studerande får en inblick i fysikens betydelse för att bygga upp en hållbar framtid; för att trygga miljön och utvärdera sina egna val med beaktande av hållbar användning av naturtillgångar, konsekvenser för miljö och hälsa samt olika former av energiproduktion.

Kommunikativa kompetensen förstärks genom att studieavsnittet ger färdigheter i att delta i diskussioner och beslutsfattande gällande miljö och teknologi.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgift

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FY4 – Kraft och rörelse (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FY4 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet granskas likformig och föränderlig rörelse. I studieavsnittet blir den studerande förtrogen

med begreppet kraft som en fundamental storhet som beskriver växelverkan mellan kroppar. Den studerande blir även insatt i hur Newtons II lag används då man tar fram en modell för hur en kraft påverkar förändringar i rörelsetillståndet. Energi och rörelsemängd granskas som centrala begrepp i mekaniken och som storheter vilka bevaras.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- genom experiment kunna undersöka fenomen i anknytning till kraft och rörelse
- kunna producera och analysera grafiska framställningar av mätdata
- förstå konserveringslagarnas betydelse i fysiken
- känna till säkerhetsaspekter i anknytning till kraft och rörelse.

Centralt innehåll

- likformig och likformigt accelererad rätlinjig rörelse
- växelverkan mellan kroppar och kraft samt Newtons lagar
- krafters sammanlagda verkan, kraftdiagram och rörelseekvationen
- tyngd och friktion
- rörelseenergi, potentiell energi och mekanisk energi
- den mekaniska energins bevarande och mekanikens energiprincip
- rörelsemängd, impuls, rörelsemängdens bevarande och endimensionella kollisioner

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande, tvärvetenskaplig och kreativ kompetens samt etisk och miljökompetens stärks genom att den studerande får en inblick i fysikens betydelse för att bygga upp en hållbar framtid och för att trygga miljön. Kommunikativ kompetens förstärks genom att studieavsnittet ger färdigheter i att delta i diskussioner och beslutsfattande gällande miljö, energi och teknologi.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgift

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FY5 – Periodisk rörelse och vågor (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FY5 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet fördjupas de kunskaper och färdigheter som den studerande tillägnat sig i de föregående studierna. I studieavsnittet blir den studerande insatt i harmonisk växelverkan och gravitationsväxelverkan samt i de rörelsefenomen som dessa förorsakar. I studieavsnittet undersöker den studerande ljud och ljudfenomen som mekaniska vågrörelser samt skapar modeller av dessa.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna beskriva planetarisk rörelse som centralrörelse
- bli förtrogen med svängningsrörelsens och vågrörelsens grundprinciper genom att undersöka mekanisk svängning och ljud
- kunna beskriva periodisk rörelse med fysikaliska och matematiska begrepp
- matematiskt kunna beskriva mekaniska svängningar och ljud som en periodisk rörelse.

Centralt innehåll

- kraftmoment och vridning av en kropp
- vridning och jämvikt i enkla fall
- likformig cirkelrörelse och normalacceleration
- den allmänna gravitationslagen och planetarisk rörelse
- periodisk rörelse, period, frekvens och amplitud
- harmonisk kraft och svängningsrörelse samt den potentiella energin hos en harmonisk kraft
- mekaniska vågor: uppkomst, utbredning och reflexion
- diffraktion och interferens hos mekaniska vågor samt stående vågor
- ljud som vågrörelse, ljudintensitetsnivå, ljudets egenskaper och utbredning

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande, tvärvetenskaplig och kreativ kompetens samt global och kulturell kompetens stärks genom att den studerande får en inblick i fysikens betydelse för att förklara periodiska fenomen. Kommunikativ kompetens förstärks genom att studieavsnittet ger färdigheter i att delta i diskussioner och beslutsfattande gällande periodiska fenomen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgift

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FY6 – Elektricitet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FY6 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet blir den studerande förtrogen med de mest centrala modellerna som beskriver elektrisk växelverkan samt med begrepp i anknytning till elektrisk energi och elteknik. Den studerande får baskunskaper i att planera och undersöka enkla elektriska kretsar. I studieavsnittet behandlar den studerande även elsäkerhet och introduceras till elteknikens tillämpningar.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna undersöka fenomen i anknytning till elektricitet experimentellt och kunna utföra grundläggande mätningar inom elläran
- kunna använda begreppen fält och potential för att beskriva elektriska fält
- känna till säkerhetsaspekter i anknytning till elektriska apparater och överföring av elenergi.

Centralt innehåll

- spänning och elektrisk ström i likströmskretsar
- resistans och Ohms lag
- elektrisk effekt och Joules lag
- koppling av motstånd och Kirchhoffs lagar
- ackumulatorer och en ackumulators laddningskrets
- Coloumbs lag och homogent elektriskt fält
- potentiell energi och potential i ett homogent elektriskt fält
- kondensator och kondensatorns energi
- halvledare, diod och LED som komponenter i en strömkrets
- elsäkerhet: säkring, kapslingsklassning och genomslagsspänning

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande, tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, samhällelig kompetens samt global och kulturell kompetens stärks genom att den studerande får en inblick i elektrisk energi och elteknik.

Kommunikativ kompetens förstärks genom att studieavsnittet ger färdigheter i att delta i diskussioner och beslutsfattande gällande elektrisk energi och elteknik.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgift

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FY7 – Elektromagnetism och ljus (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FY7 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet blir den studerande förtrogen med fenomenet elektromagnetism, där elektrisk och magnetisk växelverkan uppträder parallellt. I studieavsnittet behandlas tidsberoende elektromagnetiska fenomen, av vilka induktion är det mest centrala. I studieavsnittet granskas även elektromagnetisk strålning och i synnerhet dess mest kända form, ljus. Då den studerande undersöker tillämpningar som baserar sig på elektromagnetism koncentrerar den studerande sig på deras betydelse för det moderna samhällets utveckling.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå induktionsfenomenets centrala betydelse inom elektromagnetism

- förstå de fysikaliska grundprinciperna för produktion och överföring av elektrisk energi och deras betydelse för samhällets funktion
- identifiera källor till elektromagnetisk strålning och strålningens effekt
- förstå att ljus är ett elektromagnetiskt fenomen.

Centralt innehåll

- ferromagnetism och magnetisk dipol
- magnetisk växelverkan och magnetfält
- en laddad partikels rörelse i ett homogent el- och magnetfält
- magnetfältet kring en strömförande ledare och kraften mellan två ledare
- elektromagnetisk induktion, Lenz lag och virvelströmmar
- generator, uppkomsten av växelström, transformatorn och överföring av energi med hjälp av elektrisk ström
- elektromagnetisk strålning och dess spektrum samt svartkroppsstrålningens spektrum
- ljusets reflexion, brytning och totalreflexion
- ljusets interferens och diffraktion
- ljusets polarisation kvalitativt

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande, tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, samhällelig kompetens samt global och kulturell kompetens stärks genom att den studerande får en inblick i elektromagnetismens betydelse för det moderna samhällets utveckling. Kommunikativ kompetens förstärks genom att studieavsnittet ger färdigheter i att delta i diskussioner och beslutsfattande gällande elektromagnetism och elteknik.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgift

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FY8 – Materia, strålning och kvantisering (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FY8 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet blir den studerande förtrogen med kvantfysikens begreppsliga och teoretiska struktur samt med dess experimentella grund. Materiens struktur och grundväxelverkningar är centralt samt hur dessa inverkar på ett ämnes egenskaper. Studieavsnittet behandlar kvantfysikens teknologiska tillämpningar samt hur kvantfysiken kommer till uttryck ända från fenomen på elementarpartikelnivå och nanoskala till fenomen på kosmisk skala. Även teknologier som baserar sig på olika radioaktiva sönderfall, joniserande strålning och kvantisering fungerar som undersökningsobjekt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till den joniserande strålningens effekter och bekanta sig med säker användning av strålning
- introduceras till den världsbild som baseras på kvantfysik från elementarpartikelfysik till kosmologi
- förstå hur betydelsefull den teknologi som baserar sig på kvantisering är för dagens samhälle.

Centralt innehåll

- energins kvantisering då materia och strålning växelverkar med varandra
- fotonen som det elektromagnetiska strålningsfältets kvanta
- atomens uppbyggnad, kvanttillstånden hos atomens elektroner samt grundtanken i den vågmekaniska atommodellen
- teknologi som baserar sig på kvantisering; laser och kvantstrukturer
- atomkärnans struktur och förändringar, radioaktivt sönderfall
- kärnreaktioner, ekvivalens mellan massa och energi, atomkärnans bindningsenergi
- kärnkraft, fission och fusion
- sönderfallslagen
- olika typer av joniserande strålning och deras biologiska effekter samt tillämpningar inom medicin och teknologi
- partikelfysikens standardmodell
- världsalltets utveckling

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande, tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, samhällelig kompetens samt global och kulturell kompetens stärks genom att den studerande får en inblick i kvantfysiken och dess teknologiska tillämpningar. Kommunikativ kompetens förstärks genom att studieavsnittet ger färdigheter i att delta i diskussioner och beslutsfattande gällande kvantfysik. Etisk och miljökompetens stärks genom att den studerande får insikt i radioaktiv strålning och dess tillämpningar.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test
- inlämningsuppgift

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

FY9 – Från kvark till diod (2 sp)

I studieavsnittet blir den studerande förtrogen med hur universum skapades och vilka elementarpartiklar som ingår i standardmodellen. Relativitetsteorin är ett annat centralt tema där den speciella relativitetsteorin

fördjupas med tillämpningar i form av beräkningar. Studieavsnittet behandlar rotationsfenomen samt geometrisk optik. Den studerande blir introducerad i teknologier som baserar sig på halvledare.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till universums uppkomst och innehåll
- introduceras till standardmodellens elementarpartiklar
- introduceras till den speciella och allmänna relativitetsteorin
- kunna förstå och i beräkningar tillämpa rotationsfenomen samt speglar och linser
- introduceras till principen för halvledare.

Centralt innehåll

- kosmisk bakgrundsstrålning
- big bang
- stjärnor och vårt solsystem
- svarta hål
- mörk materia och mörk energi
- antimateria, materie- och förmedlarpartiklar, higgspartikeln
- speciella och allmänna relativitetsteorin
- tröghetsmoment, rotationsenergi och rörelsemängdsmoment
- konkava och konvexa speglar samt konkava och konvexa linser
- dopning av halvledare, dioder

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stärks genom att den studerande använder informationsteknik för att hämta information. Den samhälleliga kompetensen stärks genom att den studerande får färdigheter att delta i debatter om universums ursprung och relativitetsteori.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FY10 – Inför högskolan (2 sp)

I studieavsnittet repeteras och fördjupas gymnasiefysiken för att den studerande ska få en helhetsbild och kunna kombinera kunskaper från olika studieavsnitt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till hur realprovet i fysik är uppbyggt
- få en helhetsbild över hur de digitala verktygen används
- kunna kombinera kunskaper hämtade från flera olika studieavsnitt.

Centralt innehåll

- användning av digitala verktyg
- repetition och fördjupning
- tillämpning av det repeterade stoffet i uppgifter av realprovskaraktär

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande stärks genom att den studerande kan tillämpa sina samlade kunskaper i fysik. Den kommunikativa kompetensen stärks genom att den studerande presenterar eget arbete. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stärks genom att den studerande använder informationsteknik för att hämta information, behandla och tolka mätdata och presenterar eget arbete.

Den samhälleliga och globala kompetensen stärks genom att den studerande får en helhetsbild av fysiken som finns överallt i samhället.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

8. Kemi

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i kemi stödjer den studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande och en modern världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen ger den studerande insikter i kemins betydelse och dess tillämpningar för vardagen och samhället samt för att finna lösningar på miljörelaterade utmaningar. I undervisningen fördjupar den studerande sig i läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna i anknytning till kemin samt i kemins begreppsapparat och sättet att producera kunskap. Den studerande utvecklar sin naturvetenskapliga läsfärdighet, vilket hjälper studerande att kritiskt utvärdera vardagliga val och ställningstaganden i samhällsdebatten. Undervisningen har som mål att väcka ett intresse för kemistudier och yrken inom kemins område samt ge färdigheter för framgångsrika fortsatta studier inom naturvetenskap och naturvetenskapens tillämpningsområden. Med hjälp av mångsidiga lärsituationer och -miljöer möjliggör man att de studerande har jämlika och likvärdiga möjligheter att lära sig.

Undervisningen i kemi stödjer den studerande att förstå begreppen inom kemin samt skaffa sig en förståelse av kemiska fenomen där den makroskopiska och mikroskopiska nivån samt symbolnivån tillsammans bildar en logisk helhet. I undervisningen utgår man från den studerandes tidigare erfarenheter och observationer. Därefter beskrivs och förklaras fenomen, och modeller för materiens uppbyggnad och för kemiska reaktioner behandlas matematiskt och med hjälp av kemins symbolspråk.

I undervisningen i kemi används varierande och mångsidiga undervisnings- och studiemetoder som utvecklar den studerandes begreppsliga kunskaper och metodkunskaper. Undervisningen utgår från observation och undersökning. Experiment i olika former gör det lättare för den studerande att tillägna sig och förstå begrepp, lära sig forskningsmetoder och förstå naturvetenskapernas karaktär. I experimentellt arbete följer läraren kemikalie-, avfalls- och arbetarskyddslagstiftningen. De studerande lär sig ta ansvar för den gemensamma säkerheten, vilket även utvecklar säkerhetskompetens som behövs i arbetslivet.

Under studiernas gång utvecklas den studerandes forskningsfärdigheter både generellt och inom de centrala områden som behandlas i respektive studieavsnitt. Grunden för ett forskande arbetssätt är att ställa frågor och göra iakttagelser. Den studerande lär sig mätning och klassificering samt övriga forskningsfärdigheter genom att öva olika metoder. Den studerande utvecklar också färdigheter att behandla och presentera information. Färdigheterna i experimentellt arbete utvecklas med målsättningen att den studerande självständigt kan planera en undersökning. Samtidigt lär sig den studerande att dra slutsatser samt utvärdera och argumentera resultatet av sin undersökning.

Mångsidig kompetens i läroämnet

I undervisningen i kemi tillägnar sig den studerande färdigheter och kunskaper som hjälper studerande att förstå kemins betydelse för den egna vardagen och hälsan samt för miljön, vilket stödjer målen för kompetens för välbefinnandet. Den studerande utvecklar en förmåga att i det dagliga livet fatta beslut som är fördelaktiga för den studerandes personliga hälsa och miljöns och samhällets välbefinnande. Studiemetoderna i kemi stödjer ett arbetssätt där den studerande kan identifiera sina egna styrkor och ställa upp egna mål. Systematiska studier är en viktig färdighet i vardagen som stärker den studerandes ork och utvecklar en förmåga att arbeta under föränderliga omständigheter.

Kemiundervisningens experimentella karaktär och den studerandes eget undersökande arbete utvecklar den studerandes arbetssätt, samarbetsförmåga och förmåga till kritiskt tänkande samt inspirerar till kemistudier. Den studerande utvecklar sin kommunikativa kompetens och lär sig att arbeta långsiktigt och att ta ansvar för sitt eget arbete med hjälp av mångsidiga arbetssätt, till exempel genom projektinlärning och arbete i

grupp.

I undervisningen i kemi är man medveten om skillnaden mellan exakt språkbruk som används inom kemin och vardagligt språk. Den studerande får ta del av kemins universella språk utifrån sina egna iakttagelser och det vardagliga språket. I kemin framgår betydelsen av språklig medvetenhet och språkfärdigheter i synnerhet i lärandet av begrepp och framställningen av egna iakttagelser på ett tydligt och ändamålsenligt sätt.

I studierna i kemi övar den studerande att skriva och kritiskt tolka olika texter, argumentera och analysera. Multilitteraciteten utvecklas till exempel genom att den studerande tolkar och producerar skrivet språk, bilder, videor, modeller, simuleringar, tabeller och grafer eller kemins symbolspråk. En särskild form av multilitteracitet inom kemin är förmågan att tolka och framställa symboliska modeller samt visuella modeller på submikroskopisk nivå av samma fenomen. Informations- och kommunikationsteknik är också en del av modern undervisning i kemi som stödjer tvärvetenskaplig kompetens. Den används till exempel för att hämta information, samla in data från observationer, behandla och tolka mätresultat, producera och presentera sina egna arbeten samt för att göra modeller och simuleringar. Ett datorbaserat mätsystem kan ersätta traditionella redskap, och undersökningsmaterialet kan även sparas i form av bilder och videor.

I naturvetenskapligt arbete syns kreativ kompetens som en förmåga att formulera frågeställningar kring fenomen som granskas samt som en förmåga att tillämpa, utvärdera, kombinera och analysera information. Experimentellt arbete och problemlösning förutsätter ett kreativt förhållningssätt och utvecklar kreativt tänkande.

Undervisningen i kemi stödjer den studerandes samhällskompetens samt globala och kulturella kompetens. Undervisningen utvecklar den studerandes färdigheter att delta i samhällsdebatten och det gemensamma beslutsfattandet genom att den studerande vidareutvecklar sitt naturvetenskapliga tänkande och sin förståelse av informationens tillförlitlighet, betydelse och användning. De naturvetenskapliga kunskapernas utveckling genom historien ger den studerande en bild av hur den vetenskapliga världsbilden har förändrats samt vilken betydelse kemin har haft för förändringarna i samhället. Innovationer inom kemin och moderna applikationer hjälper även den studerande att förstå kemins betydelse för det moderna samhället, teknologin och arbetslivet. Kemin behövs i utvecklingen av nya lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välbefinnande såväl på lokal nivå som på nationell och internationell nivå.

Undervisningen i kemi stärker den studerandes etiska kompetens och miljökompetens genom att den studerande får en fördjupad förståelse av olika miljörelaterade problem och vad som orsakat dem. Undervisningen handleder den studerande att ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön, att använda sina kunskaper i kemi för att bygga upp en hållbar framtid samt för att utvärdera sina egna val med beaktande av en hållbar användning av naturtillgångar och av cirkulär ekonomi. Den studerande lär sig identifiera vilka lösningar kemin erbjuder på olika miljöutmaningar, som klimatförändringen och naturtillgångarnas tillräcklighet.

Mål för undervisningen i kemi

Målen för undervisningen i kemi hänför sig till kemins betydelse, värderingar och attityder, den studerandes forskningsfärdigheter och kunskaper i kemi samt användningen av dem.

Betydelse, värderingar och attityder

Målet är att den studerande ska

- få handledning i att identifiera sina kunskaper i kemi, ställa upp egna mål, möta utmaningar i lärandet och tillämpa olika studiestrategier i läroämnet kemi
- kunna bedöma vilka lösningar kemin och den teknologi som anknyter till kemin erbjuder samt vilken betydelse de har för individen, miljön och samhället

- få möjligheter att sätta sig in i kemins tillämpningar genom olika besök, samarbete med högskolor och arbetsliv på lokal eller internationell nivå
- få tillräckliga färdigheter för fortsatta studier inom naturvetenskaper och naturvetenskapliga tillämpningsområden.

Undersökningsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- förstå den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att kollaborativt producera kunskap
- känna till säkra arbetssätt inom kemin och kunna hantera kemikalieavfall på vederbörligt sätt
- kunna formulera frågor om de fenomen som studeras och vidareutveckla frågeställningarna som utgångspunkt för undersökning och problemlösning
- kunna genomföra experimentella undersökningar med hjälp av arbetssätt som är karakteristiska för kemin
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt analysera och bedöma dem och hela undersökningsprocessen.

Kunskaper i kemi och användningen av dem

Målet är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa de centrala begreppen inom kemin
- kunna använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt göra prognoser
- mångsidigt kunna använda ändamålsenliga program för att skapa modeller samt uttrycka matematiska och grafiska lösningar och resultat
- kunna använda mångsidiga informationskällor samt utifrån sina kunskaper i kemi kritiskt kunna bedöma information som presenterats i olika sammanhang.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes begreppsliga och metodiska kunskaper, färdigheter och utveckling inom läroämnet kemi. Bedömningen baserar sig på hur målen för läroämnet kemi uppfylls med betoning på studieavsnittens specifika mål och centrala innehåll.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Bedömningen baserar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. I bedömningen beaktas den studerandes förmåga att förstå, åskådliggöra och presentera kemisk kunskap. Bedömningen beaktar också den studerandes färdigheter att tillämpa kemisk kunskap och förståelse av naturvetenskapliga lagbundenheter samt samband mellan orsak och verkan. I bedömningen fäster läraren även uppmärksamhet vid den studerandes förmåga att kritiska utvärdera information. Läraren observerar även den studerandes arbetssätt, som formulering av frågor och undersökningsfärdigheter. Vid bedömningen beaktas vidare den studerandes förmåga att arbeta experimentellt och att inhämta och behandla information. De kunskaper och

färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

KE1-2 – Kemin som naturvetenskap (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulerna KE1 och KE2 i nationella LPG 2019.

Utgående från modul KE1 i nationella LPG förstärks den studerandes tidigare kunskaper i kemi och man synliggör kemins betydelse i den studerandes eget liv. Den studerande får ta del av den kvantitativa sidan av kemin genom att bekanta sig med begreppet substansmängd. I det experimentella arbetet övar den studerande sig i synnerhet på säkra och omsorgsfulla arbetssätt.

Utgående från modul KE2 i nationella LPG fördjupar den studerande sin uppfattning om kemiska bindningar och deras betydelse för egenskaperna hos ett ämne. I det experimentella arbetet övar den studerande att i synnerhet dra slutsatser utifrån observationer. I studierna introduceras den studerande också till naturvetenskapliga lösningar för att främja en hållbar livsstil.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för kemi och kemistudier samt bekantar sig med yrken och fortsatta studiemöjligheter inom kemins område
- utveckla sina förutsättningar att delta i samhällsdebatten i frågor som anknyter till kemi och att bedöma tillförlitligheten i olika informationskällor
- lära sig att använda det periodiska systemet som hjälpmedel för att dra slutsatser i kemin
- kunna använda och tillämpa information om ämnens egenskaper och deras säkerhet i vardagens val
- experimentellt undersöka sammansättning och halt för en blandning, samt beakta olika aspekter på arbetssäkerhet.
- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för kemi och kemistudier samt bekantar sig med kemins betydelse i främjandet av en hållbar livsstil
- bekanta sig med den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap
- kunna undersöka ett ämnes egenskaper experimentellt
- kunna tillämpa modeller för ett ämnes struktur för att jämföra egenskaper hos ämnen
- förstå kemins betydelse för miljön och samhället som en nyckel till lösningar tillsammans med de övriga naturvetenskaperna.

Centralt innehåll

- bedömning av hur trygg användningen av olika ämnen är i vardagen och kemins betydelse i det egna livet
- kemins betydelse i arbetslivet och fortsatta studier
- det periodiska systemet och atomens uppbyggnad med hjälp av elektronskalsmodellen
- rena ämnen, blandningar och separeringsmetoder
- substansmängd och koncentration
- introduktion till några exempel på hur man främjar en hållbar livsstil i naturvetenskaperna

- framställning av modeller för strukturen hos ett ämne och formeln för en kemisk förening
- grundämnens och föreningars starka och svaga bindningar samt polaritet
- experimentell undersökning av ämnens egenskaper och beskrivning med hjälp av ämnets struktur

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet kompetens för välbefinnande

- Den studerande kan använda och tillämpa information om ämnens egenskaper och deras säkerhet i vardagens val.
- Den studerande kan experimentellt undersöka sammansättning och halt för en blandning, samt beakta olika aspekter på arbetssäkerhet.
- Den studerande lär sig att på ett allmänt plan bedöma hur olika ämnen kan användas och hanteras på ett säkert sätt utifrån forskningsdata. Exempel på ämnen som används i vardagen kan vara kemikalier, livsmedel, läkemedel och rengöringsmedel.

Till kompetens för välbefinnande hör säkerhet, som tar sig uttryck i beaktande av säkerhet i planeringen och genomförandet av experiment. Den studerande kan studera säkerhetsdatabladet för något ämne som exempel.

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet samhällelig kompetens

- Den studerande utvecklar sina förutsättningar att delta i samhällsdebatten i frågor som anknyter till kemi och att bedöma tillförlitligheten i olika informationskällor.
- Den studerande kan använda och tillämpa information om ämnens egenskaper och deras säkerhet i vardagens val.
- Den studerande bekantar sig med yrken och fortsatta studiemöjligheter inom kemins område.
- Den studerande förstår kemins betydelse för miljön och samhället som en nyckel till lösningar tillsammans med de övriga naturvetenskaperna.
- Samhällsdebatt kan väckas exempelvis genom att den studerande letar upp en (tidnings) artikel som anknyter till kemi och är fritt tillgänglig på internet, analyserar dess innehåll och lägger fram sin syn på saken. Samtidigt överväger den studerande informationskällans tillförlitlighet och ökar sin förståelse för kemins betydelse i samhället.

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

- Den studerande bekantar sig med den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap.

Genom att studera olika modeller för ämnens struktur utvecklar den studerande sin naturvetenskapliga kunskap (t.ex. atommodeller, kolets allotropi). Övningen i användningen av kemins språk börjar med att man skriver föreningar och formler. Utvecklingen av tvärvetenskaplig kompetens och multilitteracitet stöds genom användning av videor, modeller, simuleringar, tabeller och grafiska representanter i undervisningen. Experimentella undersökningar av ämnens egenskaper, planering av experiment och användning av den information man fått fram främjar utvecklingen av kreativt tänkande.

Arbete i par och små grupper utvecklar och stärker de kommunikativa färdigheterna. Presentation av till exempel resultat, slutsatser eller föredrag för hela gruppen stöder tankefärdigheterna, förmågan att framträda och den kommunikativa kompetensen

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
    - inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier – nationella studieavsnitt

KE3 – Molekyler och modeller (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen KE3 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet undersöks kolföreningar, deras struktur och egenskaper. Informations- och kommunikationsteknik används då den studerande gör modeller av molekyler. Betydelsen av kolföreningarnas kemi för den studerandes eget liv granskas med tanke på välbefinnande och hälsa.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa information om kolföreningar i vardagliga fenomen
- kunna tillämpa begreppen substansmängd och koncentration
- kunna undersöka kolföreningar experimentellt och genom att använda olika modeller
- förstå hur kunskap om kolföreningar byggs upp genom experimentellt arbete och genom att skapa modeller i anknytning till experimenten
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik för att skapa modeller.

Centralt innehåll

- framställning och utspädning av en lösning samt anpassning av en standardlinje för att bestämma haltmått
- funktionella grupper för kolväten och kolets syre- och kväveföreningar samt grunderna i hur dessa namnges
- oxidation och reduktion hos kolets syreföreningar
- modeller av kolföreningars struktur och förklaring av egenskaperna med hjälp av strukturen
- bestämning av empirisk formel och molekylformel genom beräkning och strukturisomeri

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Arbete i par och små grupper utvecklar och stärker de kommunikativa färdigheterna. Presentation av till exempel resultat, slutsatser eller föredrag för hela gruppen stöder tankefärdigheterna, förmågan att framträda och den kommunikativa kompetensen

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet samhällelig kompetens

- Den studerande kan använda och tillämpa information om kolföreningar i vardagliga fenomen.

För att åskådliggöra isomeri och de grupper av föreningar som hör till modulens centrala innehåll kan man använda exempelvis kända läkemedel, kosmetiska ämnen och ämnen med fysiologiska effekter (t.ex. talidomid, koffein, ibuprofen, vitaminer).

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet global och kulturell kompetens

- Den studerande kan använda och tillämpa information om kolföreningar i vardagliga fenomen.

Kolföreningarnas kemi är också global (t.ex. molekyl- och strukturformler samt hur reaktioner presenteras). Användningen av kolföreningar samt dess för- och nackdelar berör alla världsdelar och kulturer. Målsättningarna i FN:s handlingsprogram Agenda 2030 för hållbar utveckling diskuteras ur kemins perspektiv.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov).

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

KE4 – Kemisk reaktion (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen KE4 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet granskas olika kemiska reaktioner och deras betydelse i livsmiljön. I undersökningen av reaktionerna avancerar den studerande från observationer till att dra slutsatser om reaktionsprodukterna och att skriva ner reaktionslikheten. Reaktionslikheten används även i en kvantitativ granskning av reaktionen. Studieavsnittet innehåll möjliggör grupparbete och experimentella arbetssätt.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- få en helhetsbild av mångfalden av kemiska reaktioner och deras betydelse i vår livsmiljö
- kunna använda och tillämpa begrepp för kemiska reaktioner i det dagliga livet, på fenomen i miljön och i samhället och på tillämpningar inom ny teknologi
- kunna undersöka kemiska reaktioner experimentellt och genom att använda olika modeller
- förstå betydelsen av materiens oförstörbarhet i kemin.

Centralt innehåll

- experimentell undersökning av reaktioner samt behandling, tolkning och presentation av undersökningsresultat
- symbolisk framställning och balansering av kemiska reaktioner, reaktionsprodukternas formler och namn
- utbyte och begränsande faktor i en kemisk reaktion
- idealgaslagen och substansmängd
- fällnings- och sönderfallsreaktion, förbränningsreaktion
- protolys, neutralisering och titrering som analysmetoder
- addition, elimination, substitution, kondensation och hydrolys hos kolföreningar samt hur de vanligaste biomolekylerna bildas
- polymerisationsreaktioner, polymerers egenskaper, användning och livscykel

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet kommunikativ kompetens

- Den studerande kan undersöka kemiska reaktioner experimentellt och genom att använda olika modeller.

Arbete i par och små grupper utvecklar och stärker de kommunikativa färdigheterna. Presentation av till exempel resultat, slutsatser eller föredrag för hela gruppen stöder tankefärdigheterna, förmågan att framträda och den kommunikativa kompetensen.

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

- Den studerande kan använda och tillämpa begrepp för kemiska reaktioner i det dagliga livet, på fenomen i miljön och i samhället och på tillämpningar inom ny teknologi.

Experimentella undersökningar av kemiska reaktioner, observationer, behandling och tolkning av mätresultat samt presentation av resultaten stödjer utvecklingen av det kreativa tänkandet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

KE5 – Kemisk energi och cirkulär ekonomi (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen KE5 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet behandlas kemisk energi och olika sätta att lagra och utnyttja energi. De studerande fördjupar sig i hur man planerar en naturvetenskaplig undersökning och granskar oxidations- och reduktionsreaktioner med tillämpningar.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå principerna för hur kemisk energi lagras och utnyttjas samt kunna motivera sina åsikter i diskussioner om energilösningar
- förstå principen för energins bevarande och energiförändringar i kemiska reaktioner
- känna till egenskaper hos betydelsefulla metaller samt tillverknings- och förädlingsprocesser och hur dessa inverkar på miljön
- experimentellt undersöka fenomen i anknytning till elektrokemi och beskriva dem med hjälp av modeller
- känna till hur betydelsefulla metaller återvinns samt principerna för cirkulär ekonomi och lösningar i anknytning till dem.

Centralt innehåll

- energi som binds eller frigörs i en kemisk reaktion med hjälp av bildningsentalpi, bindningsenergier och Hess lag
- beräkningsprinciper med reaktionsserier och i reaktionsblandningar
- oxidationstal och reduktions- och oxidationsreaktioner
- metallers egenskaper och användningsområden, tillverknings- och förädlingsprocesser samt tillräcklighet och återvinningsmöjligheter
- centrala principer i elektrokemin: spänningsserie, normalpotential, elektrokemisk cell, elektrolys och lagring av kemisk energi
- introduktion till naturvetenskaplig forskning eller idéproduktion och planering av en undersökning

eller ett problem som ska lösas

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet kommunikativ kompetens

- Den studerande förstår principerna för hur kemisk energi lagras och utnyttjas samt kan motivera sina åsikter i diskussioner om energilösningar.
- Den studerande kan experimentellt undersöka fenomen i anknytning till elektrokemi och beskriva dem med hjälp av modeller.

Diskussion av olika energilösningar som anknyter till kemi genom exempelvis debatter, paneldiskussioner eller undervisningssamtal (t.ex. drivkraft för bil – bensin, väte, gas, etanol, el, hybrid) stärker den kommunikativa kompetensen.

Samarbete exempelvis i små grupper för att ta fram idéer för och planera undersökningar eller problemlösning anknyter också till kommunikativ kompetens.

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet etisk kompetens och miljökompetens

- Den studerande förstår principerna för hur kemisk energi lagras och utnyttjas samt kan motivera sina åsikter i diskussioner om energilösningar.
- Den studerande känner till egenskaper hos betydelsefulla metaller samt tillverknings- och förädlingsprocesser och hur dessa inverkar på miljön.
- Den studerande känner till hur betydelsefulla metaller återvinns samt principerna för cirkulär ekonomi och lösningar i anknytning till dem.

För att stärka etiken och miljökompetensen studerar man kemins betydelse då man producerar etiskt hållbarare lösningar i olika industriella processer, effektivering av återvinningen samt produktion och lagring av förnybar energi.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

KE6 – Kemisk jämvikt (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modulen KE6 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet introduceras begreppet kemisk jämvikt, som granskas både kvantitativt och kvalitativt. Med hjälp av informations- och kommunikationsteknik presenterar den studerande undersökningsresultat grafiskt och tolkar resultaten.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- identifiera kemins betydelse för problemlösning i anknytning till hälsa och miljö
- experimentellt kunna undersöka fenomen i anknytning till reaktionshastighet och kemisk jämvikt

- kunna använda matematiska och grafiska modeller för att beskriva och förklara reaktionshastigheter och kemisk jämvikt samt kunna göra prognoser
- kunna presentera undersökningsresultat grafiskt och utvärdera forskningsresultat och -processer
- introduceras i industriella processer och jämviktsreaktioner som förekommer i naturen samt deras betydelse.

Centralt innehåll

- reaktionshastighet och de faktorer som inverkar på den
- kvalitativ och kvantitativ behandling av en homogen jämvikt med koncentrationer, påverkan på jämviktstillståndet
- syror och baser, begrepp i anknytning till dem samt förbränningsprodukternas reaktioner i vatten
- matematisk behandling av syra-basjämvikt
- funktionsprincipen för buffertlösningar samt kroppens och naturens buffertsystem på en kvalitativ nivå
- experimentell undersökning av fenomen i anknytning till reaktionshastighet och jämviktsreaktioner samt modeller och grafisk analys av fenomen med datortillämpningar
- introduktion till de möjligheter som kemin erbjuder för att lösa något problem som anknyter till hälsa eller miljö

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Arbete i par och små grupper utvecklar och stärker de kommunikativa färdigheterna. Presentation av till exempel resultat, slutsatser eller föredrag för hela gruppen stöder tankefärdigheterna, förmågan att framträda och den kommunikativa kompetensen

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdena kompetens för välbefinnande samt etisk kompetens och miljökompetens

- Den studerande kan identifiera kemins betydelse för problemlösning i anknytning till hälsa och miljö.
- Den studerande introduceras i industriella processer och jämviktsreaktioner som förekommer i naturen samt deras betydelse.

Förverkligandet av målsättningarna för kompetens för välbefinnande samt etisk kompetens och miljökompetens kan stärkas exempelvis genom att studera de faktorer som påverkar halten av koldioxid i luft och vatten. Man kan också studera försurningens orsaker och följder samt hur den kan minskas (kväve och svaveloxider, neutralisering både kvalitativt och kvantitativt). Genom fördjupad förståelse och hållbara miljögärningar kan man påverka ekosystemets tillstånd

Målsättningar för studieavsnittet som anknyter till delområdet tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

- Den studerande ska kunna använda matematiska och grafiska modeller för att beskriva och förklara reaktionshastigheter och kemisk jämvikt samt då hen gör prognoser.
- Den studerande ska kunna presentera undersökningsresultat grafiskt och utvärdera forskningsresultat och -processer.

Man kan studera ammoniaksyntes som ett exempel på en mångfasetterad och tvärvetenskaplig process (balans, hastighet, temperatur, tryck, processförhållanden). Genom att rita och tolka grafer för reaktionshastigheter och titreringskurvor övar man färdigheter i informations- och kommunikationsteknik

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

KE7 – Biokemi (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- ha en grundläggande kunskap om kemiska reaktioner i levande organismer
- ha kännedom om livsmedelskemi och läkemedelskemi
- ha kunskap om proteiners, kolhydraters och fetters kemiska uppbyggnad, mekanismer och funktioner i levande organismer.

Centralt innehåll

- centrala begrepp inom biokemi
- kemins betydelse inom biologi
- proteiners, kolhydraters och fetters kemiska uppbyggnad och deras betydelse i biokemiska reaktioner
- andra biokemiska molekyler
- axplock av läkemedel
- laborativa moment för att påvisa egenskaper hos proteiner, kolhydrater och fetter samt syntes av acetylsalicylsyra

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Arbete i par och små grupper utvecklar och stärker de kommunikativa färdigheterna. Presentation av till exempel resultat, slutsatser eller föredrag för hela gruppen stöder tankefärdigheterna, förmågan att framträda och den kommunikativa kompetensen

Den studerandes förmåga att inhämta information, samla in data från observationer, behandla och tolka mätresultat, producera och presentera sina egna arbeten förstärker den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen. Även fördjupning av det experimentella arbetssättet och problemlösning utvecklar det kreativa tänkande.

I undervisningen i kemi tillägnar sig den studerande färdigheter och kunskaper som hjälper den studerande att förstå kemins betydelse för den egna vardagen och hälsan, vilket stödjer målen för kompetens för välbefinnandet. Den studerande utvecklar sin förståelse av kemins utveckling av nya lösningar och för att trygga människornas välbefinnande såväl på lokal nivå som på nationell och internationell nivå vilket även stärker den studerandes samhälleliga kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, inlämningsuppgift i mån av möjlighet och tid, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

KE8 – Experimentellt arbete (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- få en fördjupad förståelse för det kemiska laborativa arbetets betydelse för kemisk kunskap
- utveckla och fördjupa det naturvetenskapliga tänkesättet genom kemiskt laborativt arbete
- få fördjupade kunskaper i kemi genom laborativt arbete, delvis utfört med digitala mätverktyg
- kunna planera och genomföra experimentella undersökningar självständigt och i samarbete med andra på ett säkert sätt, samt sammanställa laborationsrapporter
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt bedöma dem och hela undersökningsprocessen.

Centralt innehåll

- kemiska separations- och identifikationsmetoder, som till exempel titrering, destillation, tunnskiktskromatografi
- organisk syntes, t. ex framställning av aspirin
- vattenanalys
- elektrokemi

Innehållet kan variera beroende på de studerandes förkunskaper.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Arbete i par och små grupper utvecklar och stärker de kommunikativa färdigheterna. Presentation av till exempel resultat, slutsatser eller föredrag för hela gruppen stöder tankefärdigheterna, förmågan att framträda och den kommunikativa kompetensen

Den studerandes förmåga att inhämta information, samla in data från observationer, behandla och tolka mätresultat, producera och presentera sina egna arbeten förstärker den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen. Även fördjupning av det experimentella arbetssättet och problemlösning utvecklar det kreativa tänkande.

Undervisningen utvecklar den studerandes färdigheter att delta i samhällsdebatten och det gemensamma beslutsfattandet genom att den studerande vidareutvecklar sitt naturvetenskapliga tänkande och sin förståelse av informationens tillförlitlighet, betydelse och användning.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: laborationsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

KE9 – Repetition och fördjupning (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- på en fördjupad nivå behärska de centrala delarna av lärokursen i kemi.

Centralt innehåll

- centrala avsnitt från kurserna KEL01-KEL08 repeteras och fördjupas.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerandes kompetens för välbefinnande utvecklas genom övning i självvärdering och reflektion över den egna kunskapsnivån. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stöds genom att målinriktat fördjupa studerandens förmåga i för kemin viktiga delar av multilitteracitet (verbal, numerisk, symbolisk, visuell). Den kommunikativa kompetensen stöds genom återkoppling till tidigare studieavsnitt. Den etiska kompetensen och miljökompetensen och den globala kompetensen och kulturella kompentensen stöds av sådana uppgifter i materialet där man med kemins hjälp försöker tolka och lösa globala problem. Målen för den samhälleliga kompetensen stöds av uppgifter där kemin används för utvecklingen av nya lösningar för att trygga miljön och människornas välbefinnande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och den studerande
- inlämningsuppgifter

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter i mån av möjlighet, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

9. Filosofi

Läroämnets uppdrag

Filosofin utforskar hela verkligheten och olika sätt att gestalta den. Att känna till filosofiska frågeställningar skapar en grund för att förstå världen, samhället och uppfattningarna om människan och att bedöma dem rationellt. Studier i filosofiskt tänkande utvecklar förmågan att rationellt reflektera över motiveringarna till olika uppfattningar.

Utmärkande för filosofin är att den ifrågasätter och söker motiv, vilket hjälper den studerande att få grepp om och strukturera dagens informationsflöde. På så sätt främjar studierna i filosofi den studerandes förmåga att tänka och lära sig. Studier i argumentation och giltig slutledning utvecklar förmågan att förstå och uttrycka även komplexa tankemönster.

Traditionellt har filosofin kallats alla vetenskapers moder. I dess natur ingår därför att integrera olika vetenskapsområden, vilket hjälper den studerande att uppfatta större begreppsliga helheter och samband. Studierna i filosofi främjar den studerandes förmåga att se hur uppfattningar inom olika vetenskapsgrenar och tanketraditioner är uppbyggda och hur de skiljer sig från varandra. Detta stödjer den studerande att tillägna sig olika vetenskaper, vilket gör det enklare för dem att studera vidare. Kunskap i filosofi stärker den studerandes allmänbildning.

Studierna i filosofi stärker den studerandes uppfattning om sin egen identitet. I ämnet övar sig den studerande i etisk reflektion och det hjälper den studerande att förstå betydelsen av olika kunskaper och färdigheter för individen och samhället.

Filosofi utvecklar omdömesförmågan och främjar kreativt och självständigt tänkande. I undervisningen i filosofi får den studerande stöd i att formulera välgrundade personliga åsikter och lär sig att delta i en rationell diskussion. Genom att sätta sig in i filosofiska frågor som saknar enkla svar lär sig den studerande att formulera och motivera sina ståndpunkter. Samtidigt utvecklar den studerande respekt för olika välgrundade ståndpunkter. Genom att reflektera kring invecklade frågor tillsammans med andra utvecklar den studerande tilltro till sin egen tankeförmåga. Lämpliga arbetssätt inom ämnet är diskussion och dialog.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Studierna i filosofi stödjer den studerandes kommunikativa kompetens på ett mångsidigt sätt, liksom även utvecklingen till en bildad och ansvarstagande medborgare med respekt för jämlikhet. Läroämnet betonar dialog och god argumentation, vilket gör att den studerande enklare kan ta till sig ett hållbart tänkande och en hållbar livsstil och rättvisa samhälleliga principer. Filosofin kombinerar olika vetenskapsområden och stödjer tillägnandet av olika vetenskaper och livslångt lärande. Studier i filosofi utvecklar språklig uttrycksförmåga, analytiskt tänkande och logisk slutledning.

I filosofin tolkas problem begreppsligt och dialogiskt. Därför betonas språklig medvetenhet samt ett exakt språkbruk som lyfter fram betydelsen av ändamålsenliga begrepp. Även om filosofin använder termer inom sin egen tradition och inom andra vetenskapliga discipliner är målet ett klart och begripligt språk.

Filosofins argumenterande karaktär utvecklar ett uttrycksätt som fokuserar på logiska motiveringar och tar hänsyn till olika perspektiv.

Reflektion över det goda livet och samhället är traditionellt kärnan i filosofin. Studier i filosofi stödjer kompetensen för välbefinnande genom att utveckla den studerandes förståelse av sig själv, sitt tänkande och sitt förhållande till andra människor. Utvecklingen av förståelsen sammanhänger med människans utveckling

som helhet och leder till goda dygder och välbefinnande. Det diskuterande och argumenterande förhållningssättet främjar den sociala gemenskapen bland de studerande och deras kommunikationsfärdigheter och lär dem att respektera olika synpunkter. Samtidigt uppmuntras den studerande att tillägna sig hållbara sätt att tänka och leva och rättvisa samhälleliga principer. Filosofin utvecklar även tolerans för osäkerhet och förmåga att agera även i situationer där tillgången till information är begränsad.

Filosofin har traditionellt omfattat ett synsätt som integrerar olika vetenskapliga discipliner och därigenom stimulerar tvärvetenskaplig och kreativ kompetens. Studier i filosofi bygger på ett naturligt sätt broar mellan olika discipliner. Filosofin hjälper den studerande att tillägna sig olika sätt att hämta information och att kombinera resultaten från olika vetenskaper, vilket gör det lättare att uppfatta stora helheter. Det starka kravet på logik i filosofiskt tänkande utvecklar förmågan att förstå motiveringarna för olika argument och att särskilja faktiska argument från åsikter. I egenskap av ett ämne som ifrågasätter och söker motiveringar uppmuntrar filosofin till kreativt och självständigt tänkande.

När det gäller samhällelig kompetens engagerar undervisningen i filosofi den studerande till ett rationellt etiskt tänkande baserat på respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Idealen för ett rättvist samhälle och ett aktivt medborgarskap är inte endast föremål för analys och undervisning, utan också mål som undervisningen försöker främja. Filosofi utvecklar förmågan att tänka kreativt, kritiskt och självständigt, vilket utvecklar färdigheter för fortsatta studier, meningsfull karriärplanering och framtida förändringar i arbetslivet.

Etik är ett traditionellt delområde av filosofin och därför också en central del av studierna i filosofi. Filosofi lär den studerande att strukturera värderingar, normer och betydelser begreppsligt. Etisk reflektion omfattar såväl individ- och samhällsfrågor som miljöfrågor. Den kritiska traditionen inom läroämnet utvecklar den studerandes förmåga till självständigt tänkande och uppmuntrar den studerande att agera moraliskt hållbart. Studier i filosofi bidrar till att uppfatta mångfasetterade problem och skapa en övergripande bild av dem. Förståelse av sociala och ekologiska globala problem uppmuntrar den studerande att agera för att korrigera dessa och uppfylla målen för miljökompetens.

Med tanke på global och kulturell kompetens breddar studierna i filosofi tänkandet och hjälper till att förstå att det finns olika sätt att uppfatta verkligheten. Den studerande utvecklar en känslighet för att upptäcka likheter och skillnader i olika fenomen i världen. Av filosofins delområden fokuserar särskilt etik och social filosofi på mångfalden hos människor och kulturer och uppmuntrar till en fördomsfri attityd till olika livsfenomen. Genom filosofiska tankeexperiment ska den studerande ges tillfälle att föreställa sig möjliga framtida utvecklingstrender.

Mål för undervisningen i filosofi

Målen för undervisningen i filosofi är att den studerande ska

- kunna gestalta filosofiska problem och tänkbara lösningar på dem inom den filosofiska traditionen och att kunna tillämpa problemformuleringarna på olika aktuella frågor
- kunna strukturera, analysera och bedöma information begreppsligt, i synnerhet olika påståenden, deras betydelser och motiveringar till dem
- behärska grundläggande logisk argumentation och därigenom lära sig att lita på och kritiskt granska sitt eget tänkande samt reflektera över dess begränsningar inom olika vetenskapsgrenar och i vardagslivet
- kunna bedöma moraliska problem och tänkbara lösningar på dem samt förbinda sig till etiska principer
- lära sig att reflektera över och begreppsligt analysera större helheter samt att tänka och handla på ett omdömesgillt sätt i såväl etiska frågor som inom andra livsområden, även då informationen är motstridig eller otillförlitlig
- utveckla sin förmåga att uttrycka sina ståndpunkter med rationella motiveringar.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Bedömningen strävar till att stödja och utveckla den studerandes förmåga att kritiskt granska sitt eget tänkande och uppmuntra den studerande att planera sina studier. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. Bedömningen i filosofiämnet fokuserar på den studerandes förmåga att förstå centrala filosofiska frågor och behärska filosofiskt tänkande och filosofiska begrepp samt på den studerandes förmåga att uttrycka och utvärdera filosofiskt tänkande. Det innebär att man bedömer förmågan att förstå och precisera filosofisk kunskap med hjälp av begrepp samt att kritiskt analysera och reflektera över den. Därtill tar bedömningen fasta på den studerandes förmåga att såväl i vardagen som i vetenskapen identifiera och beskriva filosofiska problem och förmågan att formulera dem med hjälp av begrepp.

I bedömningen tas hänsyn till den studerandes kännedom om presenterade lösningar på filosofiska frågor samt förmågan att presentera logiska argument skriftligt, muntligt och interaktivt.

De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Målen och det centrala innehållet i de olika studieavsnitten är utgångspunkt för bedömningen av hur den studerande har uppnått målen för läroämnet filosofi. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

FIL1 – Introduktion i filosofiskt tänkande (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FI1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bilda sig en uppfattning om filosofins natur och metoder genom att sätta sig in i filosofiska problem och tänkbara lösningar på dem
- lära sig att bedöma sanningshalten i påståenden och att framföra och förutsätta motiveringar till åsikter och påståenden samt att uppfatta strukturen i framförda motiveringar och bedöma deras giltighet
- känna till och genom olika interaktiva övningar lära sig att tillämpa filosofiska arbetssätt, såsom att ifrågasätta antaganden, klassificera och definiera begrepp samt använda tankeexperiment och motexempel
- fördjupa sig i några centrala filosofiska frågor och begreppsliga distinktioner i anslutning till dem
- känna till grundläggande kunskapsteoretiska distinktioner, kunna analysera och värdera olika tankeföreställningar och bekanta sig med kunskapsinnehållet i några av gymnasiets läroämnen.

Centralt innehåll

- vad filosofi är, de filosofiska frågornas och det filosofiska tänkandets natur i den filosofiska traditionen och tillämpning av filosofiskt tänkande i aktuella frågor
- grunderna för logisk argumentation och giltig slutledning samt muntlig och skriftlig övning inom området, bland annat genom att tillämpa detta på aktuella samhälleliga frågor
- centrala filosofiska grundfrågor och distinktioner: ande och materia, frihet och nödvändighet, begreppslig och empirisk, objektiv och subjektiv
- skillnaden mellan kunskap och information, vardagskunskap och vetenskaplig kunskap samt vetenskap och pseudovetenskap
- kunskapens och argumentationens natur inom olika vetenskapsgrenar: hur man formulerar påståenden samt testar och motiverar dem i några av gymnasiets läroämnen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Studieavsnittet stärker den kommunikativa kompetensen eftersom innehållet gör det möjligt att motivera och bedöma olika påståenden och föra en meningsfull diskussion. Det inbegriper iakttagandet av principen om tolerans vid tolkningen av en samtalspartners påståenden.

Studieavsnittet skapar förutsättningar för ett tvärvetenskapligt angreppssätt, eftersom den belyser likheter och skillnader mellan kunskap och argumentation inom olika vetenskapsområden. Detta främjar integrationen av det centrala innehållet i olika läroämnen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör

- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIL2 – Etik (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FI2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära känna den filosofiska etikens centrala begrepp, frågor och teorier
- kunna motivera uppfattningar om det goda och det rätta samt förstå skillnaden mellan normativa och deskriptiva påståenden
- kunna presentera logiska och etiska argument muntligt och skriftligt samt motivera moralens förpliktande karaktär
- kunna analysera meningen med sitt liv och sina livsval med hjälp av filosofiska begrepp
- kunna analysera och bedöma handlingar ur etisk synvinkel samt klargöra sina egna moraliska beslut och värderingar utgående från den filosofiska etiken
- kunna tillämpa etik på samhälls- och miljöfrågor.

Centralt innehåll

- moralen som normsystem; skillnaden mellan moral, lagar och vanor; moralisk objektivism, relativism, subjektivism
- moral samt normativ och tillämpad etik i moralfrågor; grunderna i dygd-, konsekvens-, rättighets- och pliktetik
- filosofiska teorier om ett gott liv, meningen med livet och en god livsstil
- etik och individens moraliska beslut: mänskliga relationer och livsval
- etiska frågor kring miljön och naturen, såsom miljöförändringen och djurens rättigheter
- etik och samhället: mänskliga och grundläggande rättigheter

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet utvecklas den studerandes etiska kompetens. Etik är en central del av filosofistudierna. I etiken struktureras värderingar, normer och betydelser begreppsligt. Den etiska diskussionen omfattar frågor som gäller individen, samhället och miljön. Studierna i etik uppmuntrar till självständigt tänkande och till att förbinda sig till en moraliskt hållbar verksamhet.

Ett rationellt etiskt tänkande kan tjäna som utgångspunkt för allt samhälleligt tänkande och därmed bidra till utvecklingen av studerandes samhälleliga kompetens eftersom ett rationellt etiskt tänkande grundar sig på respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och en hållbar framtid.

Undervisningen i etik uppmuntrar till att identifiera samhälleliga missförhållanden och till aktivt medborgarskap. Förståelsen för de sociala och ekologiska globala problemens karaktär uppmuntrar till åtgärder för att avhjälpa dem och förverkligar således även målen för miljökompetens. Undervisningen i etik uppmuntrar till att eftersträva en ekologiskt hållbar och ansvarsfull livsstil och granskar dess filosofiska grunder.

Med tanke på den globala och kulturella kompetensen breddar studier i etik tänkandet och hjälper den studerande att förstå olika tänkesätt och att olika kulturer har olika uppfattningar om rätt och fel.

Studierna i etik bidrar också till att uppnå andra övergripande mål som till exempel den kommunikativa kompetensen och kompetens för välbefinnande. Övning i etisk argumentation tillsammans med de andra studerandena och läraren ökar de kommunikativa och emotionella färdigheterna. Studierna i etik främjar den

studerandes förmåga att ta hand om sig själv och andra.

Dryftandet av etiska frågor bidrar till att strukturera den egna uppfattningen om ett gott liv och en god moral samt stärker självkännedomen och skapandet av den egna identiteten, vilket stödjer välbefinnandet.

En granskning av de egna livsvalen i ljuset av etiska begrepp och teorier kräver kreativitet.

Studierna i etik är av tvärvetenskaplig karaktär, eftersom de i stor utsträckning behandlar etiska frågeställningar som hänför sig till olika livsområden, såsom den etiska problematik som utvecklingen inom exempelvis fysik, kemi och medicin medför.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

FIL3 – Samhällsfilosofi (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FI3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- bli förtrogen med några centrala begrepp och inriktningar inom samhällsfilosofin
- lära sig att beskriva rättvisa, maktutövning och arbetsfördelning i individers, gruppers och institutioners verksamhet
- lära sig att filosofiskt bedöma samhällsordningens uppbyggnad och legitimitet
- kunna tillämpa sina kunskaper på aktuella samhällsfrågor
- förstå rättigheters betydelse som grund för samhällsordningen.

Centralt innehåll
- samhällsordningens legitimitet, teorier om samhällsfördrag
- olika former av makt, frihet, jämlikhet och rättvisa
- mänskliga rättigheter, medborgarrättigheter och rättsstaten: demokrati och social gemenskap som samhälleliga värden
- politiska ideal: liberalism, socialism, anarkism, konservatism, nationalism; samhällsutopier och -dystopier
- förhållandet mellan välfärd och ekonomi; legitimering av skillnader i förmögenhet och välfärd; välfärdsstaten
- aktuella samhällsfilosofiska frågor: miljöproblem, kulturmöten, effekter av teknik och artificiell intelligens, kön och makt, identifiering och kritik av strukturer som skapar ojämlikhet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet utvecklas den studerandes etiska kompetens. Etik är en central del av filosofistudierna.

Studierna i samhällsfilosofi hjälper den studerande att uppfatta individens ställning och den egna identitetens roll som stöd för att utveckla det egna välbefinnandet.

Studierna i samhällsfilosofi hjälper den studerande att uppfatta individens ställning i samhället, uppmuntrar till aktivt medborgarskap och ger begreppsliga verktyg för analys och försvar av demokrati, frihet och jämlikhet. I studieavsnittet Samhällsfilosofi (FI3) granskas på bred front olika aspekter av samhället: samhällsordning, makt, frihet, jämlikhet, rättvisa, rättigheter, politiska ideal, välfärd och ekonomi. I studieavsnittet diskuteras bland annat vad dessa frågor handlar om och hur de kan motiveras. I undervisningen behandlas också aktuella frågor som gäller t.ex. teknisk utveckling, kön eller miljö.

Studierna i samhällsfilosofi hjälper den studerande att uppfatta individens ställning som en del av det globala samfundet med utökad förståelse för kulturella skillnader, vilket bidrar till utvecklingen av den studerandes globala och kulturella kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

FIL4 – Sanningen (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul FI4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna skilja mellan åsikter och faktapåståenden och förstå behovet av att motivera faktapåståenden
- förstå betydelsen av språk och dess betydelse i gestaltandet av verkligheten
- kunna beskriva och bedöma filosofiska teorier om sanning, kunskap, verklighetens natur och vetenskap
- kunna strukturera och analysera kännetecken för vetenskaplig forskning, slutledning och förklaring
- kunna analysera hur observationer och kunskap samt vetenskapliga teorier förhåller sig till verkligheten
- lära sig att bedöma situationer där olika undersökningar ger olika resultat och handlingsalternativ.

Centralt innehåll
- språk, betydelse och sanning
- det sannas natur och sanningsteorierna; att närma sig sanningen; nödvändig och kontingent sanning

- verklighetens och medvetandets natur; realism och anti-realism
- kunskapens källor, kunskapens möjligheter och gränser, kunskapens berättigande, förhållandet mellan kunskap och säkerhet
- den vetenskapliga forskningens natur och metoder samt vetenskaplig slutledning, vetenskapsetik
- tillförlitligheten hos vetenskapliga metoder och teorier och deras förhållande till verkligheten
- förklaring, förutsägelse, förståelse och tolkning inom olika vetenskaper

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom filosofin struktureras problemen begreppsligt och dialogiskt. Därför betonas ett exakt språkbruk som öppnar upp begreppens innebörd liksom även språkmedvetenhet vilket utvecklar den studerandes kommunikativa kompetens.

Filosofins argumenterande karaktär utvecklar ett uttryck där tyngdpunkten ligger på logiska motiveringar och beaktande av olika perspektiv. Detta hjälper studerandena att förstå olika tänkesätt såväl i interaktionssituationer som i dialogen mellan olika vetenskapsgrenar och kulturdelområden vilket stöder utvecklingen av en tvärvetenskaplig kompetens samt en globala och kulturell kompetens.

Filosofin uppmuntrar till kreativt och självständigt tänkande som ett ifrågasättande läroämne som söker motiveringar. Behandlingen av komplicerade problem utvecklar studerandenas tolerans mot osäkerhet och beredskap att agera också i situationer där den information som står till buds är begränsad vilket kan bidra till den studerandes samhälleliga kompetens. Toleransen mot osäkerhet hör utöver till de ovan nämnda övergripande målen också till kärnan i kompetensen för välbefinnande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

10. Psykologi

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för läroämnet psykologi är att ge den studerande färdigheter att observera, förstå och bedöma människans psykiska aktivitet och de sociala, kulturella och biologiska faktorer som påverkar den. Undervisningen tar upp den psykologiska vetenskapens språk, begrepp och sätt att producera kunskap.

Läroämnets innehåll bygger på forskningsdata som konkretiseras för den studerande genom att knyta den till förståelsen av mänsklig aktivitet och vardagliga fenomen. Psykologins tvärvetenskaplighet, liksom även det empiriska och reflekterande greppet, utvecklar på ett mångsidigt sätt den studerandes tänkande. De studerande handleds i att förstå samspelet och det ömsesidiga beroendet mellan psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer samt i att stärka förmågan att utvärdera och tillämpa sina kunskaper.

I undervisningen i psykologi används olika aktiverande metoder. Digitala verktyg nyttjas och de varierande lärmiljöer erbjuds i mån av möjlighet. I psykologin är det naturligt att samarbeta med olika läroämnen. Fenomen som ingår i läroämnet psykolog behandlas i synnerhet i biologi, hälsokunskap, filosofi, religion och livsåskådningskunskap utgående från respektive ämnes natur. Det finns också en koppling mellan läroämnet psykologi och studiehandledningen/karriärvägledningen. Undervisningen sker, i den mån det är möjligt, i samarbete med universitet och högskolor.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Målen för den mångsidiga kompetensen uppnås tillsammans med målen för läroämnet psykologi.

När det gäller kompetens för välbefinnande stödjer kunskaper och färdigheter i psykologi den studerandes självkännedom, självutveckling, förståelse för andra människor och upprätthållande av det psykiska välbefinnandet. Undervisningen i psykologi stödjer den studerandes identitetsbygge och ger studerande förutsättningar att reflektera över sitt eget psykiska välbefinnande och fatta beslut som stödjer det. Utifrån den psykologiska kunskapen får den studerande verktyg för att förstå betydelsen av sociala relationer, känsloreglering och resiliens för att upprätthålla och återställa ett helhetsbetonat välbefinnande.

I undervisningen i psykologi används dialogiska och reflekterande metoder som stärker den studerandes kommunikativa förmåga. Studier i psykologi utvecklar färdigheter för att identifiera känslor som är viktiga vid social interaktion både hos sig själv och hos andra. Undervisningen i psykologi utvecklar färdigheter för konstruktiv kommunikation och förståelse för betydelsen av empati i sociala relationer.

Studier i psykologi stödjer på ett mångsidigt sätt den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens. Inlärningspsykologiska insikter ger den studerande färdigheter att bli medveten om sitt eget lärande så, färdigheter för att utvärdera och utveckla sitt lärande. Inom psykologin utforskas mänsklig aktivitet på ett mångsidigt sätt ur ett naturvetenskapligt, samhällsvetenskapligt och beteendevetenskapligt perspektiv. Genom att behandla begränsningar och möjligheter för människans förmåga till informationsbearbetning hjälper man den studerande att utveckla kritiskt tänkande och multilitteracitet. Ämnets tillämpande karaktär skapar en grund för kreativ behandling av kunskap och information.

Studier i psykologi utvecklar den studerandes självkännedom, vilket stödjer karriärplanering, arbetslivskompetens och annan samhällelig kompetens. De ger färdigheter att förstå vikten av bland annat tilltro till sin egen förmåga, självutveckling och målsättningar för en företagsam attityd.

Studier i psykologi ger verktyg för att förstå skillnaderna i mänskliga värderingar, attityder och beteenden i

etiska frågor. Innehållet i psykologi ökar förståelse för vilken betydelse världsbilden har för människans tänkande och handlande, vilket stödjer utvecklingen av den studerandes miljökompetens.

Psykologi ger forskningsbaserade perspektiv på vad som är universellt och vad som är kulturbundet i det mänskliga beteendet. Studier i psykologi utvecklar förmågan att förstå individuella skillnader och kulturell mångfald och därigenom utveckla global och kulturell kompetens.

Mål för undervisningen i psykologi

Målen för undervisningen i psykologi är att den studerande ska

- utgående från vetenskapliga fakta lära sig se mänskligt beteende som en helhet baserad på växelverkan mellan psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer
- behärska psykologins centrala begrepp och frågeställningar samt kunna motivera påståenden med stöd av psykologiska fakta och synvinklar
- kunna tillägna sig psykologisk kunskap genom olika informationskällor och kunna bedöma informationens tillförlitlighet och giltighet
- kunna bedöma den psykologiska forskningens möjligheter, begränsningar och etiska aspekter samt kunna tillämpa forskningskunskap och tänka kritiskt
- förstå psykologisk kunskap och kunna tillämpa den kunskapen för att främja sitt eget välbefinnande, stärka sina sociala relationer och sina kommunikationsfärdigheter samt utveckla sin förmåga att studera och tänka
- kunna använda och tillämpa psykologisk kunskap för att strukturera mångdimensionella fenomen och förstå kulturell mångfald.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Bedömningen uppmuntrar den studerande till en mångsidig utveckling av tänkandet. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. I fråga om de teoretiska kunskaperna beaktas hur väl den studerande behärskar den psykologiska kunskapen och psykologins begreppsapparat. Bedömningen av förmågan att bearbeta information fokuserar på den studerandes förmåga att analysera, tillämpa och värdera psykologisk kunskap och forskning. I bedömningen fäster läraren också uppmärksamhet vid förmågan att inhämta och presentera information. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Bedömningen fokuserar på den mångsidiga kompetensen och på målen för läroämnet psykologi med tyngdpunkt på målen för varje studieavsnitt och hur väl den studerande behärskar det centrala innehållet i respektive studieavsnitt. Vitsordet baserar sig på mångsidiga prestationer och beaktar såväl den studerandes teoretiska kunskaper som förmågan att bearbeta information. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

PSY1 - Den aktiva och lärande människan (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul PS1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå hurdan vetenskap psykologin är och att psykologisk kunskap baserar sig på forskning
- kunna beskriva de grundläggande dragen i vetenskapligt tänkande ur psykologins perspektiv
- kunna förklara kännetecknen för och skillnaderna mellan medveten och icke-medveten aktivitet
- kunna beskriva psykologiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer i samband med människans aktivitet
- bekanta sig med ett fenomen i anknytning till välbefinnande ur ett psykiskt, biologiskt, socialt och kulturellt perspektiv
- kunna beskriva psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer i anknytning till lärande samt utifrån denna kunskap kunna utvärdera och utveckla sitt eget lärande och sina studiefärdigheter.

Centralt innehåll

Psykologin som vetenskap

Människans aktivitet ur psykologins synvinklar

- psykiskt perspektiv: grundläggande kunskap om informationsbearbetning, motiv och känslor
- biologiskt perspektiv: grundläggande kunskap om nervsystemets funktion och evolutionspsykologins förhållningssätt
- socialt perspektiv: grundläggande kunskap om socialisation och situationsfaktorer
- kulturellt perspektiv: exempel på kulturella skillnader och likheter
- medveten och icke-medveten aktivitet

Lärande och studier ur psykologins synvinklar

- psykiskt perspektiv: betingning, grundläggande kunskap om kort- och långtidsminnets funktion, inre modeller, lärstrategier, metakognition, målinriktningar och tilltro till sin egen förmåga
- biologiskt perspektiv: hjärnans plasticitet och sömnens inverkan på lärandet
- socialt och kulturellt perspektiv: exempel på lärandets sociala aspekter och olika lärkulturer

Psykologisk forskning

- vetenskaplig kunskap och vardagskunskap
- den vetenskapliga forskningsprocessen
- stickprovets och populationens betydelse vid bedömningen av forskning
- etiska principer för psykologisk forskning
- exempel på kvalitativa och kvantitativa undersökningar inom psykologin

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande kan stärkas till exempel genom att granska hur sömnen inverkar på lärandet. I samband med lärandet kan välbefinnandet till exempel behandlas med hjälp av målorientering och teorier om självtillit. Den tvärvetenskapliga kompetensen kan stärkas till exempel genom att granska den vetenskapliga forskningen som process och olika exempel på kvalitativ och psykologisk forskning.

Den etiska kompetensen kan stärkas till exempel genom att granska etiska principer som berör psykologisk

forskning. Perspektiv som är viktiga med tanke på den globala och kulturella kompetensen lyfts fram till exempel då man granska olika exempel på skillnader och likheter mellan kulturer.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

PSY2 – Människans utveckling (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul PS2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna beskriva faktorer som påverkar individens utveckling och växelverkan mellan dem
- kunna förklara hur nervsystemets mognad och utformning återspeglas i den psykologiska utvecklingen från fosterstadiet genom människans hela levnadslopp
- kunna beskriva den socioemotionella och kognitiva utvecklingen under barndomen och ungdomsåren och kunna tillämpa relaterade teorier och forskningsresultat
- kunna ge exempel på vilka effekter socialisationen och kulturen har på människans utveckling
- på ett övergripande sätt förstå det individuella och kontinuerliga i människans utveckling
- fördjupa sig i ungdomstidens psykologi och reflektera över faktorer som är förknippade med övergången till vuxenlivet
- kunna tillämpa utvecklingspsykologisk kunskap för att förstå sig själv och andra människor och utveckla sina färdigheter i växelverkan
- kunna beskriva hur man undersöker människans utveckling.

Centralt innehåll

Nervsystemets utveckling med avseende på psykiska aktiviteter under levnadsloppet
- arvets betydelse
- mognad och lärande
- sensitiva perioder
- plasticitetens betydelse för utvecklingen

Utveckling av känslolivet och växelverkan under barndomen och ungdomsåren
- tidig växelverkan och anknytningsrelationer
- temperament
- jaget och jaguppfattning
- känslor, emotionella färdigheter och känsloreglering

- referensrelationer och sociala färdigheter

Den kognitiva utvecklingen under barndomen och ungdomsåren
- språk och tänkande
- exekutiva funktioner

Identitetsutveckling under levnadsloppet
- personlig identitet
- social identitet
- kulturell identitet och etnisk identitet
- könsidentitet och sexuell identitet, mångfald i fråga om kön och sexualitet.

Utvecklingens individualitet och kontinuitet
- olika utvecklingsstigar från tidig barndom till vuxen ålder
- vikten av föräldraskap och uppväxtmiljö

Psykologisk forskning
- tvilling- och adoptionsforskning
- längdsnitts- och tvärsnittsstudier
- exempel på observationsstudier

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnandet stärks genom att de studerande förstår de samverkande faktorer som påverkar individens utveckling inom psykologins alla delområden under människans levnadslopp.

Den kommunikativa kompetensen stöder förmågan att förstå de sociala relationernas betydelse för utvecklingen i olika åldrar och utveckla sina färdigheter i växelverkan med andra.

Den globala och kulturella kompetensen stärker förmågan att förstå individuella skillnader och undersöker genom exempel på vilka effekter socialisationen och kulturen har på människans utveckling.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

PSY3 – Människan som informationsbearbetare (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul PS3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- känna till de allmänna principerna som styr kognitiv aktivitet och kunna tillämpa dem för att undersöka kognitiva fenomen

- kunna förklara hur varseblivning, uppmärksamhet och minne står i förbindelse med människans övriga informationsbearbetning
- förstå språkets betydelse för människans aktivitet
- förstå den kognitiva aktiviteten bakom beslutsfattande
- kunna identifiera några av de vanligaste kognitiva störningarna
- förstå plasticitetens betydelse och huvudprinciperna för de neurala nätverkens funktion som grund för psykisk aktivitet
- kunna beskriva hjärnans aktivitet i samband med varseblivning, uppmärksamhet, minne och språkliga funktioner
- kunna planera och presentera en enkel experimentell undersökning och bedöma metodens styrkor och svagheter.

Centralt innehåll

Allmänna principer för informationsbearbetning
- sinnes- och schemabaserad bearbetning av information
- medveten och icke-medveten bearbetning av information

Varseblivning och uppmärksamhet
- inre modeller och varseblivningscirkeln
- varseblivning, grundläggande kunskap särskilt om visuell varseblivning och dess neurologiska grund
- oavsiktlig och viljestyrd uppmärksamhet
- grundläggande kunskap om den neurologiska grunden för uppmärksamhet
- exempel på uppmärksamhetsstörningar

Minne
- kort- och långtidsminnets funktion
- det rekonstruktiva minnet och glömska
- grundläggande kunskap om den neurologiska grunden för minnet
- exempel på hjärnrelaterade minnesstörningar

Språk
- betydelsen av språkliga funktioner vid informationsbearbetning
- grundläggande kunskap om den neurologiska grunden för språkliga funktioner
- exempel på hjärnrelaterade språkliga störningar

Beslutsfattande
- snabbt och långsamt tänkande
- exempel på kognitiv bias och heuristik

Hjärnans struktur och neurala funktion
- nervsystemets och hjärnans grundläggande strukturer
- nervcellens och synapsens funktion
- informationsgången i neurala nätverk
- plasticitet
- exempel på neuropsykologisk rehabilitering

Forskningsmetoder inom kognitiv psykologi och neuropsykologi
- principer för experimentell forskning
- exempel på fallstudier
- exempel på undersökningar som tillämpar hjärnforskningsmetoder
- planering av experimentell forskning

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den tvärvetenskapliga kompetensen stöds genom att behandla innehåll såsom varseblivning och uppmärksamhet samt minnet. Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen kan även i det här sammanhanget stödjas till exempel då man behandlar den neurologiska grunden för kognitiva funktioner samt störningar som berör varseblivning, minnet och språkliga funktioner.

Målet hänger samman med den samhälleliga kompetensen till exempel då man granskar snabbt och långsamt tänkande och kognitiv bias.

Målen för global och kulturell kompetens stöds till exempel genom att granska inre modeller och varseblivningscirkeln.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

PSY4 – Känslor och mental hälsa (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul PS4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- kunna förklara hur känslor uppstår och deras kulturbundenhet
- förstå känslors betydelse för människans kognitiva funktioner, växelverkan och psykiska välbefinnande samt få färdigheter att tillämpa denna kunskap som ett verktyg för självförståelse och växelverkan
- kunna förklara de faktorer som påverkar mental hälsa och psykiskt välbefinnande och tillämpa denna kunskap för att främja sitt eget och andras välbefinnande
- känna till de vanligaste mentala hälsoproblemen och psykiska störningarna
- kunna reflektera över svårigheten i att definiera mental hälsa och mentala problem och över de samhälleliga aspekterna kopplade till dessa
- kunna beskriva biologiska, psykiska, sociala och kulturella faktorer bakom psykiska störningar och i behandlingen av dem
- fördjupa sig i minst en psykisk störning, dess orsaker, symtom och vård.

Centralt innehåll

Emotionspsykologi
- hur känslor uppstår: känsloreaktionen och känsloupplevelsen
- grundläggande kunskap om den neurala grunden för känslor och känsloreglering
- känslor som universella och kulturbundna företeelser
- känslors betydelse som styrande faktorer för kognitiva funktioner och social växelverkan

- känsloreglering som en bidragande faktor för välbefinnande

Psykiskt välbefinnande och upprätthållande av psykisk balans
- betydelsen av copingmetoder och defensmekanismer
- betydelsen av resiliens för välbefinnandet
- betydelsen av sömn och dygnsrytm för den psykiska aktiviteten
- centrala faktorer som påverkar sömnkvaliteten
- stressutlösare, effekter av stress samt stresshantering
- kriser som ett hot mot psykisk balans och krishantering

Mental hälsa
- begreppet mental hälsa
- klassificering av de vanligaste psykiska störningarna och kunskap om symtom som är typiska för dem exempel på biologiska, psykiska, sociala och kulturella faktorer som förklaras ligga bakom psykiska problem och störningar
- exempel på biologiska och psykosociala vårdformer för psykiska problem och störningar samt olika psykoterapeutiska metoder
- exempel på aktuell samhällelig debatt om psykiska störningar

Psykologisk forskning
- icke-experimentell forskning: korrelativ och beskrivande undersökning
- exempel på studier som tillämpar fysiologiska mätmetoder

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande stöds till exempel av förståelsen av resiliens och känsloreglering samt genom att behandla kriser och krishantering. Målet för kompetensen för välbefinnande främjas även genom att man granskar de vanligaste psykiska störningarna och symtom som är typiska för dem.

Den studerandes samhälleliga kompetens stöds av att man granskar exempel på aktuell samhällsdebatt om psykiska störningar och begreppet mental hälsa.

Reflektion över etiska synvinklar, som berör den aktuella samhällsdebatten om psykiska störningar, kan stärka den studerandes etiska kompetens.

Den studerandes globala och kulturella kompetens kan utvecklas genom att granska till exempel universella och kulturbundna företeelser samt känslors betydelse som styrande faktorer för kognitiva funktioner och social växelverkan. Till den globala och kulturella kompetensen hänför sig även ifråga om detta mål särskilt sådana innehåll där man behandlar kulturella faktorer som förklaras ligga bakom psykiska störningar.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

PSY5 – Människan som individ och social varelse (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul PS5 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- beskriva skillnader i individuella egenskaper och deras genetiska grund
- kunna se personlighet som en helhet ur olika perspektiv och tillämpa denna kunskap för att identifiera sina styrkor och utvecklingsmål
- kunna beskriva individuella skillnader i intelligens och kreativitet
- kunna undersöka den sociala miljöns och kulturens betydelse för individens aktivitet
- kunna förstå människans aktivitet som ett resultat av växelverkan mellan personlighet, social miljö och kultur
- kunna tillämpa psykologisk kunskap för att förstå mångfald och bygga en hållbar framtid
- kunna beskriva och värdera psykologiska bedömningsmetoder som används vid undersökning av individuella skillnader.

Centralt innehåll

Arvets, kulturens och den sociala miljöns betydelse för personlighetsutveckling

- det varaktiga och det föränderliga i personligheten
- grundläggande kunskap om beteendegenetik

Personlighet ur olika synvinklar

- temperament
- egenskapsteoretiskt perspektiv
- motivation
- individuella tolkningsstilar och sätt att agera
- identitet och personlighet ur ett narrativt perspektiv

Intelligens och kreativitet som en del av människans aktivitet

- definitioner av intelligens
- mätning av intelligens och problem i samband med det
- samspelet mellan arv och miljö när det gäller intelligens
- definitioner av kreativitet och faktorer som sammanhänger med kreativitet

Kulturens och den sociala miljöns inverkan på människans aktivitet

- informationsbearbetning i sociala situationer: uppkomsten av stereotyper, attributioner, attityder och fördomar
- exempel på den neurala grunden för socialisation
- gruppens betydelse för individen och relationer mellan grupper
- hur situationsfaktorer påverkar individen och gruppen
- olika kulturella aspekter
- exempel på hur kulturen påverkar tänkandet och beteendet
- exempel på individers och gruppers verksamhet när det gäller att bygga en hållbar framtid

Psykologisk forskning

- undersökning av individuella skillnader
- metoder för att bedöma personlighet och intelligens
- reliabilitet och validitet
- exempel på undersökningar som använder sig av enkäter, intervjuer och tester
- exempel på socialpsykologiska undersökningar

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnandet kan stärkas genom att studera den egna personligheten som ett resultat av samverkan mellan biologiska, psykiska och sociala faktorer.

Kompetensen stöder den studerandes identitetsutveckling och studieavsnittet ger förutsättningar för att reflektera över sitt eget välbefinnande, förstå betydelsen av sociala relationer, känsloreglering och kognition.

Den samhälleliga kompetensen ger färdigheter att förstå gruppens betydelse för individen och hur vi påverkas av andra. Här betonas vikten av tilltro till den egna förmågan, självutveckling och egna målsättningar. Begreppen intelligens och kreativitet behandlas, samt hur kulturen och den sociala miljön påverkar individens möjligheter att utvecklas.

Global och kulturell kompetens stärks genom att studera hur kulturen och den sociala miljön inverkar på människans aktivitet och tänkande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

PSY6 – Socialpsykologi (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- lära sig socialpsykologins grunder
- förstå att individens verklighet konstrueras i växelverkan med andra- förstå att individen formas, utvecklas och påverkas av andra
- lära sig grundbegrepp som beskriver gruppens inverkan på individen och hur dessa får en betydelse för den enskilda individen
- förstå kulturens inverkan på individens värderingar och föreställningsvärld
- fördjupa sig i olika socialpsykologiska teman såsom; kärlek och attraktion, aggression, kulturell mångfald, kön, medier, påverkan
- lära sig analysera socialpsykologiska fenomen i praktiken.

Centralt innehåll
- socialpsykologin som vetenskap
- socialpsykologiska grundbegrepp
- individen som skapare av sin sociala verklighet
- de sociala relationernas betydelse
- gruppens psykologi

- olika socialpsykologiska fenomen (teman)

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnande ger den studerande verktyg för att förstå betydelsen av sociala relationer och gruppens inverkan på individen.

Studieavsnittet utvecklar färdigheter för att identifiera känslor som är viktiga vid social interaktion både hos sig själv och hos andra. Den studerande får förståelse för sociala mänskliga fenomen.

Studieavsnittet ger forskningsbaserade perspektiv på vad som är universellt och vad som är kulturbundet i det mänskliga beteendet. Den studerande utvecklar förmågan att förstå individuella skillnader och kulturell mångfald och därigenom utvecklar global och kulturell kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

PSY7 – Teori och praktik kring psykologisk forskning (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- förstå principerna bakom psykologisk forskning
- lära sig olika undersöknings- och datainsamlingsmetoder
- bekanta sig med kända psykologiska undersökningar
- förstå problem inom psykologisk forskning
- planera och genomföra en eller flera egna undersökningar.

Centralt innehåll
- psykologins forsknings- och datainsamlingsmetoder
- undersökningens förlopp
- kända undersökningar inom psykologin
- planera, genomföra, tolka och analysera en eller flera egna undersökningar

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I studieavsnittet undersöks mänsklig aktivitet på ett mångsidigt sätt ur ett samhällsvetenskapligt och beteendevetenskapligt perspektiv.

Studieavsnittet innehåller både teoretiska och praktiska moment där den studerande får förståelse för psykologins forsknings- och datainsamlingsmetoder samt undersökningsförlopp.

Den studerande får verktyg för att analysera och tolka forskning samt själv planera och genomföra en undersökning.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

11. Historia

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i historia stärker den studerandes allmänbildning och ger förutsättningar att förstå dagens värld och dess förändringsprocess. Undervisningen ger även verktyg att förstå samtiden samt öppnar upp olika synsätt för reflektion över den framtida utvecklingen. Historia är ett kulturorienterande ämne som fördjupar den studerandes individuella, åländska, nationella, nordiska europeiska och globala identitet. Historieämnet stödjer även den studerandes utveckling till en aktiv samhällsmedlem som förstår mångfald.

Undervisningen utgår från historia som vetenskap. I undervisningen fäster man uppmärksamhet vid hur historisk kunskap är uppbyggd, vid att kritiskt bedöma dess tillförlitlighet och vid att historiska företeelser kan tolkas ur olika perspektiv. Studierna i historia utvecklar förmågan att söka information, skilja på väsentliga och oväsentliga fakta samt hantera stora kunskapsmängder. Undervisningen lägger särskild vikt vid att undersöka samband mellan det förflutna, nutid och framtid samt hur historiska fakta kan tolkas och användas på olika sätt i samhället. Det historiska tänkandet grundar sig på förståelsen av historiekunskapens tolkningsmässiga karaktär. En väsentlig del av det historiska tänkandet är att behärska historieämnets grundläggande begrepp, det vill säga förändring och kontinuitet samt orsak och verkan. Det historiska tänkandet inbegriper också textkompetens, som förmågan att analysera historiska källor och förmågan att bedöma deras ursprungliga syfte. Att läsa och tolka källor på ett för historieämnet utmärkande sätt ger färdigheter att bedöma informationens tillförlitlighet även i dagens värld.

I undervisningen i historia studerar man den utveckling som har format nutiden, förhållandet mellan människan och miljön samt växelverkan mellan kultur, maktutövning och ekonomi. Den studerande får undersöka individens betydelse och möjligheter som samhällsaktör nu och i framtiden. Den studerande får även möjlighet att reflektera kring drivkrafter bakom och intentioner och motiv för individers och kollektivs agerande i historien. Den studerande övar sig i historisk empati, det vill säga att sätta sig in i människans situation utifrån den dåtida kontexten. Syftet är att försöka förstå de lösningar som valdes i det förflutna. Undervisningen lyfter fram betydelsen av mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet samt de möjligheter som demokrati och internationellt samarbete ger för att lösa dagens och framtidens utmaningar.

Finlands och Ålands historia ska studeras ur ett globalt perspektiv.

Mångsidig kompetens i läroämnet

Läroämnet historia stödjer utvecklingen av den studerandes identitet och förmåga att agera etiskt. Undervisningen hjälper den studerande att utvecklas till en bildad och fördomsfri samhällsmedlem. Målen för undervisningen i historia uppfylls i anknytning till målen för mångsidig kompetens.

Historieämnet stärker den studerandes kompetens för välbefinnande genom att den studerande utvecklar ett etiskt tänkande, empatisk förmåga och färdigheter att ta andra människor och deras synpunkter och behov i beaktande. Läroämnet stödjer den studerandes sökande efter en egen identitet, hjälper den studerande att strukturera sin självbild samt främjar förmågan att känna igen och använda sina egna styrkor. Undervisningen fördjupar även förståelsen av välfärdssamhällenas utveckling.

I undervisningen i historia synliggörs den kommunikativa kompetensen i målen för läroämnet samt i arbetssätten. I historieämnet grundar sig arbetssätten på diskussion och interaktion och man utgår från de studerande. Väsentligt för studierna i historia är att lära sig möta, förstå och acceptera olika sätt att tänka och arbeta. Förmågan att lyssna till och förstå andra samt att argumentera på ett sätt som respekterar andras synpunkter främjar, förutom den studerandes lärande, även de sociala färdigheterna och samarbetsför-

mågan. Den empatiska förmågan utvecklas samtidigt som känslan av delaktighet och upplevelsen av en positiv lärmiljö stärks hos alla.

Utgångspunkten för läroämnet är att den studerande lär sig använda och kritiskt analysera olika informationskällor och bedöma deras tillförlitlighet samt förstå och värdesätta betydelsen av forskningsbaserad kunskap. I undervisningen övar den studerande sig att fördomsfritt och kreativt producera, kombinera och tillämpa information inom tvärvetenskapliga nätverk med siktet inställt på framtiden. Historieämnet stärker på många sätt den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens samt utvecklar multilitteraciteten. Undervisningen inkluderar, i mån av möjlighet, samarbete med högskolor.

I undervisningen i historia betonas betydelsen av mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet på ett sätt som stödjer den studerandes samhälleliga kompetens. Olika möjligheter till demokrati, aktivt medborgarskap och internationellt samarbete studeras utifrån principerna för en hållbar framtid. En central del av läroämnet är att stärka den studerandes källkritiska förmåga och medieläskunnighet. Historiestudier hjälper den studerande att bli medveten om samt tolka och bedöma hur historisk kunskap används som ett samhälleligt och politiskt verktyg. Historiemedvetenheten utgör en bas för den studerandes demokratiska aktivitet och utvecklar påverkansmöjligheterna.

I läroämnet historia granskar man hur beroendeförhållandet mellan människan, naturen och samhället har förändrats under en längre tidsperiod. De här frågorna behandlas som en del av arbetet för en hållbar framtid utifrån målen för etisk kompetens och miljökompetens. Undervisningen i historia fördjupar den studerandes förståelse för hur samhällets nutida värdegrund har formats, samt ger färdigheter att förstå och lösa komplexa fenomen ur en humanistisk synvinkel. Historisk empati stärker den studerandes förmåga till mångsidig etisk reflektion.

Historieämnet stärker den studerandes kunskap om kulturer och kulturarv och utvecklar på det sättet även den studerandes individuella, åländska, nationella, nordiska, europeiska, och globala identitet och stärker den studerandes globala och kulturella kompetens. Undervisningen i historia stödjer den studerandes utveckling till en ansvarsfull och internationellt orienterad samhällsmedlem som förstår mångfald. I läroämnet historia betonas varje individs rätt till sina kulturella rötter.

Mål för undervisningen i historia

Målen för undervisningen i historia hänför sig till historiskt tänkande: värderingar, förståelse av historiska företeelser och hur man söker och tillämpar historisk kunskap.

Värderingar

Målet är att den studerande ska

- få insikt i att historiska företeelser har en mångfald av aspekter och olika kulturella uttrycksformer
- få färdigheter att bygga upp en världsbild som värdesätter mänskliga rättigheter, likabehandling, demokrati och en hållbar livsstil, samt kunna agera som en ansvarsfull medborgare som främjar dessa
- få upplevelser och erfarenheter som fördjupar det egna intresset för historia och förståelsen för historiens betydelse.

Förståelse av historiska företeelser

Målet är att den studerande ska

- behärska de centrala processerna i Ålands och Finlands historia och i världshistorien samt bakgrunden till dem, och kunna bedöma deras betydelse och växelverkan
- förstå de centrala principerna för hur historisk kunskap är uppbyggd och att den kan tolkas på olika

sätt
- förstå nuet som ett resultat av historisk utveckling och som en utgångspunkt för framtiden
- kunna analysera historiska företeelser och mänskliga handlingar mångsidigt och ur ett samtida perspektiv
- kunna relatera sin egen tid och sig själv till det historiska skeendet och därmed fördjupa sin historiemedvetenhet.

Att söka och tillämpa historisk kunskap

Målet är att den studerande ska
- kunna söka, tolka, bedöma och kritiskt granska olika skriftliga, statistiska och visuella källor
- kunna producera kunskap om det förflutna genom att kritiskt använda relevanta källor
- kunna använda historisk kunskap för att bilda sig en välgrundad åsikt samt kritiskt bedöma historisk praxis som ett verktyg i samhällspåverkan
- kunna tillämpa sitt kunnande i historia för att bedöma samhälleliga och ekonomiska utmaningar och finna alternativa lösningar i anslutning till dessa, även med tanke på framtiden.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång.

Bedömningen i historieämnet fokuserar på hur väl den studerande behärskar kunskaper och färdigheter som är specifika för historia: förmåga att förstå tidsmässig utveckling, orsakssamband och följdverkningar samt förmåga att söka information från olika källor, skilja mellan väsentliga och oväsentliga fakta och att kritiskt bedöma historiska företeelser, tolkningar och hur historisk kunskap används. Bedömningen beaktar den studerandes förmåga att förstå, tillämpa och kombinera historisk kunskap i olika situationer, som förmågan att använda historiska fakta som ett verktyg för att bilda sig en välgrundad åsikt och för att bilda logiska helheter av sina kunskaper.

De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Bedömningen baserar sig på hur väl målen för historieämnet uppnåtts, med fokus på målen och det centrala innehållet för respektive studieavsnitt. Vitsordet grundar sig på mångsidig bedömning av den studerandes kunskaper och förmåga att tillämpa sina kunskaper i praktiken. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - lokala studieavsnitt

HI1 – En europeisk världsbild växer fram (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på delar av modul HI1 och HI4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå beroendeförhållandet mellan människan, naturen och samhället samt vilka utmaningar det innebär med tanke på en hållbar framtid
- förstå centrala processer som format europeiska kulturkretsar och samhällen samt det globala ekonomiska systemet
- känna till det viktigaste europeiska kulturarvet och förstå vilka faktorer som påverkat den europeiska kulturen
- kunna analysera betydelsen av vetenskapliga rön och världsbilder under olika tidsperioder.

Centralt innehåll

Enhetskulturen under medeltiden

- feodalsamhället, befolkningsstruktur, handel, städer under medeltiden
- den medeltida människans världsbild och sedvänjor
- religionens inflytande på kulturen

Den nya tidens genombrott

- upptäcktsfärderna och uppkomsten av en världsekonomi
- renässansen och kunskapsrevolutionen
- reformationen

Barocken

- som ett uttryck för envälde och motrevolution
- uppkomsten av en naturvetenskaplig världsbild

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HI2 – Människan i en föränderlig omvärld (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på delar av modul HI1 och HI4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna kritiskt bedöma hur tekniken, vetenskapen och ny kunskap formar människors levnadsförhållanden
- kunna bedöma utvecklingen av olika ideologier samt deras effekter på den omgivande världen
- kunna analysera kultur i dess historiska kontext samt förstå växelverkan mellan kultur och
- politik
- kunna granska europeisk kultur som en del av den kulturella globaliseringen.

Centralt innehåll

Upplysningens tidevarv

- upplysningsfilosofin och dess inverkan på samhället och konsten
- det ideologiska arvet från Förenta staternas frigörelse och från franska revolutionen

Idéernas århundrade

- de stora ideologierna och strömningar inom konsten
- vetenskapen som utmanare av religionen
- borgerskapets århundrade

Den industrialiserade världen

- tekniska innovationer och verkstadsindustrins första skeden
- förändringarna i arbetsfördelningen mellan könen
- samhällsförändringarna, miljökonsekvenserna och förändringarna i stadsstrukturen

Det globala konsumtionssamhället

- imperialismen
- uppdelningen av råvaror och marknader
- massproduktionen och konsumtionssamhället

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

HI3 – Internationella relationer (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul HI2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- behärska grundläggande begrepp och de viktigaste teoretiska modellerna inom internationell politik
- kunna använda mångsidiga informationskällor och urskilja propaganda som spritts i media under olika tider
- kunna beskriva betydelsen av ideologiska och ekonomiska intressekonflikter för de internationella relationernas utveckling och kunna bedöma hur de påverkar i dag och i framtiden
- kunna analysera orsakerna till och följderna av internationellt samarbete och internationella konflikter internationella samarbetsstrukturer och motsättningar
- följa med medierna aktivt och kritiskt granska aktuella internationella frågor samt kunna utreda och bedöma orsaker till konflikter och hur de kunde lösas.

Centralt innehåll

Grunderna i internationell politik

- bruket av historia som politiskt verktyg

Nationalstaternas blomstringstid och världskrigen

- imperialismens, nationalismens och andra ideologiers inflytande på internationell politik och samhällen
- följderna av första världskriget
- demokratiska och totalitära stater i internationell politik människorättsfrågor, förintelsen och andra folkmord
- andra världskriget och dess följder

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

HI4 – Det självständiga Finlands historia (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul HI3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till utvecklingsförlopp som format den finländska kulturen och det finländska samhället samt kunna reflektera över framtida möjligheter
- känna till de viktigaste samhälleliga och ekonomiska förändringarna och deras betydelse i det finländska samhället från 1860-talet fram till i dag
- kunna ställa den politiska utvecklingen i Finland mot den allmäneuropeiska och världspolitiska bakgrunden
- förstå sambanden mellan olika företeelser i det ekonomiska, sociala, kulturella, ideologiska och politiska livet förr och i dag
- kunna bedöma tolkningar av Finlands historia och motiven bakom dem i en historisk kontext
- kunna analysera ideal och föreställningar som förknippas med finländskhet och finländsk kultur under olika tider och hur de påverkat dagens Finland.

Centralt innehåll

Hur Finland blev Finland

- arvet från den svenska tiden och autonomins betydelse samt 1860-talets brytningstid
- kulturella och samhälleliga förändringar vid övergången från 1800- till 1900-talet

Finlands väg till självständighet och de första åren av självständighet

- självständigheten i en internationell kontext
- inbördeskrigets orsaker och följder samt återuppbyggnadstiden

Finland i internationella konflikter

- säkerhetspolitiska alternativ före andra världskriget
- Finland i andra världskriget
- Finlands inrikespolitik och ställning i den internationella politiken under och efter kalla kriget

Utvecklingen mot dagens Finland

- samhälleliga och ekonomiska strukturomvandlingar, välfärdsstaten
- kultur, vetenskap och kunskap
- det kulturellt mångskiftande och internationella Finland

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet

- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HI5 – Sveriges östra rikshalva blir Finland (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul HI5 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till de historiska källorna om Finlands område samt kunna analysera dem kritiskt
- känna till det finländska och samiska kulturarvet samt andra minoritetsgruppers kulturarv och vardagshistoria
- känna till de historiska utvecklingslinjerna i Finland och deras koppling till Östersjöområdet och utvecklingen i Norden
- kunna förknippa de historiska utvecklingslinjerna med sin hembygdshistoria och se utvecklingen också ur den enskilda människans synvinkel
- kunna beskriva befolkningens, de sociala förhållandenas och ekonomins utveckling i Finland
- kunna bedöma sambanden mellan den finländska bildningen och den västerländska kulturen
- kunna granska hur Finlands historia används inom politiken och för att skapa en identitet.

Centralt innehåll

Finlands område under den förhistoriska tiden

- forskningsmetoder och källor
- uppfattningar om olika folkgruppers ursprung i Finland

Medeltiden

- den statliga utvecklingen i Östersjöområdet
- formandet av den religiösa och världsliga makten
- samhälle, näringar, levnadssätt och kultur

Nya tiden

- reformationen och en starkare regeringsmakt
- hur Finland påverkades av Sveriges stormaktssträvanden
- livet i stånds- och jordbrukssamhället
- Finlands förändrade ställning och reformer i slutet av den svenska tiden

Finland som en del av Ryssland

- Finlands införlivande med Ryssland och autonomins uppkomst
- formandet av den finländska identiteten, bildning, vetenskap och konst

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HI6 – Globala kulturmöten (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul HI6 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå teorier och förfaringssätt i anslutning till växelverkan mellan olika kulturer
- uppfatta hur kulturella värderingar och världsbilder kommer till uttryck i vardagslivet och i sociala relationer
- kunna analysera växelverkan mellan kulturer både i en historisk och i en samtida kontext
- analysera kulturella värderingar och bruk som förekommer inom exempelvis konsten, religioner och sociala strukturer
- kunna analysera kulturell mångfald som en historisk del av europeisk kultur och kunna bedöma olika definitioner av kulturell mångfald
- kritiskt kunna granska och värdera påståenden om kulturella skillnader samt stereotypier som kopplas ihop med olika kulturer samt kulturens inverkan på individen
- producera faktatext själv eller tillsammans med andra genom att mångsidigt och kritiskt använda olika källor.

Centralt innehåll

Grunder och begrepp inom kulturforskning

- kulturer och växelverkan mellan dem

Som mål för granskning väljs två eller flera av följande kulturområden

- Asiens kulturer
- Afrikas kulturer
- arktiska kulturer
- Australiens och Oceaniens ursprungskulturer
- Latinamerikas kulturer
- Mellanösterns kulturer
- Nordamerikas ursprungskulturer

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet

- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: uppsatsskrivning

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

HI7 – Kulturernas uppkomst (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna beskriva hur beroende människan och naturen är av varandra och att en bärkraftig utveckling förutsätter att människan lever i samklang med naturen
- ha kunskap om hur människan historiskt brukat naturresurserna som utkomstkälla och hur detta inverkat på miljön och samhällsstrukturen
- kunna analysera produktionsekonomins utvecklingsmöjligheter och hur produktionsekonomin inverkar på människan sätt att leva
- känna till huvuddragen i befolkningstillväxten och vilka faktorer som bidragit till ökad tillväxt
- kunna producera historisk information självständigt eller i grupp genom att använda mångsidiga, kritiskt granskade källor.

Centralt innehåll

- de första människorna och fångstkulturernas utveckling
- jordbruket, arbetsfördelningen och kulturens uppkomst
- kulturerna i de stora floddalarna
- medelhavets ekonomiska sfär och samhällena under antiken
- historieforskning, forskningsmetoder och användning av källor

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HI8 – Kvinnohistoria (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till kvinnans roll och synen på kvinnan ur ett historiskt perspektiv
- ha kunskap om kvinnans situation och betydelse i vår kultur under olika tider
- ha kunskap om kvinnans situation i olika kulturer och förstå de faktorer som påverkar synen på kvinnan och hennes ställning i samhället
- kunna se och analysera de dolda mönster och normer som fortfarande existerar i vårt samhälle när det gäller kvinnosyn och könsroller.

Centralt innehåll

- kvinnorollen under olika tider
- kön och genus
- könsroller och normer
- kvinnan och sexualiteten
- kvinnan och arbetet
- kvinnan i den sociala gemenskapen
- samhällets och mediernas roll när det gäller kvinnosyn och kvinnans ställning

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, inlämningsuppgift

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HI9 – Aktuell historia (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- behärska grundläggande begrepp och de viktigaste teoretiska modellerna inom internationell politik
- kunna använda mångsidiga informationskällor och urskilja propaganda som spritts i media under olika tider
- kunna beskriva betydelsen av ideologiska och ekonomiska intressekonflikter för de internationella relationernas utveckling och kunna bedöma hur de påverkar i dag och i framtiden
- kunna analysera orsakerna till och följderna av internationellt samarbete och internationella konflikter internationella samarbetsstrukturer och motsättningar
- följa med medierna aktivt och kritiskt granska aktuella internationella frågor samt kunna utreda och bedöma orsaker till konflikter och hur de kunde lösas.

Centralt innehåll

- grundläggande begrepp och teorier i den internationella politiken
- den ideologiska, ekonomiska och militära kampen mellan supermakterna under kalla kriget

- avkoloniseringen och dess följder
- kalla krigets slut och följder
- Mellanöstern och andra konfliktområden
- nya maktkoncentrationer i världen och växelverkan mellan dem
- FN och övriga internationella fredsorganisationer

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: studieavsnittsprov (avslutande prov(slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HI10 – Finlands aktuella historia (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- behärska de central dragen i det efterkrigstida Finland
- få förståelse för Finlands nutidshistoria ur ett politiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt perspektiv
- utöka sin kunskap om Finlands roll som internationell aktör
- kunna tolka och värdera händelser i det moderna Finlands historia.

Centralt innehåll
- Finlands inrikespolitiska utveckling
- Finlands förhållande till Sovjetunionen/Ryssland
- strukturomvandlingen från ett efterblivet och krigsdrabbat jordbruksland till ett allmänt välfärds-samhälle med hög levnadsstandard
- Finlands roll i den europeiska integrationen och i det globala samarbetet
- framtida utmaningar

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov(slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HI11 – Historiska teman (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna analysera beroendeförhållanden mellan befolkningsutveckling, ekonomi och samhällsstrukturer samt vilka utmaningar de innebär
- jämföra och kritiskt granska källor av olika slag och från olika tidsperioder
- få förståelse för och kunna analysera historiska orsakssamband och förklaringsmodeller
- känna till tematiska utvecklingslinjer som lett till att situationen ser ut som den gör i Finland och i omvärlden idag.

Centralt innehåll

- ekonomisk och demografisk utveckling under mänsklighetens historia
- den europeiska världsbildens och konstens inverkan på vårt kulturarv
- samarbete och konflikter inom och den internationella politiken och det finländska samhället
- samband mellan ekonomiska, social, kulturella och ideologiska företeelser i historien
- skillnader i levnadssätt, värderingar, religioner och konst mellan olika kulturer
- människans inverkan på naturresurser och miljö

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

12. Samhällskunskap

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i samhällskunskap fördjupar den studerandes kunskaper om det omgivande samhället och ger förutsättningar att utvecklas till en aktiv och engagerad medborgare med intresse för samhällsfrågor. Medborgarsamhället samt samhällets struktur och centrala företeelser, makt, ekonomi och medborgarinflytande granskas ur finländsk, åländsk, nordisk, europeisk och global synvinkel. Samhällskunskapen bygger på samhällsvetenskaplig och juridisk vetenskap.

Undervisningen i samhällskunskap ger den studerande förutsättningar för att kritiskt granska och bedöma aktuella företeelser samt reflektera över framtida trender och alternativ. Undervisningen stärker också den studerandes ekonomiska kunnande och juridiska förståelse samt uppmuntrar till aktivt samhälleligt deltagande. Utgångspunkten för undervisningen är att väcka ett personligt intresse för samhällsfrågor och världshändelser. Särskild uppmärksamhet fästs vid att utveckla färdigheter av betydelse för det samhälleliga tänkandet, såsom att mångsidigt kunna söka och kritiskt tolka information och statistiskt material samt diskutera och argumentera.

I undervisningen i samhällskunskap präglas värdegrunden av demokratiska principer, som jämlikhet, socialt ansvar, respekt för de mänskliga rättigheterna, åsiktsfrihet och aktivt medborgarskap samt uppskattning av arbete och företagsamhet.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Undervisningen i samhällskunskap stödjer den studerande i formandet av den egna identiteten och utvecklingen till en aktiv, ansvarstagande och etiskt agerande medlem i det demokratiska samhället.

Samhällskunskap utvecklar den studerandes kompetens i välbefinnande genom att den stärker livskompetensen och färdigheterna att sköta den egna ekonomin samt fördjupar den juridiska förståelsen. Läroämnet fördjupar den studerandes sociala färdigheter och förmåga att samarbeta samt aktivt delta i samhället och påverka demokratin för att främja det gemensamma välbefinnandet. Samtidigt främjas målen för kommunikativ kompetens.

Undervisningen i samhällskunskap utvecklar den studerandes multilitteracitet i den digitala samtiden genom att den stärker förmågan att välja och kritiskt tolka samt tillämpa forskningsbaserad information. Samhällskunskapen stärker även den studerandes samhälleliga och kritiska textkompetens och argumentationsförmåga.

Läroämnet sporrar den studerande till tvärvetenskapligt samarbete och att kombinera information på ett nytt sätt i enlighet med principen för livslångt lärande och målen för tvärvetenskaplig och kreativ kompetens. Undervisningen i samhällskunskap omfattar, i mån av möjlighet, samarbete med högskolor.

Samhällskunskap utgör det grundläggande läroämnet för den samhälleliga kompetensen och främjar den studerandes förutsättningar att kritiskt undersöka och analysera aktuella företeelser. Den studerande övar sig att agera i en värld som präglas av komplex information och informationspåverkan. Undervisningen fördjupar den studerandes mångsidiga samhälleliga kompetens genom att den stärker demokratiska färdigheter. Samhällskunskap sporrar den studerande att ta del i samhällelig verksamhet och verka för att främja en trygg, rättvis och hållbar framtid, både som ålänning och finsk medborgare och EU-medborgare men även globalt. Läroämnet stärker den studerandes initiativförmåga och entreprenörsattityd samt färdigheter för fortsatta studier och arbetsliv.

I samhällskunskap betonas individens värdebaserade och etiska agerande för det gemensamma goda med beaktande av det sociala ansvaret. Läroämnet fördjupar den studerandes förståelse av den cirkulära ekonomins principer och av hållbar konsumtion, såväl i näromgivningen som på global nivå. På det här sättet stärker samhällskunskapen den studerandes etiska kompetens och miljökompetens.

Samhällskunskapen stödjer den studerandes globala och kulturella kompetens genom att den stärker den studerandes internationella färdigheter och världsmedborgarattityd samt fördjupar förståelsen av kulturell och ideologisk mångfald. Läroämnet hjälper den studerande att agera etiskt i en global medie- och teknologimiljö.

Mål för undervisningen i samhällskunskap

Målen för undervisningen i samhällskunskap hänför sig till samhällskunskapens betydelse, värderingar och attityder, till att förstå samhälleliga fenomen samt till att söka och tillämpa samhällsrelaterad kunskap.

Betydelse, värderingar och attityder

Målet är att den studerande ska

- kunna bilda sig en demokratisk samhällsuppfattning som bygger på ansvarskänsla, respekt för jämlikhet och förståelse för mångfald
- förstå hur olika faktorer inverkar på formandet av den egna samhällsuppfattningen
- bli motiverad att fördjupa sitt intresse för samhällsfrågor och sin förståelse av deras betydelse.

Att förstå samhällsfenomen

Målet är att den studerande ska

- känna till grunderna för hur kunskap om samhället uppstår och behärska centrala samhälleliga och ekonomiska begrepp
- behärska grunderna för och tillvägagångssätten i det åländska och finska samhällssystemet, rättssystemet och näringslivet och kunna placera dem i europeiska och internationella sammanhang
- förstå sina möjligheter att påverka på lokal, nationell och internationell nivå som medlem i ett demokratiskt och föränderligt samhälle och vara motiverad att delta som en aktiv och ansvarsfull medborgare i enlighet med principen för hållbar utveckling.

Att söka och tillämpa kunskap om samhällslivet

Målet är att den studerande ska

- kunna söka och hitta mångsidigt samhälls- och ekonomirelaterat och aktuellt material i olika källor, också med hjälp av digitala verktyg, samt kunna tolka och kritiskt granska verbal, visuell och statistisk information
- kunna bilda sig mångsidigt motiverade åsikter om värdebaserade och kontroversiella samhälleliga och ekonomiska frågor
- kunna beskriva samband mellan komplexa samhällsfenomen, jämföra alternativa modeller för samhällsutveckling och ekonomisk utveckling samt bedöma olika motiv bakom och följder av samhällsbeslut och -åtgärder ur olika befolkningsgruppers och miljöns perspektiv.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunskaper, färdigheter och utveckling utmärkande för samhällskunskap och samhälleligt tänkande.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång.

Bedömningen baserar sig på förmågan att förstå principerna för hur samhällsrelaterad kunskap är uppbyggd, förstå fenomen inom samhället och ekonomin och deras bakomliggande orsaker och följder samt kritiskt bedöma samhället och ekonomin och tolkningar och alternativa lösningar som berör deras utveckling. I bedömningen fokuserar läraren på den studerandes färdigheter att hantera samhällsrelaterad kunskap och förmåga att tillämpa sina kunskaper i praktiken som att söka information från olika källor, skilja mellan väsentliga och oväsentliga fakta samt använda den kunskapen för att bilda sig en välgrundad åsikt. I bedömningen beaktas den studerandes förmåga att söka, förstå, bedöma och tillämpa samhällsrelaterad kunskap, att bilda strukturerade helheter av sina kunskaper samt att producera faktatext som är karakteristisk för läroämnet. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Bedömningen baserar sig på hur väl målen för ämnet samhällskunskap har uppnåtts, med fokus på målen och det centrala innehållet för respektive studieavsnitt. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

SK1 – Det finländska samhället (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SL1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna läsa och producera faktatext som är karakteristisk för läroämnet
- förstå grundstrukturerna i det finländska samhället
- känna till grundläggande medborgerliga rättigheter, medel och möjligheter att påverka samt kunna agera som en aktiv medborgare och bli intresserad av att delta i samhället
- känna till välfärds- och rättsstatens grundpelare och kunna jämföra olika välfärdsmodeller i Norden, Europa och på andra håll i världen
- kunna granska och bedöma samhällelig påverkan i medierna
- kunna analytiskt granska demokratins möjligheter och utmaningar ur olika synvinklar
- kunna kritiskt granska samhällsrelaterad kunskap och motiveringar till samhällsbeslut på lokal och nationell nivå samt bedöma hur de påverkar olika befolkningsgrupper och samhällsaktörer
- kunna planera olika sätt att ändamålsenligt utöva politiskt medborgarinflytande för att lösa lokala, nationella och internationella frågor.

Centralt innehåll

Det finländska samhällets struktur

- Finlands demografiska och sociala befolkningsstruktur
- faktorer som påverkar förändringar i befolkningsstrukturen

Demokrati och rättsstat

- mänskliga rättigheter, grundläggande medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- rättsväsendet, domsrätten och ordningsmakten

Välbefinnande och jämlikhet

- jämlikhet, likabehandling och rättvisa i samhället
- den nordiska välfärdsstatens uppgifter, fördelar och utmaningar

Makt, deltagande och påverkan

- olika former av maktutövande i samhället, demokratiskt beslutsfattande och det finländska avtals-samhället
- medborgarnas påverkningsmedel och betydelsen av ett aktivt medborgarskap
- den lokala och statliga beslutsprocessen i Finland
- medias förändrade betydelse och mediepåverkan

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SK2 – Ekonomikunskap (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SL2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå och bli intresserad av att följa nyheter som berör ekonomi
- känna till samhällsekonomins principer och begrepp
- kunna tolka statistik och diagram gällande ekonomi
- förstå betydelsen av arbete och företagsamhet för ekonomin och samhället
- kunna fatta välgrundade ekonomiska beslut samt ha kontroll över och planera sin egen ekonomi
- kunna granska ekonomiska frågor även ur ett etiskt perspektiv samt förstå att Finland är en del av den globala ekonomin
- kunna kritiskt analysera argument i en ekonomisk debatt och kunna analysera olika alternativ till ekonomisk-politiska lösningar samt bakgrunden till och följderna av dem.

Centralt innehåll

Samhällsekonomin och dess aktörer

- grundläggande ekonomiska begrepp, den ekonomiska kunskapens natur och hur den uppstår
- det samhällsekonomiska kretsloppet samt växelverkan mellan privathushåll, företag och samhällsekonomi
- skötseln av den egna ekonomin: sparande, konsumtion och skuldsättning

Marknader, konjunkturer och näringsliv

- fri konkurrens och prisbildning på marknaden
- arbete, företagsamhet och företag
- Finland som del av den globala ekonomin
- finansieringsmarknaden, sparande, placering och riskhantering
- störningar i ekonomin, konjunkturväxlingar samt deras bakgrund och följder

Ekonomisk politik

- utgångspunkter, fördelar och problem med hållbar ekonomisk tillväxt
- den offentliga ekonomin och dess balans
- aktörer, metoder och utmaningar inom den ekonomiska politiken

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande

- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

SK3 – Finland, Europa och en värld i förändring (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SL3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- få en bred överblick av globaliseringen och Finlands ställning som en del av den
- förstå europeiska och internationella avtalsbaserade former för samarbete och bildande av nätverk
- få insikt i Europeiska unionens verksamhet och kunna söka och kritiskt bedöma information om den
- förstå sina möjligheter att påverka och kunna agera som EU- och världsmedborgare
- kunna analysera vilka fördelar och nackdelar globaliseringen och den europeiska integrationen medför i det egna livet och för Finlands ekonomiska och politiska system
- kunna analysera och bedöma förändringar i och hot mot medborgarnas säker- het och den inter-nationella säkerhetsmiljön och möjligheter att avvärja dem.

Centralt innehåll

Globala utmaningar, globalisering och bildande av nätverk
- miljön, klimatförändringen, befolkningen och en hållbar framtid
- aktörer och möjligheter inom det internationella samarbetet
- Finland och Norden som en del av globala nätverk
- medborgarskap och medborgarinflytande i Europa och globalt

Europeisk identitet och den europeiska integrationen
- den europeiska identiteten, värderingar och pluralistiska samhällen
- Finland som en del av EU:s beslutsfattande
- EU:s ekonomiska politik och regionpolitik
- EU som global aktör

Säkerheten i en verksamhetsmiljö i förändring
- lokal och nationell säkerhet
- Finlands och EU:s säkerhetspolitik
- nya hot mot säkerheten och möjligheter att avvärja dem

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

SK4 – Medborgarens lagkunskap (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul SL4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till Finlands rättsordning och de principer för juridiskt tänkande som styr dess verksamhet
- kunna söka, tolka och använda relevant juridisk information
- känna till sina rättigheter och skyldigheter som medborgare, arbetstagare och konsument samt kunna tillämpa sin kunskap i frågor som berör vanliga rättsliga ärenden
- kunna analysera juridiska frågor i den offentliga debatten samt de synpunkter som lyfts fram där.

Centralt innehåll

Rättsordningens grunder

- juridiska grundbegrepp och grundläggande friheter och rättigheter
- källor till juridisk information och användningen av dem
- rätt och rättvisa som samhällsfenomen
- rättsordningen och domstolsväsendet

Grunderna för medborgarnas vanligaste rättshandlingar inom följande rättsområden

- avtals- och skadeståndsrätt
- familje- och kvarlåtenskapsrätt
- förmögenhetsrätt
- upphovsrätt och konsumenträtt
- arbetsrätt
- avtalsrätt som berör boende
- förvaltningsrätt och god förvaltningssed
- process- och straffrätt
- miljörätt

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

SK5 – Det åländska samhället (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till självstyrelsens bakgrund och utveckling
- ha kunskap om de åländska politiska partierna
- ha kunskap om det åländska samhället och näringslivet, framtida utmaningar, problem och möjligheter
- i stora drag känna till hur det åländska samhället fungerar
- kunna identifiera viktiga händelser och personer med betydelse för samhällets utveckling
- i stora drag känna till självstyrelselagens innehåll.

Centralt innehåll

- självstyrelsens uppkomst och utveckling
- självstyrelselagens (eller självstyrelsens) innehåll
- de politiska partierna
- de åländska kommunerna
- Åland och EU
- befolkningen på Åland
- de åländska näringarna
- massmedia på Åland

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning:

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: uppsats

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

13. Religion

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i religion är att stödja den studerande att utveckla en mångsidig allmänbildning i religioner och åskådningar. I religionsundervisningen får den studerande kunskap om religioner, olika uttryck för religiositet och irreligiositet. Religionerna och åskådningarna studeras som en del av kulturen, kulturarvet och samhället och som en del av individens och kollektivets liv.

Undervisningen ger mångsidig kunskap om religioner och utveckla den studerandes multilitteracitet i anknytning till religioner och åskådningar. Den studerande handleds att undersöka religioner analytiskt ur olika perspektiv och tillämpa och bedöma information om religioner på ett källkritiskt sätt. Religions- undervisningen ger den studerande förutsättningar att bygga sin egen världsåskådning och att ta del av dialoger inom och mellan religioner och åskådningar. Olika synsätt beaktas och den enskildes övertygelse respekteras och de mänskliga rättigheterna främjas i religionsundervisningen. Läroämnet stödjer den studerande att utvecklas till en aktiv och ansvarsfull samhällsmedlem.

I undervisningen används forskningsdata, religionernas egna källor och aktuellt material ur olika medier. Undervisningen tar upp språk, begrepp och metoder i de underliggande vetenskapsområdena. Den vetenskapliga grunden för läroämnet religion utgörs i synnerhet av teologi och religionsvetenskap. Dessutom utnyttjas kultur-, samhälls- och konstforskning på ett mångsidigt sätt i undervisningen.

Med hänsyn till läroämnets uppdrag och målen för studieavsnitten kan undervisningen utföras i samarbete med de olika lärokurserna inom läroämnet religion samt med andra läroämnen. I undervisningen används varierande interaktiva arbetssätt liksom även digitala lärmiljöer, miljöer utanför skolan och sakkunniga. Undervisningen sker, i den mån det är möjligt, i samarbete med högskolor.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Målen för mångsidig kompetens uppnås tillsammans med målen för läroämnet religion.

Undervisningen i religion främjar den studerandes kompetens för välbefinnande genom att stödja den studerandes självkännedom och respekt för sig själv och andra. Undervisningen ger den studerande material och redskap för att bygga och utvärdera sin egen identitet, livsåskådning och världsåskådning.

I undervisningen används metoder som stärker den studerandes sociala färdigheter och förmåga till samarbete och empati i enlighet med målen för kommunikativ kompetens. Undervisningen i religion är språk-, åskådnings- och kulturmedveten och det ger den studerande färdighet att delta i dialoger som berör religiösa, åskådningsrelaterade, etiska och samhälleliga frågor.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens utvecklas i religionsundervisningen på ett mångsidigt sätt. Undervisningen utforskar begrepp, språk och symbolik som är typiska för religioner samt olika vetenskapsgrenars syn på religion. Undervisningen ger färdigheter för källkritisk bedömning av information om religioner och åskådningar. Undervisningen utvecklar den studerandes multilitteracitet och uppmuntrar till kreativ tillämpning av kunskaper och färdigheter i olika miljöer.

Religionsundervisningen utvecklar den studerandes samhälleliga kompetens genom att stärka studerandes delaktighet och deltagande. Undervisningen uppmuntrar den studerande att agera som en ansvarsfull medlem av det demokratiska och människorättsrespekterande samhället och olika sociala gemenskaper. Läroämnet ger färdigheter att agera i arbetsgemenskaper med kulturell mångfald och olika åskådningar. Genom att utveckla den studerandes förståelse för religioner och åskådningar och förmågan att föra dialoger om

dessa ger läroämnet färdigheter att bygga samhällsfred samt en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar framtid.

Läroämnet religion utforskar religioners etiska dimensioner och uppmuntrar den studerande att för egen del reflektera över värderingar och etiska frågor med beaktande av målen för etisk kompetens. Undervisningen stödjer den studerandes miljökompetens genom att öka förståelsen av att religioner och åskådningar som etiska värdesystem spelar en viktig betydelse och roll när det gäller att bygga en ekologisk hållbar framtid.

Utvecklingen av global och kulturell kompetens är starkt kopplad till de centrala målen för läroämnet religion. Läroämnet granskar på ett mångsidigt sätt växelverkan mellan religioner, kulturer och samhällen, vilket stärker förståelsen för det finländska, europeiska och globala kulturarven och deras mångfald.

Religionsundervisningen erbjuder ett tryggt forum för att behandla förhållandet mellan individen, kollektivet och det finländska samhället samt de tankar och känslor som hänför sig till dem. I egenskap av ett läroämne som diskuterar värderingar och åskådningar ger religion färdigheter att verka i pluralistiska, globala miljöer och i föränderliga medie- och teknologimiljöer.

Mål för undervisningen i religion

ålen för undervisningen i religion är att den studerande ska

- kunna hämta, tillämpa, analysera, bedöma och presentera information om religioner och åskådningar
- utveckla sin kulturella läskunnighet i anknytning till religioner och åskådningar
- ha förmåga att reflektera över och diskutera kring religiösa och etiska frågor
- känna till de centrala begreppen, synvinklarna och metoderna inom religionsforskning
- fördjupa sig i religionernas historiska och nutida betydelse och i växelverkan mellan samhälle, kultur och religion på olika håll i världen
- fördjupa sig i den religion som studeras och dess särdrag i Finland och på andra håll i världen
- identifiera och förstå religioners inre mångfald
- förstå religionens särdrag, till exempel religiöst språk och religiös symbolik samt kunna identifiera och analysera särdragen hos religiös och vetenskaplig kunskap
- utveckla förmåga att bygga och gestalta sin egen världsåskådning och kulturella identitet
- utveckla förmåga att förstå människor som har en annan övertygelse samt färdigheter att agera i mångreligiösa, pluralistiska och internationella miljöer
- förstå och respektera de mänskliga rättigheterna och kunna analysera religioner och åskådningar ur ett människorättsperspektiv
- utveckla förmåga att bygga en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar framtid och att agera som en aktiv och ansvarsfull samhällsmedlem.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till att planera långsiktigt och utvärdera sin egen lärprocess. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation

till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång.

I bedömningen tar läraren fasta på iakttagelser av kunskaper och färdigheter med fokus på allmänbildning i religions- och åskådningsfrågor. Bedömningen tar även fasta på hur väl den studerande behärskar begrepp och helheter och hur väl den studerande tillämpar, analyserar, bedömer och presenterar kunskap samt har förmåga att söka information och arbeta i olika lärmiljöer.

Bedömningen fokuserar på den mångsidiga kompetensen och målen för läroämnet religion med tyngdpunkt på målen för varje studieavsnitt samt på den studerandes förmåga att behärska det centrala innehållet i respektive studieavsnitt. Vitsordet ges utifrån den studerandes mångsidiga prestationer. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

REL1 – Religionen som fenomen – i judendomens, kristendomens och islams fotspår (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul RE1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- gestalta och kunna analysera den religiösa situationen i världen och de faktorer som påverkar den, liksom även religionernas inre mångfald
- kunna analysera religiositet och irreligiositet som fenomen
- gestalta och kunna analysera judendomens, kristendomens och islams gemensamma rötter, deras centrala drag, inflytande på kulturarv och samhällen samt utveckla kulturell läskunnighet i anknytning till dessa religioner
- utveckla förmåga att agera i miljöer och arbetsliv som präglas av mångreligiositet och kulturell mångfald samt kunna diskutera aktuella frågor i anslutning till religion.

Centralt innehåll

- religion som fenomen, definition av religion och relationen mellan religion och vetenskap
- den religiösa situationen i världen, kännetecken för nutida religiositet och irreligiositet, religionsfrihet som mänsklig rättighet
- religionernas betydelse i byggandet av en hållbar framtid och andra aktuella frågor i anslutning till religioner och åskådningar
- judendomens, kristendomens och islams kulturella bakgrund och uppkomst samt deras viktigaste och gemensamma drag
- de heliga skrifternas tillkomst och ställning samt hur de används och tolkas i judendomen, kristendomen och islam
- judendomens och islams lära, etik och livsstil
- judendomens och islams inre mångfald, förhållande till samhället och betydelse för den västerländska kulturen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Undervisningen ger den studerande material och redskap för att bygga upp och utvärdera sin egen identitet, livsåskådning och världsåskådning genom att bekanta sig med till exempel religiositet och irreligiositet som fenomen samt judendomens, kristendomens och islams gemensamma rötter, deras centrala drag, inflytande på kulturarv och samhällen.

Den studerande får färdigheter att förstå religionernas och åskådningarnas betydelse och mångfald i livet för den enskilde och samhället.

Genom att studera relationen mellan religion och vetenskap, definitionen av religion samt judendomen, kristendomen och islam får den studerande färdigheter att uppfatta religion ur olika vetenskapers och religioners perspektiv.

Genom att studera den religiösa situationen i världen, religionsfriheten samt judendomens och islams inflytande på samhället, får den studerande färdigheter i att agera som en ansvarsfull medlem av det demokratiska och människorättsrespekterande samhället och olika sociala gemenskaper.

Genom att granska religioner och åskådningar som fenomen fördjupar den studerande sina kunskaper om och sin förståelse för sin egen identitet och gymnasiegemenskapens och samhällets mångfald, där olika identiteter, språk, religioner och livsåskådningar lever sida vid sida och i växelverkan med varandra.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

REL2 – Kristendomen i världen (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul RE2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- gestalta och kunna analysera kristendomens betydelse ur ett kulturellt, samhälleligt och ur individens perspektiv samt utveckla kulturell läskunnighet i anknytning till kristendomen
- känna till centrala riktningar inom kristendomen samt bakgrunden till deras uppkomst och kunna jämföra deras centrala drag
- fördjupa sig i olika tolkningssätt och uttrycksformer inom kristendomen på olika håll i världen
- kunna analysera och bedöma aktuella medieinnehåll och debatter om kristendomen
- utveckla färdigheter att agera i pluralistiska miljöer.

Centralt innehåll
- kristendomens ställning och växelverkan med den omgivande kulturen i olika delar av världen
- religionens ställning samt förhållandet mellan religion och stat i Europa
- den katolska, ortodoxa och protestantiska, i synnerhet den lutherska, kyrkans uppkomst, särdrag, etiska tänkande samt inflytande i samhället
- karismatisk kristendom som fenomen
- huvuddragen i religioner med rötter i kristendomen
- ekumenik och religionsdialog
- kristendom och miljöfrågor samt andra aktuella frågor som berör kristendomen och bakgrunden till dem

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom att studera religionens ställning och förhållandet mellan religion och stat i Europa samt kristendomens inverkan på den omgivande kulturen, får den studerande förståelse för individens och gemenskapens olika möjligheter och ställning i samhället. Samtidigt får den studerande färdigheter att bygga samhällsfred och främjar principerna och strukturerna inom ett samhälle som grundar sig på demokrati, rättvisa, jämlikhet och likabehandling.

Genom att bekanta sig med det etiska tänkandet inom kristendomens olika inriktningar samt aktuella etiska frågor som berör kristendomen, såsom miljöfrågor, ökar den studerandes förståelse av att religioner och åskådningar som etiska värdesystem spelar en viktig betydelse och roll när det gäller att bygga en ekologisk hållbar framtid. Den studerande uppmuntras att för egen del reflektera över värderingar och etiska frågor.

Genom att studera olika tolkningssätt och uttrycksformer inom kristendomen samt deras relation till kulturen

och samhället, fördjupar den studerande sina kunskaper om och sin förståelse för sin egen identitet samt samhällets mångfald. Samtidigt vänjer den studerande sig vid att värdesätta människors och gemenskapers rätt till olika kulturella identiteter och att agera för en kulturell mångfald.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

REL3 – Religioner och religiösa rörelser i världen (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul RE3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- fördjupa sig i religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan som en del av individens och kollektivets liv samt deras inflytande på kultur och samhälle
- känna till och kunna analysera hur religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan syns i och påverkar västvärlden
- gestalta och kunna analysera naturreligionernas nuvarande situation och centrala drag
- gestalta och kunna analysera bakgrunder till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag
- utveckla kulturell läskunnighet i anknytning till religioner och förmåga att agera i arbetslivet och i internationella miljöer.

Centralt innehåll
- den hinduiska världsbilden, livsstilen och etiken, hinduismens mångfald och inflytande på Indiens kultur och samhälle samt den religiösa situationen i dagens Indien
- centrala drag och etiska principer i jainismen och sikhismen
- den buddhistiska livsstilen och etiken, buddhistiska läror och riktningar samt buddhismens inflytande på asiatiska kulturer
- centrala drag i den gamla kinesiska folktron, konfucianismen och taoismen och deras inflytande på det kinesiska tänkesättet och samhället samt den religiösa situationen i dagens Kina
- shintoismens centrala drag samt religionernas inflytande på den japanska kulturen och det japanska samhället
- inflytandet i västvärlden från religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan
- naturreligioners och voodoo-besläktade religioners centrala drag och utbredning
- bakgrunder till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom att bekanta sig med olika religioner och särskilt med deras levnadssätt och etik, får den studerande färdigheter att förstå åskådningarnas roll som en del av individens och kollektivets liv.

Genom att introducera olika religioner och deras betydelse i individens och kollektivets liv, ges den studerande färdighet att beakta åskådningsrelaterade frågor i samspel med andra.

Genom att fördjupa sig i religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan, naturreligioner och nyreligiösa rörelser, bekantar den studerande sig med religionsrelaterade begrepp, handlingsätt, språk och symbolik, vilket vidareutvecklar multilitteraciteten i anknytning till religionerna.

Genom att studera religionernas påverkan på samhället och västvärlden, stärker den studerande sina färdigheter för att agera i globala arbets- och studiemiljöer och arbets- och studiemiljöer med åskådningsmässiga mångfald.

Genom att studera naturreligionernas och nyreligiösa rörelsernas centrala drag, får den studerande redskap för att fundera över förhållandet mellan människan och naturen ur olika synvinklar.

Studieavsnittets innehåll stöder förmågan att reflektera över religioners och åskådningars roll i samhällets kulturarv, individens liv och den globala världen och får på detta vis färdigheter för att agera för kulturell och åskådningsmässig mångfald.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

REL4 – Religion, kultur och samhälle i Finland (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul RE4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- få en mångsidig bild av växelverkan mellan religion och samhälle i dagens Finland samt fördjupa sig i religionernas inflytande och betydelse inom den offentliga, privata samt tredje och fjärde sektorn
- förstå att kunskap om religioner och åskådningar behövs inom olika områden i samhällslivet
- identifiera och kunna analysera de fornfinska trostraditionernas och kristendomens inflytande på det finländska kulturarvet
- kunna analysera och bedöma aktuella debatter kring religionsfrihet och växelverkan mellan religion och samhälle samt irreligiositet och religionskritik
- utveckla förmåga att ta del av dialoger som berör religioner, åskådningar och samhällsfrågor samt kunna leva som en kultur- och åskådningsmedveten, aktiv samhällsmedlem.

Centralt innehåll
- religionernas situation och religiositeten i Finland, sekularisering
- religion och religiösa samfund i den finländska och allmäneuropeiska lagstiftningen, religions- och

åskådningsfrihet samt frågor om jämlikhet och diskriminering
- religionens betydelse och synlighet inom den offentliga sektorn, i politiken, arbetslivet och ekonomin, religiösa samfund som aktörer inom tredje sektorn samt religionens betydelse i individernas och familjernas liv samt i seder och bruk med beaktande av religionens roll i de etniska och språkliga minoriteternas liv i Finland
- fornfinska trostraditioner och deras betydelse i det finländska kulturarvet samt hur kristendomen format det finländska samhället och den finländska kulturen under olika tider
- irreligiositet, religionskritik och icke-religiösa seder och bruk i Finland
- dialog mellan religioner och åskådningar i dagens Finland

Som en del av innehållet kan den studerande genomföra ett projekt i anslutning till frivilligarbete eller fördjupa sig i den samhälleliga verksamheten inom något religiöst samfund.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom att fördjupa sig i särdragen i den åskådningsmässiga sfären i Finland, religionens roll i de etniska och språkliga minoriteternas liv, frågor om jämlikhet och diskriminering samt dialogen mellan religioner och åskådningar, lär sig den studerande att handla på ett ansvarsfullt och empatiskt sätt samt att samverka med andra.

I studieavsnittet får den studerande en omfattande förståelse för den finländska religiösa och åskådningsmässiga fältet, genom olika vetenskapers synvinkel. Samtidigt utvecklar den studerande färdigheter för källkritisk bedömning av information om religioner.

I studieavsnittet får den studerande förståelse för sin egen roll, sitt ansvar och sina möjligheter att stödja en mångsidig demokrati i det omgivande samhället.

Genom att fördjupa sig i studieavsnittets innehåll lär sig den studerande att identifiera och reflektera över kulturarv, värderingar, olika verksamhetsmiljöer och andra aspekter som kulturella identiteter och levnadssätt bygger på i den egna vardagen samt i det finländska samhället.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

REL5 – Religion inom konsten och populärkulturen (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul RE5 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- förstå och kunna analysera förhållandet mellan religion och konst: betydelsen av konst och arkitektur i olika religioner och religionernas inflytande på konstens utveckling

- fördjupa sig i hur man genom religiös konst uttrycker centrala läror och berättelser inom en religion, i synnerhet kristendomen
- känna till religiös symbolik och fördjupa sig i hur religiösa teman behandlas inom konst och populärkultur
- öva upp sin förmåga att tolka religiösa inslag i olika former av konst och populärkultur

Centralt innehåll

- växelverkan mellan religion och konst, religioners betydelse för konstens utveckling
- religiös konst och hur religionen tar sig uttryck i olika konstformer
- hur arkitekturen i religiösa rum återspeglar religionen och dess särdrag
- religiösa teman, symbolik och myter i olika konstformer och inom populärkulturen
- analys av olika tolkningar av Bibelns berättelser och den kristna läran med hjälp av olika konstformer

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom att bekanta sig med religiös symbolik samt fördjupa sig i hur man genom religiös konst uttrycker centrala läror och berättelser inom en religion, utvecklas den studerandes multilitteracitet och färdigheter för att delta i kommunikationssituationer som överskrider språkliga, åskådningsmässiga och kulturella gränser.

Genom att fördjupa sig i religiösa inslag i olika former av konst och populärkultur, ges möjligheten att reflektera över yttrandefrihetens betydelse, hur den används på ett ansvarsfullt sätt samt hur uppfattningen om och förmedlingen av kunskap kan se olika ut ur olika perspektiv.

Studieavsnittets innehåll om kultur och populärkultur stöder den studerandes utveckling av multilitteraciteten samt reflektionen över etiska och estetiska värden.

Genom att bekanta sig med religiös konst och symbolik samt populärkulturens religiösa teman, bekantar sig den studerande med olika sätt att framställa information.

Fördjupandet i förhållandet mellan religion och konst hjälper den studerande att gestalta religionernas samhälleliga dimensioner och påverkningar. Genom att öva förmågan att lägga märke till religionens, konstens och populärkulturens växelverkan, ökar den studerande sin förståelse för olika åskådningar.

Genom att fördjupa sig i religiös konst och symbolik, lär sig den studerande att identifiera och reflektera över kulturarv, värderingar, olika verksamhetsmiljöer och andra aspekter som kulturella identiteter och levnadssätt bygger på i olika kulturer. Samtidigt får den studerande förståelse för den kulturella och åskådningsmässiga identitetens betydelse för individen och samhället.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

REL6 – Religion, vetenskap och medier (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul RE6 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till religionsforskningens olika perspektiv och metoder inom olika vetenskapsområden samt aktuell forskning
- identifiera och kunna analysera religionsrelaterade aktuella teman och innehåll i medierna
- kunna analysera förhållandet mellan religion och medier samt kunna bedöma religionsrelaterad information och dess källor kritiskt
- utveckla färdigheter att producera och presentera religionsrelaterad information.

Centralt innehåll

- aktuella religionsforskningsperspektiv och -metoder inom olika vetenskapsområden: olika forskningsområden inom religionsvetenskap och teologi samt konstforskning, kulturforskning och samhällsvetenskaper
- religiösa medier och användningen av medier i religiösa sammanhang
- användningen av religiöst språk och religiösa bilder i olika medier
- religioners mediesynlighet
- hur religionsrelaterade fenomen behandlas i medierna, såsom attityder och föreställningar kring religioner, religionernas roll i konflikter och fredsbyggande, religion och miljöfrågor, religion och etiska frågor, religionskritik

Som en del av innehållet i studieavsnittet kan den studerande producera ett religionsrelaterat medieinnehåll, göra en medieanalys eller genomföra en liten religionsrelaterad undersökning.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Genom att den studerande tar del av religionsforskning och religionsrelaterade innehåll i medierna får den studerande färdigheter att delta i dialoger kring religiösa, åskådningsmässiga, etiska och samhällsaktuella frågor. Den studerande utveckla sin språkliga medvetenhet och multilitteracitet till exempel genom att bekanta sig med religionsforskning inom olika vetenskapsområden samt företeelser inom medierna.

Då den studerande bekantar sig med religionsforskningens aktuella perspektiv och metoder inom olika vetenskapsområden utvecklar den studerande sin mångsidiga kompetens och får möjlighet att reflektera över värdegrunden bakom sitt eget sätt att tänka, sina synpunkter och sina handlingar.

Genom att i studieavsnittet källkritiskt granska olika innehåll i medier bekantar sig den studerande bland annat med attityder och föreställningar som anknyter till olika religioner samt med religionskritik och med religionens roll i konflikter och fredsskapande, vilket stödjer den studerandes samhälleliga kompetens.

Genom att den studerande bekantar sig med aktuell religionsforskning och religionsrelaterade innehåller i medierna fördjupas kunskaperna och förståelsen av både den egna identiteten och samhällets mångfald, där olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och i växelverkan med varandra.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgifter, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

14. Livsåskådningskunskap

Läroämnets uppdrag

Livsåskådningskunskap är ett läroämne som hjälper den studerande att forma sin livsåskådning och identitet samt sin strävan efter ett gott liv. Med livsåskådning avses individens uppfattning av världen och sin egen plats i den.

Utgångspunkten för livsåskådningskunskap är den studerandes levnadsvärld och dess fenomen i stället för färdiga lärosystem. Läroämnet uppmuntrar den studerande att aktivt strukturera sin egen livsåskådning, reflektera över dess grunder och identifiera de faktorer som påverkar den. Samtidigt behandlas olika allmänna världsåskådningar som kan vara politiska, vetenskapliga, livsfilosofiska, ideologiska eller religiösa eller som har sin grund i populärkulturen.

Livsåskådningskunskap är ett tvärvetenskapligt läroämne. De viktigaste vetenskaperna som tillämpas i undervisningen är antropologi, filosofi, kultur-, konst- och religionsforskning, pedagogik samt samhällsvetenskaper som medieforskning, politisk forskning, sociologi och genusforskning. Kunskap som den studerande fått i andra läroämnen, till exempel i historia, psykologi, biologi och geografi, integreras i undervisningen och används för åskådningsmässiga reflektioner. Studierna i livsåskådningskunskap utvecklar den studerandes synsätt, kritiska tänkande och förmåga att gestalta helheter och hur olika fenomen hänger samman.

Läroämnet livsåskådningskunskap ökar den studerandes kulturella allmänbildning och kunskap om olika åskådningar, omdömesförmåga, respekt för andra människor samt förmåga att diskutera, lyssna och uttrycka sig. Läroämnet är förankrat i människorättsetik och byggande av en hållbar framtid. Det utgår från en människosyn, där man ser människan som en social varelse och betonar människornas möjlighet att kritiskt utforska den omgivande verkligheten och leva som fria och jämlika, aktiva och etiska medlemmar i samhället.

Läroämnets karaktär förutsätter kommunikativa och diskuterande arbetssätt.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Livsåskådningskunskap stödjer utvecklingen av den studerandes identitet, strävan efter ett gott liv och utveckling till en bildad och vidsynt människa och etiskt agerande samhällsmedlem.

I undervisningen i livsåskådningskunskap används ett förståeligt standardspråk för att göra kommunikationen enkel och diskussionerna om livsåskådningsfrågor så lättfattliga som möjligt för studerande med olika bakgrund. Om det behövs används facktermer från olika specialområden, eftersom det gör det lättare att analysera abstrakta fenomen.

Livsåskådningskunskap utvecklar etiskt tänkande, medkänsla och förmåga att ta hänsyn till andra människor samt deras åskådningar och behov. Läroämnet stödjer den studerande i sökandet efter en identitet, hjälper till att strukturera den studerandes jagbild och stärka självkännedomen. Det bidrar därmed till utvecklingen av den studerandes kompetens för välbefinnande.

Livsåskådningskunskap stödjer den studerande i att uppnå målen för kommunikativ kompetens. Kännetecknande för livsåskådningskunskap är diskuterande, studerandeorienterade och interaktiva arbetsmetoder. I studierna är det viktigt att lära sig möta, förstå och acceptera olika sätt att tänka. Att lyssna på och förstå andra och att argumentera på ett sätt som respekterar andra människors åsikter främjar viktiga sociala färdigheter.

Livsåskådningskunskap utnyttjar olika källor på ett mångsidigt sätt och ökar förmågan att bedöma deras tillförlitlighet. Att lära sig tänka kritiskt, konstruktivt och etiskt är en viktig del av målen för livsåskådningskunskap. Ämnet är tvärvetenskapligt och kombinerar och tillämpar på ett kreativt sätt kunskap och färdigheter som den studerande inhämtat i andra läroämnen i gymnasiet och från vetenskapen och konsten.

Livsåskådningskunskap bygger på principer om mänskliga rättigheter, demokrati och hållbar utveckling. För att främja dessa uppmuntrar undervisningen till samhällelig påverkan. Den uppmuntrar också den studerande att utforska sig själv, väga sina egna etiska värderingar och bygga upp sin identitet och sina egna övertygelser. Således stödjer livsåskådningskunskap målen för samhällelig kompetens, såsom aktivt medborgarskap, personliga livsval, fortsatta studier samt en meningsfull livskarriär och intresse för olika yrkesbranscher.

Undervisningen i livsåskådningskunskap ger den studerande möjlighet att reflektera över vilken betydelse global och ekologisk rättvisa spelar i aktuella och vardagslivets frågor. Läroämnet övar på ett mångsidigt sätt upp färdigheter för etisk kompetens. Den studerande ska lära sig att skilja grundade påståenden från ogrundade och uppmuntras att söka efter vetenskapliga bevis som stöd för föreställningar och synsätt. Livsåskådningskunskap hjälper den studerande att i linje med målen för miljökompetens förstå värdet av naturens mångfald och lär den studerande att reflektera över hur individen och samhället kan agera på ett ekologiskt hållbart sätt. Läroämnet aktiverar den studerande att agera för att avvärja klimatförändringen och reflektera över attityder och känslomässiga färdigheter som behövs för att möta klimatförändringen.

Livsåskådningskunskap bygger på idén om vikten av att möta och föra dialog mellan olika kulturer och åskådningar. Läroämnet introducerar den studerande i världsåskådningar, kulturer och kulturarv av betydelse både historiskt och i nutid. På det här sättet vidgas den studerandes världsåskådning och den studerande lär sig förstå värdet av kulturell mångfald. Den studerande vägleds att agera etiskt och respektfullt, inom både den egna och andra kulturer och samhällen. I läroämnet diskuteras hur mänsklighetens och världens framtid kommer att förändras och utvecklas, bland annat behandlas den nya mediemiljön, den tekniska utvecklingen och klimatförändringen. På så sätt stärks den studerandes globala och kulturella kompetens.

Mål för undervisningen i livsåskådning

- få stöd och underlag för att bygga sin identitet och livsåskådning
- kunna utnyttja, kombinera och tillämpa kunskap som den studerande tillägnat sig i olika vetenskaper och läroämnen i gymnasiet för att forma sin egen livsåskådning
- kritiskt kunna bedöma de sociala och kulturella faktorer som påverkar världsåskådningarna och den personliga livsåskådningen
- kunna handla konstruktivt i olika kommunikationssituationer även då det förekommer meningsskiljaktigheter
- bredda och fördjupa sin kulturella allmänbildning och kunskap om olika åskådningar
- utveckla sin förmåga att reflektera över sitt eget och andras tänkande och handlande
- respektera och kunna motivera principer och handlingsätt som främjar mänskliga rättigheter, positiva möten mellan olika kulturer, samhällelig och global rättvisa samt hållbar utveckling och klimatansvar.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Livsåskådningsfrågor är personliga och har sitt ursprung i den studerandes eget liv. Bedömningen stödjer och utvecklar den studerandes förmåga att reflektera över sin egen livsåskådning och identitet samt förmåga att motivera sina val i detta hänseende.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande i att planera, utvärdera och utveckla sina egna studier. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång.

I livsåskådningskunskapen bedömer läraren hur mångsidigt, varierande, konsekvent och insiktsfullt den studerande kan diskutera åskådningsfrågor och uttrycka sina tankar. Bedömningen tar hänsyn till den studerandes förmåga att motivera sina uppfattningar om åskådningar skriftligt, muntligt och interaktivt. Bedömningen av studerandes reflektion över livsåskådningsfrågor bygger på den studerandes tankeförmåga, såsom konsekvens, kritiskt tänkande, entydighet och systematik. Vid bedömningen av den studerandes prestationer beaktas förmågan att på ett mångsidigt sätt analysera olika ståndpunkter i åskådningsfrågor och förmågan att presentera grundade uppfattningar om dem.

I livsåskådningskunskap bedömer läraren också den studerandes kulturella allmänbildning och kunskaper om åskådningsfrågor som omfattar både konkreta kunskaper och tanke- och kommunikationsförmåga. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

LIV1 – Jag och det goda livet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul LK1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå centrala begrepp för att reflektera över ett gott liv och kunna använda dem för att strukturera sin egen livsåskådning
- bekanta sig med olika uppfattningar om ett gott liv, bedöma och granska dem i förhållande till sina egna mål i livet
- kunna bedöma olika villkor för ett gott liv och identitetsval som respekterar jämlikhet
- känna till olika människosyner och kunna analysera hur de leder till olika ideal om ett gott liv
- förstå olika delar av den egna identiteten och analysera individuella och samhälleliga faktorer som påverkar den
- utveckla sin förmåga att diskutera livsåskådningsfrågor, delta i interaktion och uttrycka sina åsikter på ett ansvarsfullt, konsekvent och kreativt sätt.

Centralt innehåll

- jaget, livsåskådning, världsåskådning och världsbild
- faktorer och dimensioner för ett gott liv: behov, lycka, livets mening, välmående och handlingsberedskap, olika modeller för ett gott liv
- natur- och humanvetenskapliga, filosofiska och populärkulturella samt sekulära och religiösa människosyner och människoideal
- individualitet, livsval och livsbalans: individens möjligheter att påverka sitt liv, arvsanlagens och miljöns betydelse
- människans identitet och sociala natur: individen i samhället, privat och offentligt liv, sociala relationer, roller och normer, människans ställning i kollektivet ur intersektionellt perspektiv
- grundläggande existentiella frågor: människorelationer, mångfalden i kön och sexuell läggning, studier och arbete, åldrande och död

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den studerande funderar på sin egen livsåskådning och identitet med hänsyn till olika modeller för ett gott liv och identitetens delområden. Detta stärker självkännedomen, vilket också bidrar till att utveckla den studerandes kompetens för välbefinnande. Dessutom erbjuder studieavsnittets innehåll den studerande vägkost för en livsåskådlig diskussion inom ramen för vilken den kommunikativa kompetensen förverkligas.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: läxförhör
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

LIV2 – Jag och samhället (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul LK2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- uppfatta betydelsen av social gemenskap för mänskligheten och för den egna identiteten
- förstå att man kan undersöka sociala företeelser och samhälleliga strukturer vetenskapligt och att de har stor betydelse för individens livsåskådning och livsval
- kritiskt kunna analysera både egna och andras samhälleliga påståenden och åskådningar
- kunna tolka och bedöma information från olika medier och andra samhällsinstitutioner
- kritiskt kunna granska samhället och dess olika delområden, samhälls- strukturer, ideologiska särdrag och rådande samhälleliga värden
- förstå och kunna motivera principerna för mänskliga rättigheter, religions- och samvetsfrihet, jämlikhet, demokrati, fred, social och global rättvisa samt principer för en hållbar utveckling
- kunna analysera sin egen ställning som individ i olika grupper, som medborgare i en stat och som aktör i ett ekonomiskt system
- kunna bedöma individernas möjligheter att påverka inom olika områden och utveckla sin förmåga att delta i samhället på ett konstruktivt och ansvarsfullt sätt

Centralt innehåll

- kritiskt tänkande och rationell argumentation: strukturera den omgivande verkligheten och olika förvrängningar av den
- mediernas och andra informationskällors handlingslogik; skolans, politikens, vetenskapens, konstens, underhållningsindustrins och kulturella, inklusive religiösa samfunds inverkan på världsbilder och världsåskådningar samt på den egna livsåskådningen
- samtidskritik: idéer och värderingar i samhället och olika subkulturer
- kunskapsbaserade grunder för samhällsagerande och aktivt medborgarskap: samhällsstrukturer, sociala realiteter, det moderna västerländska samhällets särdrag, såsom individualism och skillnaden mellan social gemenskap och samhälle och deras inverkan på individens liv
- den ekonomiska och politiska makten i Finland och i den globala marknads- ekonomin, effekterna av de val som görs av individen som konsument och som medborgare
- människovärde, människans värdighet och mänskliga rättigheter; dokument om mänskliga rättigheter, såsom FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, konventionen om barnets rättigheter och Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna; kränkningar av de mänskliga rättigheterna, såsom Förintelsen
- global rättvisa, hållbar utveckling, bekämpning av klimatförändringen och FN:s mål för hållbar utveckling och Agenda 2030

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas följande delområden för mångsidig kompetens: samhällelig kompetens, etisk och miljökompetens, global och kulturell kompetens. Studieavsnittets innehåll hjälper den studerande att bli medveten om samhällsstrukturerna och de egna påverkansmöjligheterna såväl i närmiljön som på global nivå.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

LIV3 – Kulturer (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul LK3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå kulturens betydelse för mänskligheten och den egna livsåskådningen och få verktyg för att utveckla en positiv kulturell identitet
- kunna använda begrepp inom kulturforskning och bilda sig en egen välgrundad åsikt i frågor som gäller kulturer
- förstå att kulturer interagerar med varandra och att ingen kultur har utvecklats utan yttre influenser på de kulturella särdragen, såsom livsstil, språk, teknologi och olika övertygelser
- uppfatta finskhet som en kontinuitet som utvecklas och förändras genom historien och som omfattar såväl yttre influenser som inre mångfald och minoritetskulturer
- kunna förstå olika livsåskådnings- och identitetsrelaterade val och beslut samt se den kulturella mångfalden i världen som en rikedom och försvara jämlik behandling av alla kulturer
- känna igen hatretorik och kunna skilja den från ansvarsfull yttrandefrihet

Centralt innehåll

- begreppet kultur och kulturens betydelse, olika kulturella klassificeringar och sätt att ta del av kultur, kultur som meningsbaserad mänsklig verksamhet, olika teorier om kulturers utveckling och förhållande till varandra, etnocentrism och kulturrelativism
- grunderna i kulturforskning: respondentens och forskarens perspektiv, fältarbete, etnografi, enkät, intervju
- kulturarvet: olika seder och bruk, kulturellt självuttryck, kulturens inverkan på individens världsbild och livsåskådning, Unescos världsarvskonvention
- den finländska kulturens och identitetspolitikens historiska utveckling, mångfald och minoritetskulturer i Finland
- växelverkan mellan kulturer och civilisationer samt monokulturalismens omöjlighet: kulturell mångfald och global kultur samt deras olika inverkningar på åskådningar och samhällen
- etnicitet, rasism och annan diskriminering samt ömsesidig respekt och jämlikhet i olika kulturer i ett historiskt perspektiv

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I studieavsnittet lär man sig att ingen kultur är immun mot påverkan och att kulturerna står i olika växelverkan med varandra. Kulturella fenomen struktureras begreppsligt och sätts i sin historiska och samhälleliga kontext. Detta hjälper en att förstå människor som representerar olika kulturer och uppmuntrar till interaktion med dem. I studieavsnittet behandlas också de problem som kan uppstå i samband med förståelsen av en främmande kultur, skillnaderna mellan kulturer och möten mellan människor som företräder olika kulturer. Sådana problem är till exempel etnocentrism och diskriminering. Av ovan nämnda orsaker utvecklar studieavsnittet också den etiska och samhälleliga kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

LIV4 – Åskådningar (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul LK4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- skilja mellan begreppen världs- och livsåskådning och världsbild och bedöma kriterierna för dem samt skilja åskådnings- och värdefrågor från åsiktsfrågor
- förstå att åskådningar, kulturer och samhällsformer förändras fortlöpande genom historien samt utifrån det kunna beskriva olika världsåskådningars särdrag och utgångspunkter
- kunna beskriva och bedöma betydelsen av evolutionen, universella etiska system, omvälvningen i Europa i modern tid, upplysningen, vetenskapen och den moderna marknadsekonomin för världsbilderna och för sin egen livsåskådning
- kunna bedöma vikten av olika värderingar, världsbilder och olika slag av kunskap samt av individuella, gemensamma, politiska och religiösa dimensioner i olika livs- och världsåskådningar
- kunna analysera bakgrunden till sin egen livsåskådning och tillhörande föreställningar och hur de har utformats samt förstå att utgångspunkterna för livsåskådningen skulle ha kunnat se annorlunda ut än nu

Centralt innehåll
- begrepp som används inom livsåskådning; åskådningar som grundläggande sätt att förstå världen och karaktären hos åskådningsfrågor
- hur mänsklighetens åskådning har formats: evolutionen, språkets och det flexibla samarbetets betydelse för människans utveckling; animism, teism, ateism
- åskådningarnas historia: uppkomsten av universella åskådningar och moralsystem, framväxten av det moderna subjektet och den vetenskapliga världsbilden, framstegstron och segregeringen av samhällets delområden som bakgrund till nya former av åskådningar
- politiska världsåskådningar, såsom liberalism, socialism och nationalism; hur åskådningar syns i livsstil, konst, idrott och i förhållande till natur och miljö
- livsåskådning ur ett historiskt perspektiv; slumpmässiga historiska faktorer som ligger bakom den egna livsåskådningen

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas följande delområden för mångsidig kompetens: kompetens för välbefinnande, samhällelig kompetens, global och kulturell kompetens.

I studieavsnittet bekantar man sig med de kulturella och samhälleliga faktorer som har påverkat och påverkar utformningen av livsåskådningar såväl på samhällsnivå som på individnivå. De frågor som behandlas i studieavsnittet hjälper den studerande att bedöma grunderna för sin egen åskådning och att bygga upp sin

egen identitet, vilket stöder den studerandes välbefinnande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

LIV5 – Religioner och irreligiositet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul LK5 i Utbildningsstyrelsens läroplansgrunder 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- utveckla sin förmåga att läsa, tolka och förstå olika religiösa och icke- religiösa världsåskådningar samt förmågan att jämföra deras utgångspunkter och livsstil med sin egen livsåskådning
- bekanta sig med vetenskaplig forskning, definitioner och förklaringar av religioner, religiositet och irreligiositet samt religionskritik
- behärska begrepp, kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna analysera och reflektera kring världsåskådningsfrågor, till exempel frågor med anknytning till sekulär humanism och religioner, och kunna bilda sig en egen välgrundad ståndpunkt i dessa frågor
- fördjupa sig i de stora världsreligionerna och uppfatta deras viktigaste särdrag, inre mångfald och inflytande på kulturen och samhället
- fördjupa sig i ateismen, agnosticismen och humanismens historia
- förstå att irreligiositet och religiositet är historiskt uppkomna, mångfasetterade och föränderliga fenomen med stor kulturell och samhällelig betydelse.

Centralt innehåll
- undersökning, definition och förklaring av religiositet och irreligiositet; olika uppfattningar om religioners ursprung, religionskritik
- centrala begrepp som används för att förstå religiösa fenomen, såsom myt, helig, rit, symbol och gud
- kristendomens och islams samt buddhismens och hinduismens historiska och geografiska utbredning, uppdelning och grundläggande kännetecken; allmänna drag hos de traditionella åskådningarna i Östasien
- världsåskådningar som ateism, agnosticism, irreligiositet och sekulär humanism grundar sig på
- religiositetens och irreligiositetens närvaro och inflytande i vardagen, vanereligiositet, nya religiösa rörelser, sekularisering och den offentliga maktens princip om konfessionslöshet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas följande delområden för mångsidig kompetens: samhällelig kompetens, global och kulturell kompetens.

I studieavsnittet får den studerande bekanta sig med både de stora världsreligionerna och irreligiösa åskådningar: deras centrala drag, interna mångfald samt påverkan på kultur och samhälle vilket stöder utvecklingen av den studerandes globala och kulturella kompetens. Studieavsnittets innehåll utvecklar den studerandes förmåga att jämföra religiösa och irreligiösa åskådningar med sin egen livsåskådning och förmåga att bilda sig en motiverad ståndpunkt till dem. På så sätt stöder målen den samhälleliga kompetensen, såsom livsval och aktivt medborgarskap

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: uppsatsskrivning, inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

LIV6 – Framtiden (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul LK6 i Utbildningsstyrelsens läroplansgrunder 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bekanta sig med framtidsforskningens metoder och uppgifter samt förstå att det går att påverka framtiden med värderingar, handlingar och val, även om det är svårt att förutsäga framtiden
- förstå olika sätt att förhålla sig till den tekniska utvecklingen och förstå hur den teknologiska och tekniska förändringen påverkar samhället, kulturen och miljön
- lära sig färdigheter, såväl attityder och kunskaper som emotionella färdigheter, för att skapa en hållbar framtid samt att förstå effekterna av klimatförändringen och medlen för att bekämpa den och hindren för dem
- kunna bedöma betydelsen av den vetenskapstekniska revolutionen för nutida samhällen och världsåskådningar och för den egna livsåskådningen
- förstå betydelsen av utopier och dystopier som återspeglingar av historiska, aktuella och framtida frågor.

Centralt innehåll

- framtidsforskning, svaga och starka signaler, framtidsarbete; möjliga, sannolika och önskvärda framtidsscenarier
- den vetenskapstekniska revolutionen och den tekniska utvecklingen, särskilt digitalisering, maskininlärning, artificiell intelligens och robotik, och deras inverkan på samhället och kulturen
- den möjliga förändringen av människobilden och idealen för ett gott liv: till exempel cyborger, transhumanism, genteknik; olika sätt att förhålla sig till den tekniska utvecklingen
- förändringar i samhället, de ekonomiska strukturerna och arbetet: till exempel robotik, ojämlikhet, förändringar i fördelningen av arbete och välfärd
- ekologiska förändringar med global påverkan: klimatförändringen, massutrotning, minskad biologisk mångfald, folkvandringar
- individuella val och samarbete för en bättre framtid; teknisk utveckling som möjliggör ett gott liv
- olika fiktiva framtidsberättelser och kritik av dem, dystopier och utopier

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens.

I studieavsnittet behandlas ett gott liv, samhälle, kulturer, åskådningar och miljön ur framtidens perspektiv. Studieavsnittet täcker således alla teman som är viktiga med tanke på livsåskådningen, men nu fästs uppmärksamhet vid olika framtidsscenarier som styr individernas handlingar och verksamhet, näringslivet och det samhälleliga beslutsfattandet redan i dag. Studieavsnittet hjälper den studerande att identifiera, specificera och analysera olika svar på frågor som gäller framtida välfärd, samhällelig rättvisa, moral, miljö och kultur. På detta sätt främjas alla mål för mångsidig kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

15. Hälsokunskap

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett tvärvetenskapligt läroämne med uppgift att främja den studerandes kunskaper om hälsa. Hälsokunskap omfattar förutom att behärska fakta och begrepp, även hälsorelaterade färdigheter, förmåga till självständigt kritiskt tänkande, fördjupad självkännedom och etiskt ansvar. Det ger en förståelse för det breda spektret av hälsa samt förmåga att identifiera och forma faktorer som gör det möjligt för den studerande att uppskatta, främja och upprätthålla den egna och andras hälsa och en hälsosam miljö. Hälsa ses som fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande samt funktionsförmåga. Läroämnets värdegrund bygger på respekt för liv, ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna, jämställdhet, jämlikhet, ansvar och aktivt medborgarskap.

Undervisningen tar upp frågor om hälsa, trygghet, hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande samt därtill hörande fenomen och ser dem som mångdimensionella helheter ur individens, gruppens och samhällets men också ur ett globalt perspektiv. Centralt är att hjälpa den studerande att förstå att hälsa är en resurs som krävs för många andra funktioner i vardagen. Undervisningen introducerar den studerande i språket, begreppen och metoderna för de vetenskapsområden som ligger till grund för läroämnet.

Undervisningens syfte är att stödja den studerandes förmåga att söka, bearbeta och använda information individuellt och i grupp samt att kritiskt bedöma hälsorelaterad information och kommunikation. Läroämnets uppdrag är också att utveckla den studerandes förmåga att analysera de faktorer som påverkar den studerandes egna hälsorelaterade val och vanor och bedöma konsekvenserna av dem, samt att identifiera ändamålsenliga sätt att lära sig. Undervisningen utvecklar den studerandes förmåga att på ett mångsidigt sätt analysera olika etiska och juridiska frågor som rör hälsa och sjukdom. Dessutom främjas förmågan att göra ändamålsenliga val när det gäller hälsa, liksom även att bygga upp egna resurser och en hållbar framtid.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

I undervisningen i hälsokunskap förverkligas mångsidig kompetens på varierande sätt, vilket hjälper den studerande att utvecklas till en balanserad och bildad människa.

Undervisningen i hälsokunskap ger kompetens för välbefinnande genom att utveckla en förståelse för de individuella, sociala och samhälleliga förutsättningarna för välbefinnande samt ge ökad beredskap att främja den egna och andras hälsa och välbefinnande. Hälsokunskapen utvecklar den studerandes självkännedom, vilket hjälper till att identifiera de egna styrkorna och bygga upp identiteten.

Den kommunikativa kompetensen utvecklas i läroämnet hälsokunskap både genom läroämnets innehåll och de undervisningsmetoder som används. Undervisningen tar upp faktorer som påverkar det psykiska välbefinnandet såsom emotionella och kommunikativa färdigheter. Att förvärva kunskap tillsammans med andra främjar de sociala färdigheterna och förmågan att samarbeta.

Som ett ämne baserat på olika vetenskaper är det naturligt för hälsokunskap att utveckla den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen. I hälsokunskap handleds den studerande i att kombinera den kunskap som genereras av olika vetenskaper och därmed skaffa sig ny kunskap. Läroämnet innehåller mål som ska vägleda den studerande att tillämpa kunskapen och tolka den kritiskt. Läroämnets mål är också att stödja lärandet genom att handleda den studerande att hitta lämpliga lärstrategier och reflektera över vilken betydelse de olika teman som tas upp i hälsokunskap har för den studerande själv.

Läroämnets mål och värdegrund ska få den studerande att bland annat tänka över villkoren för en trygg miljö, ojämlikhet i fråga om hälsa och följderna av livsstilsval. Att reflektera över dessa teman skapar en grund för

att identifiera en trygg, rättvis och hållbar framtid och utvecklar därmed den studerandes samhälleliga kompetens.

Etisk kompetens och miljökompetens återspeglas i läroämnet hälsokunskap genom att den studerande analyserar sina egna konsumtionsmönster och hälsoeffekterna av olika miljöer och löser etiska problem.

I hälsokunskap söker man förklaringar till uppkomsten av olika företeelser i olika hälsokulturer och värderar deras betydelse. Därtill undersöker man globala hälsofrågor och hur det går att påverka dem. Behandlingen av sådana teman bidrar till att stärka den globala och kulturella kompetensen.

Mål för undervisningen i hälsokunskap

Målen för undervisningen i hälsokunskap är att den studerande ska

- kunna skapa en helhetsbild av hälsa och dess individuella, samhälleliga, sociala och globala förutsättningar
- kunna ge välgrundade förslag om hur den egna, andras och omgivningens hälsa och trygghet kan upprätthållas eller främjas samt
- kunna använda begreppen inom hälsokunskap på ett ändamålsenligt sätt
- kunna söka information från olika källor, tillämpa och analysera hälsorelaterad information och bedöma informationens tillförlitlighet och giltighet
- förstå skillnaden mellan vetenskaplig kunskap och vardagskunskap när det gäller att beskriva risker, orsaker, verkningsmekanismer och konsekvenser i relation till hälsa och sjukdom samt
- kunna motivera sina åsikter med hjälp av forskningsdata
- kunna analysera och utvärdera hurdan påverkan ens egna behov, uppfattningar, erfarenheter, attityder och värderingar har när det gäller hälsoval och hur den egna livsstilen och konsumtionsvanorna påverkar hälsan och miljön
- kunna reflektera över etiska frågor som är förknippade med hälsa och sjukdomar samt över den hållbara utvecklingens förutsättningar för och effekter på hälsa
- kunna välja för en själv och med tanke på situationen ändamålsenliga lärstrategier, sätta upp mål för sitt eget lärande och realistiskt kunna bedöma hur målen har uppnåtts.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet, synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet och ge den studerande information om sina framsteg och inlärningsresultat.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång.

Bedömningen baserar sig på hur den studerande behärskar sakinnehållet i respektive studieavsnitt: ända-

målsenlig begreppsanvändning, förmågan att söka information och att tillämpa, analysera, utvärdera, kombinera samt underbygga information om hälsa och sjukdomar. Bedömningen tar också hänsyn till den studerandes förmåga att på ett mångsidigt sätt reflektera över etiska problem i anknytning till hälsa och sjukdom. Dessutom beaktar bedömningen den studerandes förmåga att ställa upp mål för sitt lärande och bedöma hur de uppnåtts.

Bedömningen baserar sig på kriterier härledda från målen för läroämnet. Den grundas inte på den studerandes värderingar, attityder, hälsobeteende eller andra personliga egenskaper utan på den studerandes förmåga att analysera, utvärdera och motivera sina åsikter om olika hälsovanor. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag i den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

HÄ1 – Hälsan som resurs (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul HÄ1 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittet ger en helhetsbild av människans resurser, främjande av hälsa och faktorer som påverkar hälsa, hur de hänger samman och deras verkningsmekanismer. I studieavsnittet fördjupar och utvecklar den studerande också den förståelse av livsstilens betydelse för hälsan som den studerande fått under den grund läggande utbildningen och bedömer hur förutsättningarna för hälsa uppfylls i den studerandes eget liv, samt i den studerandes familj och närstående sociala gemenskaper.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna beskriva och klarlägga viktiga faktorer som påverkar människans resurser och hälsa samt analysera deras samband och verkningsmekanismer
- kunna förklara hur olika företeelser i olika hälsokulturer uppstår och bedöma deras betydelse för hälsan samt tillämpa viktiga socialpsykologiska modeller och teorier för att förklara olika livsstilar
- identifiera faktorer som påverkar den egna livsstilen och kunna bedöma betydelsen av livsstilsval för den egna hälsan och hälsan hos människor i närmiljön och formulera välgrundade förslag om hur man kan upprätthålla hälsofrämjande levnadsvanor och förebygga skadliga sådana.

Centralt innehåll

Holistisk hälsa

- centrala faktorer som påverkar hälsan och deras verkningsmekanismer
- centrala socialpsykologiska teorier och modeller som förklarar hälsa och livsstil: teorin om planerat beteende, sociokognitiv teori, hälsouppfattningsmodellen, transteoretiska modellen
- hälsokulturella företeelser: konflikten mellan värdering av hälsa och beteende, medikalisering och insjuknande i en tvångsmässigt hälsosam livsstil såsom ortorexi, livsstilsintervention, alternativa behandlingsformer

Nyckelkriterier för kroppens och sinnets välbefinnande

- hälsofrämjande kost, fysisk aktivitet, vila, sömn och viktkontroll
- sexualitet, sexuell hälsa, sexuella rättigheter
- individuella, kollektiva och samhälleliga faktorer som skyddar den mentala hälsan, stress och kriser

som belastande faktorer för den mentala hälsan, sätt att hantera överbelastning
- studievälbefinnande

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Undervisningen i studieavsnittet ger kompetens för välbefinnande genom att utveckla en förståelse för de individuella, sociala och samhälleliga förutsättningarna för välbefinnande samt genom att ge ökad beredskap att främja den egna och andras hälsa och välbefinnande.

Att förvärva kunskap tillsammans med andra främjar de sociala färdigheterna och förmågan att samarbeta och därigenom utvecklas den kommunikativa kompetensen.

Den studerande handleds i studieavsnittet i att kombinera den kunskap som genereras av olika vetenskaper och därmed skaffa sig ny kunskap. Läroämnet innehåller mål som ska vägleda den studerande att tillämpa kunskapen och tolka den kritiskt. Detta ger den studerande tvärvetenskaplig kompetens.

Att reflektera över olika teman inom området hälsa skapar en grund för att identifiera en trygg, rättvis och hållbar framtid och utvecklar därmed den studerandes samhälleliga kompetens.

Etisk kompetens och miljökompetens återspeglas i studieavsnittet genom att den studerande analyserar sina egen och andras livsstil samt hälsoeffekterna av olika miljöer och löser etiska problem.

Behandlingen av globala hälsofrågor och hur det går att påverka dem bidrar till stärka den globala och kulturella kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

HÄ2 – Hälsa och miljö (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul HÄ2 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet utvecklas förmågan att kritiskt värdera hälsorelaterad information och kommunikation och att lära sig principer för att förvärva forskningskunskap. Förutom att undersöka mediemiljön är det viktigt att undersöka hälsoeffekterna av andra livsmiljöer och att bedöma effekten av egna miljöval. I studieavsnittet fördjupar sig den studerande även i beroenden och deras effekter.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känna till principerna för att inhämta vetenskaplig kunskap samt forskningsprocessens faser och kunna tillämpa denna kunskap och beskriva och motivera hur man kan få pålitliga och mångsidiga forskningresultat om sådant som berör hälsa, hälsobeteende och funktionsförmåga
- kunna söka information och jämföra tillförlitligheten hos olika källor
- kunna beskriva formerna och påverkningssätten för hälsokommunikation och analysera betydelsen av hälsokommunikation för människors hälsosyn och hälsa
- kunna presentera och analysera hur den fysiska och psykosociala miljön hänger samman med och påverkar hälsan, samt bedöma den egna livsstilens och de egna konsumtionsvanornas betydelse för miljöns hälsa och hur hälsosam miljön är
- kunna skilja mellan olika former av beroende och de faktorer som påverkar deras uppkomst och analysera hälso- och andra risker med beroende.

Centralt innehåll

Inhämta, bedöma och tolka hälsorelaterad information

- vetenskaplig kunskap och vardagskunskap, kognitiv bias, forskningsprocessens faser, bedömning av hur tillförlitliga forskningsresultat är
- olika former av hälsokommunikation och dess påverkningssätt, bedömning av betydelse och tillförlitlighet i hälsokommunikation

Hälsosam och trygg miljö

- sambanden mellan hälsa och byggd miljö, naturmiljö och psykosocial miljö samt den inverkan de har på hälsan
- hållbar utveckling och hälsa
- trygga miljöer och förebyggande av våld
- arbetshälsa

Njutning och beroende

- biologiska, psykiska och sociala mekanismer som påverkar beroende
- centrala substansberoenden och funktionella beroenden, orsaker till beroende och förebyggande metoder, nackdelar med beroende

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Studieavsnittet ger kompetens för välbefinnande genom att utveckla en förståelse för de individuella, sociala och samhälleliga förutsättningarna för välbefinnande samt genom att ge ökad beredskap att främja den egna och andras hälsa och välbefinnande.

Den kommunikativa kompetensen utvecklas i läroämnet hälsokunskap både genom läroämnets innehåll och de undervisningsmetoder som används.

Som ett ämne baserat på olika vetenskaper är det naturligt för hälsokunskap att utveckla den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen.

Att reflektera över olika teman inom hälsoområdet skapar en grund för att identifiera en trygg, rättvis och hållbar framtid och utvecklar därmed den studerandes samhälleliga kompetens.

Etisk kompetens och miljökompetens återspeglas i läroämnet hälsokunskap genom att den

studerande analyserar sina egna konsumtionsmönster och hälsoeffekterna av olika miljöer och löser etiska problem.

I studieavsnittet undersöker man globala hälsofrågor och hur det går att påverka dem. Behandlingen av sådana teman bidrar till att stärka den globala och kulturella kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HÄ3 – Hälsa och samhälle (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul HÄ3 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittet ger en bred översikt över historiska trender inom hälsofrämjande och förebyggande av sjukdomar samt framtida utmaningar i samhället. Studieavsnittets uppgift är att ta upp faktorerna bakom de viktigaste icke-smittsamma och smittsamma sjukdomarna och undersöka social- och hälsovårdstjänsternas och egenvårdens betydelse för hälsan. Det är också viktigt att fördjupa sig i etiska problem som berör hälsa och sjukdom samt globala hälsoutmaningar.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- kunna beskriva och analysera hur samhällsförhållandena, social- och hälso- politiken och den övriga samhällspolitiken, vetenskapen och tekniken har förändrats och utvecklats, samt vilket samband de har med befolkningens hälsa
- kunna identifiera riskfaktorer för centrala icke-smittsamma och smittsamma sjukdomar, presentera välgrundade lösningar för att förebygga dem och bedöma sjukdomarnas betydelse för individen och samhället samt livsstilens roll när det gäller icke-smittsamma och smittsamma sjukdomar
- kunna presentera och motivera vilka social- eller hälsovårdstjänster individen kan söka sig till i olika situationer, kritiskt bedöma hur tjänsterna organiseras och produceras samt bedöma social- och hälsovårdstjänsternas och egenvårdens betydelse för hälsan
- kunna reflektera kring etiska frågor förknippade med hälsa och sjukdom, beskriva och bedöma faktorer som påverkar hälsa och ojämlikhet i hälsa, såväl i Finland som globalt, samt analysera faktorer som påverkar utjämningen av hälsoskillnader.

Centralt innehåll

Hälsofrämjande och förebyggande av sjukdomar under olika tider

- hälsosyner och förklaringsmodeller för sjukdom
- viktiga samhälleliga, vetenskapliga och tekniska faktorer som påverkat befolkningars hälsa
- framtidens hälsoutmaningar och möjligheter

Sjukdomar och behandling

- epidemiologisk transition, viktiga icke-smittsamma och smittsamma sjukdomar

- organisering, produktion och användning av social-och hälsovårdstjänster
- egenvård

Etiska frågor

- etiska analysperspektiv: dygder, konsekvenser, rättigheter, skyldigheter, motiv, värderingar och normer
- centrala etiska och rättsliga frågor i anslutning till hälsa och sjukdom såsom fertilitetsbehandlingar, abort, frihet och ansvar när det gäller livsstil, screening, genteknik, eutanasi
- etiska principer inom hälsovård, patienträttigheter, prioritering
- hälsa och ojämlikhet i hälsa i Finland och globalt och faktorer som påverkar dessa

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Studieavsnittet ger kompetens för välbefinnande genom att utveckla en förståelse för de individuella, sociala och samhälleliga förutsättningarna för välbefinnande samt genom att ge ökad beredskap att främja den egna och andras hälsa och välbefinnande.

Den kommunikativa kompetensen utvecklas i läroämnet hälsokunskap både genom läroämnets innehåll och de undervisningsmetoder som används.

Som ett ämne baserat på olika vetenskaper är det naturligt för hälsokunskap att utveckla den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen.

Att reflektera över olika teman inom hälsoområdet skapar en grund för att identifiera en trygg, rättvis och hållbar framtid och utvecklar därmed den studerandes samhälleliga kompetens.

Etisk kompetens och miljökompetens återspeglas i läroämnet hälsokunskap genom att den studerande analyserar sina egna konsumtionsmönster och hälsoeffekterna av olika miljöer och löser etiska problem.

I studieavsnittet undersöker man globala hälsofrågor och hur det går att påverka dem. Behandlingen av sådana teman bidrar till att stärka den globala och kulturella kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

16. Hälsa och idrott

Läroämnets uppdrag

Läroämnet hälsa och idrott vänder sig till studerande som är intresserade av hur man lever ett hälsosamt och aktivt liv. Den passar både hälsoinriktade och idrottsintresserade ungdomar. Läroämnet har som uppdrag att höja studerandes medvetenhet om betydelsen av en god hälsa. Inom ämnet kan man studera fem olika studieavsnitt, vilka presenteras nedan.

I studieavsnittet om rörelseapparaten och idrottsskador får de studerande kunskap i kroppens anatomi och fysiologi för att bättre förstå sin egen kropp och dess funktion. Genom både teoretiska och praktiska moment ges de studerande möjlighet att lära sig mer om framförallt rörelseapparaten men också hur man förebygger, behandlar och rehabiliterar olika idrottsskador.

Studieavsnittet kost och kondition består av två huvuddelar. Under studieavsnittets första del får de studerande kunskap om hur de syretransporterande organen är uppbyggda och hur de fungerar. I första delen ingår också utvärdering av olika konditionstester. I den andra delen av studieavsnittet får de studerande kunskap om kostens betydelse för hälsa och prestation.

I studieavsnittet om träningslära får de studerande lära sig olika metoder för att träna olika fysiska egenskaper samt hur de olika fysiska egenskaperna utvärderas genom tester. För att få ut det mesta av sin träning presenteras kravanalys inom idrotten och träningsplanering. De studerande presenterar både ett skriftligt och ett praktiskt arbete om träningslära.

I studieavsnittet ledarskap lär sig den studerande vad ett gott ledarskap innebär inom motion och idrott samt hur man praktiskt tillämpar sina kunskaper vid olika ledarskapsuppdrag. I studieavsnittet lär sig de studerande att kritiskt analysera och begrunda etik och moral inom idrotten. De studerande fördjupar sig i idrottens värdegrunder samt får en ökad förståelse för idrottens betydelse för folkhälsan.

Återhämtning, dopning och träningsupplägg ger studerande kunskap om olika sätt att återhämta sig samt återhämtningens betydelse för god prestation. I studieavsnittet ingår studier om överträning och utbrändhet. De studerande får lära sig idrottsmassage samt fördjupa sig i olika dopningsmetoder och dess risker och konsekvenser. I studieavsnittet gör de studerande upp ett träningsprogram för en person, som följs upp och utvärderas.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

I undervisningen i hälsa och idrott förverkligas mångsidig kompetens på varierande sätt, vilket hjälper den studerande att utvecklas till en balanserad och bildad människa.

Undervisningen i hälsa och idrott ger kompetens för välbefinnande genom att utveckla en förståelse för de individuella, sociala och samhälleliga förutsättningarna för välbefinnande samt ger ökad beredskap att främja den egna och andras hälsa och välbefinnande. Hälsa och idrotten utvecklar den studerandes självkännedom, vilket hjälper till att identifiera de egna styrkorna och bygga upp identiteten samt den fysiska förmågan.

Den kommunikativa kompetensen utvecklas i läroämnet hälsa och idrott både genom läroämnets innehåll och de undervisningsmetoder som används. Undervisningen tar upp faktorer som påverkar det fysiska, psykiska samt sociala välbefinnandet. Att förvärva kunskap tillsammans med andra främjar de sociala färdigheterna och förmågan att samarbeta.

Som ett ämne baserat på olika vetenskaper är det naturligt för hälsa och idrott att utveckla den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen. I hälsa och idrott handleds den studerande i att kombinera den kunskap som genereras av olika vetenskaper och därmed skaffa sig ny kunskap. Läroämnet innehåller mål som ska vägleda den studerande att tillämpa kunskapen och tolka den kritiskt. Läroämnets mål är också att stödja lärandet genom att handleda den studerande att hitta lämpliga lärstrategier och reflektera över vilken betydelse de olika teman som tas upp i hälsa och idrott har för den studerande själv.

Läroämnets mål och värdegrund ska få den studerande att bland annat tänka över villkoren för en trygg miljö, ojämlikhet i fråga om hälsa och följderna av livsstilsval. Att reflektera över dessa teman skapar en grund för att identifiera en trygg, rättvis och hållbar framtid och utvecklar därmed den studerandes samhälleliga kompetens.

Etisk kompetens och miljökompetens återspeglas i läroämnet hälsa och idrott genom att den studerande analyserar livsstilens betydelse och hälsoeffekterna av olika miljöer samt löser etiska problem.

I hälsa och idrott söker man förklaringar till uppkomsten av olika företeelser i olika hälsokulturer och värderar deras betydelse. Därtill undersöker man globala hälsofrågor och hur det går att påverka dem. Behandlingen av sådana teman bidrar till att stärka den globala och kulturella kompetensen.

Mål för undervisningen i hälsa och idrott

Målen för undervisningen i hälsa och idrott är att den studerande ska

- lära sig förstå helhetsbegreppet hälsa som grund för ett gott liv
- förvärva kunskap om hur människan fungerar och inse livsstilens betydelse för hälsan
- lära sig förstå sambandet mellan hälsa och fysisk aktivitet
- förvärva kunskap om förebyggande hälsoarbete ur ett samhällsekonomiskt perspektiv
- förvärva grundläggande kunskaper om ledarskap
- få möjlighet till egen utveckling inom sin idrott lära sig att aktivt ta ställning i etiska frågor gällande hälsa och idrott.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet, synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet och ge den studerande information om sina framsteg och inlärningsresultat.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Att den studerande får kontinuerlig respons och återkoppling under lärprocessen hjälper den studerande att utveckla sin förmåga till reflektion över etiska värderingar och sin egen attityd gällande hälsa och idrott.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. Vid bedömningen fäster läraren stor vikt vid den studerandes förmåga att tolka information och se samband inom området hälsa och idrott där hälsan är i fokus. Den studerandes förmåga att analysera, bedöma, kombinera och tillämpa tillgänglig information har stor betydelse vid bedömningen. Inom studieavsnitten i hälsa och idrott bedöms

även den studerandes förmåga att kritiskt förhålla sig till idrottens och en god hälsas betydelse i och för samhället. Dessutom beaktar bedömningen den studerandes förmåga att ställa upp mål för sitt lärande och bedöma hur de uppnåtts.

Bedömningen baserar sig på kriterier härledda från målen för läroämnet. Bedömningen grundas inte på den studerandes värderingar, attityder, hälsobeteende eller andra personliga egenskaper utan på den studerandes förmåga att analysera, utvärdera och motivera sina åsikter om olika hälsovanor. De kunskaper och färdigheter som således utgjort underlag i den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

HIDR1 – Rörelseapparaten och idrottsskador (2 sp)

I studieavsnittet får de studerande kunskap i kroppens anatomi och fysiologi för att bättre förstå sin egen kropp och dess funktion. Genom både teoretiska och praktiska moment ges de studerande möjlighet att lära sig mer om framförallt rörelseapparaten men också hur man förebygger, behandlar och rehabiliterar olika idrottsskador.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- få grundläggande kunskaper i anatomi och fysiologi
- förstå rörelseapparatens uppbyggnad
- få kunskap om olika idrottsskador
- lära sig behandla och rehabilitera idrottsskador.

Centralt innehåll

- rörelseapparatens anatomi och fysiologi
- idrottsskador

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetens för välbefinnande utvecklas under studieavsnittet för den studerande genom kunskaper och färdigheter om kroppens uppbyggnad och funktion samt dess behov av fysisk aktivitet.

Kommunikativa kompetensen utvecklas under studieavsnittet genom att den studerande tillsammans med andra förvärvar kunskaper. Detta leder till att de sociala färdigheterna och förmågan att samarbeta utvecklas.

Lärsituationen i studieavsnittet är till sin karaktär problemlösningssituationer och utvecklar därmed den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HIDR2 – Kost och kondition (2 sp)

Studieavsnittet består av två huvuddelar. Under studieavsnittets första del får de studerande kunskap om hur de syretransporterande organen är uppbyggda och hur de fungerar. I första delen ingår också utvärdering av olika konditionstester. I den andra delen av studieavsnittet får de studerande kunskap om kostens betydelse för hälsa och prestation.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig mer om de syretransporterande organens inverkan på vår kropp
- få förståelse för konditionstesters betydelse för träningsupplägg och utvärdering
- lära sig matsmältningsapparatens uppbyggnad och funktion
- ges kunskap om kostens betydelse för hälsa och prestation.

Centralt innehåll

- syretransporterande organ
- prestation och hälsa
- matsmältningsapparaten
- näringslära för fysiskt aktiva

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetens för välbefinnande utvecklas under studieavsnittet för den studerande genom kunskaper och färdigheter om kroppens uppbyggnad och dess funktion, samt kunskap om näringens betydelse för välbefinnande.

Kommunikativa kompetensen utvecklas under studieavsnittet genom att den studerande tillsammans med andra förvärvar kunskaper. Detta leder till att de sociala färdigheterna och förmågan att samarbeta utvecklas.

Studieavsnittets mål är att få den studerande att tänka över villkoren för en trygg och positiv miljö för egen och andras hälsa och följderna av livsstilsval. Att reflektera över dessa teman utvecklar därmed den studerandes samhälleliga kompetens.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HIDR3 – Träningslära (2 sp)

I studieavsnittet lär sig de studerande om metoder för att träna fysiska egenskaper samt hur de olika fysiska egenskaperna utvärderas genom tester. För att få ut det mesta av sin träning presenteras kravanalys inom idrotten och träningsplanering. De studerande ska i studieavsnittet presentera både ett skriftligt och ett praktiskt arbete om träningslära.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- få kunskap om olika träningsmetoder
- få kunskap om olika tester av fysiska egenskaper som utvärderingsmetod
- presentera ett skriftligt och praktiskt arbete om träningslära
- få kunskap om kravanalys och träningsplanering.

Centralt innehåll

- träningslära
- träningsmetoder
- träningsplanering
- tester av olika fysiska egenskaper

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I studieavsnittet utvecklar den studerande sin välbefinnande kompetens genom kunskap om hur man upprätthåller sin funktionsförmåga samt förstår hur funktionsförmågan inverkar på den egna fysiska, kognitiva prestationsförmågan och på välbefinnandet.

Den studerandes kommunikativa kompetens utvecklas med hjälp av de mångsidiga arbetssätt och metoder som tillämpas i studieavsnittet.

En god funktionsförmåga stärker den studerandes studie- och arbetslivsfärdigheter. I studieavsnittet stärks den samhälleliga kompetensen genom att den studerande lär sig ta ansvar för de egna och de gemensamma aktiviteterna och deras säkerhet samt genom att hjälpa och stödja andra under studieavsnittet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HIDR4 – Ledarskap (2 sp)

Den studerande lär sig i studieavsnittet om gott ledarskap inom motion och idrott samt hur man praktiskt kan tillämpa sina kunskaper vid olika ledarskapsuppdrag. I studieavsnittet lär sig de studerande att kritiskt analysera och begrunda etik och moral inom idrotten. De studerande fördjupar sig i idrottens värdegrunder samt att förstå idrottens betydelse för folkhälsan.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- få kunskap om idrottsledarskap
- få lära sig att kritiskt förhålla sig till etik och moral inom idrotten
- lära sig om idrottens värdegrunder samt idrottens betydelse för folkhälsan.

Centralt innehåll

- ledarskap
- etik och moral inom idrotten
- idrottens värdegrunder och betydelse för folkhälsan

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Den kommunikativa kompetensen främjas i studieavsnittet av följande teman: gemenskapskänsla, ansvarstagande och den fysiska, sociala och psykiska tryggheten samt skolgemenskapen.

I studieavsnittet stärks den samhälleliga kompetensen genom att de studerande upplever en känsla av gemenskap genom gemensamma aktiviteter, ömsesidig uppmuntran och delaktighet samt strävan mot ett gemensamt mål.

I studieavsnittet ska den studerande långsiktigt utveckla sig själv och visa respekt för andra. På det här sättet utvecklas den etiska kompetensen.

Fysisk aktivitet fungerar som ett globalt, gemensamt och kroppsligt språk som förenar olika människor och kulturer och på det sättet stärks den globala och kulturella kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer, läxförhör
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

HIDR5 – Återhämtning, dopning och träningsupplägg (2 sp)

De studerande får i studieavsnittet kunskap om olika sätt att återhämta sig samt återhämtningens betydelse för god prestation. I studieavsnittet ingår studier om överträning och utbrändhet. De studerande får under studieavsnittets gång lära sig idrottsmassage samt fördjupa sig i olika dopningsmetoder och dess risker och konsekvenser. I studieavsnittet ska de studerande också göra ett träningsprogram för en person, som följs upp och utvärderas.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- lära sig om olika återhämtningsmetoder
- få kunskap om överträning och utbrändhet
- få teoretisk och praktisk kunskap om idrottsmassage
- lära sig om dopningens risker och konsekvenser
- använda sina kunskaper från alla tidigare HIDR-kurser i ett slutarbete.

Centralt innehåll
- återhämtning
- idrottsmassage
- överträning och utbrändhet
- träningsutvärdering
- dopning
- slutarbete som innefattar att göra ett träningsprogram för en person som följs upp och utvärderas

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetens för välbefinnande utvecklas under studieavsnittet för den studerande genom kunskaper och färdigheter om kroppens funktion och återhämtningsmetoder samt dess behov av fysisk aktivitet.

Den kommunikativa kompetensen utvecklas under studieavsnittet genom att den studerande tillsammans med andra förvärvar kunskaper. Detta leder till att de sociala färdigheterna och förmågan att samarbeta utvecklas.

Lärsituationen i studieavsnittet är till sin karaktär problemlösningssituationer och utvecklar därmed den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens.

I studieavsnittet behandlas dopningens användning inom idrott och i samhället samt dess risker och konsekvenser. I det sammanhanget arbetar man med och utvecklar den etiska kompetensen hos den studerande.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

17. Idrott

Läroämnets uppdrag

Syftet med undervisningen i idrott är att stödja den studerandes välbefinnande, utveckling och lärande. Undervisningen i idrott ger den studerande sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna värdera, upprätthålla och utveckla den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Undervisningens syfte är att handleda den studerande att ta ansvar för sin fysiska aktivitet och sin funktions- och studieförmåga. I undervisningen betonas betydelsen av fysisk aktivitet som främjar det totala välbefinnandet som en del av en aktiv livsstil. Den studerande ska utveckla en positiv kroppsuppfattning och självbild genom fysisk aktivitet. I undervisningen i får den studerande uppleva glädje, en känsla av att lyckas och rörelsekompetens samt lära sig olika sätt att upprätthålla och utveckla sitt välbefinnande. I undervisningen främjas alla studerandes jämlikhet och likabehandling.

Uppdrag och mål genomförs genom mångsidig och trygg undervisning samt genom att beakta vilka möjligheter olika studiemiljöer och årstider erbjuder. I undervisningen används olika arbetssätt och metoder och de studerande tas med i planeringen och bedömningen av aktiviteter samt handleds att ta ansvar för sina egna och gruppens aktiviteter och för tryggheten.

Vid gruppbildning beaktas den studerandes rätt till fysisk, psykisk och social trygghet. Den studerandes lärande stöds genom differentiering av undervisningen med beaktande av den studerandes individuella utgångsläge och utvecklingsbehov.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Undervisningen i idrott stärker den studerandes motivation, självförtroende och förutsättningar för fysisk aktivitet samt förståelsen för betydelsen av en fysiskt aktiv livsstil.

Undervisningen stödjer den studerandes långsiktighet, ihärdighet och ork, vilket i sin tur stärker kompetensen för välbefinnande och även en verksamhetskultur som främjar hälsa och välbefinnande. Med funktionsförmåga avses i detta läroämne de fysiska, sociala och psykiska förutsättningarna att klara av vardagliga aktiviteter. I läroämnet idrott lär den studerande sig att upprätthålla sin funktionsförmåga samt förstå hur funktionsförmågan inverkar på den egna fysiska och kognitiva prestationsförmågan och på välbefinnandet.

Den studerandes kommunikativa kompetens utvecklas med hjälp av de mångsidiga arbetssätt och metoder som tillämpas inom undervisningen. I anknytning till den kommunikativa kompetensen är det viktigt att stärka den studerandes självbild så att den studerande lär sig uppskatta sig själv. Goda kommunikativa färdigheter förutsätter självregleringsförmåga, som att kunna identifiera och förstå sina egna känslor och reglera sina känslouttryck. Idrott som läroämne främjar därmed gemenskapskänslan, ansvarstagandet och den fysiska, sociala och psykiska tryggheten samt säkerheten även inom hela skolgemenskapen.

Läroämnet idrott är ett tvärvetenskapligt läroämne, som erbjuder möjligheter att förstå olika vetenskapsgrenar och läroämnen, som hälsokunskap, biologi, fysik och musik. Lärsituationerna i idrotten är till sin karaktär problemlösningssituationer, och utvecklar därmed den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens. Fysisk aktivitet utvecklar hjärnan och hjärnans välmående mångsidigt, samtidigt som studieförmågan och förutsättningarna för att lära sig stöds.

En god funktionsförmåga stärker den studerandes studie- och arbetslivsfärdigheter. I undervisningen stärks den samhälleliga kompetensen genom att den studerande lär sig ta ansvar för de egna och de gemensamma aktiviteterna och deras säkerhet samt genom att hjälpa och stödja andra under idrottslektionerna. Att försöka sitt bästa, anstränga sig och arbeta långsiktigt för att nå sina mål utgör grunden för såväl studierna i

idrott som för de övriga studierna och arbetslivet. I läroämnet idrott upplever de studerande en känsla av gemenskap genom gemensamma aktiviteter, ömsesidig uppmuntran och delaktighet samt strävan mot ett gemensamt mål.

Med hjälp av idrotten utvecklar den studerande långsiktigt sig själv, använda den egna muskelstyrkan och lär sig visa respekt för andra. På det här sättet utvecklas den studerandes etiska kompetens och miljökompetens som i idrotten tar sig i uttryck i en strävan mot det gemensamma goda. Undervisningen stödjer den studerandes sociala värderingar och agerande i enlighet med dem, som att vara ärlig, ta ansvar och vara rättvis. Den studerande lär sig identifiera vilka aktivitetsformer som är skonsamma för miljön och vilka som belastar miljön, till exempel genom att den studerande får insikt i etiskt hållbara aktivitetsformer i naturen.

I idrottsundervisningen används i mån av möjlighet hälso- och sportteknologi och den studerande lär sig kritiskt tolka information och använda medier på ett tryggt sätt, till exempel vad gäller att publicera platsinformation och att publicera bilder på sina prestationer. Fysisk aktivitet fungerar som ett globalt, gemensamt och kroppsligt språk som förenar olika människor och kulturer och på det sättet stärker den globala och kulturella kompetensen.

Mål för undervisningen i idrott

Målen för undervisningen i idrott är att den studerande ska

- lära sig tillämpa rörelsefärdigheter och -kunskaper i olika övningar, idrottsformer och idrottsgrenar under olika årstider och i olika förhållanden (inomhus, utomhus och i vatten)
- lära sig bedöma och utifrån bedömningen träna sina fysiska egenskaper (styrka, uthållighet, rörlighet och snabbhet)
- kunna göra motiverade val för att utveckla den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och för att öka den fysiska aktiviteten
- utveckla sin förmåga till självvärdering (ställa upp mål, göra upp en plan och arbeta i riktning mot målen samt bedöma sina framsteg)
- försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt
- respektera andra i kommunikationssituationer, lära sig hjälpa och stödja andra under idrottslektionerna, samt stödja gemenskapen genom att uppmuntra andra och ge konstruktiv respons och kamratrespons.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att stödja den studerandes arbete, lärande och utveckling av kunskaper och färdigheter inom läroämnet. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes arbete och lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång.

I idrottsundervisningen bedöms den studerandes insats i förhållande till sin egen förmåga, intresse och in-

ställning, samarbetsförmåga och ansvar, färdighet och kunskap. Den studerandes fysiska konditionsnivå används inte som grund för bedömningen. Bedömningen baserar sig inte heller på den studerandes värderingar, attityder eller personliga egenskaper. Den studerandes hälsotillstånd och specialbehov beaktas i bedömningen så att den studerande har möjlighet att vid behov visa sitt bästa möjliga kunnande på alternativa sätt och med avvikande arrangemang.

De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

IDR1 – En lärande och aktiv studerande (4 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul GY1 i nationella LPG 2019.

Den studerande förstår att rörelsefärdigheter och fysisk aktivitet är grundläggande förutsättningar för den egna funktionsförmågan samt för hälsan och välbefinnandet. Den studerande ska få mångsidiga erfarenheter av att utöva idrott tillsammans med andra samt av delaktighet och samhörighet enligt principen om rent spel. Uppfattningen om den egna rörelsekompetensen och en positiv självbild stärks när den studerande lär sig nytt och upplever glädje och avkoppling i idrotten.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- tillämpa sina rörelsefärdigheter och -kunskaper i olika övningar, idrottsformer och idrottsgrenar under olika årstider och i olika förhållanden (inomhus, utomhus och i vatten)
- respektera andra i kommunikationssituationer, hjälpa och uppmuntra andra under idrottslektionerna, samt ge konstruktiv respons och kamratrespons
- försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt.

Centralt innehåll

- tillämpning av rörelsefärdigheter i olika övningar, idrottsformer och idrottsgrenar som är gemensamma för undervisningsgruppen och mångsidigt beaktar studiemiljöns möjligheter (sommar-, vinter- och vattenaktiviteter samt friluftsliv) och som genomförs såväl inomhus som utomhus
- idrottsövningar och -lekar samt spel som utvecklar undervisningsgruppens samarbetsförmåga och samhörighet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I idrotten lär den studerande sig att upprätthålla sin funktionsförmåga samt förstå hur funktionsförmågan inverkar på den egna fysiska och kognitiva prestationsförmågan och på välbefinnandet.

Lärsituationerna i idrotten är till sin karaktär problemlösningssituationer, och utvecklar därmed den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens.

I idrottsundervisningen stärks den samhälleliga kompetensen genom att den studerande försöker sitt bästa, anstränger sig och arbetar långsiktigt för att nå sina mål gällande såväl idrottsstudierna som för de övriga studierna och arbetslivet.

Idrottsundervisningen utvecklar den etiska kompetensen genom att den studerandes agerar i enlighet med gällande sociala värderingar som att vara ärlig, ta ansvar och vara rättvis.

Fysisk aktivitet fungerar som ett globalt, gemensamt och kroppsligt språk som förenar olika människor och kulturer och på det sättet stärker den globala och kulturella kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift där den studerande har planerat och genomfört en fysisk aktivitetsdagbok

Den studerande utvärderas kontinuerligt under studieavsnittets gång gällande sin insats och utveckling. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

IDR2 – En aktiv livsstil (4 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul GY2 i nationella LPG 2019.

I studieavsnittet undervisas och uppmuntras den studerande att tillägna sig en aktiv livsstil och utöva tillräcklig fysisk aktivitet varje dag. Den studerande vägleds att förstå att fysisk aktivitet som stödjer funktionsförmågan, hälsan och välbefinnandet förutom idrottsintressen, också består av val i vardagen och undvikande av långvarigt sittande. Den studerande vägleds att iaktta sina vanor och val i vardagen med beaktande av en hållbar framtid, fysisk aktivitet och hälsa. I mån av möjlighet används i undervisningen byggda och obyggda studiemiljöer samt hälso- och sportteknologi.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- bedöma och utifrån bedömningen ställa upp mål för utvecklingen av sina fysiska egenskaper (styrka, uthållighet, rörlighet och snabbhet)
- med beaktande av den egna funktionsförmågan och miljön kunna göra motiverade val för att utveckla den fysiska funktionsförmågan och öka den fysiska aktiviteten
- respektera andra i kommunikationssituationer, hjälpa och uppmuntra andra under idrottslektionerna samt ge konstruktiv respons och kamratrespons
- försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt.

Centralt innehåll

- självvärdering, upprätthållande och mångsidig utveckling av de fysiska egenskaperna (styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet) med hjälp av mångsidig fysisk aktivitet
- rörlighet och kroppsvård
- ergonomiska aspekter i rörelser och utförande
- övningar i par eller grupp som utvecklar samarbetsförmågan och samhörigheten

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Funktionsförmåga stärker kompetensen för välbefinnandet. Med funktionsförmågan avses i idrotten de fysiska, sociala och psykiska förutsättningarna att klara av vardagliga aktiviteter.

Den kommunikativa kompetensen utvecklar idrotten som läroämne och främjar därmed gemenskapskänslan, ansvarstagandet och den fysiska, sociala och psykiska tryggheten samt säkerheten även inom hela skolgemenskapen.

Lärsituationerna i idrotten är till sin karaktär problemlösningssituationer och utvecklar därmed den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens samtidigt som studieförmågan och förutsättningarna för att lära sig stöds.

I idrottsundervisningen stärks den samhälleliga kompetensen genom att den studerande lär sig ta ansvar för de egna och de gemensamma aktiviteterna och deras säkerhet samt genom att hjälpa och stödja andra under idrottslektionerna.

I idrotten ska den studerande långsiktigt utveckla sig själv och visa respekt för andra. På det här sättet utvecklas den studerandes etiska kompetens och miljökompetens som i idrotten tar sig i uttryck i en strävan mot det gemensamma goda.

Den globala och kulturella kompetensen utvecklas i idrottsundervisningen genom att använda olika informationskällor och sportteknologi. Den studerande lär sig kritiskt tolka information och använda medier på ett tryggt sätt

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Den summativa bedömningen utgår från den studerandes aktivitet i undervisningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

IDR3 – Rörelseglädje och gemenskap (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul GY3 i nationella LPG 2019.

Syftet med studieavsnittet är att särskilt främja den studerandes fysiska funktionsförmåga och mångsidigt stödja färdigheter och upplevelse av egen rörelseglädje och gemenskap.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- mångsidigt öva och tillämpa sina rörelsefärdigheter och -kunskaper på nya sätt
- träna sin kroppskontroll
- identifiera sina känslor, visa respekt för andra i kommunikationssituationer samt stödja gemenskapskänslan genom att hjälpa och uppmuntra andra
- försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt.

Centralt innehåll

- introduktion till nya aktiviteter och idrottsgrenar
- upprätthållande och utveckling av rörelsefärdigheterna och de fysiska egenskaperna på mångsidiga sätt

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Idrottsundervisningen stödjer den studerandes långsiktighet, välbefinnande, rörelseglädje och ork i vardagen vilket i sin tur stärker kompetensen för välbefinnande.

Den kommunikativa kompetensen i idrottsundervisningen stärker den studerandes självbild så att de lär sig uppskatta sig själva och främjar gemenskapskänslan.

I idrotten stärks den samhälleliga kompetensen genom att de studerande upplever en känsla

av gemenskap genom gemensamma aktiviteter, ömsesidig uppmuntran och delaktighet samt strävan mot ett gemensamt mål.

Fysisk aktivitet fungerar som ett globalt, gemensamt och kroppsligt språk som förenar olika människor och kulturer och på det sättet stärker den globala och kulturella kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Den summativa bedömningen utgår från den studerandes aktivitet i undervisningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

IDR4 – Friluftsliv (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul GY4 i nationella LPG 2019.

Studieavsnittet ger de studerande möjlighet att få insyn i friluftslivet och på en grundläggande nivå känna till vilka problem som kan uppstå då man ska samarbeta i grupp på naturens villkor. Syftet med studieavsnittet är att ge de studerande möjlighet att vistas ute i naturen och prova på olika friluftsaktiviteter såsom klättring, vandring, paddling samt olika former av samarbetsövningar. Planeringen av studieavsnittets utformas av lärarna, men själva genomförandet präglas av de studerandes delaktighet, aktivitet och samverkan.

Mål och centralt innehåll

Studieavsnittet ger de studerande möjlighet att få insyn i friluftslivet och på en grundläggande nivå känna till vilka problem som kan uppstå då man ska samarbeta i grupp på naturens villkor. Syftet med studieavsnittet är att ge de studerande möjlighet att vistas ute i naturen och prova på olika friluftsaktiviteter såsom klättring, vandring, paddling samt olika former av samarbetsövningar. Planeringen av studieavsnittet utformas av lärarna, men själva genomförandet präglas av de studerandes delaktighet, aktivitet och samverkan.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Idrott i form av friluftsliv stärker kompetensen för välbefinnande och de studerande får uppleva en annan verksamhetskultur som främjar hälsa och välbefinnande.

Lärsituationerna i idrotten är till sin karaktär problemlösningssituationer, och utvecklar därmed den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens.

Den samhälleliga kompetensen stärks inom friluftslivet genom att de studerande upplever en känsla av gemenskap genom gemensamma aktiviteter, ömsesidig uppmuntran och delaktighet samt strävan mot ett gemensamt mål.

Den studerande utvecklar sin etiska och miljökompetens genom att identifiera vilka aktivitetsformer som är skonsamma för miljön och vilka som belastar miljön, till exempel genom att den studerande får insikt i etiskt hållbara aktivitetsformer i naturen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Den summativa bedömningen utgår från den studerandes aktivitet i undervisningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

IDR5 – Fysträning (2 sp)

Studieavsnittet ska särskilt fördjupa kunskaper och färdigheter som anknyter till den fysiska funktionsförmågan. Studieavsnittets syfte är att främja vikten av regelbunden motion, att studerande lär sig iaktta och utveckla sina fysiska egenskaper, samt att ge en positiv inställning till konditionens betydelse för den fysiska, psykiska och sociala hälsan. Studieavsnittet ska ge möjlighet att förbättra tekniken och utförandet i olika fysiska övningar och träningsformer, samt möjlighet att utöva olika former av fysisk träning till musik och rytmer. Studieavsnittet ska även ge möjlighet att prova på nya former av fysträning.

Mål och centralt innehåll

Studieavsnittet är särskilt inriktat på att fördjupa studerandes kunskaper och färdigheter som anknyter till den fysiska funktionsförmågan. Studieavsnittets syfte är att främja vikten av regelbunden motion, att studerande lär sig iaktta och utveckla sina fysiska egenskaper, samt att ge en positiv inställning till konditionens betydelse för den fysiska, psykiska och sociala hälsan. Studieavsnittet ger möjlighet att förbättra tekniken och utförandet i olika fysiska övningar och träningsformer, samt möjlighet att utöva olika former av fysisk träning till musik och rytmer. Studieavsnittet ger även möjlighet att prova på nya former av fysträning.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet utvecklas kompetensen för välbefinnande genom att den studerande utvecklar och upprätthåller sin funktionsförmåga samt förstår hur funktionsförmågan inverkar på den egna fysiska och kognitiva prestationsförmågan och på välbefinnandet.

Den kommunikativa kompetensen utvecklar den studerandes självbild så att den studerande lär sig uppskatta sig själv.

Den tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen stimuleras av aktiviteterna i studieavsnittet som erbjuder möjligheter att förstå olika vetenskapsgrenar och läroämnen, som hälsokunskap, biologi och musik.

Fysisk aktivitet fungerar som ett globalt, gemensamt och kroppsligt språk som förenar olika människor och kulturer och på det sättet stärker den globala och kulturella kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Den summativa bedömningen utgår från den studerandes aktivitet i undervisningen. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

IDR6 – Välbefinnande i livet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul GY5 i nationella LPG 2019.

Syftet med studieavsnittet är att hjälpa den studerande att få en ökad förståelse för hur man kan påverka hälsan genom avslappnande och stimulerande övningar och upplevelser. Undervisningen fokuserar på att stödja den studerandes funktions- och studieförmåga samt att uppleva glädje och energi.

Mål och centralt innehåll

Studieavsnittets mål är att främja den studerandes psykiska funktionsförmåga, positiva självbild, kapacitet och ork. Den studerande ges kunskap om mental träning och dess betydelse för god hälsa och välbefinnande.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

I idrottsundervisningen lär den studerande sig att upprätthålla sin funktionsförmåga samt förstå hur funktionsförmågan inverkar på den egna fysiska och kognitiva prestationsförmågan och på välbefinnandet.

Den kommunikativa kompetensen utvecklar den studerandes självbild så att den studerande lär sig uppskatta sig själv.

Lärsituationerna är till sin karaktär problemlösningssituationer, och utvecklar därmed den studerandes tvärvetenskapliga och kreativa kompetens. Fysisk aktivitet utvecklar hjärnan och hjärnans välmående mångsidigt, samtidigt som studieförmågan och förutsättningarna för att lära sig stöds.

I idrotten stärks den samhälleliga kompetensen genom att de studerande upplever en känsla

av gemenskap genom gemensamma aktiviteter, ömsesidig uppmuntran och delaktighet samt strävan mot ett gemensamt mål.

Fysisk aktivitet fungerar som ett globalt, gemensamt och kroppsligt språk som förenar olika människor och kulturer och på det sättet stärker den globala och kulturella kompetensen.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

18. Bildkonst

Läroämnets uppdrag

Bildkonst är visuell kulturfostran där den studerande utforskar verkligheten med konstens medel. Det primära målet för läroämnet är att den studerande ska förstå vilken betydelse bildkonst och annan visuell kultur har i den studerandes eget liv. Erfarenheter, fantasi och målinriktat arbete utgör grunden för multisensoriskt lärande. I undervisningen studeras estetiska, ekologiska och etiska värderingar inom konst och övrig visuell kultur. Den studerande stärker sina kunskaper om det immateriella och materiella kulturarvet, som stödjer överföring och förnyelse av traditioner. Undervisningen stödjer en mångsidig allmänbildning och den studerandes utveckling till en aktiv lokal och global aktör. Den studerande erbjuds ett varierat utbud av möjligheter att utveckla färdigheter för framtida studier, arbete och internationell verksamhet. Studierna ger förutsättningar för att utveckla ett kreativt och kritiskt tänkande, påverka livsmiljön och främja en hållbar livsstil.

Undervisningen i bildkonst fördjupar den studerandes visuella multilitteracitet inom kulturens område liksom även språkmedvetenheten. De studerande iakttar, producerar, tolkar och värderar bilder genom att använda visuella och andra sätt att producera information. Språken inom olika kunskapsområden öppnar nya perspektiv på det fenomen som studeras. Undervisningen uppmuntrar till fördjupning av den kulturella kompetensen genom tvärkonstnärliga och tvärvetenskapliga angreppssätt. Den studerande blir bekant med olika konstsyner.

I studierna studeras betydelsen av visuell kultur för individen, den sociala gemenskapen och samhället ur historiskt och kulturellt perspektiv. Den studerande handleds i att motivera sina åsikter och uppfattningar om bildkonst och annan visuell kultur.

I undervisningen i bildkonst studeras verk, produkter och fenomen som både är bekanta och nya för den studerande. Med bild avses två- och tredimensionella verk och produkter och kopior av dem. I den visuella kulturen ingår även bilder som den studerande själv framställt liksom naturen, byggda miljöer, föremål, mediebilder och verk som definieras som konst. Den studerande deltar i valet av innehåll och uttryckssätt. Undervisningen ger förutsättningar för en mångsidig användning av arbetsmetoder och lärmiljöer. Den studerande uppmuntras att experimentera med verktyg, material och uttryckssätt och använda dem på ett kreativt sätt.

Nya tekniker, mediemiljöer och former av audiovisuell kultur är samtidigt både föremål för undersökning och visuella uttrycksmedel. Den studerande får möjlighet att fördjupa sig i aktuella fenomen och arbetssätt inom den visuella kulturen och med olika former av deltagande och inflytande. I undervisningen drar man också mångsidigt fördel av de möjligheter som museer och andra kulturaktörer erbjuder. Gymnasiestudierna i bildkonst skapar en bra grund för att bygga upp ett personligt och livslångt förhållande till visuell kultur.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Studierna i bildkonst stödjer den studerandes kompetens för välbefinnande genom den sinnliga njutning och de känslor som bilder föder och genom de betydelser den studerande själv skapar. Att förstå och uttrycka en visuell kultur som har betydelse för en själv stödjer identitetsbygge, mänsklig tillväxt, välbefinnande och kontinuerligt lärande. Studierna ger verktyg för att respektera och uppskatta individens och gemenskapens kulturella mångfald. Den studerande uppmuntras att söka intressanta bildkulturer och visuella uttryckssätt.

Studierna i bildkonst utvecklar den kommunikativa kompetensen med hjälp av att skapa dialog och förståelse mellan människor genom att granska, dela och diskutera olika bildkulturer. Studierna utvecklar samarbetsförmågan genom helhetsbetonat arbete som är typiskt för konsten. Den studerande utvecklar sina kommu-

nikationsfärdigheter till exempel genom att fördjupa sig i den visuella kulturens bildmässiga och verbala begrepp samt bildtyper och bildsamlingar.

Tillämpningen av olika metoder för bildtolkning vid analys, bedömning och produktion av bilder skapar färdigheter att dela och diskutera betydelser och innebörder.

Bildkonst fördjupar den studerandes multilitteracitet för visuell kultur, vilket också bidrar till att

utveckla tvärvetenskaplig och kreativ kompetens. Det arbete som är typiskt för konsten omfattar olika sätt att undersöka, uttrycka, presentera och verka. I studierna utforskas kulturfenomen genom visualisering och andra sätt att producera kunskap. I bildtolkningen undersöks också en bilds intertextuella referenser till exempel till en sång, en pjäs eller en annan bild. Den studerande producerar och tolkar visuell kultur ur olika konst- och vetenskapsdiscipliners perspektiv.

Den samhälleliga kompetensen fördjupas i läroämnet bildkonst genom att man undersöker de värderingar och betydelser den visuella kulturen uttrycker, till exempel i byggda miljöer, i föremål, i medier och i konsten. Den studerande uppmuntras att ta ställning och delta i samhällsdebatten och bidra till en hållbar utveckling. Läroämnet ger möjligheter att undersöka hur demokratins tillstånd och de grundläggande rättigheterna förverkligas och utvecklas med konstnärliga medel. Den studerande bekantar sig också med juridiskt skyddade intressen som upphovsrätt, yttrandefrihet och integritet. I studierna utforskas de möjligheter som arbetsliv, medborgarorganisationer och studier erbjuder i anslutning till bildkonst och annan visuell kultur.

Studierna i bildkonst fördjupar den etiska kompetensen och miljökompetensen genom att den studerande med hjälp av bilduttryck undersöker etiska och ekologiska frågor om miljön, samhället och den globala världen. Den studerande handleds att reflektera över sina egna val, lösningar och handlingar ur ett hållbarhetsperspektiv. Studierna fördjupar kunskapen om hållbar användning av olika material och tekniker. Den studerande uppmuntras att verka lokalt och globalt i frågor som gäller kulturellt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Genom det konstnärliga arbetet öppnas alternativa framtidsperspektiv.

Den globala och kulturella kompetensen fördjupas i läroämnet bildkonst genom att man undersöker den kulturella mångfalden i verkligheten. Den studerande uppmuntras att bygga sin identitet och att uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv. I bildkonst analyserar och reflekterar den studerande över sin egen relation till den rådande kulturen i samhället. Den studerande handleds att undersöka hur den visuella kulturen återspeglar och påverkar individer, grupper och världen. Kulturarvet granskas både ur globalt och nationellt perspektiv och utifrån den studerandes kulturella bakgrund. Den studerande uppmuntras att behandla kulturell mångfald och fenomen i anslutning till globaliseringen i sitt visuella arbete.

Mål för undervisningen i bildkonst

Målen för undervisningen i bildkonst är uppdelade på tre målområden: bilders betydelse, delaktighet och medverkan, uttrycks- och tolkningsförmåga.

Bilders betydelse

Målet är att den studerande ska

- förstå betydelsen av konst, miljö och annan visuell kultur i sitt eget liv, samhället och den globala världen
- bygga sin kulturella identitet genom att producera och tolka olika bilder
- utveckla sin förmåga och sina styrkor att ta emot, förstå och producera materiellt och immateriellt kulturarv
- tolka hurdana estetiska, ekologiska och etiska värden som är kopplade till bildkonst och annan visuell kultur

- utforska betydelsen av bildkonst och annan visuell kultur för individen, den sociala gemenskapen och samhället vid olika tidpunkter och i olika kulturer;
- förstå betydelsen av sinnlig njutning, föreställningar, känslor och kreativt tänkande för det egna lärandet och välbefinnandet.

Delaktighet och medverkan

Målet är att den studerande ska

- ta ställning till de värden som kommer till uttryck i bildkonsten och i annan visuell kultur
- kunna tillämpa metoder för visuell produktion, kommunikation och teknik för att presentera synsätt, vara delaktig och påverka
- utveckla kritiskt tänkande i miljöfrågor och i den egna verksamheten
- utnyttja föreställningar i det visuella tänkandet, i skapandeprocessen och i föreställningen av alternativa förfaringssätt
- kunna använda ett undersökande angreppssätt vid planering, utförande och i bilduttryck
- ta hänsyn till kulturell mångfald och hållbar livsstil i sin verksamhet.

Uttrycks- och tolkningsförmåga

Målet är att den studerande ska

- kunna ställa upp mål för undersökande, långvarigt och fenomencentrerat arbete och lärande som är typiskt för konsten
- fördjupa den visuella kulturens multilitteracitet genom att utnyttja olika kunskaper vid skapande och tolkning av bilder
- utveckla sin visuella läskunnighet, medieläskunnighet och förmåga att tolka omgivningen för att producera och tolka visuell kultur
- fördjupa sin förmåga att skapa bilder genom att använda olika material, tekniker och uttryckssätt på ett ändamålsenligt sätt
- kunna skapa och tolka bilder genom att koppla dem till olika konstuppfattningar
- studera bildkonst och annan visuell konst ur verkets, upphovsmannens, mottagarens och samhällets synvinkel.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande, utveckling och bildkonstnärliga färdigheter. Bedömningen stödjer den studerandes personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare av respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. I bedömningen beaktar läraren hur den studerandes bildkonstnärliga färdigheter har utvecklats, de olika arbetsprocesserna och resultaten av arbetet. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag i den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Bedömningen fokuserar på hur de allmänna och specifika målen för respektive studieavsnitt i bild

konst har uppnåtts och hur den mångsidiga kompetensen har förverkligats. Bedömningen sporrar den studerande att använda arbetssätt och studiemiljöer på ett ändamålsenligt sätt, individuellt och i grupp. Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - nationella studieavsnitt

BIK1 – Egna bilder, delade kulturer (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul KO1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- iaktta bilder som är viktiga för den studerande själv och för andra människor samt dela sina tankar genom bilder och andra sätt att producera kunskap
- använda olika verktyg, material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder, individuellt eller i grupp tillämpa medel och tekniker som används i visuell kommunikation för att presentera synsätt och vara delaktig och påverka
- utforska och tolka konst ur individens, gruppens och samhällets perspektiv
- utforska och tolka den visuella kulturen under olika tider och i olika kulturer och sociala gemenskaper
- utforska och tolka aktuella fenomenen inom bildkonst och annan visuell kultur
- förstå betydelsen av bildkulturer i sitt eget liv, samhället och den globala världen
- förstå betydelsen av visuell kultur som ett uttryck för kulturell mångfald, i förnyandet av kulturarvet och med tanke på hållbar utveckling.

Centralt innehåll

Mina bilder

- den studerandes egna bilder och bildkulturer som den studerande själv deltar i
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för att skapa bilder
- granska den studerandes egna bilder i relation till konst, bilder och annan visuell kultur
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för undersökande, långsiktigt och fenomencentrerat arbete

Konstens och miljöns bilder

- sätt att producera, redigera och presentera bilder i konsten, miljön och medierna
- begrepp och bildsamlingar inom bildkonst och annan visuell kultur
- olika syner på konst och annan visuell kultur
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- aktuella fenomen inom bildkonst och annan visuell kultur
- påverkan och deltagande genom bildkonst och annan visuell kultur

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: portfolio (portfölj)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

BIK2 – Rum, platser och fenomen i miljön (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul KO2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- iaktta verk, produkter och tjänster samt digitala, byggda och naturliga miljöer som är viktiga för den studerande själv och för andra människor
- beskriva sina iakttagelser och tankar om miljöer, produkter och tjänster med hjälp av bilder och andra sätt att producera kunskap
- undersöka kopplingarna mellan miljöns bilder och sina egna bilder, konsten och kulturarvet
- tillämpa processer, tekniker och förfaringssätt som är typiska inom arkitektur, design och produktifiering för att skapa bilder, ensam eller i grupp
- utforska och tolka byggda miljöer, produkter och tjänster med tanke på samhällsutveckling, rättigheter och hållbar utveckling
- utveckla sin förmåga att skapa, tolka, värdera och agera när det gäller bilder i miljön
- förstå betydelsen av visualitet i hållbar planering, kommunikation och användning av produkter, tjänster och arkitektur
- förstå de möjligheter till påverkan och delaktighet med hjälp av bilder som den studerande har i sitt eget liv med tanke på en estetiskt, etiskt och ekologiskt hållbar framtid.

Centralt innehåll

Mina bilder

- den studerandes egna bilder och bildkulturer som den studerande själv deltar i
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för att skapa bilder
- granska den studerandes egna bilder i relation till miljöns bilder och annan visuell kultur
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för undersökande, långsiktigt och fenomencentrerat arbete

Miljöns bilder

- sätt att producera, redigera och presentera bilder i miljön, medierna och konsten
- begrepp och bildsamlingar inom arkitektur, design och medier
- sambandet mellan den visuella kulturens verk och olika syner på konstens uppgift och annan visuell kultur
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- aktuella fenomen inom bildkonst och annan visuell kultur i anknytning till miljön
- påverkan och deltagande genom bildkonst och annan visuell kultur

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: portfolio (portfölj)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BIK3 – Bilder kommunicerar och påverkar (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul KO3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sin egen relation till digitala bilder, medier, konst och teknologi genom att utveckla tänkandet och uttrycksförmågan
- bredda sina kunskaper om medier, konst, teknik och audiovisuell kultur genom att fördjupa sig i olika uttrycks-, produktions- och presentationssätt
- undersöka mediekulturen i sin produktion och tolkning av verk, produkter och tjänster
- använda medietekniska verktyg, metoder och processer för att designa, interagera och delta självständigt och som en del av en grupp
- tolka visuella kulturprodukter som kombinerar olika sätt att skapa kunskap och de intertextuella relationer som ingår i dem
- tolka mediepresentationer och konst ur verkets, upphovsmannens, publikens och samhällets perspektiv
- ta ställning till de värderingar som förekommer i medier, bildkonst och annan visuell kultur med sina bilder
- undersöka mediernas och konstens bilder när det gäller identitetsbygge, överföring och förnyande av kulturarvet samt hållbar utveckling.

Centralt innehåll

Mina bilder

- bilder som är viktiga för den studerande och mediekulturer som den studerande själv deltar i
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för att skapa bilder
- granska den studerandes egna bilder i relation till mediernas bilder och annan visuell kultur
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för undersökande, långsiktigt och fenomencentrerat arbete

Bilder i medierna

- producera, redigera och visa en bild digitalt och på andra sätt
- begrepp och bildsamlingar inom medier, kommunikation och konst
- sambandet mellan mediepresentationer och olika syner på konst och annan visuell kultur
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- undersöka kulturella, samhälleliga och globala fenomen som är viktiga för den studerande
- den studerande som aktör inom medier och annan visuell kultur

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: portfolio (portfölj)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BIK4 – Konstens många världar (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul KO4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- undersöka, tolka och värdera konstbilders personliga och samhälleliga betydelser
- fördjupa sin egen relation till bilder från olika tidsperioder och kulturer
- utveckla sina färdigheter att uttrycka sig i bild i enlighet med sina egna mål, självständigt och i grupp
- använda uttrycks-, presentations- och förfaringssätt som är typiska för samtida konst
- tolka konsten ur verkets, upphovsmannens, mottagarens, konstinstitutionernas och samhällets synvinkel
- undersöka aktuella fenomen i bildkonsten och annan visuell kultur i sitt bildkonstnärliga uttryck
- med sina bilder ta ställning till de värderingar som förekommer i bildkonst och annan visuell kultur
- undersöka bildkonst och annan visuell kultur när det gäller identitetsbygge, hållbar utveckling och för att förmedla och förnya kulturarvet.

Centralt innehåll

Mina bilder
- bilder som är viktiga för den studerande och konstvärldar som hen själv deltar i
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för att skapa bilder
- granska den studerandes egna bilder i relation till bilder och annan visuell kultur
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för undersökande, långsiktigt och fenomencentrerat arbete

Bilder i konsten
- traditionella och nya sätt att skapa, redigera och presentera bilder
- konstens begrepp och bildsamlingar
- konst producerad under olika tidpunkter och i olika kulturer som föremål för forskning
- sambandet mellan konsten och olika syner på konst och annan visuell kultur
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- undersöka kulturella, samhälleliga och globala fenomen som är viktiga för den studerande
- den studerande som aktör inom bildkonst och annan visuell kultur

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: portfolio (portfölj)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

BIK5 – Teckning (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- bredda sin kännedom om material, tekniker och metoder som används inom teckning
- utveckla den egna visuella iakttagelse-och uttrycksförmågan och självständigt kunna tillämpa färdigheterna i sitt arbete
- öka sin kunskap om tecknandet som uttrycksmedel och konstart.

Centralt innehåll
- teckning med olika material och tekniker; kol, blyerts, tusch, kritor osv.
- bildens innehåll och uttryck; komposition med linje, yta, ljus, skugga, form och färg
- olika metoder för att illusoriskt skapa rum och rörelse
- olika metoder för att utveckla den egna konstnärliga processen
- mångsidigt kreativt arbete med valbara motiv och digitalt tecknande

Studieavsnittet är för studerande som vill utveckla sina färdigheter i teckning. Inom studieavsnittet arbetar de studerande med olika material och tekniker. Den studerande stärker och fördjupar sitt eget bilduttryck.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas kompetens för välbefinnande, kommunikativ kompetens och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- portfolio (portfölj)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BIK6 – Skulptur (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla sitt skulpturala tänkande genom att få erfarenhet av tredimensionellt arbete i varierande skulpturala tekniker och material
- utforska sitt eget bilduttryck med skulpturala metoder
- få ökade kunskaper i såväl samtidens som historiens skulpturkonst, i den egna närmiljön och globalt.

Centralt innehåll

- olika uttryck, tekniker och material inom den tredimensionella bildkonsten, t.ex. lera, gips och papper
- centrala begrepp i anknytning till det praktiska arbetet
- övningar i att omsätta tankar och idéer i egna visuella uttryck

Studieavsnittets innehåll är uppbyggd kring tredimensionellt arbete. De studerande får jobba med material och tekniker som är kännetecknande för skulpturen som konstart. Studieavsnittet ger den studerande en inblick i hur skulpturkonsten utvecklats och förändrats historiskt. Den studerande bekantar sig med lokala skulpturer.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas kompetens för välbefinnande, kommunikativ kompetens och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: portfolio (portfölj)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BIK7 – Formgivning och grafisk design (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig grunderna inom formgivning, uttrycksätt, materialkännedom, estetik och planeringsprocesser
- öva sig att i formgivning göra iakttagelser ur olika synvinklar, t.ex. ur estetiska och etiska synvinklar
- se vad som socialt, kulturellt och för miljön främjar en hållbar utveckling
- öka sina kunskaper om vår designhistoria.

Centralt innehåll

- grundbegreppen inom formgivning; färg, form, skala, material
- bildspråket inom formgivning och design som yttringar av sin kultur och sin samtid
- planering av produkter och grafiskt material

Studieavsnittet är för studerande som vill stärka sina insikter om formgivningens betydelse för produktplanering. De studerande får göra övningar i grafisk formgivning och lär sig om planeringsprocesser i arbetet med egna idéer och produkter.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas kompetens för välbefinnande, kommunikativ kompetens och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: portfolio (portfölj)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BIK8 – Måleri (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- få material kunskap och grunder i användandet av olika tekniker för att kunna använda dem i sitt eget uttryck
- utveckla sin egen förmåga att kreativt och målmedvetet kring olika teman använda sina färdigheter
- fördjupa sin förståelse för måleriets avspegling av sin tid och sin roll i vårt samhälle.

Centralt innehåll
- måleri i olika tekniker, t.ex. akvarell, gouache och akrylfärger
- materialkunskap, bildens uppbyggnad och centrala begrepp inom bildskapande
- användning av konstnärliga förebilder och etablerade motivkretsar som utgångspunkt för det egna arbetet

Studieavsnittet vänder sig till studerande som vill få bättre kännedom om måleriet som konstart. I studieavsnittet får de studerande använda olika material och tekniker som används inom målarkonsten. De studerande får utveckla sitt eget bilduttryck inom ramen för givna teman och uppgifter. Studieavsnittet stärker den studerandes bildanalytiska förmåga.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas kompetens för välbefinnande, kommunikativ kompetens och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: portfolio (portfölj)

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BIK9 – Film (2 sp)

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska
- lära sig grunderna för bildspråket i film
- utveckla sin förmåga att använda filmen som visuellt uttrycksmedel
- utveckla sitt berättande med filmen som medium
- utveckla sin förmåga att analysera och bedöma sina egna och andras arbeten.

Centralt innehåll
- filmens byggstenar; bildutsnitt, bildvinklar, kamerarörelse osv.
- praktiska filmövningar i samarbete med andra
- olika typer av film; dokumentär, fiktion, animation
- filmredigering

Studieavsnittet vänder sig till studerande som intresserad av filmen som uttrycksform. I studieavsnittet får den studerande genom praktiska övningar lära sig grunderna i hur man gör videoklipp snygga och intressanta och hur man undviker de vanligaste fallgroparna.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas kompetens för välbefinnande, kommunikativ kompetens och tvärvetenskaplig och kreativ kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning
- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning
- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

BIK10 – Gymnasiediplom i bildkonst (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul KOGD2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- genom en särskild prestation visa prov på sitt intresse för bildkonst och de ämneskunskaper och färdigheter som den studerande har utvecklat under gymnasiestudierna
- visar sitt kunnande inom bildkonst och annan visuell kultur genom att producera, tolka och värdera olika bilder på ett mångsidigt sätt
- kunna redogöra för och förmedla de mål och utgångspunkter som hen ställt upp för gymnasediplomet
- kunna producera en konstnärlig och visuell helhet där arbetssätten och hur innehållet presenteras stödjer och kompletterar varandra
- visa sitt kunnande inom bildkonst och övrig visuell kultur
- kunna utvärdera arbetsprocessen och verket med utgångspunkt i sitt eget lärande.

Centralt innehåll

Det centrala innehållet utgår från målen som ställts upp för gymnasediplomet samt den uppgift, det perspektiv och arbetssätt som den studerande valt. Det centrala innehållet omfattar verket och arbetsprocessen, självvärdering och en portfölj som beskriver den studerandes kunnande om bildkonst och övrig visuell kultur.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, portfolio (portfölj)

Som bedömare för gymnasediplomet i bildkonst deltar förutom skolans lärare en extern sakkunnig bedömare. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

19. Musik

Läroämnets uppdrag

Gymnasiets undervisning i musik i främjar den studerandes aktiva musikaliska verksamhet och delaktighet. I undervisningen i musik bekantar den studerande sig med världen på ett multisensoriskt sätt och undersöker den särskilt genom att lyssna. Den studerande fördjupar ett positivt förhållningssätt till musik och ett konstnärligt uttryck samt reflekterar över deras betydelse i livet.

Musikundervisningen i gymnasiet erbjuder möjligheter att experimentera med musikaliska uttryck, använda fantasin och arbeta tvärkonstnärligt. Kreativ produktion och sökande efter nya musikaliska lösningar är processer som kräver tid och ro att tänka. De utvecklar uthålligheten och förmågan att tillämpa det man lärt sig i nya situationer.

Utgångspunkten för musikundervisningen är den studerandes upplevelser och de betydelser musiken gett. Ett personligt förhållande till musik stärker självkännedomen, det helhetsmässiga välbefinnandet och utvecklingen av en musikalisk identitet. Musikundervisningen fördjupar också den studerandes förståelse av musik som ett samhälleligt fenomen. Det musikaliska och övriga konstnärliga arbetet ger färdigheter för musikalisk medborgerlig aktivitet, kulturellt och samhälleligt inflytande samt kritisk granskning av medie- och ljudmiljön.

Musikstudierna stödjer lärandet och stärker den sociala gemenskapen på många sätt. Att musicera tillsammans är en unik gruppverksamhet som stärker kommunikationsförmågan. Konstruktiv kommunikation och samverkan utvidgar den studerandes syn på musik och andra konstformer liksom den studerandes kulturella värderingar och prioriteringar. Samtidigt utvecklas bland annat förmågan till kreativt och kritiskt tänkande. Dessa färdigheter behöver den studerande både för att skapa sig ett gott liv och för att studera och arbeta inom olika områden.

Den studerande lär sig innebörden av musikaliska begrepp på ett kroppsligt sätt genom auditiva, visuella och motoriska upplevelser i den musikaliska verksamheten. I undervisningen används utöver klingande ljudmaterial även tal, rörelse och bilder samt olika skrivna texter, som noter och tabulaturer.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Studier i musik är en helhetsbetonad musikalisk lärprocess, som går ut på att utveckla kroppsliga, motoriska och kognitiva färdigheter samt uttrycksförmåga i social växelverkan. Förutom detta har musik som läroämne en naturlig koppling till alla delområden inom gymnasiets mångsidiga kompetens.

Musik är till sitt grundläggande väsen ett samspel och en gemensam aktivitet. Som läroämne skapar musik en grund för utvecklingen av kompetens för välbefinnande och för kommunikativ och etisk kompetens. Läroämnet musik ger de studerande möjligheter att förstå sig själva och andra människor samt musikens betydelse i livet. När den studerande studerar musik lär sig den studerande att känna igen sina styrkor och även färdigheter som fortfarande kräver övning.

Genom musikaliska och andra konstnärliga aktiviteter tränar den studerande sig i att förstå andra människors tankar och känslor, vilket är en förutsättning för utvecklingen av medkänsla och förmåga att sätta sig i en annan människas situation.

Mångsidig musikundervisning utvecklar den studerandes kreativa och tvärvetenskapliga kompetens. Musikalisk verksamhet utvecklar en förståelse för att fantasi och föreställningsförmåga är viktiga mänskliga egen-

skaper. De får oss att se saker annorlunda, tänka på nya sätt och lösa praktiska problem. Föreställningsförmågan är också viktig med tanke på miljökompetensen. En ekologisk föreställningsförmåga hjälper den studerande att se alternativa valmöjligheter och att väga konsekvenserna av sitt handlande ur ett hållbarhetsperspektiv.

Undervisningen i musik stärker den estetiska omdömesförmågan och pekar på beröringspunkterna mellan musik och andra kunskapsområden. Det viktiga i konsten och skapandet är ändå att de hjälper till att se det mänskliga hos andra med allt vad det innebär i form av färdigheter, kunskap, erfarenheter och känslor.

Utvecklingen av global, kulturell och samhällelig kompetens är på ett naturligt sätt kopplad till målen för musikundervisningen. Musik ger perspektiv på hur det är att vara människa och på samhället. Musik och andra konstformer öppnar och vidgar tänkandet, vilket hjälper att exempelvis se bortom gränser och möta konflikter. Den musikaliska verksamheten utvecklar förmågan att kritiskt bedöma den innebörd som getts åt olika företeelser. Detta gör det möjligt för den studerande att vid behov motsätta sig ett tänkande som bygger på odemokratiska värden som kränker människovärdet eller till exempel andra kulturer. Musik lär den studerande att agera ansvarsfullt och tillsammans med andra mot ett gemensamt mål, också tillsammans med sådana som inte har samma bakgrund som den studerande. Med hjälp av musik och annan konst är det möjligt att hantera också svåra ämnen i livet.

Musik är ett kulturellt fenomen och även sätten att göra musik är kulturella. Därför fördjupar studierna i musik den studerandes förståelse för kulturen och kulturarvet i både sitt eget land och i andra länder. Sålunda kan musikstudierna stärka respekten för kulturell mångfald och dialogen mellan olika grupper.

Mål för undervisningen i musik

Målen för musikundervisningen hänför sig till musikalisk mångsidighet, musikaliskt kreativt tänkande, musikens betydelser och musikalisk växelverkan samt musiklärande och demokrati.

Musikalisk mångsidighet

Målet är att den studerande ska
- vidareutveckla sina musikaliska färdigheter som att sjunga, spela och lyssna
- fördjupa sina kunskaper om olika musikstilar, musikgenrer och musikens historia
- använda musikteknologins möjligheter för att göra musik.

Musikaliskt kreativt tänkande

Målet är att den studerande ska
- förhålla sig intresserat och nyfiket till musik och andra konstnärliga uttryckssätt
- experimentera modigt med nya och även ovanliga musikaliska idéer, också tillsammans med andra
- förstå den kreativa processens natur och acceptera ofullbordade processer.

Musikens betydelse och musikalisk kommunikation

Målet är att den studerande ska
- förhålla sig öppet och med respekt till olika kulturer samt föra dialog om musikaliska erfarenheter
- genom musik lära sig att förhålla sig förstående till olika upplevelser och livssituationer
- kunna använda musik för att upprätthålla och främja välbefinnande
- handha säkerhet i ljud- och musikmiljöer och skydda hörseln.

Musiklärande och demokrati

Målet är att den studerande ska

- identifiera sina musikaliska styrkor och uppmuntras att använda och utveckla dem
- sätta mål för sin musikaliska verksamhet och utveckla sina verksamhetssätt
- kunna använda musikaliska och andra konstnärliga uttrycksformer i sitt samhällsengagemang
- förstå och känna sitt ansvar i frågor som gäller yttrandefrihet, integritet och upphovsrätt.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. I undervisningen i musik sker bedömningen på ett positivt sätt. Den stödjer varje studerandes musikaliska utveckling och förhållande till musiken. Bedömningen sker i en förtroendefull och trygg atmosfär och fokuserar på hela den musikaliska processen, utvecklingen av de musikspecifika arbetssätten och på de mål som ställts upp för studierna.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare i respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser. Under lärprocessen har den studerande också möjlighet att ge respons, vilket stödjer den studerande när det gäller att utvärdera och främja det egna lärandet.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Vid bedömningen tar man hänsyn till den studerandes utgångsnivå och till att den studerandes kunnande kan komma till uttryck på vilket musikaliskt delområde som helst.

Den summativa bedömningen grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. Det som bedöms är den studerandes musikaliska aktivitet i skolan, särskilt under studieperioderna, och inte den studerandes musikalitet.

De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Valfria studier - nationella studieavsnitt

MUS1 - Intro –ljud och jubel (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MU1 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla sin röstanvändning och sin förmåga att musicera
- våga använda musik som uttrycksmedel och producera musikaliska idéer
- öva sig i att gestalta musikaliska element genom upplevelser och erfarenheter
- utforska och fördjupa sitt eget förhållande till musiklyssnande
- förstå och kunna tillämpa teknikens möjligheter i musik
- förstå innebörden och betydelsen av musik i livet och samhället
- agera för att främja uppkomsten av en säker ljudmiljö.

Centralt innehåll

- uppgifter och repertoar som utvecklar en mångsidig röstanvändning och färdigheter att sjunga och musicera tillsammans med andra
- uppgifter som uppmuntrar till kreativ produktion och konstnärligt uttryck
- repertoar för lyssnande och musicerande som inspirerar till reflektion över musikens betydelse
- möjligheter att använda musikteknologi på ett mångsidigt sätt
- konsertbesök och att bekanta sig med andra konst- och kulturtjänster i den mån det är möjligt

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

MUS2 - Puls – musikaliska uttryck (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MU2 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- fördjupa sitt kunnande i de uttrycksformer som tilltalar hen
- utveckla sin förmåga att musicera i grupp och sin konstnärliga uttrycksförmåga
- analysera musikens kulturella särdrag och betydelser
- modigt ge sig i kast med att ta fram musikaliska idéer.

Centralt innehåll

- repertoar som utvecklar olika delområden inom musikalisk kompetens
- finländska musikkulturer och de studerandes egna musikkulturer
- uppgifter som utvecklar kreativt tänkande och konstnärlig uttrycksförmåga även med hjälp av teknologi

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

MUS3 - Genre –global nyfikenhet (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MU3 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- förstå musikens kulturbundenhet och interkulturella kopplingar
- förhålla sig nyfiket och genom upplevelser sätta sig in i musikgenrer och musikkulturer som är nya för hen själv
- uppfatta sig själv som en del av en global musikalisk värld
- identifiera sina egna utgångspunkter och de utmaningar och möjligheter som interkulturell ömsesidighet innebär.

Centralt innehåll

- olika musikgenrer, musikstilar och musikkulturer samt de betydelser och värderingar som är kopplade till dem
- musikkulturer som en del av kulturen
- mångsidigt arbete med olika former av musik

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

MUS4 - Demo – kreativt tillsammans (2 sp)

Mål och centralt innehåll bygger på modul MU4 i nationella LPG 2019.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- utveckla sin kreativa förmåga i en musikalisk eller tvärkonstnärlig process
- ta ansvar för gruppens musikaliska verksamhet
- fördjupa sin förståelse för olika sätt att påverka genom musik och interaktion
- förstå relationen mellan musik och andra konstformer och medier.

Centralt innehåll

- planering av hur modulens mål ska uppnås och en studerandeorienterad planering av repertoaren
- musikalisk eller tvärkonstnärlig process beroende på gruppens resurser
- musikens effektivitet till exempel i interaktion, inom lyrik och andra konstformer, medier eller i samhället

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

MUS5 - Garage-band

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig arbeta självständigt och kreativt med egen musik
- skapa musik och musikaliska arrangemang med datorns hjälp
- ha lärt sig något nytt om musik, oavsett tidigare musikaliska kunskaper och erfarenheter, vid studieavsnittets slut.

Centralt innehåll

- skapa grundarrangemang inom olika genrer
- studioteknik såsom spårmixning, olika effekter, panorering, instrumentkännedom samt micteknik, mm.
- musikmixning av jinglar och loopar (färdigt inspelade musiksnuttar) för att analysera dess betydelse inom reklam- och populärmusiken
- sätta musik till bildspel
- bränna en cd av det material som studerande själv skapat
- olika teman så som Worldmusic, symfonispåret, rytmspåret mm.

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

MUS6 / MUS7 / MUS8 - Körsång I, II och III

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- få grundläggande färdighet i att sjunga i kör
- utveckla sin sångteknik.

Centralt innehåll

Rösten och jag

- olika moment för att värma upp rösten

- i vilket läge ligger min röst, från lilla g till två strukna e?
- utveckla förmågan att sjunga hela och halva tonsteg
- lägga på en stämma i sången
- ackordanalys
- använda rösten i olika genrer
- mikrofonen och ljudanläggningen

Rytmik
- olika pulsslag 2/4, 3/4, 4/4 och 6/8
- koreografi framarbetas jämsides med repertoaren
- möjlighet att jobba med inspelat komp samt ändra rytmiken till musiken

Repertoar: MUS6
- fokus ligger på schlagermusik
- åländska folkvisor i olika tappningar musiceras samt bearbetas och tolkas på nya sätt

Repertoar: MUS7
- fokus ligger på popmusik från 60- till 90-tal
- studerande använder munnen samt kroppen för att skapa olika musikstilar
- studerande bekantar sig med olika arbetssånger, shanties mm.

Repertoar: MUS8
- fokus ligger på musikaler och ballader
- studerande lär sig kritiskt granska samt tolka texter
- studerande sjunger både två- och trestämmigt
- studerande bekantar sig med sånger från olika kulturer

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas samtliga delområden för mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen för mångsidig kompetens i läroämnet.

Bedömning

Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

20. Teater och drama

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i teater och drama erbjuder studerande olika sätt att utveckla sitt intresse och kunnande, frigör den studerandes personlighet, fantasi och kreativitet. I studierna får den studerande inblick i teaterbranschen och får träna upp sin förmåga att uppträda på olika sätt. Undervisningen ger kunskaper för att mer djupgående analysera och förstå dramatik. Studerande får också kunskaper om dramats möjligheter som presentations- och undervisningsmetod. Färdigheterna utvecklas genom arbete både individuellt och i grupp.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Närmare beskrivningar för mångsidig kompetens framgår i läroplanens ämnesdel, avsnitt 1.2.

Mål för undervisningen i teater och drama

Målen för undervisningen i teater och drama är att den studerande ska

- känna till olika dramaformer och samarbetsformer som föreligger
- utveckla sin förmåga att uppträda och använda sin röst och kropp
- utveckla sitt självförtroende och sin självkänsla
- våga lita på sin förmåga att uttrycka sig inför publik.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Bedömningen sker i en förtroendefull atmosfär och tar sin utgångspunkt i de mål som uppställts för studierna. Bedömningen beaktar olika delområden i teater och drama.

Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare i respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser. En viktig del av bedömningen utgörs av den studerandes självvärdering. Varje studerande utgör också en del av publiken för de övriga och deltar aktivt i att ge konstruktiv feedback.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. Som slutarbete ingår ett ca 10–15 minuter långt föredrag med valfritt tema. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

TEA1 / TEA2 / TEA3 - Drama I, II och III

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- frigöra och utveckla sin kreativitet och samarbetsförmåga
- utveckla sin förmåga att uttrycka sig såväl fysiskt som verbalt
- lära sig grunderna i att gestalta en roll
- utveckla sin förmåga att analysera, diskutera och uppföra en dramatisk text
- lära sig att ge och ta emot konstruktiv kritik.

Centralt innehåll

- teaterlekar
- improvisationer
- dramaövningar
- repetitioner och uppförande av ett eller flera delar av ett dramatiskt verk (skådespel, TV-serie, film eller liknande) som uppförs inom gruppen eller inför större publik, enligt lärarens och studerandes val

Repertoar: TEA1

- gruppen arbetar med improvisationer, sketcher, enaktare och andra dramatiska texter

Repertoar: TEA2

- gruppen gör egna versioner av TV-serier och film

Repertoar: TEA3

- gruppen övar in ett skådespel eller en musikal

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen i läroplanens ämnesdel, avsnitt 1.2.

Bedömning

Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

TEA4 – Presentationsteknik

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- ha elementära kunskaper om hur man planerar och förbereder en presentation
- uppnå grundläggande färdigheter att framföra presentationen på ett fungerande sätt för publik.

Centralt innehåll

- dispositionsmodeller, hjälpmedel och metoder
- frigörande lekar och övningar
- korta presentationsövningar
- övningar i högläsning och i att förmedla språkliga bilder

- att berätta en historia
- argumentation

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Inom studieavsnittet behandlas mångsidig kompetens i enlighet med beskrivningen i läroplanens ämnesdel, avsnitt 1.2.

Bedömning

Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

21. Informationsteknik (IKT)

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i informationsteknik fördjupar den studerandes användning av informations- och kommunikationsteknik för att stärka och utveckla förmågan att välja rätt applikationer för att producera text, presentation, data med mera

Det är möjligt att avlägga ett ICDL-certifikat vilket är ett kunskapsbevis för de vanligaste datorprogrammen som till exempel Word, Excel, PowerPoint och operativsystem som Windows.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Att besitta en digital kompetens handlar om att tillgodogöra sig kunskaper om såväl hårdvara som mjukvara. Digital kompetens innebär att kunna hantera digitala verktyg samt att kunna använda digitala kommunikationskanaler och att ha kunskaper i de program som krävs för användningen. Digitala kommunikationskanaler kan användas för såväl informationshämtning som interaktion, och därför är också förmågan att värdera och bedöma information en del av den digitala kompetensen.

ICDL:s kurssystem som ligger som grund för ämnet är ett internationellt framtaget system för hur individer ska fungera i det moderna informationssamhället och där man kontinuerligt utvecklar innehållet för att det ska spegla utvecklingen. I studieavsnittet behandlas vikten av att jobba ergonomiskt vid datorer och att beakta miljöaspekter då man köper, använder och kasserar teknikutrustning.

Mål för undervisningen i IKT

Målen för undervisningen i informationsteknik är att den studerande ska

- få grundläggande kunskaper om hur datorn fungerar och hur operativsystemet anpassas samt hur man arbetar smart med fil- och mapphantering
- kunna skapa och redigera texter, vilket inkluderar att formatera, flytta, kopiera och hantera listor, tabeller och tabulatorer samt infoga bilder och webb-funktioner i dokument
- få grundläggande kunskaper i informationssökning, nätverkstjänster och källkritiskt tänkande
- kunna arbeta effektivt med de grundläggande funktionerna i kalkyleringsprogram, kunna skapa, formatera och skriva ut kalkyler, arbeta med länkar, effektivt sortera och filtrera listor samt presentera data med diagram
- kunna använda presentationsprogram för att skapa intressanta presentationer, illustrera innehåll med hjälp av bilder och figurer, skapa diagram, tabeller, organisationsscheman, bildövergångar och effektfulla animeringar
- förstå vad en relationsdatabas är och hur tabeller, frågor, formulär och rapporter skapas,
- kunna skapa en relationsdatabas i Access
- kunna skapa avancerade formulär och egna tillämpningar med hjälp av makron och på egen hand kunna utveckla ett databassystem.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare i respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. Bedömningen grundar sig till exempel på grupparbeten, projektarbeten samt på resultat i ECDL test. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Valfria studier - lokala studieavsnitt

ICDL – 1 (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att ge grundläggande kompetenser inom IKT som studerande behöver för att kunna jobba effektivt med sina studier.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- behärska datoranvändning, tillämpningsprogram och filhantering i operativsystem och molntjänster
- behärska ordbehandlingens principer
- ha grundläggande kunskaper i datakommunikation och presentationsteknik.

Centralt innehåll

- grunderna i datakunskap, datoranvändning och filhantering med operativsystem och molntjänster.
- grundläggande ordbehandling och presentationsprogram
- grundläggande hantering av kalkylblad
- datakommunikation över Internet

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Studerande lär sig behärska och känna sig bekväm med att använda olika typer av kommunikationsverktyg och dess användningsområden.

ICDL:s kurssystem är ett internationellt framtaget system för hur individer ska fungera i det moderna informationssamhället och där man kontinuerligt utvecklar innehållet för att det ska spegla utvecklingen. I studieavsnittet behandlas vikten av att jobba ergonomiskt vid datorer och att beakta miljöaspekter då man köper, använder och kasserar teknikutrustning.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- diagnostiska prov
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ICDL – 2 (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att ge den studerande goda kunskaper i att använda kalkylblad- och presentationsprogram vilket den studerande sedan kan omfatta i övriga ämnen och senare inom sitt yrkesliv.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- behärska grunderna i kalkylering och register med Microsoft Excel
- avancerad användning av presentationsprogrammet Microsoft PowerPoint
- förstå några av grundförutsättningarna för att utforma och planera presentationer
- kunna fungera effektivt på mer än en grundläggande kompetensnivå och kunna använda presentationsprogrammet för att framställa avancerade presentationer
- kunna inse potentialen hos presentationsverktyget och framställa presentationsmaterial genom att använda avancerade formaterings- och layouttekniker samt multimediaeffekter
- kunna skapa avancerade diagram och grafer och kunna förbättra presentationen genom att använda rit- och bildverktyg för att ändra ritade objekt och bilder.

Centralt innehåll

- kalkylering och registerhantering med Microsoft Excel
- avancerade presentationer med Microsoft PowerPoint

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Studerande lär sig behärska och känna sig bekväm med att använda olika typer av kommunikations- och presentationsverktyg och dess användningsområden. Studerande lär sig också analysera och presentera data via grafer och olika typer av diagram.

ICDL:s kurssystem är ett internationellt framtaget system för hur individer ska fungera i det moderna informationssamhället och där man kontinuerligt utvecklar innehållet för att det ska spegla utvecklingen. I studieavsnittet behandlas också vikten av att jobba ergonomiskt vid datorer och att beakta miljöaspekter då man köper, använder och kasserar teknikutrustning.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- diagnostiska prov
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ICDL – 3 (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att ge den studerande goda kunskaper i hur databaser fungerar och vikten av databasers inverkan på informationssamhället.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig grunderna i databashantering såsom registrering och radering av poster
- skapa och använda sökfunktioner
- skapa och anpassa rapporter för utskrift
- kunna skapa ett enkelt välfungerande gränssnitt i en relationsdatabas.

Centralt innehåll

- relationsdatabashantering med Microsoft Access
- bygga en funktionell databas med Microsoft Access

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Studerande lär sig skapa och hantera stora mängder data och får kunskap i hur man effektivt kan söka och filtrera i databaser.

ICDL:s kurssystem är ett internationellt framtaget system för hur individer ska fungera i det moderna informationssamhället och där man kontinuerligt utvecklar innehållet för att det ska spegla utvecklingen. I studieavsnittet behandlas också vikten av att jobba ergonomiskt vid datorer och att beakta miljöaspekter då man köper, använder och kasserar teknikutrustning.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- diagnostiska prov
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ICDL – 4 (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att ge den studerande goda kunskaper i hur webben fungerar samt att kunna använda sig av olika tekniker för att kunna skapa publikationer för webben.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig behärska programvara för webbdesign
- ha förståelse för programmeringsspråken HTML och CSS
- få grundläggande kunskaper i programvara som används för bildredigering
- kunna publicera på webben iakttagande av de regler som gäller för Internet.

Centralt innehåll

- webbutvecklingsverktyg och grundläggande HTML och CSS-kodning
- bildredigering för webb

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

ICDL:s kurssystem är ett internationellt framtaget system för hur individer ska fungera i det moderna informationssamhället och där man kontinuerligt utvecklar innehållet för att det ska spegla utvecklingen. I studieavsnittet behandlas också vikten av att jobba ergonomiskt vid datorer och att beakta miljöaspekter då man köper, använder och kasserar teknikutrustning.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- kamratrespons
- diagnostiska prov
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, loggbok, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ICDL – 5 (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att ge fördjupade kunskaper i att använda kalkylblad- och ordbehandlingsprogram vilket den studerande sedan kan omfatta i övriga ämnen och senare inom sitt yrkesliv.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- använda sig av ett ordbehandlingsprogram för att framställa vad som anses vara avancerad ordbehandling
- kunna handskas effektivt med programmet på mer än en grundläggande nivå, samt kunna producera avancerad ordbehandling, klara av avancerad typografi, formatera och formge dokument, inkludera tabeller, formulär och grafik
- kunna använda verktyg såsom makro samt utföra mer avancerade funktioner som koppla dokument inom ramarna för ordbehandlingsprogrammet
- lära sig använda ett kalkylprogram för att producera vad som anses vara avancerade kalkylblad
- bemästra mer än en grundläggande nivå, samt kunna redigera och bearbeta numeriska, textbaserade och grafiska data och kunna sortera frågor samt länka data
- kunna utföra avancerade formaterings- och layoutpresentationer på diagram och grafer
- kunna använda funktioner som berör logiska, statistiska eller matematiska uträkningar
- kunna använda tillgängliga analys- och granskningsverktyg samt kunna köra och spela in makron.

Centralt innehåll

- avancerad ordbehandling med Microsoft Word
- avancerade funktioner i Microsoft Excel

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Studerande lär sig behärska och känna sig bekväm med att använda olika typer av kommunikations- och presentationsverktyg och dess användningsområden.

ICDL:s kurssystem är ett internationellt framtaget system för hur individer ska fungera i det moderna informationssamhället och där man kontinuerligt utvecklar innehållet för att det ska spegla utvecklingen. I studieavsnittet behandlas också vikten av att jobba ergonomiskt vid datorer och att beakta miljöaspekter då man köper, använder och kasserar teknikutrustning.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- diagnostiska prov
- självrättande test

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- muntliga prov: presentationer
- skriftliga prov: inlämningsuppgift, studieavsnittsprov (avslutande prov/slutprov)

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

ICDL – 6 (2 sp)

Studieavsnittets uppgift är att ge den studerande grundläggande kunskaper inom programmering och 3D teknik.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- lära sig grundläggande blockprogrammering och minst ett programmeringsspråk
- förstå centrala begrepp som är inblandade i att skapa ett program
- kunna använda problemupplösning, mönsterigenkänning och algoritmer för att analysera ett problem och utveckla lösningar
- förstå och använd programmeringskonstruktioner som variabler, datatyper och logik i ett program
- kunna testa och felsöka ett program och se till att det uppfyller kraven innan det publiceras
- få grundläggande kunskaper i programvara som används för 3D utskrift, laserskärning och 3D program.

Centralt innehåll

- programmeringsverktyg för grundläggande block och Python programmering
- program för att utveckla 3D projekt

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

ICDL:s kurssystem är ett internationellt framtaget system för hur individer ska fungera i det moderna informationssamhället och där man kontinuerligt utvecklar innehållet för att det ska spegla utvecklingen. I studieavsnittet behandlas också vikten av att jobba ergonomiskt vid datorer och att beakta miljöaspekter då man köper, använder och kasserar teknikutrustning.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering
- kamratrespons

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- skriftliga prov: inlämningsuppgift, loggbok

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

22. Välbefinnande i studierna

Läroämnets uppdrag

Välbefinnande i studierna är ett studieavsnitt som baseras på positiv psykologi och som har som syfte att stärka den studerandes välbefinnande i studierna. Den studerande får i studieavsnittet bekanta sig med metoder för att öka sitt välbefinnande, förbättra sina studiefärdigheter samt sin förmåga att hantera stress och motgångar. Fokus är på välbefinnande och att erbjuda konkreta metoder och strategier för att stärka välbefinnandet.

Läroämnet har ett studieavsnitt. Innehållet i studieavsnittet behandlas genom teori, diskussioner och praktiska övningar. Under studieavsnittets gång får den studerande konkreta tips och exempel på hur man kan sträva efter positiv personlig utveckling och utforska sin potential. Dessutom erbjuds uppgifter för att förankra materialet i den studerandes vardag.

Mångsidig kompetens inom läroämnet

Se beskrivningen av mångsidig kompetens för studieavsnittet.

Mål för undervisningen i välbefinnande

Se målen för studieavsnittet.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling inom läroämnet. Bedömningen av läroämnet och respektive studieavsnitt är mångsidig, öppen och rättvis. Den är till sin karaktär både formativ och summativ. Vilka bedömningsmetoder, analys- och utvärderingsverktyg som används framgår närmare i respektive studieavsnitt.

Den formativa bedömningen utförs under studieavsnittens gång för att stärka den studerandes lärande. Den baserar sig på delaktighet och uppmuntran och vägleder studerande till självvärdering. Den synliggör utvecklingen av den studerandes mångsidiga kompetenser.

Den summativa bedömningen är en helhetsbedömning av den studerandes lärande och kunnande i relation till de mål och bedömningsgrunder som gäller för läroämnet och respektive studieavsnitt. Den grundar sig på olika slags prestationer samt på studerandes aktivitet under studiernas gång. De kunskaper och färdigheter som utgjort underlag för den formativa bedömningen beaktas i den summativa bedömningen.

Då ett studieavsnitt inleds informeras studerande om målen för studierna och får samtidigt information om vilka arbeten och studieresultat som inverkar på vitsordet. Närmare bestämmelser om bedömning framgår i läroplanens allmänna del, kapitel 5.

Obligatoriska studier - lokala studieavsnitt

VIS – Välbefinnande i studierna (2 sp)

Mål och centralt innehåll grundar sig bland annat på Folkhälsans projekt ”Studera starkt – Livsglädje och resurser för gymnasiestuderande”. Projektet handlar om att öka välbefinnande och resurser hos studerande i finlandssvenska gymnasier genom beprövade metoder och forskning i positiv psykologi.

Målen för studieavsnittet är att den studerande ska

- känner till sina styrkor och hur man kan arbeta med dem för att utforska sin potential
- är medveten om sina värderingar och kan lägga upp realistiska mål
- vet hur man kan främja och ta vara på sina positiva känslor
- vet hur man kan bemöta och återhämta sig från stress, utmaningar och konflikter
- känner till olika tekniker för avslappning och medveten närvaro, och kan använda sig av teknikerna för att komma till ro och slappna av

Centralt innehåll

- personliga styrkor, värderingar och prioritering, positiva känslor, mindset och resiliens
- medveten närvaro och avslappning

Beskrivning av de mångsidiga kompetenserna

Kompetensen för välbefinnandet stärks genom att den studerande får konkreta verktyg och metoder för att utveckla sitt välbefinnande, bland annat genom att fokusera på styrkor och jobba med mindset och avslappningsövningar.

Den kommunikativa kompetensen stärks genom att den studerande övar sig på att reflektera kring samt uttrycka bland annat sina styrkor, känslor och eventuella tankefel.

Den samhälleliga kompetensen stärks genom att i undervisningen behandla bland annat resiliens och konflikthantering, vilket stärker den studerandes förmåga att hantera motgångar.

Bedömning

Följande metoder och verktyg kan användas vid formativ bedömning

- dialog mellan lärare och studerande
- självvärdering

Följande metoder och verktyg kan användas vid summativ bedömning

- utvärdering av aktivitet

Studieavsnittet bedöms med G = godkänd eller 4 = underkänd. Bedömningen baserar sig på att den studerande har varit närvarande vid samtliga undervisningstillfällen och fullgjort de ålagda uppgifterna

Närmare bestämmelser framgår av lärokursens bedömningsgrunder.

24. Gymnasiediplom

Läroämnets uppdrag

I studieavsnitten som byggs upp inom en gymnasieskola kan ingå gymnasiediplom som avläggs inom ett läroämne eller en läroämnesgrupp. Syftet med gymnasiediplomen är att ge den studerande möjlighet att visa en specialkompetens och ett specialintresse genom ett arbete som den studerande utfört och utvecklat under en längre period. Gymnasiediplomarbetet ger en mångsidig bild av den studerandes förmåga att arbeta målinriktat och de färdigheter som den studerande utvecklat samt den studerandes djupgående kunskap på området i fråga.

Gymnasiediplomarbetet avspeglar även den studerandes förmåga att tänka, skapa, tolka och värdera samt den studerandes intressen som bygger på eget engagemang. Gymnasiediplomet skapar förutsättningar för att stärka den egna och andras delaktighet, aktivitet och helhetsmässiga välbefinnande i gemenskapen.

Gymnasiediplom kan vid Ålands lyceum avläggas i bildkonst. Ett gymnasiediplom omfattar två studiepoäng. Gymnasiediplomen ger de studerande möjlighet att med tanke på fortsatta studier utvärdera kunskaper och styrkor som de utvecklat under gymnasietiden. Gymnasiediplomen kompletterar de kunskaper som framgår av avgångsbetyget från gymnasiet och studentexamensbetyget.

Mångsidig kompetens

Avläggandet av gymnasiediplom fördjupar den mångsidiga kompetens som utvecklas under gymnasietiden. För närmare beskrivning av de mångsidiga kompetenserna, se respektive läroämne och studieavsnitt.

Mål för undervisningen – gymnasiediplom

Gemensamma mål för alla gymnasiediplom är att den studerande ska

- ställa upp egna mål och utgångspunkter för avläggandet av gymnasiediplomet
- arbeta målinriktat, självständigt och i samverkan med andra
- undersöka och uttrycka kulturell verklighet på sätt som är kännetecknande för respektive kunskapsområde
- tillämpa de särskilda kunskaper som inhämtats under gymnasietiden och intressen som bygger på eget engagemang
- använda och fördjupa mångsidig kompetens som hen utvecklat under gymnasiestudierna
- välja ändamålsenliga studiemiljöer och arbets- och uttryckssätt
- bedöma hur man uppnått målen samt arbetsprocessen, slutresultatet och helheten
- stärka sin egen och andras delaktighet, medverkan och helhetsmässiga välbefinnande i gymnasiegemenskapen.

Bedömning

Bedömningen av gymnasiediplomen baserar sig på ett självständigt arbete som utförs individuellt eller i grupp under gymnasietiden och som visar specialkompetens och intresse. Gymnasiediplomet bedöms som en helhet.

I bedömningen av gymnasiediplomet ger man den studerande respons på hur målen som ställts upp för gymnasiediplomet uppnåtts. Bedömningen av gymnasiediplomet är mångsidigt och tillförlitligt och motsvarar den kunskapsnivå som den studerande visat i läroämnet eller läroämnesgruppen. Inom ramen för processen,

då gymnasiediplomet avläggs, utvärderar även den studerande sin egen prestation.

För närmare information om bedömningen, se respektive läroämne och studieavsnitt.

Bilagor

Bilaga 1

Definitioner

Lärokurs

Lärokurs är en benämning för hela gymnasieutbildningen. Gymnasieutbildningen för unga omfattar 150 studiepoäng. Gymnasieutbildningen för vuxna omfattar 88 studiepoäng.

Ämneslärokurs

En ämneslärokurs består av de sammantagna studierna i ett specifikt ämne som ingår i den studerandes individuella studieplan.

Studieavsnitt

Studieavsnitt är benämningen för en studiehelhet. Studieavsnitten är olika till sin omfattning och form. Ett avsnitt kan bestå av studier i ett enskilt läroämne eller flera ämnen gemensamt, av en eller flera moduler. Vissa studieavsnitt är obligatoriska medan andra är valfria. Förutom de obligatoriska och de valfria studieavsnitten erbjuds gymnasiediplom och temastudier. Därutöver kan studerande avlägga studieavsnitt inom ramen för övriga studier.

Modul

Studieavsnitten är uppbyggda av en eller flera moduler. En modul omfattar 1–3 studiepoäng.

Studiepoäng

Studiernas omfattning räknas i studiepoäng (sp). En studiepoäng (1 sp) motsvarar 19 undervisningstimmar à 45 minuter eller 11,4 undervisningstimmar à 75 minuter.

Bilaga 2

Förteckning över planer

Nedan följer en förteckning över de planer som ligger till grund för verksamheten i Ålands lyceum, baserat på de områden som stipuleras i bilaga 6, Läroplansgrunder för den allmänbildande gymnasieutbildningen och grundläggande yrkesutbildningen (fastställd av Ålands landskapsregering 30.03.2021, ÅLR 2021/2454).

Planerna uppdateras kontinuerligt och fastställs av Ålands gymnasiums styrelse, varpå de lämnas till landskapsregeringen för kännedom. Samtliga planer publiceras på skolans webbplats.

Studerandevårdsplan

Studerandevårdsplanen fastställer vilka studerandevårdstjänster som erbjuds samt hur dessa fördelas mellan individuell och gemensam studerandevård. Här listas också återkommande åtgärder som befrämjar hälsa, välbefinnande och trygghet i skolan.

Handlingsplan mot kränkande behandling

Handlingsplanen beskriver såväl förebyggande åtgärder som hur skolan agerar vid fall av mobbning, trakasserier eller andra former av kränkande behandling som bryter mot skolans värdegrund.

Krishanteringsplan (beredskapsplan)

Ålands lyceum arbetar regelbundet med frågor som berör säkerhet och trivsel i skolan samt hantering av krissituationer. Detta arbete dokumenteras i följande dokument:

- Krisplan för Ålands gymnasium
- Räddningsplan och säkerhetsplan för Västra Skolgatan 2 och Östra Skolgatan 2

Jämställdhetspolicy

Ålands lyceums jämställdhetspolicy beskriver hur jämställdhetsarbetet organiseras i skolan och utgör underlag för skolans årliga verksamhetsplaner för jämställdhet.

Skolans ordningsregler

Ordningsreglerna fastställer hur allas rätt till en god arbetsmiljö garanteras. Målet är att förhållandet mellan studerande, lärare och personal ska präglas av ömsesidig hänsyn, omsorg och respekt.

Ålands lyceums IKT-strategi

IKT-strategin definierar visionen för den digitala delen av skolverksamheten, och beskriver såväl resurser som pedagogiska målsättningar mm. Strategin utgör underlag för de årliga utvecklingsplanerna för digital kompetens och berör såväl studerande som personal.